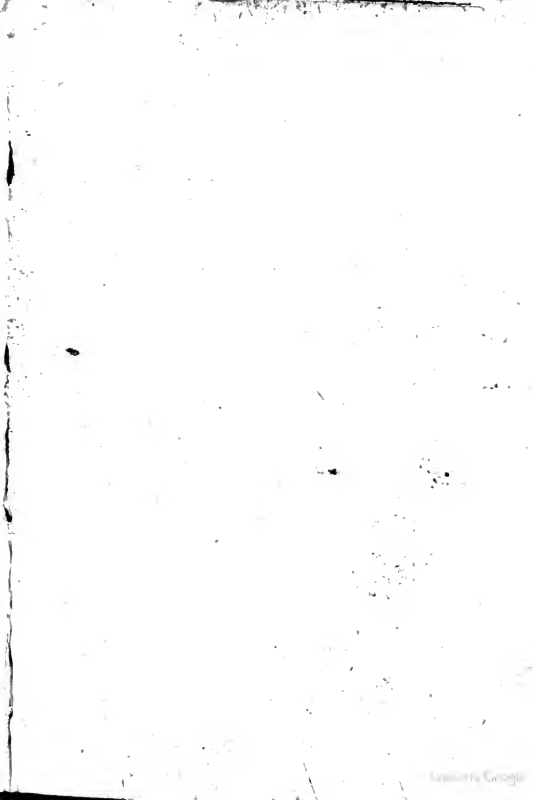
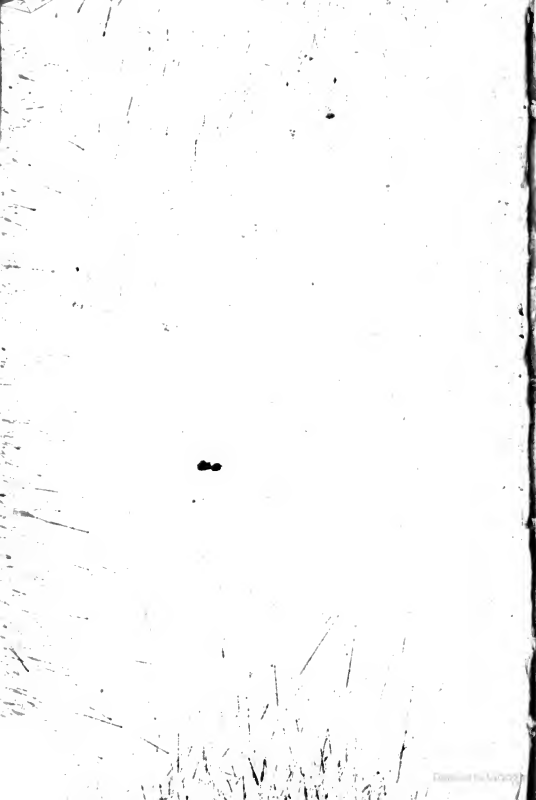




82





HISTORIA ECCLESIASTICA VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA

U B I

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS

*Res præcipuæ, non solum ad Historiam, sed etiam ad
Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Ecclesiæ
Disciplinam pertinentes, per breves Interroga-
tiones, & Responsiones perstringuntur,
& in præclaro ordine collocantur.*

TOMUS TERTIUS

Complectens tria Ecclesiæ sæcula
Septimum, Octavum, & Nonum.

AUCTORE

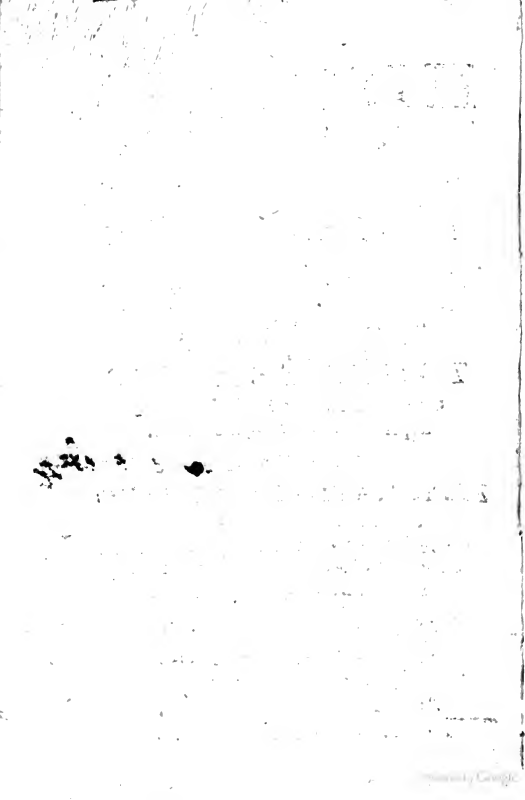
FR. IGNATIO HIACYNTHO
AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii
Casanatensis Theologo, Ord. Fratrum Præd.



ROMÆ MDCCXVII.
Apud Franciscum Gonzagam.

SUPERIORUM PERMISSU.



NOS FR. ANTONINUS

C L O C H E

Sacræ Theologiæ Professor, ac totius Ordinis
Fratrum Prædicatorum humilis Magi-
ster Generalis & servus salutem .

TEnore præsentium nostrique auctoritate Officii li-
centiam facimus Reverendo admodum Patri Fra-
tri *Ignatio Hiacynto Amat de Gravesen* in Sacra Fa-
cultate Parisiensi Doctori ac in Collegio Casanatensi
Conventus Sanctæ Mariæ super Minervam de Urbe
Theologo , Provinciæ nostræ Provinciæ Alumno ty-
pis edendi Opus in plures Tomos distributum, cui ti-
tulus est : *Historiæ Ecclesiasticæ variis Colloquiis dige-
sta , &c.* dummodò prius approbatum fuerit à duobus
Ordinis nostri in Theologia Magistris , & aliis servatis
de jure servandis . In quorum fidem &c. Datum Ro-
mæ in Conventu nostro Sanctæ Mariæ super Minervam
die 8. Martii 1717.

Fr. Antoninus Cloche

Magister Ordinis .

Loco ✠ Sigilli .

*Fr. Bernardus d' Arcet Magister ,
& Socius .*

Registr. fol. 79.

HAud minùs feliciter in rei litterariæ commodum, quàm citò, lucem aspicit publicam Historiæ Ecclesiasticæ variis Colloquiis digestæ Volumen tertium sæcula septimum, octavum, & nonum complectens, à Reverendo Admodum Patre Ignatio Hiacyntho Amat de Graveson, multi studii, multæ doctrinæ, acris & elegantis ingenii, miræ morum suavitatis, & jucundissimi rerum & sermonum leporis viro concinnatum, cui jure merito potest accommodari quod scribit Seneca Epist. 59. *Habet verba in potestate : non effert te oratio, nec longius quàm destinasti, trahit. . . . pressa sunt omnia, & rei aptata. Loqueris quantumvis & plùs significas, quàm loqueris.* Hocce Volumen nihil fidei adversum, nihil bonis moribus contrarium continet, quin multimodâ & solidâ eruditione refertum est. Quare in omnium utilitatem, Theologorum in primis, à quibus djù desiderata est plana & accurata Historiæ Ecclesiasticæ Epitomes, prælo committetur. Datum Romæ in Conventu & Collegio S. Mariæ super Minervam, die 13. Novembris anni 1717.

*Fr. Antonius Bardon, Sacre Facultatis
Parisiensis Doct̃or Theologus, & Cate-
draticus Casanatensis, Ord. Prædicat.*

Eccè

Eccè in Orbem litterarium prodit Volu-
men tertium Historiæ Ecclesiasticæ ab
Reverendo Admodum Patre Fratre *Ignatio
Hiacyntho Amat de Graveson*, Sacræ Facul-
tatis Parisiensis Doctore, & Collegii Ca-
sanatensis Theologo concinnè digestum.
Quod, jubente Reverendissimo Patre *Anto-
nino Cloche* Ordinis Prædicatorum Magistro
Generali, cum sedulò ac diligentèr perlege-
rim, nihil in eo planè detexi, quod sive Or-
thodoxæ Fidei dogmatibus, siue Christianæ
Ethices documentis, non sit consentaneum.
Quid verò de reliquis præclarissimi Operis
dotibus sentiam, istud quidem animo per-
voluere, quàm oratione complecti, longè
facilius est. Cum priora ejusdem celeberrimi
Authoris de Historia Ecclesiastica Volu-
mina perlustrandi provinciam assumpsissem,
cuncta in ipsis adeò limata, docta, erudita,
adamussim exacta offendi, ut nihil selectum
magis, nihil jucundius, aut dici, aut exco-
gitari posse, putarem, existimaremque. Ast,
mea me fefellit opinio, clarissimus quippè
Concinnator in hocce, quod præ manibus
habeo, Opere, ità reconditos eruditionis
fontes aperuit, gratos eloquentiæ lepores
sparsit, accuratas Critices leges propinavit,
Ecclesiasticos in suum quosque ordinem re-

degit Fastos, ità demùm amænissimum rerum gestarum campum expansit, ut seipsum superasse videatur. Quamobrèm, istud omnino dignum censeo, ut typis committatur. Datum Romæ, in Conventu Sanctæ Mariæ super Minervam, die 13. Novembris, anni 1717.

Fr. Patricius Plonket Ordinis Prædicatorum, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, & Collegii Casanatensis Theologus.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro
Sacri Palatii Apostolici.

T. Episcopus Heracliae Vicesgerens.



APPROBATIO
D. LEANDRI DE PORZIA

Prioris Lerinensis

*Ordinis Sancti Benedicti Sac. Indicis
Congregationis Consultoris, necnon
S. Officii Qualificatoris.*

JUssu Reverendissimi P. Fr. Gregorii
Selleri Magistri Sacri Palatii Apostoli-
ci, perlegi librum inscriptum: *Historia
Ecclesiastica variis Colloquiis digesta &c.
Tomus tertius &c.*; cùmque illum in-
venerim quolibet nomine laude- & publi-
ca luce dignissimum, ideò censeo typis
esse vulgandum, ut ex hoc Opere littera-
ria

ria Respublica ejus commodi accessionem
percipiat quod ex aliis à celeberrimo Au-
thore exornatis & editis hucusque perce-
pit. Romæ ex Ædibus S. Callisti die 4.
Octobris 1717.

D. Leander de Porzia' Prior Lerinensis.



IMPRIMATUR,

Fr. Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum
Sacri Palatii Apostolici Magister.

INDEX COLLOQUIORUM

Quæ continentur in hoc tertio Tomo.

COLLOQUIA

In Historiam Ecclesiasticam
VII. & VIII. sæculi.

COLLOQUIUM I.

DE statu & loco, quo erant res Ecclesiæ
sæculis septimo, & octavo sub Imper-
atoribus & Principibus Christianis. Pa-
gina 2

COLLOQUIUM II.

*In quo exhibetur continua series Episcoporum,
qui sæculis septimo & octavo præcipuas Se-
des, Romanam videlicet, Alexandrinam,
Antiochenam, Hierosolymitanam, & Con-
stantinopolitanam tenuerunt.* 52

COL-

I N D E X

COLLOQUIUM III.

De Sectis, & Hæresibus, quæ sæculis septimo & octavo Ecclesiæ emerferunt. 67

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis cùm Generalibus, tàm Nationalibus, quæ sæculis septimo, & octavo sive ad proterendas Hæreses, sive ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam variis in locis fuerunt celebrata, 138

COLLOQUIUM V.

De Scriptoribus Ecclesiasticis, qui sæcula septimum & octavum doctrina & pietate illustrarunt. 182

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, Disciplina, & Morali Christianorum, qui sæculis septimo & octavo vixerant. 220

COLLOQUIORUM.

COLLOQUIA

In Historiam Ecclesiasticam

IX. sæculi.

COLLOQUIUM I.

IN quo exhibetur Status Ecclesiæ tam in Oriente, quàm in Occidente sub Imperatoribus, & Principibus Christianis. 256

COLLOQUIUM II.

In quo textitur Series Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Romanam, & Constantinopolitanam tenuerunt. 292

COLLOQUIUM III.

De Gravibus Controversiis, quæ nono sæculo Ecclesiam perturbaverunt. 340

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, quæ ad Fidem stabiliendam & sanciendam Ecclesiæ disciplinam nono sæculo fuerunt convocata. 386

COL-

INDEX COLLOQUIORUM.

COLLOQUIUM V.

De Viris illustribus, qui nono Ecclesie saeculo doctrinae & pietatis laude claruerunt.
Pagina 433

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, & de Disciplina tam Ecclesiastica, quam Monastica, necnon de Morali Christiana noni Ecclesie saeculi. 475

III. HUNGARICO

475

IV. HUNGARICO

475

HISTO:

HISTORIA ECCLESIASTICA

VII. & VIII. Ecclesiæ sæculi.

Variis Colloquiis digesta.



Optimi, & octavi Ecclesiæ sæculorum Historiam, quæ magnam dicendi segetem, argumentorum varietatem, & multorum eventuum copiam suppeditat, juxta methodum à nobis hætenus observatam sex Colloquiis ita absolvam, ut indè tamen nullum Historia

Ecclesiastica patiatur dispendium, nihilque eorum prætermittam, quæ ad plenam & accuratam illius notitiam desiderari possunt. In primo itaque Colloquio commonstrabimus, quo loco essent res Ecclesiæ in sæculis septimo & octavo sub Imperatoribus & Principibus Christianis. In altero, exhibebimus continuam seriem Episcoporum, qui in duobus hisce sæculis præcipuas Ecclesiæ Sedes, Romanam scilicèt, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, & Constantinopolitanam occuparunt. In tertio referemus exordium, progressum, casum, atque interitum Hæresum, quæ in his duobus sæculis Ecclesiam infestarunt. In quarto agemus de Conciliis, tum Generalibus, tum Nationalibus,

Tom. III.

A

quæ

quæ sive ad proterendas obortas Hæreses, sive ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam variis in locis fuerunt celebrata. In quinto proferemus in medium Viros illustres, qui in duobus istis sæculis doctrinæ & pietate in Ecclesia præfulserunt. In postremo dabimus specimen Doctrinæ, Disciplinæ, & Moralis Christianorum, qui sæculis septimo, & octavo vixerunt.

COLLOQUIUM PRIMUM.

De statu & loco, quo erant res Ecclesiæ sæculis septimo, & octavo sub Imperatoribus & Principibus Christianis.

M. **S**eriem jam dedimus in præcedentibus nostris Colloquiis Christianorum Imperatorum, qui sexto Ecclesiæ sæculo summâ rerum potiti sunt usque ad *Mauricium* è Cappadocia ortum, qui adoptatus à *Tiberio* socero suo (nupserrat enim *Constantinæ* *Tiberii* Imperatoris & *Anastasii* filix) habenas Imperii moderari cepit anno DLXXXII. Fuit autem *Mauricius* strenuus Imperator, qui per suos Duces *Philippicum* & *Germanicum* Persas devicit, & cum *Chagano* Avarum Rege, qui Thraciam, Mæsiam, aliasque Orientalis Imperii regiones ferro flammâque devastabat, sæpius, variisque eventibus pugnavit. Hujus Imperatoris in Sanctos Martyres pietatem commendat *Theophylactus* lib. 6. cap. 1. ubi refert, *Mauricium* Augustum ex Urbe exeuntem, & marinâ tempestate exceptum, *Heracleam* Thraciæ urbem in Propontide venisse, *Glyceriaque* Virginis Mar-

Martyris Templum ingressum maximâ pietate illud fuisse veneratum, atque pecuniam ad partes illius Templi illato per *Avaros* incendio vastatas ac prolapsas iterum excitandas exornandasque erogasse. Hæc Sancta Virgo *Glyceria*, ut obiter dicam, martyrium passa est sub *Antonino* Imperatore, ut videre est in Actis illius martyrii ex MS. Græco latine ab *Henschenio* redditis, ejusque solemnis est apud Orientales veneratio ad diem XIII. mensis Maii, ut liquet ex variis Synaxariis, & Menæis Græcis ab eodem *Henschenio* in Actis Sanctorum *Bollandianis* ad eundem diem citatis. Sed, ut ad *Mauricium* Imperatorem redeamus, de illo idem *Theophylactus* lib.8. cap.14. Scribit rem sanè memorabilem, videlicet in Urbe *Chalcedonenſi* ex adverso *Bizantii* sitâ esse Templum Sanctæ *Euphemie* Martyris, ubi ejus sacratissimum Corpus asservatur, & die, quo ipsa martyrium obiit, in conspectu omnium loci Episcopum spongiis à Corpore mortuo plurimum sanguinis colligere, quod per vascula vitrea ab eodem loci Episcopo adventantibus distribuitur. Huic insigni miraculo assensum præstare noluit *Mauricius* Imperator, asseruitque, illud fallacium hominum commentum esse. Quam ob rem Sepulchrum, ut diligentius arcanum exploraret, obliquavit, quod ubi statâ die aperuisset, iterum sanguis instar fontis effluxit, tuncque *Mauricius* incredulitatem deposuit, & summâ impoſterum, veneratione Sanctam illam Martyrem proſecutus est. Colitur autem *Euphemia* in Martyrologio Romano, & in aliis die XVI. Septembris in persecutione *Diocletiana* martyrio coronata. Hæc de *Mauricii* Imperatoris pietate prodit *Theophylactus*,

Ætus, sed illius vitia non tacens, fatetur, avaritiæ vitium, quo ille laborabat, defectionis occasionem præbuisse militibus, à quibus anno dccii. *Phocas* faustis gratulationibus, totoque applaudente populo Imperator salutatus vitam Mauricio eripuit, postquam, ipsomet adspectante, omnes illius filios per summam crudelitatem jugulari jussisset. Mauricio Imperatori annos tantum Imperii viginti tribuunt *Zonaras*, *Cedrenus*, aliique passim Historici, sed annos completos, ut ferè fit, tantum numerant. Quò fit, ut probabilior sit sententia illorum, qui asserunt, *Mauricium* annum vicesimum primum Imperii inchoasse. *Mauricius* siquidem die xiv. mensis Augusti anni dLxxxii. *Tiberio Constantino* Imperatori successit, & exeunte mense Novembri anni dccii. trucidatus est, ac subindè imperavit annos viginti, menses tres, dies aliquot.

D. Ex qua regione ortus erat *Phocas*, & quot annos imperavit?

M. *Phocas* è Thracia oriundus obscuro genere, corpore & animo turpissimus fuit, atque per octo annos non tam Imperium gubernavit, quam tyrannidem exercuit. In primis, *Narsetem* Romani exercitus Ducem, aliàs rebellem, iteratis juramentis, datâque fide per *Domentziolum* nepotem suum de securitate perfidiosè revocatum, vivum exuri præcepit, sicque Romanum Imperium privavit Duce post hominum memoriam maximo, cujus nomen adeò Persis formidandum erat, ut, eo prolato, pueris suis timorem incutere solerent. Dein, impotenti furori suo *Phocas* laxavit habenas, multos Principes & nobiliores cives è medio sustulit, in amicos *Mauricii* Imperatoris crudelem carnifici-

nam

nam exercuit, & necdum humano cruore satiatus *Constantinam* Augustam Mauricii uxorem, ac tres ejus filias capitibus truncari mandavit, sævitque promiscuè in totam familiam Mauricii, eamque penitus internecone delevit. Hunc scelestum Imperatorem, seu potius Tyrannum in omnes libidines effusum *Chosroes* Persarum Rex eadem Mauricii ulturus bello appetiit, & Mesopotamiam, Syriam, Palæstinam, Phœniciam, Galatiam, & Paphlagoniam depopulatus est, multoque Romanorum sanguine vindicavit *Mauricium* à Romanis Tyranno Phocæ proditum, vel flagitiosè desertum. Denique anno DCX. factâ conjuratione contra hunc Tyrannum, *Heraclius* acclamatus est Imperator, à quo in certamine profligatus *Phocas* in Regiam sese recepit, quò *Probus* Patricius, & *Photius*, quem *Cedrenus* *Photinum* appellat, cujus uxorem Tyrannus ille vi constupraverat, cominùs cum valida militum manu eum insecuti, ex Palatio raptum ad *Heraclium* adduxerunt, cujus jussu dextrâ Phocæ ab humero præcisâ & capite amputato, manus ipsius cuspidi imposita à Foro per mediam Urbem traducta est, caput autem conto præfixum eodem quoque modo circumlatum est, truncus verò corporis per ventrem raptatus ad Chalcam Hyppodromi deportatus in Foro Bovis à militibus combustus est, sicut refert Author Chronici Alexandrini. Egregiam in hac contra *Phocam* conjuratione operam *Heraclio* navavit *Priscus* gener Phocæ, & hac de causa ab *Heraclio* semel Imperio potito factus Cappadociæ Præfectus; sed cum res novas moliretur, ejusdem *Heraclii* Imperatoris jussu interfectus est, poenâque mulctatus suâ prodicione dignâ. Sub *Phoca* Imperatore

tore Templum, quod Romæ appellatur *Pantheon* in Ecclesiam Sanctæ Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum Martyrum conversum fuit, & consecratum à Bonifacio IV. Summo Pontifice, qui illud à *Phoca* petiit, & obtinuit, teste *Anastasio* Bibliothecario. Visitur etiamnum Romæ istud Templum, diciturque *Sancta Maria Rotunda* ob ædificii formam.

D. Fuitne *Heraclius* optimus Imperator?

M. *Heraclius* inter bonos Imperatores haud dubiè esset annumerandus, si grassanti Monothelitarum Hæresi non favisset, eique, proposito publicè Edicto, sive, ut dicunt, *Ecthesi*, vires roburque non addidisset. Imperio assumpto, ut scribit *Theophanes*, rem omnem Romanam labefactatam reperit *Heraclius*. Europam enim Barbari reddiderant desertam, universam Asiam Persæ pessum-dederant, & Urbes integras in captivitatem abduxerant, Romanumque exercitum bellis consumpserant continuis. Sed, quod magis dolendum est, & æternis lachrymis prosequendum, ut verbis utar Auctoris Chronici Alexandrini, anno quinto Imperii Heraclii, seu Æræ Christianæ DCXIV. præter benè multas Orientis Civitates, Hierosolyma à Persis vi subacta captaque est, multis millibus in ea Clericis, Monachis, & sacris Virginibus occisis. Præterea, incensum est Dominicum Sepulchrum, nobilissima Dei Tempia, & pretiosa, omnia everfa; veneranda Crucis ligna unà cum suis vasis, quorum innumerus erat numerus à Persis ablata sunt: Ipseque *Zacharias* Patriarcha in captivitatem abductus. Anno autem septimo Imperii Heraclii, seu Æræ Christianæ DCXVI. Persæ Ægyptum, Alexandriam, & Ly-

Lybiam ad fines usque Æthiopiz suam in potestatem redegerunt. Chalcedonem quidem occupare haud potuerunt, sed, præsidio ad eam obsidendam relicto secesserunt, quam tamen eodem anno ceperunt. Tam adversam fortunam expertus Imperator *Heraclius*, totque calamitatibus perculsus, supplex à *Chosroe* Persarum Rege pacem petiit, quam cum impetrare nullo pacto potuisset sese ad bellum accinxit, in solo Deo totius spei ac fiduciz suæ sacram, ut ajunt, anchoram figens. Sed cum pecuniz inopiâ laboraret, argentum & aurum ex magna Ecclesia & ex aliis sacris Ædibus mutuatos nummos inde cudit, collectumque ex Provinciis populum militari disciplinâ exercuit, & in Asiam duxit, ubi per sexennium cum ducibus *Chosrois* divino fretus præsidio feliciter pugnavit, & tandem anno DCXXVII. in Persidem irrumpens in fugam vertit *Chosroem* Persarum Regem, qui *Mardasen* juniorem filium sibi successorem destinavit. Quod ægrè admodum ferens *Siroes* ejus filius primogenitus in Patrem astutum arma movit, qui captus, gravibusque onustus catenis conjectus est in carcerem. *Mardases*, quem nuper *Chosroes* Regem coronare decreverat, & reliqui ejus liberi sub illius conspectum è medio sublatis sunt; quin & ipsemet *Chosroes* jussu *Sirois* filii sui primogeniti sagittis confossus periit. Tum *Siroes* Patris sui necem per litteras Imperatori *Heraclio* nunciavit, detentos custodiis Christianos cum Patriarcha *Zacharia*, & vivifico sacræ Crucis ligno restituit, sicque pax Romanos inter & Persas sancita est, sacrum Crucis Domini lignum ab *Heraclio* Imperatore primum Constantinopolim, deinde Hierosolymam delatum est,

indèque institutus solemnibus in Ecclesia dies festus Exaltationis sanctæ Crucis, de quo legendus est *Florentinius* in notis ad diem xiv. mensis Septembris in Martyrologio Hieronymiano. Mortuus est *Heraclius* Imperator ex aqua intercute anno ætatis suæ sexagesimo sexto, æræ Christianæ sexcentesimo quadragesimo primo, cum annos triginta, menses quatuor & dies sex imperasset. De *Ecthesi*, seu de formula fidei, quæ sub *Heraclii* nomine fuit promulgata, commodius differemus in Colloquio tertio, ubi de Monothelitarum Hæresi agemus.

D. Quis in Imperio successit Heraclio?

M. Heraclio Imperatori anno dclxi. successit jam designatus Augustus *Constantinus* ejus filius, qui postquam menses quatuor imperasset, instigante *Pyrrho* Patriarcha Constantinopolitano Hæretico Monothelita, è vivis sublatus est, veneno ei propinato à noverca *Martina* Augusta, cujus filius *Heraclius* junior, seu *Heracleonas* creatus est Imperator, qui tamen post sex menses à Senatu exauctoratus in exilium unâ cum matre relegatus est, cum hæc linguam, iste nasum perdidisset. Eo amoto, factus est Imperator *Constans* Constantini, & *Gregoriæ* filius, qui fuit pessimus Imperator, & Catholicæ Fidei defensorum acerrimus insectator, nihilque non molitus est, ut Monothelitarum Hæresis undique vulgaretur. Hunc *Paulus* Patriarcha Constantinopolitanus Hæreticus Monothelita natus iceleris socium, *Typum* exposuit, & *Constantis* Imperatoris nomine promulgavit, quemadmodum *Sergius* sub nomine *Heraclii* Imperatoris *Ecthesim* ediderat. Erat autem *Typus* Edictum quoddam, quo sub specioso prætextu conciliandi Ecclesiarum

pa-

pacem, silentium indicebatur de una, aut duabus in Christo voluntatibus, & operationibus. At hoc silentium, ut ostendam in Colloquio tertio, erat hæreticum, & in Ecclesiæ Catholicæ veram Religionem profitentis perniciem comparatum. *Vasques* Societatis Jesu Theologus hallucinatus est, dum *Typum* Constantis Imperatoris putavit esse hominem Hæreticum Monothelitam. Non solum hoc Edicto, quod *Typus* dicitur, *Constans* Imperator de Fide Catholica malè meritus est, sed etiam per omnem crudelitatem, libidinem & avaritiam sese exercuit, in quorum ultionem scelerum, ita permittente Deo, à Saracenis, in Oriente, & à *Grimoaldo* Longobardorum Rege bello laceratus haud prosperè cum illis pugnavit. Fratrem suum *Theodosium*, quem Diaconum inaugurari jusserrat, crudelitèr occidit, cujus tamen morte adeò terribus est, ut ab eo tempore visus sit sibi cum videre in habitu Diaconi poculum offerre his verbis: *bibe Frater*. Quare furiis agitatus in Siciliam navigavit, & relicta Constantinopoli, Syracusas elegit Imperii Sedem, cùmque huc evocasset uxorem ac liberos, eos Constantinopolitani dimittere noluerunt. Mutatione tamen loci somnium haud mutavit miser, sed instar Caini ad recordationem sui fratricidii exhorrescens, anno tandem sexcentesimo sexagesimo octavo, Imperii vicesimo septimo Syracusis cæsus est in balneo, situlâ ipsius capiti à quodam *Andræa* gravitèr impactâ, Auctore *Mizizio* Armeno. *Constantis* Imperatoris mortem ubi rescivit *Constantinus* Constantis filius, dictus à promissâ, quam gestabat, barbâ *Pogonatus* in Siciliam cum ingenti Classe venit, & *Mizizium* Tyrannum unâ cum

cum Patris *Constantis* interfectores neci tradidit. Anno itaque sexcentesimo sexagesimo octavo *Constantinus* dictus *Pogonatus*, mortuo patre *Constante*, Imperio, quod nonnullis jam antea annis absente patre Constantinopoli administrare ceperat, solus potitus est, collegasque habuit fratres suos *Tiberium* & *Heraclium*, quos tamen anno decimo quarto Imperii sui in suspicionem rerum novandarum adductos ab Imperio amovit, solusque cum *Iustiniano* filio imperavit. A Saracenis validissimâ classe instructis per septennium ferè Constantinopoli obsessus est Imperator *Constantinus Pogonatus*, sed tandem ope Dei-patræ Virginis Urbe Constantinopolitanâ liberatâ, Saracenos egregiè repulit, & quidquid eorum superfuit, oborta repentè procella omnino penè delevit. Verùm à Bulgaris de Sarmatiæ finibus egressis magnâ clade disiectus pacem cum eis inire coactus est, pactam annuatim pecuniam eis persolvendo, Mysiamque incolendam concedendo, quam à suo nomine *Bulgariam* appellavere. Sub *Constantino Pogonato*, & *Agathone* Romano Pontifice celebrata fuit contra Monothelithas sexta Synodus generalis anno sexcentesimo octogesimo, Imperii Constantini Pogonati anno duodecimo. Sed de hac Synodo generali in Colloquio quarto copiosè differemus. Obiit *Constantinus Pogonatus* anno DCLXXXV. Imperii sui decimo septimo, ut habent *Theophanes*, *Zonaras*, & *Nicephorus* in *Historia*.

Mortuo *Constantino Pogonato* *Iustinianus II.* *Constantini Pogonati* & *Anastasiæ* filius Patri successit anno DCLXXXV. ætatis suæ decimo sexto. Fuit Princeps crudelis & imprudentissimus; quippè qui om-

omnia, quæ à parente suo de pace ac reliqua Reipublicæ ordinatione constituta fuerant, pervertit, totumque Imperium in maximum discrimen adduxit. Refert Theophanes, quod ejus Imperii initio *Abimelech* Saracenorum Califa ad Justinianum pacis ergò Legatos misit, quam his conditionibus pepigit, ut Imperator comprimeret agmen *Mardaitarum*, qui erant Libani incolæ; *Abimelech* verò in singulos dies mille nummos aureos, equum, & servum Imperatori penderet, atque uterque Princeps justâ & æquali portione Cypri, Armeniæ, & Iberiæ vectigalia inter sese dividerent. Hanc pacem valdè Romanæ Reipublicæ probrosam ac perniciosam fuisse convenit inter omnes Historicos Bizantinos. Justinianus siquidem Imperator *Mardaitas*, qui à Maronitis non sunt diversi, ad duodecim millia è loco priori tollens, Romanam potentiam elevavit ac mutilavit, æneum murum, ut inquit *Cedrenus*, destruxit, Urbesque munimentis infirmas & habitatoribus his in partibus vacuas reliquit. Ad hæc, Justinianus Imperator totis tribus annis *Leontium* quemdam Patricium, qui Orientalibus copiis præfuerat, in custodia detinuit, eumque postea dimissum Græcis præposuit. At *Leontius* injuriæ memor, & Justiniani Imperatoris in Cives Constantinopolitanos sævientis crudelitate permotus Imperium invasit anno sexcentesimo nonagesimo sexto, Justinianum, qui annum Imperii sui decimum complebat, naso mutilatum in Chersonesam Urbem relegavit, indeque Justinianus, quod naso truncatus esset, cognominatus est *Rhinometus*. Exulante itaque Justiniano Imperium arripuit *Leontius*, classemque misit in Saracenos Africam
de

devastantes. Sed milites re parùm feliciter gestâ , cùm sibi à Leontio pertimescerent, Imperatorem salutarunt *Apsimarum* , à quo Leontius captus in Dalmatiam truncato naso ablegatus est anno Imperii sui tertio , seu anno æræ Christianæ dcccviii. quo anno *Apsimarum* dictus *Tiberius* à Classiariis militibus , ut mox dixi , Imperator in Africa renunciatus, Constantinopoli , Imperioque positus est, quod per septem annos tenuit , hoc est , usque ad annum dcccv. quo Justinianus Imperator decimo exilii sui anno armis *Trebellii* Bulgarorum Ducis adiutus sese Imperio restituit , & *Apsimarum* rerum potentem , atque *Leontium* interfecit , ut mox ostendemus in Historia Imperatorum, qui octavo Ecclesiæ sæculo clavum Imperii gubernarunt .

D. Statum Ecclesiæ sub Imperatoribus Christianis , qui in septimo sæculo summâ rerum in Oriente potiti sunt , sat superque descripsisti . Sed nihil adhuc dixisti de *Mahometo* , qui sicut nuperri-
mè audiui à viris eruditis , novum in septimo sæculo Imperium instituendo , novamque Religionem inducendo , Christianos acriter insectatus est, suosque sectatores ad Religionem Christianam radicibus extirpandam excitavit .

M. Natus est *Mahometus* in Urbe *Mecca* , & à prædonibus Saracenis puer adhuc in Arabiam deportatus , atque Ismaëlita cuidam Mercatori diviti venditus Camelorum curator aliquamdiù fuit ; sed mortuo illo Mercatore, cui venditus fuerat, viduam illius duxit uxorem , hisque nuptiis locupletatus mercaturæ Camelorum , cui priùs vacabat , renunciavit , militiamque professus Principatum ambire , atque Christianis , ceù infensissimis hostibus , atrocif-

cissimum bellum indicere cepit, in quo, sic permit-
tente Deo, tam feliciter ei cessit martis alea, ut
nefarii ipsius Sectatores ea jam possideant loca, in
quibus alias Christi Religio maximè florebat. Se-
ctam conflavit *Mahometus*, & pestilentem invexit
doctrinam, in qua quidquid prophanum est in
Ethnicis, quidquid superstitiosum in Judæis, quid-
quid impium in Hæreticis, quidquid in Epicureo-
rum schola impurum, collegit. Sed de hac *Mahu-
metis* sectâ & doctrinâ agemus in Colloquio tertio,
ubi sectas & Hæreses, quæ septimo & octavo sæculis
obortæ sunt, referemus. Mortuus est ille im-
pior totus crapulæ & libidini deditus anno Christi
sexcentesimo tricesimo secundo, die decimâ septi-
mâ mensis Maii, cujus Sepulchrum etiamnum *Me-
chæ* per Magnetes pensile visitur, & ad illud Maho-
metani Religionis ergò frequentes conveniunt,
dumque ad illud peregrinantur, propriam uxorem
cognoscere haud possunt, sed aliam sibi pacto quo-
dam conducere debent, & suam alterius locare li-
bidini. Hinc non mirum, si infinita utriusque se-
xus libidinosorum turba ad effrænatam explendam
in honorem Mahometi libidinem illuc confluat,
suam sub specioso illius peregrinationis, & larvæ
Religionis obtentu indomitam celando libidinem,
sicut refert *Abrahamus Ecchellenfis* in Historia Ara-
bum cap. 5. Hic autem obiter advertere debes,
Arabibus antequàm Pseudo-Propheta *Mahometus*
suam spargeret doctrinam, non unam, eandemque
omnibus fuisse Religionem, sed quosdam illorum
Mosaicam, alios Christianam Legem fuisse profes-
sos, & reliquos varias in sectas scissos, variisque cul-
tibus mansisse addictos. Qua de re legendus est
jam

jā citatus Abrahamus Ecchellensis in supplemento Historiæ Orientalis cap.6.

D. Quisnam fuit status Ecclesiæ sub Principibus Christianis, qui septimo sæculo in Occidente Regiam potestatem obtinuerunt?

M. Anno DLII. vel DLIII. destructo penitus in Italia à *Narsese* Romani exercitus Duce Gotthorum Regno, quod in *Theodorico* ceperat anno cccxciii. & desit in *Teja* ultimo in Italia Gotthorum Rege, sicut jam observavimus in Colloquio primo in Historiam sexti Ecclesiæ sæculi, Imperatores Græci, qui in Oriente summā rerum potiebantur, Italiam quoque per Exarcham, qui Sedem suam Ravennæ fixerat, administrarunt. Sed anno quingentesimo sexagesimo octavo Longobardi è Pannonia egressi in Italiam irruerunt, Ecclesias spoliarunt, Sacerdotes interfecerunt, agros devastarunt, ædificia incenderunt, totamque Italiam armis occuparunt, exceptis Romā, & Ravennā, quò ne penetrarent, impediti sunt ab Exarchis Imperatorum, qui ut mox diximus, suam Sedem Ravennæ habebant. Longobardi suum in Italia domicilium constituerunt, Regnumque stabilierunt, quod duravit annis ducentis sex, hoc est, ab anno DLXVIII. quo in Italiam ingressi sunt, usque ad annum DCCLXIV. quo *Carolus Magnus* Francorum Rex *Ticinum*, seu *Papiam* obsidens ac fortiter debellans, eandem Civitatem una cum *Desiderio* ultimo Longobardorum Rege, & cunctis, qui cum eo erant, cepit, & universum Longobardorum Regnum suæ potestati subjugavit, quemadmodum testatur *Anastasius* Bibliothecarius. Sed hac de re plura dicemus, dum Caroli Magni gesta & victorias referemus.

Afri-

Africa, quam *Belisarius* insignis sub *Justiniano* Imperatore Romani exercitus Dux à Wandalis, qui eam occupaverant, anno DXXXIII. liberaverat; adulto jam septimo sæculo in potestatem venit Saracenorum. Hi quippè anno DCXLVII. distractam Africam inter Imperatorem *Constantem*, & *Gregorium* Præfectum, qui contrà Imperatorem rebellans seditionem moverat, aggressi sunt. Eam, occiso *Gregorio*, qui in ea potentior erat, sibi reddidere vengalem, & anno DCXCVIII. Carthaginem ac universam Africam invaserunt. A tempore autem captæ à Saracenis Africæ Religio Christiana sensim sine sensu decrevit, ab Infidelibus scilicet conculcata. Perseveravit tamen per aliquot sæcula, etsi neque in septima, neque in octava Synodo generali aliqui ex Africa Episcopi comparuerint,

Gallia ab anno cccxcvi. quo *Clodoveus* Francorum Rex suscepto Baptismate Fidem Christi amplexus est, non alios habuit Reges, quàm Christianos, quorum seriem à morte *Clodovei* ad finem usque septimi sæculi breviter hinc describam, quia inter illos multi fuerunt pietate insignes, quorum curam Regni & Ecclesiæ pervigilem, incredibile studium pacem servandi, jus suum unicuique tribuendi, prava corrigendi puniendive impensè laudant *Annales Francorum*, sed potissimum laudabilem illam sollicitudinem procurandi, ut ad sanciendam in suo Regno Ecclesiæ disciplinam convocarentur Concilia Nationalia, de quibus jam in nostris Colloquiis in historiam sexti Ecclesiæ sæculi sermonem habuimus & alia de quibus in sequentibus nostris Colloquiis acturi sumus.

Mortuo *Clodoveo* Francorum Rege anno DXI.
qua-

quatuor ejus filii , videlicet *Theodericus* , *Chlodomerus* , *Childebertus* , & *Clotarius* Regnum ejus acceperunt atque diviserunt : *Theodericus* suam *Sedem Metis* sortitus est , *Chlodomerus Aurelianus* , *Childebertus Parisiis* , & *Clotarius Sueffionis* , ut scribit *Fredegarius* in Epitome cap. 30. At *Chlodomerus* anno DXXIV. cæsus est in bello Burgundico ; *Theodericus* verò ejus frater obiit anno DXXXIV. eique successit *Theodebertus* ejus filius . Eodem anno DXXXIV. *Childebertus* , *Clotarius* , & *Theodebertus* Burgundiam obtinuerunt , & fugato *Audomaro* Burgundiæ Rege , illius Regnum inter sese diviserunt , sicque extinctum est Burgundiæ Regnum . Defuncto *Theodeberto* anno DXLVII. successit *Theodebaldus* , qui juxta *Gregorium Turonensem* lib. 4. capite nono , septimo Regni sui anno obiit , hoc est , anno DLI II. nullam prolem reliquit *Theodebaldus* , quò factum est , ut *Clotarius* non tantum Regnum ejus cum thesauris acceperit , sed & *Uldetradam* illius uxorem strato suo copulaverit , qui tamen , ut ibidem ait *Gregorius Turonensis* , increpitus à Sacerdotibus reliquit eam , dans ei *Garibaldum* primum *Bajoariæ* , seu *Bavariæ* Ducem . *Childebertus* Francorum Rex , postquam regnasset quadraginta septem annos completos , è vivis abiit anno DLVIIII. Multa Monasteria , dum viveret , à fundamentis erexit , inter quæ præcipuè memorantur Monasterium Sancti *Vincenzii* Parisiis constructum , quod nunc Monasterium Sancti *Germani de Pratis* nuncupatur , Monasterium *Arelatense* , & Monasterium Sancti *Calephi* , vulgò ut hodiè vocatur gallicè *Saint Calais* in Diœcesi Cœnomanensi . *Childebertus* moriens nullam prolem , masculam , sed duas dumtaxat superstites reliquit filias ,

filias , ac subindè ad Clotarium solum Childeberti fratrem universum Francorum Regnum devolutum est . Clotarius Francorum Monarcha anno Regni sui ineunte quinquagesimo primo è vivis excessit anno Christi DLXI. extat in Capitularibus Regum Francorum à doctissimo *Baluzio* editis Constitutio Clotarîi , in qua multa pro commodis Ecclesiæ statuta leguntur . Clotario superstites vixerunt quatuor filii , videlicèt *Charibertus* , *Guntramnus* , *Chilpericus* , & *Sigibertus* , qui Regnum hoc pacto inter se se diviserunt : *Charibertus* Regnum obtinuit Childeberti , sedemque Regiam habuit Parisiis ; *Guntramnus* habuit Regnum Clodomiri , ac Sedem tenuit Aurelianensem ; *Chilpericus* accepit Regnum Clotarîi , sedemque Sueslionensem occupavit ; *Sigibertus* Regnum Theodorici sortitus est , sedemque habuit Rhemensem . Is postremus Francorum Rex uxorem duxit *Brunichildem* filiam Athanagildi Wisigothorum Regis ; *Chilpericus* verò ejus frater Matrimonium iniit cum *Fredegunde* pessima , foemina , cujus facinora à Baronio Tomo 7. Annalium ex Historia Gregorii Turonensis passim relata æternas memoriæ ejus notas infamiæ inusserunt , adeò ut de ea non aliter , quàm de monstro quodam ac portento loqui nunc cuiquam liceat aut sentire . Mortuo *Chariberto* sine prole mascula , anno DLXX. Francia in tria Regna divisa est , in *Austrasiam* nimirum ad Orientem sitam , *Neustriam* ad Occidentem , & *Burgundiam* . *Sigiberti* ditio , *Austria* , *Chilperici* *Neustria* ; *Guntramni* *Burgundia* nuncupata est . De qua divisione legenda sunt , quæ habet doctissimus *Cointius* in Annalibus Francorum ad annum DLXVII. num. XLI. *Chilpericus* bel-

lum indixit fratri suo Sigiberto , qui ei strenuè resistit ; sed , jubente *Fredegunde* uxore Chilperici , Sigibertus anno DLXXV. occisus est à duobus Sicariis cultris veneno infectis . Sigiberto successit *Childebertus II.* ejus filius . Ejusdem *Fredegundis* jussu anno quingentesimo octogesimo quarto Chilpericus furentis illius sceminæ vir trucidatus est , dùm è venatione regrederetur , eique successit Clotarius II. Sanctè vixit Guntramnus Burgundiæ Rex , & anno DXCIII. ad Deum migravit , atque ab Ecclesia inter Sanctos relatus est , cujus depositionem ad diem XXVIII. mensis Martii multa Martyrologia celebrant , ut videre est apud Bollandum in Actis Sanctorum ad illum diem . Guntramnus moriens instituit Childebertum II. Francorum Regem Hæredem suum . At Childebertus II. vivere desijt an. DXXVI. duosque reliquit filios *Theodoricum* , & *Theodebertum* , quorum Regnum *Brunichildis* utriusque Avia partim per se se , partim per proceres administravit . Circa idem tempus regnabat in Neustria Clotarius II. Chilperici filius , annum undecimum egressus , cujus tutelam *Fredegundis* mater gerebat . Quare , tùm temporis in Francia dignitas Regia penès parvulos erat , potestas verò penès mulieres . Theodebertus decimum ætatis annum , Theodoricus nonum agebat , illeque Metis Regni sedem statuit , hic Aurelianis , ut docet *Fredegarus* in Epitome cap. 16. Theodebertus Austrasiæ Rex anno DCCXII. à fratre suo Theodorico in prælio victus , & unà cum suis filiis Clotario , & Meroveo interfectus est . Anno verò sequenti , seu DCCXIII. Theodoricus arma movens contra Clotarium II. dienterici morbo periit , atque post ipsius mortem

tem Clotarius, filiis Theodorici, eorumque Avia Brunichilde è vita sublati, Monarchiam Francorum solus regere cœpit, quam postquàm per sexdecim annos tenuisset, mortuus est anno DCXXVIII. Iste Clotarius Francorum Monarcha ter duxit uxorem. Ex *Haltetrude* suscepit *Dagobertum*, quem Aultrasia Regem declaravit anno DCXXII. Ex *Bere-trude* habuit Charibertum, sed ex *Sichilde*, quam, teste Fredegario cap. 54. pro Mæcha habuit, nullam sustulit prolem. Qua de re legendus est doctissimus *Cointius* in Annalibus Francorum ad annum DCXXIX. Mortuo Clotario succellit *Dagobertus* ejus filius, qui Franciæ totius obtinuit Imperium, exceptâ Aquitaniam parte, quam Chariberto fratri cedit. Sed Chariberto, ejusque filio Chilperico, non diù post vitam functis, *Dagobertus* universa, quâ latè pater, Franciâ potitus est. Aliquibus vitiis, præsertim avaritiæ & libidini addictus fuit *Dagobertus*, ab illis tamen resipuit, & ad meliorem frugem conversus per multos annos, quàm plurima sinceræ poenitentiae dedit argumenta. Episcoporum, atque Aulicorum pietate præstantissimorum consortio plurimum delectatus est, largas pauperibus erogavit eleemosynas; Ecclesias, aut Monasteria, præcipuè Sanctorum *Dionysii*, *Mauritii*, ac *Martini* excoluit, & locupletavit, ut passim in Actis Sanctorum, qui ejus ætate vixerunt, legere est apud Bollandum. Mortuus est *Dagobertus* anno DCXXXVIII. & duos reliquit filios *Sigibertum* III. quem Regem Aultrasia instituit anno DCXXXIII. & *Clodoveum* II. quem Regni Burgundia & Neustria hæredem designavit, cumque moriens, & *Nantildem* uxorem suam commisit curæ *Egæ* Majoris domus. Hinc fa-

Etum est post mortem Dagoberti Francorum Regis, ut in Galliis Majores domus sub specie administrationis Palatii Regnum ipsum gubernarent, ac nudo inanique nomine Regio pueris Principibus relicto, summam virium, potentiamque Regalem occuparent. Sigibertus III. post obitum patris sui Dagoberti regnavit in Austrasia, *Pippino* Majore domus Regni administro, probatissimæ fidei viro. At mortuo Sigiberto III. Austrasiæ Rege anno DCLIV. *Grimoaldus* Major domus Regni Austrasiæ, pulso Dagoberto Sigiberti Regis filio Regni legitimo hærede, *Childebertum* filium suum Regem constituit. Verum paucos post menses Childebertus, & Grimoaldus exauctorati sunt, solioque dejecti, Sigibertus verò Austrasiæ Regno restitutus, post cujus obitum *Clodoveus II.* alter Dagoberti filius Regnis Burgundiæ, & Neustriæ, quæ à patre acceperat, Austrasiæ Regnum, ejecto Childeberto Tyranno Grimoaldi filio, adjunxit. Mortuus est Clodoveus II. an. DCLVI. & ex *Bathilde* Sanctissima Regina uxore sua tres reliquit filios, scilicet Clotarium III. Childericum, & Theodoricum. Quod vulgò dicitur de insania Clodoveo Regi affictâ, & de templis ab eo spoliatis, putidum commentum est, quod plenissimè confutatum reperies apud *Hadrianum Valesium* lib. xx. Rer. Franc. ubi plura habet de Clodovei II. Regis tam virtutibus, quàm vitiis; nobis enim, ob præscriptam in nostris Colloquiis brevitatem, in his immorari non vacat. Clotarius III. post mortem patris sui Clodovei solus in universa Francia regnare cœpit, sed anno quarto ejus Regni in finem vergente, hoc est, sub finem anni DCLX. Austrasiis tumultuantibus, & Regem, qui soli Austriæ dominaretur, sibi dari poscen-

scientibus, *Bathildis* Regina, ut tumultus sedaret, eisdem præfecit *Childericum* filium suum secundò genitum, & fratrem *Clotarii*, indèque *Clotarius* *Burgundionibus* tantùm, ac *Francis Neustrasiis* imperavit, vel, ut meliùs dicam, alieni semper fuit arbitrii. Nàm primùm sub tutela *Bathildis* matris suæ fuit, deindè, quamdiù regnavit, sub manu *Ebroini* Majoris domus, quem in locum *Erchinoaldi* præfeci Palatii defuncti suffecit. Tunc enim, ut jam observavimus, omnia in *Galliis* Majores domus Regiæ pro suo arbitrio & Imperio administrabant. *Clotarius III.* anno ætatis circitèr decimo nono, Regni decimo quarto, nullis relictis liberis, è vivis excessit anno DLXX. At post ipsius mortem *Ebroinus* Major domus *Theodoricum* fratrem natu minorem, *Clotarii III.* in Regnum levavit, sed *Childericus II.* frater ejusdem *Clotarii* natu major *Theodoricum* fratrem suum Regno dejecit, in Monasterium Sancti *Dionysii* propè *Parisios* misit, & *Ebroinum* Majorem domus in Monasterium *Luxoviense* exulem deportari jussit. Verùm, occiso *Childerico II.* anno DCLXXIII, *Theodoricus* frater *Childerici* natu minor, auditâ ejus morte, è Monasterio dimissus Regnum recuperavit, postquàm dissipasset factionem *Ebroini*, qui post cædem *Childerici II.* è Monasterio, in quo fuerat inclusus, egressus; *Pseudo-Clodoveum*, quem *Clotarii III.* Regis filium mentiebatur, Regem proclamaverat. Sub idem tempus *Dagobertus II.* *Sigiberti III.* filius, qui post patris mortem in exilium ablegatus fuerat, auditâ *Childerici II.* morte, statim sese in *Austrasiam* contulit, regnoque potitus est. Sed anno DCLXXX. *Dagobertus II.* ejusque filius *Sigibertus* dolo *Ebroini*,

& consensu quorundam Episcoporum insidiosè occisi sunt, iisque extinctis *Martinus* & *Pippinus* Austrasianæ militiæ Duces contra Theodoricum Regem hujus nominis III. & contra Ebroinum Majorem domus acie ductâ, ut gentis injuriam, ac Dagoberti necem ulciscerentur, profligati sunt, & *Martinus* dolo Ebroini interfectus est. Ast *Pippinus*, Heristallus vulgò cognominatus, in Theodoricum Regem, & Bertharium Majorem domus an. dclxxxvii. arma iterùm movens, utrumque in Textriciana pugna devicit, Parisios occupavit, & Majoratum domus Regiæ in universa Francia obtinuit, ac deinceps auctoritate infra Regiam maximâ exercuit sub quatuor Francorum Regibus. Mortuus est Theodoricus III. Francorum Rex an. dxcxi. tres ex *Chrotilde* uxore sua suscepit filios, scilicet Clodoveum III. Childeberty III. & Clotarium IV. Prior, seu Clodoveus III. immediatè patri suo Theodorico in Regnum Franciæ successit, obiitque an. dxcv. absque prole. Regnavit quatuor annis completis, & quintum inchoavit. Childeberty III. hæreditario jure fratri suo Clodoveo successit, annis septemdecim regnavit, & abiit è vivis anno dcccxi. Filium unicum Dagoberty III. Regni reliquit hæredem, de quo, sicut & de aliis Regibus, qui octavo sæculo Francorum Monarchiam tenuerunt, magis appositè differemus, postquàm continenti ordine ea exposuerimus, quæ spectant ad statum Ecclesiæ sub Principibus Christianis, qui in septimo sæculo tam in Oriente, quàm in Occidente summâ rerum potiti sunt.

D. Quinam fuit status Ecclesiæ sub Regibus, qui septimo sæculo supremum in Hispaniis dominium obtinuerunt?

M. Opti-

M. Optimus fuit status Ecclesię sub Regibus, qui septimo sæculo Hispaniarum Regnum administrarunt. Ariana quippè Hæresis, quæ ab an. cccclxxvii. in Hispaniis altas radices egerat, fuit tandem petrus exterminata anno dLxxxix. auctoritate *Reccaredi* piissimi Regis, qui patri suo *Leovvigildo* in Hispaniarum Regnum successerat anno dLxxxvi. Refert siquidem *Sanctus Isidorus* in Chronico Gothorum, *Athanaricum* Gothorum Regem Hispaniis dominantem missile anno cccclxxvii. Legatos ad Imperatorem *Valentem* Arianum, & ab eo Doctores, qui suos Christianam Fidem edocerent, postulasse; atque in eam Gothorum gentem pestiferum Arianae suae Hæreseos virus *Valentem* Imperatorem transfudisse: *Cujus blasphemiae*, inquit *Sanctus Isidorus*, *malum per discessum temporum, Regumque successu annis ducentis tredecim tenuerunt, qui tandem reminiscentes salutis suae, renunciaverunt inolite perfidia, & Christi gratia ad unitatem Fidei Catholicae pervenerunt.* *Reccaredus* itaque fuit primus Gothorum Rex Catholicus, qui Gothos, & Suevos ad Fidem Catholicam adduxit, & postquam annos quindecim, mensem unum, & dies decem sapientissimè regnasset, maximo sui relicto desiderio, è vivis exemptus est anno dcl. Leges Gothicas in Compendium redegit religiosissimus ille Rex, multis præliis Romanos devicit, Gothorum Imperium Florentissimum reddidit, & filium suum *Liubam*, vel, ut alii meliùs dicunt, *Liuvam* Hispaniarum Regni reliquit hæredem, qui patri suo haud impar futurus fuisset, nisi *Vviterici* prodicione periisset, postquam regnasset annis duobus, ut ait *Sanctus Isidorus* in Chronico. Occiso *Livva*, *Vvitericus*

cus Parricida Regnum occupavit, qui, cum per septem annos regnasset, famaue vulgasset, ipsum velle Arianam Hæresim in Regnum Hispaniarum postliminiò revocare, gladio occubuit; conjuratione quorundam inter epulas interfectus anno DCX. Ei successit *Gundamarus*, qui, postquam duos annos non integros regnasset, obiit nullâ prole relicta anno DCXII. *Gundamarum* in Regno Hispaniarum excepit *Sisebutus*, qui quarto Regni sui anno duas leges promulgavit, quibus Judæos sibi subditos Fidem Catholicam amplecti jussit. Hæ duæ *Sisebuti* leges extant in Gothorum legum volumine. Obiit *Sisebutus* anno DCXX. & *Reccaredum* filium parvulum reliquit Regni hæredem, qui tamen tribus dumtaxat mensibus patri superstes fuit. *Reccaredo* itaque è vivis sublato, *Svinthila* procerum suffragiis Regnum adeptus est anno DCXXI. Sed à *Sisenando* adversus ipsum factâ conjuratione anno DCXXX. *Dagobertus* Francorum Rex Burgundicum exercitum in Hispaniam destinavit, ut *Sisenando* contra *Svinthilam* Regem suppetias ferret. Ubi autem divulgatum est in Hispania, exercitum Francorum ad auxilium *Sisenandi* properare, omnis Gothorum exercitus sese è vestigio *Sisenandi* ditioni subjecit. Anno itaque sequenti, seu DCXXXI. *Svinthila*, postquam annis decem regnasset, solio dejectus est, eo potissimum nomine, quòd pulsus ex Hispania hostibus, & publicâ pace stabilitâ, vitiis fræna laxaret, atque in ejus locum successus est *Sisenandus*, qui annos tres, menses undecim, & dies sexdecim cum regnasset, obiit anno DCXXXV. Mortuo *Sisenando* Regnum conscendit *Chintila*, qui illud annos tres, menses octo, dies novem summâ pace administra-

vit,

vit , & excessit è vivis anno DCXXXIX. *Chintila* subrogatus est *Tulga* ejus filius, qui ineunte anno tertio Regni sui obiit anno DCXLII. Defuncto *Tulga* , Regnum vi, & armis occupavit *Chindasvintus*, quod ut familiæ suæ hæreditarium faceret , filium suum *Reccensvintum* Regni consortem declaravit an. DCXLIX. Regnavit autem *Chindasvintus* solus annos sex , menses octo, dies viginti , & postquàm filium suum *Reccensvintum* consortem Regni declarasset , vixit tres annos , menses quatuor , dies undecim ; quod tempus in filii Regno numeratur , eò quod ob præcipitem atque affectam patris ætatem , solus *Reccensvintus* ejus filius rerum poriretur , & Rempublicam universam pro voluntate gubernaret . Obiit autem *Reccensvintus* filius *Chindasvinti* Kal. mensis Septembris anni DLXXII. postquàm regnasset annis XXI. mensibus septem , diebus undecim , sumpto videlicèt Regni ejus exordio ab anno quingentesimo quadragesimo nono , quo à patre suo *Chindasvinto* in Regni consortium adscitus est . *Reccensvinto* successit *Wamba* , qui , ut inquit *Vaseus* in *Chronico*, nullis precibus & lacrymis adduci potuit ut Regnum susciperet , usque dùm quidam è Ducibus ense stricto extrema illi minatus est, nisi in preces Gothorum concederet . Cessit tandem *Wamba* minis magis , quàm precibus , atque *Toleti* Rex inauguratus est . sed , postquàm summâ cum prudentia annis octo , mense uno , diebus quatuordecim regnasset , Regno spoliatus est anno sexcentesimo octogesimo malis artibus *Eruigii* , qui ambitione regnandi abreptus *Wambæ* Hispaniarum Regi venenum propinandum curavit , cùmque *Vvamba* hausto veneno videretur animam agere , positâ comâ

mâ, atque in Sacerdotis morem detonsus, Monachi cucullum induit, quem postea, recuperatâ licet pristina valetudine, dimittere noluit, sed in Monasterio vitam sanctissimè transegit. *Ervigius* Regnum, etsi malis artibus quæsitum, rectè tamen administravit. Veritus tamen ne filii sui post ipsius mortem à proceribus opprimerentur, *Egicam* arctâ cognatione *Vvambæ* sanguini annexum adoptavit generum suum, *Cixilone* filia in conjugium datâ, quibus ita constitutis, mortuus est anno DCLXXXVII. Regnavit annis VII. dies XXV. Post *Ervigii* mortem *Egica* Hispaniarum Regnum adeptus, *Cixilonem* uxorem suam, ex qua *Vvitizam* filium suscepit, in odium patris *Ervigii* repudiavit. Sumpsit etiam supplicium de Proceribus, quorum operâ *Vvambam* Regem in fraudem impulsum, atque de rerum culmine dejectum esse constabat. Obiit *Egica* anno DCCI. Cum regnasset annos XV. nempe X. Solus, & quinque alios cum *Vvitiza* filio suo. Hæc est series Regum, qui septimo sæculo Hispaniarum Regni habenas moderati sunt, quique Catholicam Religionem proficientes, omnem, quamdiù vixerunt, operam dederunt, ut in rem Fidei & Disciplinæ Ecclesiasticæ ea Nationalia celebrarentur Concilia, de quibus in quarto Colloquio sermonem instituemus.

D. Christiana Religio suscepit ne septimo Ecclesiæ sæculo aliquod apud Infideles Nationes incrementum?

M. Jàm observavimus in Colloquiis nostris in Historiam sexti Ecclesiæ sæculi, Sanctum Augustinum, aliosque Sanctissimos Monachos à S. Gregorio Magno Papa sub finem sexti sæculi in Angliam missos Christianam Religionem plurimum ibidem pro-

promovisse. Verùm, hic obiter advertere debes, Britannia Insulam, quæ modo *Anglia* appellatur, fuisse in septimo Ecclesiæ sæculo in septem Regna divisa, quorum primum erat *Regnum Cantii*; alterum, *Regnum Austrarium Saxonum*, sive *Sud Saxia*; tertium, *Regnum Orientalium Anglorum*, seu *Estanglia*; quartum, *Orientalium Saxonum Regnum*, seu *Est-Saxia*; quintum, *Mediterraneorum Saxonum Regnum*, sive *Merciorum*; sextum, *Northumbrorum Regnum*; septimum, *Occidentalium Saxonum*, sive *Vvest-Saxia Regnum*. Hac factâ Regnorum Angliæ divisione, nunc breviter præfigere debemus tempus, quo Christiana Fides in hisce Angliæ Regnis fuerit suscepta. In primis, *Regnum Cantii* Fide Christianâ fuit illustratum à Sancto Augustino, aliisque Monachis, qui, ut jam diximus, à S. Gregorio Magno Summo Pontifice in Angliam sexto Ecclesiæ sæculo ad illius gentis conversionem missi sunt. Alterum, in Anglia Regnum, seu Austrarium Saxonum, vel Sud-Saxia dictum ad Fidem Christianam convertit S. *Wilfridus* anno DCLXXXI. is quippè cum consensu Regis *Etheluardi* (qui paulò antè in Merciorum Regno, suggerente *Wilsbere* Rege, sacro Baptismate initiatus fuerat) populis illius Regni Verbum Dei, quod ipsis necdùm fuerat prædicatum, annuntiavit, & Infidelium utriusque sexus, quosdam voluntariè, alios verò Regis Imperio coactos ab Idololatria revocavit, Fideque Christianâ imbuìt. Quin, & ipse Rex *Ethelwardus* in Religionem Christianam optimè affectus, Villam, in qua manebat, ad Sedem Episcopalem fundandam concessit, ibidemque *Vvilfridus* Monasterium fratribus suis fundavit. In tertio Angliæ Regno, dicto Orien-
ta-

talium Saxonum, seu Estangliæ, Christianam Religionem maximè propagavit *Sigbertus* Rex, qui anno DCXXIX. in suorum subditorum conversione usus est operâ *Sancti Felicis* Episcopi Burgundi, & *Sancti Fursei* Abbatis Latiniacensis Monasterii, qui Ministerium Evangelicum strenuè executi sunt, Vitam *S. Felicis* describit *Bollandus* ad diem VII. mensis Martii, & Vitam *Sancti Fursei* à duobus Auctoribus Anonymis scriptam die XVI. mensis Januarii, quo colitur, notis illustrat. In quartum Angliæ Regnum appellatum Orientalium Saxonum, seu Est-Saxiæ, Fidem Christianam circa annum DCLV. introduxit *Sigibertus* illius gentis Rex, qui petiit ab *Oswio* Northumbrorum Rege Christiano ut aliquot sibi Doctores daret, qui populos ipsi subditos verâ Fide illuminarent. Annuit lubentissimè Rex *Oswius*, & ad illum misit *Ceddum* cum altero quodam Presbytero, qui omnia perambulantes, multam Domino Ecclesiam congregarunt, inquit Venerabilis Beda lib. 3. cap. 22. Porro, *Sigibertus* Anglorum Orientalium, seu Est-Saxiæ Rex à *Finano* Episcopo unâ cum suis subditis Baptismum suscepit, & sub ipso plurimùm in hoc Regno dilata est Christiana Religio. *Ceddum* Primum illius Regni Est-Saxiæ Episcopum ordinavit *Finanus*. In quintum Angliæ Regnum, dictum Mediterraneo Saxonum, sive Merciorum, Fidem Christianam intulit *Oswius* Northumbrorum Rex circa annum DCLV. Is quippè, occiso *Penda* Rege Merciorum, jure belli illius Regnum obtinuit, & gentem istius Regni ad fidei gratiam perduxit. Sextum in Anglia Regnum, idest, Northumbrorum, qui erant Angli ad Aquilonem Humbræ fluminis plagam
inco-

incolentes, Fidem Christianam accepit sub Rege *Eduino*, qui anno DCXXVII. Baptizatus est. Hoc Northumbriæ Regnum erat antiquitus in duas Provincias, seu Regna, divisum, *Berniciorum* scilicet, & *Deiroom*, ut testatur Beda lib. 3. cap. 1. In utroque Regno *Paulinus* infinitam gentis illius multitudinem sacro lavacro abluit, quam ob rem Honorius I. Summus Pontifex in præmium laborum ad eum misit *Pallium*, atque Eboracensem Episcopum creavit. Nusquam floruit magis in hoc Northumbriæ Regno Christiana Religio, quam sub *Osvvaldo*, & *Osvvio* Regibus, quorum eximiam in Deum pietatem ac Religionem, in pauperes, & peregrinos singularem beneficentiam pluribus commendat Beda lib. 3. cap. 6. & 14. Denique, anno DCXXXV. Saxones Occidentales, seu Vvest-Saxiæ, *Birino* Episcopo, quem Honorius I. Pontifex Maximus miserat, prædicante, Fidem Christi susceperunt. Ipse *Cynigisus* eorum Rex à *Birino* baptizatus est, & è sacro Fonte à Sancto *Osvvaldo* Northumbrorum, Rege susceptus. Sedes Episcopalis *Dorcincæ* constituta est, quæ urbs hodie *Dorcestria* vocatur. Sic Christiana Religio in septimo Ecclesiæ sæculo longè latèque in omnibus Angliæ Regnis propagata est, & per id temporis Ecclesia Anglicana maximè floruit. Habuit quippè Antistites Sanctissimos, & Reges pietate conspicuos, qui fundandis Ecclesiis, & construendis Monasteriis egregiam operam posuerunt.

Inter populos, qui septimo sæculo Christianam Religionem amplexi sunt, numerantur *Croatiæ*, quos Constantinus Porphyrogenita *Chrobatos* appellat. Hi quippè anno DCXXX. Imperante in Orien-

te *Heraclio*, relictâ Idololatriâ baptizati sunt. Quade re plura habet *Lucius* in Historia de Regno Dalmatiæ & Croatiæ.

Eodem etiam sæculo septimo *Saxones*, *Frisios*, *Bajoarios*, quos nunc *Bavaro*s appellamus, *Suevos*, aliosque Germaniæ populos, qui tunc Regum Francorum dominationi subditi erant, ad Fidem Christianam adduxerunt Sancti *Vvillebrordus* Primus Episcopus Trajectensis, & *Rudbertus* Primus Episcopus Salisburgensis. Verum, anno DCLXXI. Isti populi, excusso Francico jugo, ad relictas superstitiones inclinarunt, pluresque in limine Rheni fluminis ad Idololatriam reversi sunt. Hinc octavo sæculo Gregorius II. Romanus Pontifex, intelligens sibi ad dignitatem Sedis suæ incumbere curam universalis Ecclesiæ, Legatum in Germaniam misit Sanctum *Bonifacium*, ut illic daret operam conversioni Paganorum, ad quam promovendam Sanctus ille Antistes unâ cum sociis sibi adjunctis omnes suas curas, labores & cogitationes convertit, atque zelo Apostolico accensus Fidem Christianam in illas Provincias feliciter restituit, ut mox ostendemus, exhibendo statum Ecclesiæ sub Principibus Christianis octavi sæculi.

D. Hactenus statum Ecclesiæ sub Principibus Christianis septimi sæculi satis demonstrasti, exponere nunc eodem ordine, quo loco, tam in Oriente, quam in Occidente fuerint res Ecclesiæ sub Imperatoribus & Principibus Christianis octavi sæculi?

M. *Justinianus* Imperator hujus nominis II. qui, ut jam diximus in Historia Imperatorum septimi Ecclesiæ sæculi, à *Leontio*, qui Imperium invaserat, mutilatus naso in Urbem *Chersonam* an. DCXCV. fuc-

fuerat ablegatus, armis *Trebellii* Bulgarorum Ducis adjutus, post decem annorum exilium sese Imperio restituit anno dccv. & *Tiberium Apsimarum*, atque *Leontium*, qui tempore ejus exilii tyrannidem arripuerant, interfecit. Imperio itaque denuò restitutus Justinianus II. crudelem carnificinam, exercuit, & pacem, quam cum Bulgaris pepigerat, quorumque ope fuerat in Imperium restitutus, temerè ingratus violavit. De Chersonitis, apud quos exulaverat, & quos sibi quondam insidias struxisse meminerat, vindictam sumere volens, classem contrà eos misit, omnesque mactari jussit, exceptis juvenibus & pueris velut ad servitutem reservatis. At postea, dolens quod juvenibus perpecisset, alteram classem ad ipsos trucidandos transmittere decrevit. Quod ubi compertum habuissent Chersonitæ, auxilium Chagani Avarum Regis implorarunt, & Justiniani Imperatoris nomine abrogato, *Bardanem* antea exulem Imperatorem proclamaverunt, quem, mutato nomine, *Philippicum* nuncuparunt. Hic novus Imperator dictus *Philippicus* sine pugna Constantinopolim ingressus, occidit *Tiberium* Justiniani filium, & paulò post ipsiusmet Justiniani caput amputatum in Occidentem conspiciendum traduxit. Imperator itaque Justinianus II. postquam in Imperium anno dccv. fuisset restitutus, annos sex illud obtinuit, & occisus est anno dccxi. fuit ultimus è familia Heraclii senioris, quæ cum ipso fuit omnino extincta, postquam sæculo integro Romanis imperasset. Occiso itaque Justiniano, Imperium *Philippicus* invasit anno dccxi. Malè partâ dignitate, pessimè usus est. Monothelitis impensè favit, sextæ Synodo generali, in qua hi Hæretici proscripti sunt,

sunt; sese infensum exhibuit, & Orthodoxos atrociter persecutus est. Quapropter, anno secundo Imperii sui, qui fuit DCCXIII. cum sub meridiem somno indulgeret, à conjuratis excæcatus est pridie Pentecostes, & in carcerem detrusus; sequenti verò die, seu sacro Pentecostes Festo, à Populo, & Senatu Constantinopolitano *Artemius* dictus *Anastasius II.* salutatus est Imperator. Vir fuit *Philippico* Imperatori olim à secretis, omni doctrinæ genere excultus, & in agendo versatissimus. At in Saracenos classem cum misisset ille Imperator, contigit quod milites, qui, re infectâ, ad ipsum iratum regredi pertimescebant, quemdam nomine *Theodosium*, quem obvium habuere, Imperatorem proclamaverint. Quare Imperator *Artemius* dictus *Anastasius II.* de salute desperans dedit manus, & Monasticum habitum induit. Eum Imperio ultrò sese abdicantem *Theodosius* acclamatus Imperator anno DCCXV. Salvum esse jussit, & Thessalonicam in exilium egit anno DCCXVI. At *Theodosius* Imperator, vir licet optimus, & ergà Ecclesiam, Fidemque Catholicam benè affectus, uno tantum anno cum uno aut altero mense Imperio potitus est. Nam cum audiisset *Leonem* dictum *Isaurum* ab exercitu fuisse Imperatorem salutatum, spontè cessit Imperio, & cum ipse, tum filius quoque Clericorum *Albo* adscripti, reliquum vitæ tempus in pace transgere, inquit Theophanes. *Theodosium* itaque in Imperio excepit *Leo* hujus nominis III. dictus *Isaurus*, qui Imperium iniit anno DCCXVII. fuit Princeps impiissimus, sacrarum Imaginum everfor, ad quas è medio penitus tollendas Pseudo-Synodum Constantinopoli coëgit, *Gregorii II.* Summi Pontificis

vitæ

vitæ infidiatus est, S. Germanum Episcopum Constantinopolitanum sacrarum Imaginum defensorem acerrimum è Patriarchali Solio deiecit, ejusque loco *Anastasium* suffecit, omnes tam viros, quam mulieres *Iconoclastarum* hæresim, quam invexerat, de testantes morti tradidit, indeque dictus *Iconomachus*, & *Theomachus*. Obiit ex intercute, vel ex dysenteria anno DCCXLI. ; Imperii sui XXIV. Ejus Impietatis æquè ac Imperii hæres ac successor fuit *Constantinus* ejus filius hujus nominis v. à stercore, quo, dum baptizaretur, sacrum Fontem fœdavit, dictus *Copronymus*. Fuit etiam appellatus *Cabalinus* ab equino stercore, cujus odore & tactu homo impurissimus vehementer delectabatur. Extat in Operibus S. Damasceni Oratio contra *Constantinum Cabalinum*, quam doctissimus noster *Combesfius* in Historia Hæresis Monothelitarum, & tom. 2. Auctarii Bibliothecæ Patrum Græcorum edidit, dignamque censuit, quæ Sancto Damasceno, qui pro sanctis Imaginibus egregiam navavit operam, vindicetur. Eandem Orationem Cl. noster, mihi que amicissimus *Michaël le Quien* in recenti, quam adornavit, Operum S. Damasceni Editione publicavit; illam tamen Sancto Damasceno, ceu spurium fœtum, abjudicat. Impietatem Patris sui *Leonis* superavit *Constantinus Copronymus* Imperator. Nullum, quippè fuit superstitionum, præstigiarum, & fascinationum genus, cui non esset supra modum addictus. Leges omnes tam divinas, quam politicas impunè violavit. In omnem præterea libidinem effusus, Dei-paræ Virginis, & Sanctorum hostis infensissimus fuit, sacrarum Reliquiarum exterminator, sanctarum Imaginum everfor, & nefarius

Orthodoxorum infectator . Constantinopoli anno DCCLIV. Pseudo-Synodum suæ farinæ Episcoporum convocavit , in qua decretum est , Imagines Idola esse, qui eas colerent, Idololatrias; jussumque, hanc Pseudo-Synodum *septimam Œcumenicam* esse, appellandam . Circà verò administrationem Imperii hæc gessit Constantinus Copronymus, *Artabasdum* , qui Imperium occupaverat, vicit, eumque & duos ejus filios excæcavit ; Arabes expugnavit , cum Bulgaris primùm infelicitèr bellum gessit , sed ipsos postea ingenti prælio fudit; Exarchatum amisit in Italia, denique , Bellum iterùm Bulgaris illaturus miseram in hac expeditione efflavit animam non longè ab *Arcadiopoli* ex dolore carbunculi in pedibus anno DCCLXXV. cùm imperasset ab obitu Patris annos xxxiv. , menses duos, dies viginti sex . Ejus corpus sepultum fuit Constantinopoli in Basilica SS. Apostolorum Petri & Pauli, sed postmodum justo Dei judicio indè effossum , jubente *Michaële* Imperatore *Theophili* filio, in Foro Amastriano crematum est . Constantino Copronymo successit in Imperio Orientis *Leo* hujus nominis IV. ejus filius , qui anno DCCLI. die sextâ mensis Junii à Patre in consortium Imperii adscitus , ejus impietatem imitatus est . Adversus Orthodoxos immanitèr sævit, Imagines everti jussit , & ad earum exterminium Pseudo-Synodum convocavit . Gemmarum insanâ cupiditate flagrans, coronam auro, lapillisque pretiosissimis radiantem , quam Imperator *Heraclius* Religionis ergò, & in Dei honorem in templo deposuerat , suo ipse capiti sacrilegâ temeritate imposuit . Quod scelus è vestigio ultus est Deus , fecitque ut ex capite illius scelesti erumperent carbunculi,

culi, quorum cruciatibus periit anno DCCLXXX. postquam ab obitu Patris imperasset annos quinque exceptis diebus sex. In regimine Imperii hoc unum dumtaxat laude dignum fecit, quod, validissimo in Syriam misso exercitu, innumeram Saracenorum multitudinem cecidit. Post ejus obitum *Irene* ejus uxor, & *Constantinus* ejus filius annum duodecimum agens Imperii habenas moderari cœperunt, Monasteria in libertatem asseruerunt, & viam salutis omnibus aperuerunt, uti narrat *Baronius* ex *Theophane*. Verum *Constantinus* hujus nominis VI. *Leonis* IV. & *Irenes* filius decennio post susceptum à Patre Imperium, hoc est, anno DCCXC. *Irenem* matrem suam rerum administratione privavit, solusque per septem annos, idest, usque ad annum DCCXCVII. crudelissimè regnavit, quare omnibus exosus, *Irenes* matris suæ jussu excæcatus est, tantâque crudelitate ipsi effossi sunt oculi, ut paulò post præ dolore è vita migrarit. Eo itaque Imperatore è vivis sublato, *Irenes* ejus mater Imperio sola potita est per quinque annos, hoc est, usque ad annum DCCCII. quo *Nicephorus* Patricius Constantinopolitanus eam in ordinem redegit, & eam omnibus fortunis exutam in *Lesbum* relegavit, ubi nondum vertente anno defuncta est. Ipse verò *Nicephorus* eodem anno DCCCII. vacuum Orientis Imperium invalit, de quo plura dicemus in Historia noni Ecclesiæ sæculi.

D. Fuitne in Occidente felicior Ecclesiæ conditio sub Principibus Christianis octavi sæculi?

M. Recepto in Occidente impio & ferali *Leonis Isaurici* Imperatoris Orientis contra sacras Imagines Edicto, voluerunt Itali auitæ Religionis tena-

ces in apertam defectionem erumpere, & excusso Leonis Isaurici jago, novum Imperatorem Catholicum creare. At Gregorius II., qui tunc temporis universæ Ecclesiæ clavum regebat, susceptis consiliis intercessit, populumque, ne ab obedientia Imperatoris decisceret, impedivit. Quapropter fides adhibenda non est *Theophani*, quem *Zonaras* & *Cedrenus* Scriptores Græci secuti sunt, aliterentes, Gregorium II. Romam, atque Italiam, ceterasque Occidentis Provincias ab obedientia, Imperioque Leonis Isaurici abduxisse, quod quidem oppidò falsum esse constat ex testimoniis *Anastasio Bibliothecarii*, & *Pauli Diaconi*, qui, ut videre est apud *Baronium*, affirmant, Gregorium II. Pontificem Maximum tumultuantes populos, & ab Imperatoris obedientia recedere meditantes in obsequio & fide Imperatori debitâ continuasse. Non inficior tamen fieri quidem potuisse, ut Itali ex hæresi Leonis Isaurici Imperatoris à Gregorio II. Summo Pontifice damnatâ occasionem tumerent pellendi. Duces ab Imperatore per Italiam constitutos, & vectigalia non solvendi; sed ab hac rebellionem fovenda tantum absuit Romanus ille Pontifex, ut *Exarcham* hæretici illius Imperatoris, cujus conversionem sperabat, & fuis ad Deum precibus obnixè flagitabat, in integrum restituerit, sicut refert *Anastasius* in Vita Gregorii II. Verum, cum Longobardorum Reges Italiam octavo sæculo armis atrociter vexarent, & Romam sæpius obsidione cingerent, nec in tanto rerum discrimine eorum Impetus Imperatores Græci compescere aut possent, aut velent; coacti fuere in his angustiis constituti Summi Pontifices *Gregorius II.*, *Gregorius III.*, *Zacharias*, & alii

& alii eorum successores omni præsidio destituti convolare ad Reges Francorum *Carolus Martellum*, *Pippinum*, & *Carolus Magnum*, eorumque implorare auxilium, quod ipsis feliciter cessit. Reges quippè Francorum, validissimo in Italiam ducto exercitu, Longobardos profligarunt, ipsisque ereptum Ravennæ Exarchatum in potestatem Romani Pontificis transtulerunt, ut videre est apud Anastasium Bibliothecarium in Vita Stephani III.

D. Summam laudem profectò merentur Galliciarum Reges, quorum pietati ac munificentia tam amplum dominium Romana Ecclesia acceptum referre debet. Sed ut gesta Regum Francorum magis perspecta habere possim, describe nunc breviter seriem, & præclara facta Regum, qui octavo Ecclesiæ sæculo Monarchiam Gallorum gubernarunt.

M. Dagobertus III., qui ut jam observavimus, in Francorum Regnum anno dccxi. successit Patri suo Childeberto III., ejusque successores Chilpericus II., Clotarius IV., & Theodoricus IV. Regium duntaxat nomen & titulum habuerunt, summa verò potestas fuit penès *Carolus Martellum* majorem domus Regiæ, virum singulari virtute, maximâ auctoritate, & felicitate penè incredibili præditum. Nemo enim plura quàm *Carolus* bella civilia & externa gessit, nemo plura prælia cominiscit, nemo plures ex hostibus victorias tulit, quas inter insignis est, omniumque Historicorum calamo celebrata illa victoria, quam propè Turones de Saracenis Gallias miserè devastantibus retulit, in qua ad trecenta septuaginta quinque hominum millia fuisse cæsa fama est. Porro tantam mansuetudinem in se exprimebat *Carolus Martellus*, ut nunquam, nisi in

acie ferrum strinxisse dicatur , nec in populares bello captos , hostesque sævisse ; immò , cùm *Rangefredo* apud Francos Neustrasios majori domus conjurato inimico suo cùm vitam adimere posset , non solum non ademit , sed Civitatem Andegavensem illius ditioni subjecit . *Childerico II.* Gallorum Austrasiorum Regi , quem duplici prælio devicit , Regnum , nomen & insigne Regium reliquit . *Hunoldo* Eudonis Aquitaniz Ducis filio Aquitaniam reddidit . *Plestrudem* novercam suam , à qua custodiz antehac mandatus paternis opibus fuerat injustè exclusus , punire nefas duxit . Denique , *Carolus Martellus* se se munificentissimum præbuit erga Monasteria Treverense , Montanellense , & San-Dionysianum , & multa alia Cœnobia vel ipse erexit , vel locupletavit , ut passim in suis Annalibus demonstrat doctissimus *Cointius* . Ex his & aliis id genus *Caroli Martelli* virtutibus , ac rebus præclare gestis , quæ legi possunt apud *Hadrianum Valsium* lib. xxv. Rerum Francorum , facili negotio evincitur , falsum omninò esse , quod non nulli Noni Scriptores sæculi finxere , videlicet *Carolus Martellum* post mortem ad Inferos damnatum esse , eumque in inferno torqueri vidisse *Eucherium* Episcopum Aurelianensem . Hanc quippè malè confarminatam fabulam exploserrunt *Baronius* in Annalibus , *Sirmondus* in Notis ad *Caroli Calvi* Capitulare xxiii. *Henschenius* in Notis ad Vitam S. *Eucherii* , & *Cointius* ad annum dccxlii. num. iv. & seqq. Falsum itidè est , *Carolus Martellum* Ecclesiastica bona Laicis distribuisse , & Ecclesiarum pecunias in usus proprios vindicasse . Auctor quippè libelli *de majoribus domus Regiæ* testatur , *Carolus Martellum* nihil Ecclesiis abtulisse ut

indè

indè ditior fieret , sed ut stipendia militibus daret propter assiduitatem bellorum , præsertim adversus Saracenos , Saxones , & Frisios , qui in tenebris Idololatriæ adhuc erant immersi . Fatendum tamen est . Carolum Martellum reddituum Ecclesiasticorum administrationem Laïcis , aut Clericis nulla professionis suæ notâ insignitis concessisse , quod in gravem postea degeneravit abusum . Episcopi siquidem suarum Ecclesiarum redditibus destituti , videbantur tantum Vicarii , vel Suffraganei , aut Chorpiscopi Administratorum , aut Commendatariorum . Jussit quidem *Pippinus* filius Caroli Martelli , ut , juxta tertium Canonem Concilii Sueffionensis id ætatis celebrati , Episcopi legitimi , non verò Laïci intrusi , Episcopatibus , & bonis Ecclesiasticis pleno jure potirentur . At hoc Pippini decretum , aliaque ejus super hac re ab eo promulgata Edicta effectû penitus caruerunt , tum quia hi Laïci , qui bona Ecclesiastica possidebant , potentiores erant , quàm ut ex illorum manibus ea extorqueri possent ; tum quia ipsemet Pippinus , qui præter Regiam , quâ in Galliis pollebat , potestatem , titulum adhuc Regium peroptabat , cautior erat , quàm ut viros præpotentes , qui bonis Ecclesiasticis impunè fruebantur , à se alienare veller . Quò factum est , ut octavo sæculo multæ Ecclesiæ in Galliis , præsertim Remensis , & Senonensis , Episcopis & Metropolitibus carerent , quia bonorum Ecclesiasticorum Usurpatores prædam , cui inhiabant , sibi è manibus eripi nequaquam patiebantur , totisque viribus impediebant , ne legitimi Episcopi , aut Metropolitæ suarum Ecclesiarum possessionem inirent . Ad hunc gravissimum in Galliis grassantem abusum multa

oſtavo ſæculo habita ſunt Concilia , de quibus alio in Colloquio datâ operâ diſſeremus . Obiit Carolus Martellus de Regno Francico optimè meritus anno DCCXLI. , & quatuor ſuperſtites reliquit filios , videlicet *Carolomannum* , cui Auſtraſiam, ſeu Orientalem Franciam dedit ; *Pippinum* , cui Neuſtriam , ſeu Occiduam Franciam quaſi hæreditariam reliquit ; *Ægydium* , quem ſacris addiſtum ad Rotomagenſis Epiſcopatus Inſulas promoverat , antequam moreretur ; & *Grifonem* natu minimum, quem, utpotè ferocem, ab hæreditate excluſit . *Carolomanus* Orientalis Franciæ Rex poſt debellatos Saxones , & perdomitos Alemannos , mundo , & Regno nuncium remiſit , atque Pippino permiſſis fortunis ac ditionibus ſuis , in Cœnobio Montis Caſſini vitam monaſticam profeſſus ſanctè obiit . Videſis Carolomanni Elogium , quod texit *Mabillonius* part. 2. ſæculi 3. Benediſtini . *Grifo* filius Caroli Martelli natu minimus ægrè ferens , ſe in nullam hæreditatis partem admittit , bellum aduerſus fratres ſuos mouere cœpit , ſed ſæpiùs debellatus , & è totâ Francia expulſus, in Alpium tranſitu , dùm Italiam peteret nova bella inſtauraturus , occiſus eſt . Carolomanni abdicatione , & Grifonis morte , omnis poteſtas in vnum Pippinum ipſorum fratrem germanum traduſta eſt . Regium quidem nomen & honoraria jura *Childericus* hujus nominis III., qui anno DCCXLII. Francorum Rex ſalutatus fuerat , per decennium adhuc retinuit , ſed anno DCCLII. ob ſcordiam in Conventu Sueſſionenſi deſiſtus ac deſonſus in Sitivenſe , ſeu Bertinianum Monafterium detrufus eſt , & Pippinus Galliarum Rex fuit renunciatus . Cum hoc Childerico extincta eſt prima ſtirps

stirps Galliarum Regum *Merovingiorum* dicta, capi-
 titque in Pippino secunda stirps Regum Francorum
Carlovingiorum nuncupata. Pippinus itaque Gallia-
 rum Rex inauguratus iis virtutibus inclaruit, quæ
 nomen ejus ad æternam memoriam propagarunt.
 Romanos quippè Pontifices Stephanum II. & Ste-
 phanum III. protexit à Longobardis, & à Græcis
 injustè vexatos. Longobardos in Italia aggressus
 est & profligavit. *Aistulphum* eorum Regem in fu-
 gam dedit, & cum illo eâ tantum lege pepigit pa-
 cem ut Ravennatem Exarchatum, aliasque Ciuita-
 tes Romano Pontifici restitueret. Ast Francorum
 discessu *Aistulphus* metu solutus cum datis promif-
 sis stare noller, iterum Pippinus transgressis Alpi-
 bus hostem adoritur, ipsique ereptum Ravennæ
 Exarchatum Romano Pontifici asseruit, ac perpe-
 tuò addixit. Post hæc, & alia id genus præclare
 gesta Pippinus anno Regni sui xvii., seu anno æræ
 Christianæ dccclxviii. extremū diem clausit Parisiis.
 Ejus filii *Carolus*, & *Carolomannus* eodem anno pater-
 num Regnum partiti sunt; sed Carolomanno intra
 triennium extincto, *Carolus* solus regnavit, & sub
 ipso Occidentalis Imperii dignitas, quæ an-
 no cccclxxvi. in *Augustulo* defierat, meliore Orbis
 Christiani sæculo post interstitium annorū cccxiv.
 reflorescere occæpit. Fuit autem *Carolus* à magni-
 tudine rerum gestarum *Magnus* post mortem appel-
 latus, domi forisque optimus, ingenii ac morum
 virtutibus clarus, bellicæque virtute nulli secundus.
 Hadriano I. Pontifici Maximo contra Longobardos
 suppetias laturus, cursu celeri superatis Alpibus
 cum numerofo exercitu Italiam venit, & à Summo
 illo Pontifice apparatu honorificentissimo Romæ
 excc-

exceptus donationem à Pippino Patre suo Romanæ Ecclesiæ factam confirmavit, addito Spoletano Ducatu. Dein, Româ digressus Ticinum, seu Papiam obsedit, ubi capto *Desiderio*, ultimo Longobardorum Rege ac Leodium relegato, Longobardorum Regno potitus, à Leone III. Pontifice Maximo, ob præclaram Ecclesiæ Romanæ navatam operam, Imperator Occidentis est renunciatus, aureoque diademate coronatus die Natalis Christi Domini anni DCCCI. Multa Capitularia edidit à *Baluzio* tom. I. Capitularium Regum Franciæ inserta, quæ leges cum Ecclesiasticas, tum civiles complectuntur. Complures Ecclesias, variaque Monasteria muneribus & privilegiis auxit, quæ in Annalibus Ecclesiasticis Francorum à doctissimo *Carolo Cointio* exaratis describuntur tomo VI. Academiæ Parisiis, Osnaburgi, Papiæ, Bononiæque fundasse dicitur, & pluribus in Civitatibus Scholas publicas ad Juvenum educationem instituit. Hæc ad propagandam Religionem, restituendam disciplinam, atque amplificandam Ecclesiam Romanam præstitit Carolus Magnus, cujus bellica virtus in administratione Regni maximè emicuit. Ab anno siquidem DCCCLXII. usque ad annum DCCCLXXXV. cum Saxonibus pertinax bellum gessit, quod feliciter tandem confecit, illis, unâ cum *Witthekindo* eorum Duce, ad baptismum suscipiendum adaçtis, *Frisios*, *Hungaros*, *Saracenos* in Hispania, *Avares*, *Bohemos*, & *Danos* vicit ac profligavit. Sed de Carolo Magno in nostris Colloquiis in nonum Ecclesiæ sæculum iterum redibit sermo, quia ad exordium noni sæculi, hoc est, usque ad annum DCCCLXIV. vitam produxit.

D. Gaudeo planè, quod de Ecclesia Romana
tam

ram benè meriti sint Gallorum Reges, & extinctum jam diù in Occidente excitarint Imperium. Nunc Statum Ecclesiæ sub Regibus, qui octavo sæculo Hispanias gubernarunt, rogo te ut breviter exponas.

M. Res Ecclesiæ sub Regibus, qui octavo sæculo in Hispaniis dominium obtinuerunt, pessimo loco fuerunt. At enim *Vvitiza*, qui, sicut superius observavimus, in Regnum Hispaniæ successit Patri suo *Egica* anno dcc. moribus depravatus Regnum exhibuit, teste *Mariana* lib. 6. cap. 19. omnium turpitudinum maculis deformatum, crudelitate immane, & præcipuè impietate adversus Divinas & Ecclesiasticas leges insignis. Excessit è vivis *Vvitiza* anno dccx. Regni sui decimo, & duos reliquit filios *Ebam*, & *Sisebutum*, quibus tamen prætermisiss, *Rudericus*, ut in nummis appellatur, Hispaniæ Regnum suscepit. Verùm anno sequenti, seu dccxi. à Saracenis in Hispanias irrumpentibus victus & occisus est. Celebris est hic annus Saracenorum in Hispanias transitu, & Gothicæ Majestatis in Hispaniarum Regno extinctione, quæ *Rudericus* ultimo in Hispaniis Gothorum Regi adscribitur. Ille quippè invitam licèt ac reluctantem filiam, *Juliani* Comitiss, *Clavam* nomine, violavit, eamque pellicis loco habuit. Quam injuriam *Julianus* ultus est Rei-publicæ pernicie, habitoque cum *Muza*, qui *Ulit* Miramolini Saracenorum nomine Africam gubernabat, tractatu, Mauros in Hispaniam evocavit, à quibus *Hispali* occupata, decretorio tandem certamine *Rudericus* Rex profligatus, deletum Gothorum Imperium, & in Christianos crudeliter sævitum est. Dum huic Hispanicæ expeditioni totus

tus incumbit *Muza*, & miseris modis Hispanias dilacerat, *Pelagius* quidam genere Gothus in Montibus Asturicis contra Mauros rebellat anno dccxii. & Asturiarum Rex proclamatur. Quod cum audisset *Tarek* Saracenorum exercitus Dux, qui Cordubæ residebat, *Alhaman* militiæ Præfectum misit, unâ cum *Oppa* Episcopo Hispalensi, *Egice* quondam Hispaniarum Regis filio, qui à Saracenorum partibus stabat. At *Pelagius*, qui se receperat in Speculuncam, cui *S. Mariæ de Covandoga* nomen est, minas & promissa, quibus *Oppas* Hispalensis Episcopus cum ad obedientiam reducere satagebat, contemnens, è latebris erupit, et, Divino favente numine, ingentes Saracenorum edidit strages, *Oppam*que perfidum patriæ hostem cepit. Hoc tantæ cladis nuncio perculsus *Munuzas*, qui Civitati *Gegioni* Maritimæ, & Asturiis pro Saracenis præsidebat, fugam arripuit; sed ab Asturibus in vico, qui *Ola-lies* dicitur, captus & interfectus est. Hac insigni de Saracenis reportatâ victoriâ *Pelagius*, vir impiger, juxta ac pius, & unicum afflictæ Hispaniæ auxilium, non solum Astures ad spem libertatis erexit, eorumque Regnum firmavit, sed etiam in vicinas Regiones propagavit, *Legione* videlicet, *Gegione*, aliisque munitissimis Urbibus à Maurorum servitute ac tyrannide ereptis. Obiit *Pelagius* anno dccxxxviii. filiumque superstitem reliquit, nomine *Favilam*, qui ei in Regno successit, sed nullâ re egregiè gestâ clarus anno secundo Regni sui ab Urso interfectus est. Mortuo *Favila* absque prole, *Alphonsus* gener Pelagii Hispaniarum Rex salutatus, captatis ex intestinis Maurorum discordiis rei benè gerendæ occasionibus, Asturiarum Regnum armis

armis amplificare non destitit. Fuit Alphonſus Rex Catholicæ Religionis cultor eximius, ob idque *Catholicus* cognominatus. Captis Civitatibus Episcopos reſtituit, Chriſtianorum templa inſtauravit, vel Mauricæ ſuperſtitionis ſordibus contaminata repurgari curavit, ſacrâ ſuppelleſtili exornavit, locupletavitque, ac denique multis virtutibus celebris, & poſt plures de Saracenis reportatas victorias, fato functus eſt anno DCCLVII. quinque ex *Ormiſinda* filia Pelagii Regis, quam uxorem duxerat, liberos reliquit, *Froilam*, *Bimaranum*, *Aurelium*, & *Auſendam*, ſivè *Adeſindam* filiam. Ex Ancilla vero filium dictum *Mauregatum* ſuſcepit. Froila in Regnum Aſturiarum Alphonſo Patri ſuo ſucceſſit, Mauros ingenti prælio ſuperavit, Vaſcones perduelles domuit; ſed partam tot victoriis gloriam turpiter ſædavit nece fratris ſui *Bimarani*, in cujus vindictam viciffim à fratre ſuo *Aurelio* occiſus eſt, relicto filio *Alphonſo* dicto *Caſto*. Poſt Froilam reſnavit *Aurelius* ejus frater parricidio Regnum adeptus. Quo regnante bellum ſervile in Hiſpania exarſit, Servis contrà Dominos arma ſumentibus, quod tamen Regis prudentiâ mox ſopitum eſt, ut ſcribit *Vaſæus* in Chronico. Mortuo Aurelio anno DCCLXXV. *Silo* ſororis ejus maritus in Aſturiarum, & Legionenſium Regnum ei ſucceſſit, ſed cùm filios non haberet *Silo*, neque ſpem ſuſcipiendæ prolis, animum à negotiis avertit, otio ac quieti indulſit, ſummamque rerum penès Alphonſum dictum *Caſtum* Froilæ Regis filium reliquit, ut ſcribit idem *Vaſæus* in Chronico. Anno DCCLXXXIII. è vivis exceſſit *Silo*, eique ſucceſſit *Alphonſus* Froilæ Regis filius appellatus *Caſtus* quod à *Berthæ* uxoris ſuæ

am-

amplexibus perpetuò abstinuerit. Ægrè tulit *Mauregatus*, quod comuni Magnatum suffragio Regnum ad Alphonsum, cujus Patruus erat, tametsi ex stupro genitus, fuisset delatum. Undè injuriæ ferendæ impatiens ad Mauros, & ad *Abderrhamanum* eorum Regem confugit, comparatisque Saracenorum copiis, & Alphonso Rege in Cantabriz partem compulso, Regnum occupavit, quod annis quinque & menses sex tenuit, & per id temporis, juxta pactum, quod cum Saracenis pepigerat, solvit, proh pudor! ignominiosum tributum annuum quinquaginta nobilium Virginum, & totidem plebejarum. At mortuo Mauregato anno dccxc. *Veremundus* Diaconus Bimarini à Froila occisi filius Asturiarum Rex acclamatus Alphonso cognomento *Casto* Regnum restituit, seu cum eo corregnavit usque ad annum dccxci. quo Historici Hispanici initium Alphonso solius regnantis consignant. Fuit autem Alphonso Rex, teste *Mariana*, perpetuâ rerum gestarum felicitate, bellicis artibus, Clementiæ, Religionis, & liberalitatis laude suis apprimè charus, exteris formidabilis, cujus virtute inclinata Hispaniæ res steterunt. Ad ultimam senectutem cum processisset, propedièm moriturus *Ramirum* Veremundi Regis filium in Procerum conventu successorem Regni designavit, & è vita discessit anno dcccxlvi. vel, ut alii volunt, anno dcccxlv. Hæc est series Regum Christianorum, qui octavo Ecclesiæ sæculo Legionensium & Asturiarum Regno in Hispaniis potiti Christianos à Maurorum tyrannide in libertatem asseruerunt, dum ceteri Christiani, qui in aliis Hispaniarum partibus sub Maurorum Imperio parebant, duræ servitutis jugo oppressi

pressi gement, adeoque modò *mixti Arabes*, modò *Muzarabes* appellarentur, eo quod cum Mauris, seu Arabibus promiscuè essent confusi. Hinc Missa & Officia Ecclesiastica, quibus illi Christiani sacris operantes utebantur, *Mozorabica* dicebantur, quæ de re Legis peritos Rituum Ecclesiasticorum viros Cardinalem *Bona*, Card. *Thomasium*, & *Joannem Mabillonium*.

D. Fuitne Christiana Religio octavo Ecclesiæ sæculo apud barbaras nationes propagata?

M. Christianam Religionem octavo Ecclesiæ sæculo plurimum in Germania promovit S. *Bonifacius* aliàs *Vvinfridus* appellatus, natione Anglus, qui anno dccxvi. prædicandi Evangelii causâ, assumptis duobus aut tribus Monachis, ex Angliâ in Frisiam navigavit, ubi ad veram fidem erudiendis Frisii triennium unâ cum S. *Willebrodo* illius Regionis Episcopo postquam consumpsisset, Episcopali dignitate recusatâ, eam Provinciam deservit ut Germaniæ partes adiret, ad quas se à Gregorio II. Summo Pontifice missum dicebat. Ivit itaque in *Hassiam*, & *Thuringiam*, ubi felicissimo exitu Evangelium prædicavit. Exin, Romam profectus à Gregorio II. Legatus Sedis Apostolicæ creatus est, ut auctoritate Apostolicâ Gentibus, quibus Christus necdum fuerat annunciatus, Evangelium prædicaret, ipsumque sibi demandatum adimpleret concionandi Officium. Episcopus etiam ab eodem Summo Pontifice consecratus est, sed nulli tamen determinatæ sedi affixus, quò facilius hæc illac percurrente Evangelium in Germania disseminaret, & Oves undique conquisitas in unum Ovile congregare posset. Multa ad stabiliendam fidem, & san-

& sanciendam disciplinam Ecclesiæ in Germania celebravit Concilia S. Bonifacius. *Bajoariam*, quæ nunc *Bavariam* dicimus, in quatuor Episcopatus, nempe Salisburgensem, Frisingensem, Ratisponensem, & Pataviensem divisit, & in hanc Provinciam, procul eliminatâ Idololatriâ, dispulsisque erroribus, quibus adhuc *Bajoarii* adhærescebant, fidem Christianam postliminio revocavit, ut testatur S. *Vvillibaldus* in ejus Vita, ubi hæc habet: non solum invitatus (S. Bonifacius) *Bajoariorum* ab *Odilone Duce*, sed & spontaneus visitavit incolas, mansitque apud eos diebus multis predicans & evangelizans Verbum Dei, veraque fidei ac Religionis Sacramenta, revocavit. Post multos in Germania exhaustos pro conversione Infidelium labores, S. Bonifacius anno DCCXLV. Episcopus Moguntinus cum Metropolitæ dignitate à *Zacharia* Romano Pontifice factus est. Quam Ecclesiam rexit usque ad annum DCCCLII. quo Frisiam iterum profecturus *Lullum* successorem impetravit, quem ipsemet, accedente Pippini Francorum Regis consensu, consecravit, & in Episcopatum Moguntiacensem sibi substituit. Tunc vero pergens in Frisiam Episcopatus Trajectensis administrationem suscepit, cumque latas Frisonum Regionem prædicandi Evangelii causâ indefessio studio lustraret, venit ad flumen quoddam, ubi inhumanâ exde unâ cum suis sociis pro fide necatus est die v. mensis Junii anni DCCCLIV. vel DCCLV., & in Monasterio Fuldensi quod ipse fundaverat, sepultus. Vitam S. Bonifacii Germaniæ Apostoli paucis ab ejus obitu annis S. *Vvillibaldus* scripsit, quam *Othlonus* Monachus, qui anno MLXII. vivebat, Epistolis, Actis Conciliorum, & aliis id genus monumentis auxit, cam-

eamque præviis observationibus illustratam doctissimus *Mabillonius* inseruit part. II. sæculi III. Benedictini. In conversione Infidelium, qui in variis Germaniæ Provinciis octavo sæculo adhuc reperiuntur, egregiam itidem cum S. Bonifacio navarunt operam S. *Willebrordus*, S. *Willibaldus*, & S. *Vnebaldus*. Enim verò S. *Willebrordus* tentatam ab Archiepiscopo Colonienfi *Egberto*, & *Vvigherto* Frisonum conversionem feliciter perfecit, et, ut testatur S. Bonifacius in Epist. 99. ad Stephanum Papam, Sedis Traiectensis ad Rhenum Auctor ac primus Episcopus fuit, quam Sedem postea Paulus IV. Summus Pontifex anno MDLX. in Archiepiscopalem erexit. De ejusdem Episcopatus institutione loquitur Venerabilis Beda lib. 5. cap. 12. additque, S. *Willebrordum* plures Ecclesias, & nonnulla Monasteria per illas Regiones construxisse, atque in illis Antistites constituisse. S. *Willibaldus* Eistensis Ecclesiæ primus Episcopus à S. Bonifacio Germaniæ Apostolo consecratus, Monasterium ibidem condidit, latèque per vastas Bojoariorum, seu Bavarorum Provincias cum multis operariis Christi fidem propagavit, & postquam per multos annos hunc Episcopatum rexisset, ad Deum migravit. Duæ extant Vitæ hujus Sancti, primi Ecclesiæ Eistensis Episcopi. Una à quadam sanctimoniali Heidenheimensis Monasterii scripta; altera ab Auctore Anonymo perantiquo Scriptore edita, & utraque Vita à doctissimo Mabillonio sæculo III. Benedict. part. II. recitata, & Notis illustrata est. Denique S. *Vnebaldus* frater Sancti Willibaldi in Thuringiam anno DCCXXXVIII. accessit, populos illius Provinciæ fide Christianâ imbuere. Dein, in Bojoariam

sefe contulit, permultos ibidem adhuc Paganorum præstigiis pollutos à pravitate morum abduxit, atque transacto triennio in Germaniam rediit, ubi frater ejus Vvilibaldus in Urbe Eistensi Episcopus erat. In hac Diœcesi ad locum, qui vocabatur *Heidenen*, Monasterium extruxit, primusque fuit Abbas hujusce Monasterii Heidenheimensis. Plurimas Paganicæ pravitatis superstitiones, multosque diabolicâ fraude deceptos Idola colentes in his partibus adinvenit. Alii namque Aruspicia observantes, alii incantationum frivola facientes, alii variis vitiis impliciti ad eum occidendum vel comburendum sæpe numero per maleficia animum intenderunt. Sed vir Dei tot inter pericula intrepidus, & pro salute illorum incredibili zelo exæstuans non desinebat docendo plebem ab erroribus Infidelium persuadendo educere. Vita S. Vvnebaldi primi Heidenheimensis Abbatis scripta à quadam sanctimoniali Heidenheimensi ejus consanguinea extat sæculo 111. Benedictin. part. 1.

Hunc in modum octavo Ecclesiæ sæculo Christiana fides per viros Apostolicos in Germania sata ac propagata est, à qua tamen Saxones cum identidem deficerent, coactus est *Carolus Magnus* Occidentis Imperator sæpius cum illis redintegrare bellum, donec anno DCCCLXXXV. de eorum Idololatria & perfidia insignem triumphum egit, Saxoniam in Provinciam redegit, *Vvitichindum* illius gentis Duce[m] Baptismum postulantem Attiniaci sacro Fonte levavit, eique nonnullas restituit Arces, alias præfidiis firmavit. Tunc *Vvitichindus* Saxonum Dux sacro Baptismate initiatus, sciens Carolum Magnum de construendis in Saxonia Ecclesiis sollicitum esse, ido-

idoneum obtulit locum , quem suo jure servabat ad ripam *Vvisurgis* , ubi *Mindensis* Episcopatus fundatus est , & *Herimbertus* primus Episcopus ordinatus. Præter hunc *Mindensem* Episcopatum , alius in *Saxonia* erectus est , *Verdensis* scilicet , ut ostendit *Henschenius* ad diem primum mensis Martii in Vita *S. Suiberti* Episcopi & Frisonum Apostoli . Postremò , *Hunnos* , seu *Avares* , qui jam penè à trecentis annis Romanos afflixerant , quique Christianæ Religionis erant infensissimi hostes , cum *Carolus Magnus* debellare decrevisset , *Theodo* , vel *Tudo* , aut *Todanus* eorum Rex ad eum supplex venit , ut unà cum suis fidem Christianam , prostratis ac contritis Idolis , susciperet . Eum ad se venientem *Carolus Magnus* honorificè excepit , baptizatum muneribus cumulavit , Presbyteros , qui illam gentem edocerenr fidem Catholicam , misit ; & thesaurum ab *Henrico* Francorum exercitus Duce ex *Hunorum* Regia Urbe , quæ *Ringus* dicebatur , ad se transmissum partim distribuit inter Episcopos , Abbates , & Optimates ; partim Romam per *Angilbertum* ad limina Apostolorum deferri jussit . Sic *Carolus Magnus* bellum in Germania contra Barbaras & Infideles nationes magno semper Christianæ Religionis bono gessit , easque , divino adjutus præsidio , à gentili cultu sincerè conversas ad fidem Christianam , firmitè retinendam feliciter traduxit . Sed de his , quæ à *Carolo Magno* in Germania pro conversione Infidelium gesta fuisse hætenùs diximus , legendi sunt *Eginghardus* in Vita *Caroli Magni* , Poëta *Saxonicus* , *Annalista Loiselianus* , *Annales Lauresbamenses* , *Bertiniani* , *Fuldenses* , & *Metenses* . Sed satis huc usque disseruimus de statu & loco quo erant res

Ecclesiæ sæculis septimo octavo sub Imperatoribus
& Principibus Christianis .

COLLOQUIUM II.

*In quo exhibetur continua series Episcoporum,
qui sæculis septimo & octavo præcipuas
Sedes, Romanam videlicet, Alexandri-
nam, Antiochenam, Hierosolymita-
nam, & Constantinopolitanam
tenuerunt .*

D. CUM Ecclesia Romana sit omnium Eccle-
siarum Mater, & illius Sedes totius uni-
tatis Ecclesiasticæ centrum jure optimo à Sanctis
Patribus appelletur; præstat ut Colloquium no-
strum exordiamur à serie Episcoporum, seu Sum-
morum Pontificum, qui sæculis septimo, & octa-
vo Sedem Romanam tenuerunt, atque universam
Ecclesiam tanquam Christi in terris Vicarii guber-
narunt .

M. Texuimus in nostris præcedentibus Collo-
quiis seriem Summorum Pontificum, qui Sedem
Romanam tenuerunt à S. Petro Apostolorum Prin-
cipe usque ad S. Gregorium Magnum, hoc est,
usque ad annum sexcentesium quartum, quo
S. Gregorius Magnus immortalis memoriæ Ponti-
fex, postquam sedisset annos tredecim, menses sex,
dies decem, mortuus est, & sepultus in Basilica
B. Petri Apostoli die XII. mensis Martii, ut scribit
Anastasius Bibliothecarius. Ad superos itaque
S. Gre-

S. Gregorio Magno evocato , *Sabinianus* natione Tuscus , post interpontificium mensium sex & diei unius , Romanus Pontifex ordinatus est die *xxii.* mensis Septembris ejusdem anni sexcentésimi quarti. Fuerat *Sabinianus* Sancti Gregorii Magni Diaconus, ejusque Constantinopoli, imperante *Tiberio*, Apocrisarius. Brevissimum fuit Sabiniani Pontificium. Nam, teste Anastasio, annum unum dumtaxat, menses quinque, & dies novem sedit, obiitque die *xxii.* mensis Februarii anni *dcvi.* Optimè *Papebrochius* in *conatu Chronico-Historico Pontificum Romanorum* observat, Baronium fidem adhibere non debuisse fabulæ à *Sigiberto* in Chronico relatæ, Sabinianum scilicet Romanum Pontificem propter avaritiam & duritiem suam in pauperes, à suo decessore S. Gregorio Magno per noctem apparente increpitum, percussumque in capite paulo post excessisse ex hac vita. Hæc siquidem narratiuncula nullo antiquitatis monumento nititur, nihilque tale habet quisquam antiquorum, qui de Vita & Miraculis S. Gregorii Papæ scripserunt, ne quidem *Joannes Diaconus*, qui tamen datâ operâ finem libri quarti Vitæ S. Gregorii Magni ejusmodi vindictæ exemplis per duodecim capita deductis implevit. Apage ergo hanc fabulam. Post mortem Sabiniani cessavit Episcopatus menses *xi.* dies *xxvi.* ut ait Anastasius, & die decimâ nonâ mensis Februarii anni *dcvii.* *Bonifacius III.* Patriâ Romanus renunciatus est Pontifex Romanus, qui Edictum à *Phoca*, improbissimo licet Imperatore, obtinuit, quo sanciebatur, nomen Episcopi *OEcumenici*, seu *Universalis*, unum decere Romanum Pontificem, non autem Episcopum Constantinopolitanum, qui antehac illud temerè usur-

paverat. Vetuit hic Summus Pontifex in Synodo Romæ habitâ sub Anathematis pœna, ne Romano Pontifice, vel alio quovis Episcopo adhuc vitam agente, de illius successoris electione tractaretur, nisi post tertium ejus mortis ac depositionis diem. Obiit Bonifacius III. die decimâ mensis Novembris anni DCVII. post illius mortem fuit interpontificium novem mensium & quindecim dierum. Quapropter Bonifacius IV. ex Valeria Civitate Marforum oriundus, die vicesimâ quintâ mensis Augusti anni sexcentissimi octavi fuit Pontifex Romanus consecratus. Petiit à Phoca Imperatore Templum, quod appellatur *Pantheon*, in quo, teste Anastasio, fecit Ecclesiam Sanctæ Mariæ semper Virginis & omnium Martyrum. Cujus Ecclesiæ, quæ etiamnum Romæ extat, dedicatio inscripta est in antiquis Martyrologiis ad diem III. Idus mensis Maii, seu ad diem XIII. Maii, ut videre est in Martyrologiis Bedæ, Usuardi, Adonis, Notkeri, & in Martyrologio Romano hodierno, ubi appellatur: *Dedicatio Sanctæ Mariæ ad Martyres*. Sedit Bonifacius IV. annos sex, menses octo, dies tredecim, & ad Deum migravit die septimâ mensis Maii anni DCXV. Vacavit sedes post mortem Bonifacii IV. quinque menses & dies vndecim, ac subindè Deus dedit Patriâ Romanus die decimâ nonâ mensis Octobris ad Pontificatum fuit evectus. Sedit annos tres, dies viginti, obiitque die VI. mensis Novembris anni DCXVIII. Hujus Sancti Pontificis nomen in Martyrologio Romano *Galenisii*, & in antiquioribus non legitur, sed *Baronius* ob præclaras ejus virtutes Martyrologio Romano à se auctoritate Apostolicâ emendato illius nomen inscripsit ad diem VIII. Novembris. Refert etiam

etiam *Baronius*, Epistolam Sancti illius Pontificis ad *Gordianum* Episcopum Hispalensem. Verum, hanc Epistolam supposititiam esse, ex eo maxime probant periti hujus temporis Critici, quod nullus in Ecclesia Hispalensi *Gordianus* sederit sub Pontificatu *Deus dedit*. Constat enim, Sanctum *Isidorum* Hispalensem rexisse Ecclesiam ab anno Christi sexcentesimo usque ad annum sexcentesium tricesimum sextum, ut ex *Ildephonso* Episcopo Toletano colligitur, ex quo sequitur, *Isidorum* Hispalensem Episcopum superstitem fuisse non solum Summo Pontifici *Deus dedit*, sed etiam ejus successori Bonifacio V. Mortuo Summo Pontifice *Deus dedit*, fuit interpontificium non mensis unius & dierum sexdecim, uti perperam habent quidam Catalogi, sed anni unius, mensis unius, & dierum sexdecim, ut videre est apud *Cl. Pagium* ad annum Christi DCXVII. Unde Bonifacius V. natione Campanus, die vicesimâ tertiâ mensis Decembris anni sexcentesimi decimi noni ordinatus est Pontifex Romanus. Sub illius Pontificatu *Edvinus* Northumbrorum in Anglia Rex Gentilis accepit in uxorem *Edilbergam* foeminam Christianam. Quod conjugium ubi accepit Bonifacius Papa, litteras ad Edvinum Regem misit, quibus eum ad fidem Christianam hortatus est, aliasque direxit ad conjugem ejus *Edilbergam* piissimam foeminam, quibus illam monuit, ut salutis *Edvini* Regis sedulam ageret curam. Has Epistolas refert *Baronius*, easque descripsit ex Venerabili *Beda* lib. 2. Hist. Eccles. Gentis Anglorum. Sedit Bonifacius V. non annos septem, menses decem, & diem unum, ut visum est Baronio, Natali Alexandro, & aliis, sed sedit annos quinque, menses de-

cem, sine ullâ dierum appendice, ut videre est apud jam citatum Cl. Pagium, cujus in consignandis Romanorum Pontificum annis Chronotaxim, ut potè cæteris accuratior sequor. Bonifacius itaque V. qui Pontifex Romanus consecratus fuerat die xxiii. mensis Decembris anni dclxix. obiit die xxii. mensis Octobris anni dclxxv. Mortuo Bonifacio V. post interpontificium quinque dierum *Honorius I.* consecratus est Pontifex Romanus die xxvii. mensis Octobris ejusdem anni dclxxv. sedit *Honorius I.* annos duodecim, menses undecim, dies sexdecim, & sepultus est in Basilica B. Petri Apostoli die xii. mensis Octobris anni dclxxxviii.

D. Sine, quæso, ut te de *Honorio I. Summo Pontifice* loquentem paulispèr interpellem. Erant nuperrimè non nulli viri eruditi, qui pertendebant, *Honorium I. Romanum Pontificem* in Monothelitarum Hæresim impegisse, eoque nomine in sexta Synodo Generali fuisse damnatum. Quid de illius Pontificis doctrina sentiant alii viri eruditi, lubenti animo auscultabo.

M. Duæ Epistolæ, quas *Honorius I. Summus Pontifex* ad *Sergium Hæreticum Monothelitam*, Episcopum Constantinopolitanum scripsit, uberem insigni controversiæ de illius Orthodoxia, vel Monothelismo, suppeditarunt materiam, & præsertim quòd Summus ille Pontifex Anathemate cum aliis Monothelitis implicatus reperiatur in Actis sextæ Synodi Generalis, qualia nunc extant. Omnes ad unum Hæretici, ut Sedi Apostolicæ, quam cane pesus & angue odio prosequuntur, infamiæ labem inurant, non dubitant asserere, *Honorium I. Romanum Pontificem* in Monothelismi luto hæsisse, quod etiam

etiam visum est quibusdam Catholicis, distitanti-
 tibus, standum esse iudicio sextæ Synodi Genera-
 lis, quæ Honorium Papam Hæreticorum Monothelitarum Classi accensuit. Quod quidem Catholicorum argumentum, ut elideret Baronius, existimavit, Acta sextæ Synodi Generalis non haberi sinceram, sed interpolatrice manu fuisse adulterata. Verum, hanc Eminentissimi Annalium Parentis conjecturam ab omni veri specie abhorreere iudicant Classici Scriptores, ut opportuniùs ostendamus in quarto Colloquio, ubi de Conciliis contrà Monothelitarum Hæresim celebratis, & præsertim de sexta Synodo Generali, deque illius Actorum integritate sermonem instituemus. Hic ad Honorium I. Romanum Pontificem vindicandum à Monothelitarum Hæresi breviter observasse sufficiat, Summum illum Pontificem à Monotheliticis deliramentis penitus alienum quidem fuisse, graviter tamen peccasse, tum quia consultationem *Sergii* Patriarchæ Constantinopolitani, & *Cyri* Patriarchæ Alexandrini, qui Monothelitica Hæresi erant infecti, ambiguis responsis elusit, neque statim emergentem hanc Hæresim damnavit, sicut ei ex officio incumberebat, ut testatur *Leo II.* Pontifex Romanus in Epistola ad *Hispanos Episcopos* his verbis: *Qui, scilicet Honorius Papa, flammam hæretici dogmatis non, ut decuit auctoritatem Apostolicam, incipientem extinxit, sed negligendo confovit.* Secundò, *Honorius* non solum silentio & dissimulatione peccavit, permittendo ut Monothelitarum hæresis latius grassaretur, sed etiam quia præposteram servavit œconomiam, quâ voluit ut de una, vel gemina in Christo servatore nostro voluntate & operatione altum silen-

silentium haberetur, cùm tamen debuisset geminam in Christo voluntatem & operationem, quam negabant Monothelitæ, apertè defendere, confirmare, & propalare tanquàm fidei Catholicæ dogma. Tertiò, *Honorius* in suis Epistolis asserit, voces geminæ voluntatis & operationis esse novas, *Patribus ignotas, recentèr inductas*, ac proindè inter fideles non introducendas; ait etiam: *ineptum, otiosum, & grammaticale* esse, duas in Christo post unionem voluntates & operationes mansisse, eosque, qui de una, vel gemina in Christo voluntate veritatem indagare volunt, *Vanos* appellat *Naturarum ponderatores, otiosos negotiatores*; quibus certè loquendi modis Monothelitarum hæresi patrocinari visus est. Quartò, *Honorius* nimiam facilitate assensus est *Concilio Sergii* Patriarchæ Constantinopolitani Hæretici Monothelitæ, ac plus æquo fidem adhibuit calumniis, quas ille Monothelita in suis Epistolis contra *Sophronium* Episcopum Hierosolymitanum Monothelitarum hæresis insectatorem acerrimum confinxerat. Ob has & consimiles rationes Patres sextæ Synodi Generalis *Honorium* tanquàm Hæreseos fautorem & dissimulationis reum damnarunt, non tamen ut Hæreticum sententiâ, ac electione, pravâ & pertinaciâ infestis Monothelitarum dogmatibus consentientem. Hinc jure ac merito viri sanctitate & doctrinâ toto in Orbe Christiano conspicui ab Honorio I. Romano Pontifice Hæreseos labem absterferunt, quos inter sunt *Joannes IV. Pontifex Maximus* in Apologia pro *Honorio* ad *Constantinum Imperatorem* filium *Heracii*, *S. Maximus Martyr* in Dialogo cum *Pyrrho* Monothelita, & in Epistola ad *Marinum*, quæ extat inter *Anastasi*

sii collectanea; *Anastasius Bibliothecarius* in suis ad *Joannem Diaconum* Collectaneis. Prætermitto Scriptores modernos, *Combesium* in sua *Historia Monothelitarum*, *Natalem Alexandrum*, *Antonium Pagium*, aliosque Scriptores Ecclesiasticos, qui præclaris dissertationibus Monothelitarum hæresim ab Honorio I. Summo Pontifice amoliuntur. Sed insequentibus nostris Colloquiis de Honorii hujus nominis primi Pontificis Maximi Orthodoxia iterum redibit sermo.

D. Redeamus ad seriem Pontificum, qui sæculo septimo Sedem Romanam tenuerunt?

M. Post interiectum unius anni, septem mensium, & quindecim dierum ab obitu Honorii hujus nominis primi interpontificium, *Severinus* Patria Romanus consecratus est Pontifex Maximus die xxviii. mensis Maij anni sexcentissimi quadragiesimi. Hujus tandiù dilatæ ordinationis causam meritò rejicit Baronius in negatam confirmationem ab Exarcha Ravennatensi, & ab Imperatore, donec *Eëthesim* Imperatoris Heraclii electus Pontifex Romanus approbasset, sed cum *Severinus* nullo pacto sua approbatione munire voluisset, & potius illam unà cum Monothelitarum Hæresi damnaasset, *Isaacius* Exarcha Ravennatensis Romam venit, & Patriarchicum Lateranense expilavit. Sedit *Severinus* menses duos & dies quatuor, obiitque die prima mensis Augusti ejusdem anni sexcentissimi quadragiesimi. Mortuo Severino, vacavit Sedes Apostolica menses quatuor, & dies viginti quatuor; quare *Joannes IV.* natione Dalmata ordinatus est Pontifex Romanus die xxiv. mensis Decembris ejusdem anni sexcentissimi quadragiesimi, Quo anno

no Romæ indixit Synodum contrà Monothelitas , quorum Hæresim confixit , illiusque Synodi exemplar misit ad *Heraclium* Imperatorem . Sedit annum unum , menses novem , dies octodecim , ac facto functus est die undecimâ mensis Octobris anni sexcentesimali quadragesimi secundi . Post illius obitum cessavit Episcopatus mensem unum , & dies tredecim , ideòque *Theodorus* natione Græcus ordinatus est Pontifex Romanus die vicesimâ quartâ mensis Novembris ejusdem anni sexcentesimali quadragesimi secundi . *Pyrrhum* , & *Paulum* Patriarchas Constantinopolitanos Hæreticos Monothelitas damnavit hic Summus Pontifex , seditque annos sex , menses quinque , & dies novemdecim , atque humanis ereptus est die decimâ tertiâ mensis Maii anni DCXLIX . Post mortem Theodori fuit interpontificium dierum quinquaginta duorum , sicque *S. Martinus* oriundus è Civitate Tudertina in Provincia Tusciæ ordinatus est Pontifex Romanus die quintâ Julii anni DCXLIX . Nihil prætermisit Imperator *Constans* ut à Summo illo Pontifice extorqueret confirmationem *Typi* à se promulgati , seù perfidæ fidei formulæ , planèque Orthodoxæ doctrinæ oppositæ Edicto propositæ . Verùm , *Martinus* hujus nominis primus Pontifex Maximus sibi semper constans , Dei furorem ac minas magis veritus , quàm Imperatoris , ei morem gerere noluit , sed Romæ convocatâ Lateranenſi Synodo *Typum* Imperatoris *Constantis* , & Monothelitarum Hæresim , ejusque Coriphæos *Cyrum* Patriarcham Alexandrinum , *Sergium* , *Paulum* , & *Pyrrhum* Constantinopolitanos successione Patriarchas damnavit . Hæc Monothelitarum damnatio , nec non Anathema *Typo* Con-

Con-

Constantis Imperatoris in hac Synodo dictum, maximam apud eundem Imperatorem *Martino* Sanctissimo Pontifici conflagrant invidiam. Id enim, ubi accepisset Hæreticus ille Imperator, multa in eum confinxit crimina, propter quæ *Calliopam* Exarcham Ravennatensem Romam anno DCLIII. misit, qui militari manu armatus Sanctum Pontificem die XIX. mensis Junii apprehensum noctu imposuit navi, & ad Insulam *Naxon* (quæ una est ex Insulis Cycladibus in Mari *Ægæo* politis) deportavit, in qua insula Sanctus ille Confessor anno integro moratus est continuis morbis afflictus & laboribus plurimis oppressus. Indè, ad diriora subeunda, tormenta Constantinopolim perductus, post interrogationes sibi à Sacellario Ecclesiæ Constantinopolitanæ factas, catenis ferreis toto corpore vinc-tus per Urbem tractus est, Dein, in carcerem, conjectus, pressurâ vinculorum, frigore & inediâ maceratus fuit, jamque de vita Sancti illius Pontificis planè actum erat, nisi ejus cædem *Paulus* Patriarcha Constantinopolitanus, Hæreticus licet Monothelita, moriens Imperatori dissuasisset. Morti itaque ereptus est S. Pontifex, ut mortem diuturniorem in exilio pateretur. *Chersonam* quippè relegatus omnium rerum inopia, morbis & ærumnis confectus ad cælestem patriam Martyrum coronam percepturus migravit die XVI. mensis Septembris anni DCLV. Hic autem obiter observandum est, Ecclesiam Romanam à die decima nona mensis Junii anni sexcentissimi quinquagesimi tertii, quo die S. Martinus Papa, ut jam diximus, captivus ductus est, usque ad diem octavam mensis Septembris anni sexcentissimi quinquagesimi quarti, quo ordina-tus

tus est *Eugenius* Pontifex Romanus, fuisse gubernatam ab Archidiacono, Archipresbytero, & Primitiverio, ut testatur idem S. Martinus in Epist. xv. ad *Theodorum*. Sed cum timeret Clerus Romanus, ne à *Constante* Imperatore daretur Romanus Pontifex, qui ejusdem cum ipso Monothelitarum hæresis esset propagator, alium Pontificem Romanum, *Eugenium* scilicet, superstitè adhuc S. Martino, die octava Septembris anni sexcentissimi quinquagesimi quarti eligendum, ordinandumque necessario duxit. *Baronius* existimat, *Eugenium* electum Pontificem Romanum usque ad S. Martini Papæ mortem, quæ, ut diximus, accidit die xvi. mensis Septembris anni dclv. per imaginem dumtaxat sedisse, & Vicariâ solum potestate gregem gubernasse, quem postea, S. Martino defuncto, doctrina & exemplo pavit. At Cl. *Pagius* in sua Critica Baronii ad annum dclii. & dcliv. asserit, *Eugenium* electum Pontificem Romanum, vivente licet adhuc S. Martino, verè Pontificiâ auctoritate Romanam rexisse Ecclesiam, quia etsi hæc Eugenii electio facta fuerit inscio S. Martino, attamen postquam illam electionem à Clero Romano ad præcavendas *Constantis* Imperatoris Monothelitæ insidias factam esse accepisset Sanctus ille Pontifex pro fide Catholica exul, eam sibi gratam fuisse testatus est in Epistola Chersonâ ad quemdam sibi Charissimum scriptâ, quam recitat *Baronius*. Præterquam quod, à sæculis planè inauditum est, mortuo, vel absente Romano Pontifice, fuisse aliquem Vicarium Romanæ Ecclesiæ Præfectum. A die itaque octava mensis Septembris anni dcliv. numerari debet tempus Pontificatus *Eugenii* hujus nominis primi, cumque, teste

Ana-

Anastasio, federit Eugenius annos duos, menses octo, dies viginti quatuor, sequitur, Eugenium Papam mortuum esse die prima mensis Junii anni sexcentefimi quinquagesimi septimi. Post mortem Eugenii vacavit Sedes Pontificia mensem unum, dies viginti novem, ut scribit Anastasius. Quare die tricesima mensis Julii anni sexcentefimi quinquagesimi septimi *Vitalianus* patriâ Signienfis Provinciæ Campaniæ ordinatus est Pontifex Romanus, cujus & in propaganda Religione Catholica studium, & animi magnitudo variis exercita casibus sæpè sæpius eluxit. *Constantem* Imperatorem Hæreticum Monothelitam ad Catholicas partes traducere totis viribus conatus est, cumque Romam venientem amantè & perhonorificè excepit. Sedit *Vitalianus*, teste Anastasio, annos quatuordecim, menses sex, & obiit die xxvii. mensis Januarii anni dclxxii. ad quam diem *Bollandus* in Actis Sanctorum Vitam ejus descripsit. Post mortem *Vitaliani* fuit Interpontificium duorum mensium, & dierum viginti quinque, undè die vicesima secunda mensis Aprilis ejusdem anni dclxxii. *Adeodatus* consecratus est Pontifex Romanus. Sedit annos quatuor, menses duos, & dies quinque, ac subindè mortuus est die vicesima sexta mensis Junii anni dclxxvi. Post illius obitum cessavit Sedes menses quatuor & dies quinque, & *Donus* illius successor ordinatus est Pontifex Romanus die 1. mensis Novembris ejusdem anni dclxxvi. Sedit annum unum, menses quinque, dies decem, & decessit è vita die xi. mensis Aprilis anni dclxxviii. Post *Doni* mortem cessavit Pontificatus menses duos, dies quindecim, adeoque S. *Agatho* natione Siculus die vice-

vicesima septima mensis Junii ejusdem an. DCLXXVIII.
 inauguratus est Pontifex Romanus, qui habitâ Ro-
 mæ Synodo Monothelitas damnavit, præfuit per
 suos legatos sextæ Synodo OEcumenicæ contrâ
 eosdem Hæreticos Monothelitas anno DCLXXX. coa-
 ctæ, seditque annos tres, menses sex, dies quindecim,
 obiitque die decima mensis Januarii anni DCLXXXII.
 Mortuo Agathone, fuit Interpontificium septem mensium & septem dierum, atque in
 ejus locum S. *Leo* hujus nominis secundus die XVII.
 mensis Augusti ejusdem anni DCLXXXII. successus est
 & ordinatus Pontifex Romanus. Is sextam Syno-
 dum Generalem auctoritate sua confirmavit, sedit-
 que menses decem, dies septemdecim, & ad Deum
 migravit die III. mensis Julii anni DCLXXXIII. Post
 mortem *Leonis II.* cessavit Episcopatus menses un-
 decim, dies viginti duos, quò fit ut *Benedictus* hu-
 jus nominis secundus, Patriâ Romanus consecra-
 tus fuerit Pontifex Romanus die XXVI. mensis Ju-
 nii DCLXXXIV. sedit menses decem, dies duodecim,
 & abiit è vivis die VI. mensis Maii anni DCLXXXV.
 Dux Epistolæ, quæ *Benedicti* secundi nomine in-
 scribuntur, quarum prima directâ est ad *Petrum*
 Notarium Regionarium, altera data est ad *Ervi-
 gium* Hispaniarum Regem jure merito tanquàm
 spurie à Cardinali Baronio rejiciuntur. Post *Bene-
 dicti* hujus nominis secundi obitum cessavit Pontifi-
 catus menses duos & dies quindecim, ut habet Ana-
 stasius, ac subindè Joannes hujus nominis V. natio-
 ne Syrus ordinatus est Pontifex Romanus die vice-
 simâ tertiâ mensis Julii anni DCLXXXV. sedit annum
 unum, menses decem, & mortuus est die secunda
 mensis Augusti anni DCLXXXVI. Post mortem Joan-
 nis

nis V. fuit Interpontificium mensium duorum, & dierum octodecim, quam ob rem *Conon* genere Thrax ordinatus est Pontifex Romanus die vicesima prima mensis Octobris ejusdem anni DCLXXXVI. Sedit menses undecim, & è vita migravit die XXI. mensis Septembris anni DCLXXXVII. Mortuo *Conone* Summo Pontifice, extitit Schisma *Theodorum* Archipresbyterum inter & *Paschalem* Archidiaconum, ut ex *Anastasio* narrat *Cardinalis Baronius*, ad quod duorum Pontificatui inhiantium Schisma consopendum, Clerici, Magistratus, & exercitus Duces, post Interpontificium duorum mensium, & dierum viginti duorum, tertium elegerunt, videlicet *Sergium* hujus nominis Primum, qui Pontifex Romanus consecratus est die xv. mensis Decembris anni DCLXXXVII. Sedit annos tredecim, menses octo, dies viginti tres, & fato functus est die VII. mensis Septembris anni DCCI.

D. Descripsisti hætenus seriem Summorum Pontificum, qui septimo Ecclesiæ sæculo Sedem Romanam tenuerunt, nunc, quæso te, recense eodem ordine Chronologico alios Pontifices, qui octavo Ecclesiæ sæculo eidem Sedi Romanæ, atque universali Ecclesiæ præfuerunt.

M. Mortuo *Sergio* hujus nominis primo, die VII. mensis Septembris anni DCCI. post Interpontificium unius mensis & dierum viginti, *Joannes VI.* natione Græcus ordinatus est Pontifex Romanus die vicimâ octavâ mensis Octobris festo Apostolorum *Simonis & Judæ* sacrâ ejusdem anni DCCI. Sedit annos tres, menses duos, & dies duodecim, obiitque die ix. mensis Januarii anni DCCV. Eodem anno, post unius mensis, & dierum decem & octo Inter-

pontificium, *Joannes VII.* natione Græcus die primâ mensis Martii creatus est Pontifex Romanus! Hic Sanctum *Wilfridum* Eboracensem Episcopum ab *Alfrido* Northumbriæ in Anglia Rege multis calumniis oppressum habitâ Romæ Synodo absolvit, & in sedem, è qua injustè pulsus fuerat, restituit. Pontificatum gessit per duos annos, menses septem, dies septemdecim, atque supremum diem obiit die xvii. mensis Octobris anni dccvii. defuncto Joanne VII. cessavit Pontificatus menses tres, ideòque *Sisinnius* natione Syrus die decimâ octavâ mensis Januarii anni dccviii. Pontificatum iniit, seditque dumtaxat dies viginti, & vitam cum morte commutavit die sextâ mensis Februarii ejusdem anni dccviii. Post mortem Sisinnii fuit Interpontificium unius mensis, & dierum undeviginti, quapropter *Constantinus* natione Syrus ordinatus est Pontifex Romanus die vicesima quartâ mensis Martii ejusdem anni dccviii. Constantinopolim ab Imperatore Justiniano vocatus Summus ille Pontifex, magno cum honore anno dccx. ab illo exceptus est, rexitque Ecclesiam Romanam usque ad diem viii. mensis Aprilis anni dccxv. quo ex hac vita discessit. Constantino è vivis sublato, vacavit Sedes Pontificia dies quadraginta, quare *Gregorius* hujus nominis *Secundus*, Patria Romanus die xix. mensis Maii an. dccxv. consecratus est Pontifex Romanus. Ille est, qui Joannis Episcopi Constantinopolitani Epistolani Synodicam recepit, *Sanctum Bonifacium* Presbyterum Anglum, Virum Sanctissimum, conversionis Infidelium & prædicandi Evangelii causa in Germaniam misit, Episcopum ordinavit, & ad omnia Capita, de quibus fuerat

ab

ab ipso consultus, respondit perdoctâ Epistolâ, quæ incipit: *Desiderabilem mihi*; quam Gratianus perperam adscribit Gregorio III. Caroli Martelli opem adversus Longobardos Italiam infestantes imploravit idem Summus Pontifex, Iconoclastarum Hæresim confixit in Synodo Romæ habitâ, & ad Imperatorem Leonem Isaurum illius Hæresis promotorem duas gravissimas scripsit Epistolas, ut illum ad veram fidem adducere posset. Sed surdo cecinit. Immò, pessimus hic Imperator in rabiem actus vitæ Sancti istius Pontificis sæpius per suos Exarchas, duces, aliosque suæ impietatis ministros insidiatus est, ac omninò de vita Sancti hujusce Pontificis fuisset conclamatum, nisi Romani, & Longobardi desiderantes, ut inquit Anastasius, mortem pro defensione Pontificis sustinere gloriosam, ipsum conjunctis viribus ab hostium dolis & insultibus incolumem servassent. Quapropter, ut scribit idem Anastasius in Vita illius Pontificis, gratias voluntati Populi referens (Gregorius II.) blando omnes sermone, ut bonis in Deum proficerent actibus, & fide persisterent, rogabat; & ne desisterent ab amore & fide Romani Imperii admonebat. Tantâ Summus ille Pontifex moderatione usus est, ut, teste Paulo Diacono, lib. 6. de Gestis Longobardorum cap. 49. Ravennæ & Venetiarum exercitus ad rebellionem, contra Imperatorem paratos in officio continuerit, & nisi eos prohibuisset Pontifex, Imperatorem super se constituere fuissent aggressi. Idemque confirmat Anastasius in Vita Gregorii II. ubi hæc habet, Cognita Imperatoris (seu Leonis Isauri) nequitia, omnis Italia consilium iniit ut sibi eligeret Imperatorem, & Constantinopolim duceret. Sed compefcuit tale consi-

lium Pontifex, sperans conversionem Principis. Ali-
tèr se gessit idem Summus Pontifex Gregorius II.
erga Anastasium Pseudo Episcopum Constantinopo-
litanum. Hunc siquidem Anastasium, quem Impe-
rator Leo Isaurus in locum Sancti Germani legitimi
Episcopi Constantinopolitani injustè depositi sub-
rogaverat, Anathemate confixit Gregorius II.
cumque tanquàm hæreticum Iconoclastam exe-
cratus est. Sedit Gregorius II. annos quindecim,
dies viginti tres, & mortuus est die vicesimâ men-
sis Februarii anni dccxxx1. Ablato è vivis Grego-
rio II. post breve Interpontificium Gregorius III. na-
tionè Syrus consecratus est Pontifex Romanus die
decimâ octavâ mensis Martii anni dccxxx1. fuit
Pontifex doctrinâ & pietate insignis. Pallium Ar-
chiepiscopatus Sancto Bonifacio Germaniæ Apo-
stolo, ob præclaros in conversione Infidelium,
exantlatos labores concessit, & ad novem Capita,
de quibus ab ipso consultus fuerat, respondit. Ad
profligandam invalescentem indies Iconoclasta-
rum Hæresim totus incubuit, & ut Italiam à Lon-
gobardis miserè vexatam liberaret, ad Carolum,
Martellum Majorem domus Regiæ Francorum duas
Legationes unâ cum clavibus Sancti Sepulchri, &
vinculis S. Petri misit, eumque, postquàm Longobar-
dos valido in Italiam ducto exercitu in ordinem re-
degisset, Patricium dixit. Sedit Gregorius III. annos
decem, menses octo, dies decem, & die undecimâ,
quæ fuit vicesima octava mensis Novemb. an. dccxli.
sepulturæ mandatus est. Post breve ab ejus obitu In-
terpontificium, die tricesima mensis Novemb. ejus-
dem anni, S. Andreæ Apostolo sacra, Zacharias na-
tionè Græcus consecratus est Pontifex Romanus,
 qui

qui pacem cum *Luitprando* Longobardorum Rege sanxit, ejusque in Longobardorum Regno successor *Rachi* dicto suavit ut Monachum indueret, & Regulam Sancti Benedicti in Cœnobio Cassinensi profiteretur. Plures ad Sanctum Bonifacium Germaniæ Apostolum scripsit Epistolas, ei Synodum celebrandi facultatem impertivit, tres Episcopatus ab eo institutos confirmavit, & ad novarum sedium Episcopos communem direxit Epistolam. Eidem Bonifacio ipsum consulenti, an baptizatus in nomine *Patria*, & *Filia*, & *Spiritus Sancta* esset rebaptizandus? respondit, non esse rebaptizandum. *Adalbertum* & *Clementem* Episcopos Hæreticos, de quibus ad ejus sanctitatem retulerat Bonifacius, damnavit in Synodo Romæ habitâ. Coloniam, & postea Mogunriam in Metropolim erexit, ad varia Capitula, quæ Bonifacius per *Burchardum* Vvurtzburgensem Episcopum in litteris proposuerat, respondit, eidemque Bonifacio Archiepiscopatu Moguntino renunciare cupienti assensum præbere noluit. Plerique Scriptores, tum veteres, tum recentiores *Zachariam* Romanum Pontificem Auctorem faciunt translationis Regni Francorum à *Childerico Tertio* postremo Merovingiorum stirpis Rege ad *Pippinum Majorem* domus Regiæ. Alii verò Scriptores id negant. Certum est, Galliarum Optimates, quando de *Childerico III.* Rege ob ignaviam deponendo, & *Pippino* in ejus locum substituendo actum est, *Zachariam* Pontificem Maximum anno DCCL. per Legatos in re tanti momenti consuluisse, eique exposuisse, Regiam potestatem residere apud vacuum Regii nominis simulacrum, *Pippinum* verò Majorem domus Regiæ, &

Caroli Martelli filium virum esse acerrimum bello , & pacis artibus solertem , atque de tota ferè Europa optimè meritum , quippè qui Franciam intestinis seditionibus agitatum , & à finitimis populis laceffitam potentissimè tueretur , ac Religionem Christianam in Italia periclitantem ob Longobardorum bella , & Græcorum Hæresim ; in Hispaniis oppressam Mahometicæ sectæ peste , & in plerisque Germaniæ locis extinctam ob Idololatriam : in libertatem , pristinumque decus assereret . Ad hanc Optimatum Galliæ Consultationem respondit Zacharias Papa , Regio nomine ornandum esse Pippinum , penès quem erat libera totius Galliarum Regni administratio . Hujus Sancti Pontificis momentis & consulentis auctoritatem secuti Galliarum Proceres , Childericum III. Regem , cujus foecordia Reipublicæ Christianæ & Regno exitialis erat , deposuerunt , & *Pippinum* anno DCCLII. in Urbe Sueslionensi Regem acclamarunt . Sedit *Zacharias* annos decem, menses tres, dies quatuordecim, & mortuus est die decimâ quartâ mensis Martii anni DCCLII. Mortuo Zacharia Summo Pontifice , *Stephanus* Presbyter ad Pontificatum electus est, & in Lateranense Patriarchicum immissus, ubi *biduo manens, tertio die, postquam à suo surgeret somno, subito obmutuit, & sequenti die defunctus est*, inquit Anastasius . Hunc Stephanum Presbyterum inter Pontifices Romanos numerari haud debere, existimant nonnulli Viri eruditi, eo quod nunquam fuerit ordinatus Pontifex Romanus . Quæ ratio licet plausibilis sit , quia tamen multi Scriptores Ecclesiastici, post Baronium , hunc Stephanum affirmant verum esse Pontificem , eumque *Stephanum Secundum*

dum appellant , ideò nos à communi opinione , quam pervulgata Romanorum Pontificum series in Tabulis Chronologicis approbare videtur , recedendum non esse autumamus . Huic Stephano II. successit *Stephanus III.* natione Romanus , qui fuit ordinatus die vicesimâ sextâ mensis Martii an. DCCLII. Hic est , qui ab *Aistulpho* Longobardorum Rege vexatus Legatos Constantinopolim misit , ut ab Imperatore *Constantino Copronymo* auxilium peteret , sed , postquàm frustra illud implorasset , in Franciam iter suscepit , à Pippino Rege honorificentissimè exceptus est , eumque , & illius filios *Carolum . & Carolomannum* Reges inauguravit . Romam reversus , cùm nollet *Aistulphus* Longobardorum Rex pactis conventis stare , denuò Pippini Francorum Regis auxilium poposcit , eumque monuit , ab *Aistulpho* Romam esse obsessam . Tunc Pippinus , abjectâ omni cunctatione , Romam venit , Longobardos profligavit , eripuitque ex eorum Tyrannide Ravennam , totumque Exarchatum , Pentapolimque , ac viginti Civitates his Provinciis comprehensas , atque illarum dominio Ecclesiam Romanam sua munificentia & regali liberalitate adauxit . Sedit *Stephanus Tertius* annos quinque & dies viginti novem , & mortuus est vicesimâ quarta Aprilis anni DCCLVII. Mortuo *Stephano Tertio* , vacavit Sedes Pontificia triginta quinque diebus , & *Paulus* hujus nominis Primus ejus frater consecratus est Pontifex Romanus die vicesima nonâ mensis Maii ejusdem anni DCCLVII. Ad Pippinum Regem confestim scripsit Summus ille Pontifex , se fœdus , quod Pippinus cum *Stephano II.* illius decessore pepigerat , servaturum . Scripsit

etiam Epistolam ad omnes Francos, quæ in Codice Carolino legitur num. xxi. i. in qua gratiarum actiones uberrimè continentur. Fuit Paulus I. Pater Iustralis seu, ut vocant, Patrinus *Gislanae* filiae Regis Pippini, quicum arctissima necessitudine devinctus erat, & in quo magnam spem, ob illius singulare in Apostolicam Sedem studium, posuerat. Contra *Desiderium*, qui in Regno Longobardorum Aistulpho successerat, quique Ditionem Pontificiam vexabat, & igne ferroque Provinciam Pentapoleos cum Ducatibus Spoletano, & Beneventano vastabat, legationem misit *Paulus I.* ad Pippinum Regem, à quo auxilium petiit ad recuperandas Civitates, quas *Desiderius* Longobardorum Rex Apostolicæ Sedi necdùm restituerat. Ab eodem Pippino sæpiùs Summus ille Pontifex auxilium postulavit tum contra Græcos, qui classem in Italiam transmittere decreverant, & Ecclesiæ Ditiones, Romanque invadere in animo habebant; tum contra Longobardorum Regem *Desiderium*, qui in Sedis Apostolicæ subditos impunè grassabatur, nec restituebat Civitates Pippinianâ donatione Sedis Apostolicæ dominio assertas, ac vindicatas, ut constat ex frequentibus litteris à Paulo I. Pontifice Maximo ad Pippinum datis, quas Codex Carolinus exhibet. Tentavit etiam idem Summus Pontifex *Thassilonem* Bajoariæ Ducem cum Pippino in concordiam reducere, eamque ob rem Legatos misit, qui Ticinum cum venissent, à *Desiderio* Longobardorum Rege ulterius progredi prohibiti sunt. Construxit Paulus I. Monasterium in paterna domo in honorem Sanctorum *Stephani & Silvestri*. Erga Pauperes & carcere victos mansuetudinis & charita-

ritatis laude excelluit, seditque annos decem, mensem unum, & Spiritum Deo reddidit die xxviii. mensis Junii anni DCCLXII. Eodem die, quo mortuus est Paulus I. *Toto* Dux Nepeſinæ Civitatis curavit ſubitò eligi in Romanum Pontificem *Conſtantinum* fratrem ſuum laicum, & à Georgio Epifcopo Præneſtino die v. mensis Julii ejusdem anni conſecrari. Sedem Apoſtolicam, quam invaſerat *Conſtantine*, tenuit per anni ſpatium & mensem unum, nempe à die v. mensis Julii anni DCCLXII. quo fuit conſecratus, uſque ad diem quintum mensis Auguſti anni DCCLXIII. quo die *Conſtantine* Sedis Apoſtolicæ invaſor deſiſtus eſt & in Monafterium *Celſas novas* deportatus. Circà idem tempus *Vvadicpertus* Presbyter extraxit è Monafterio Sancti Viti *Philippum* Presbyterum, eumque ad Summum Pontificatum eſcit. At utroque eſcit Pſeudo Pontifice, *Stephanus* hujus nominis IV. natione Siculus, ſummo omnium ordinum conſenſu die vii. mensis Auguſti Pontifex Romanus creatus eſt. Romę Synodum habuit, in qua *Conſtantine* Antipapa damnatus eſt, & omnia ab illo Pſeudo-Pontifice perpetrata, nulla & irrita fuere declarata. *Carolus* & *Carolomanus* Francorum Reges monuit, *Deſiderium* Longobardorum Regem non reſtituiſſe Civitates Eccleſiæ Romanæ ablatas, & ad illos etiam vehementiſſimam exhortationem miſit, ne *Deſiderii* Longobardorum Regis filiam in uxorem acciperent, neve ſuam puriſſimam ſtirpem de Sede Apoſtolica optimè meritam impuro ſtirpis Longobardorum ſanguine, qui in Sanctam Sedem malè affecti erant, turpiter fœdarent. Sedit *Stephanus* IV. annos tres, menses quinque, dies viginti ſeptem, & obiit die

die secundâ mensis Februarii anni DCCLXXII. Mortuo Stephano IV. *Hadrianus* hujus nominis I. Civis Romanus, post Interpontificium aliquot dierum, consecratus est Pontifex Romanus die ix. mensis Februarii ejusdem anni DCCLXXII. Carolomanni Regis filios noluit Francorum Reges inaugurare, ob idque à *Desiderio* Longobardorum Rege vexatus imploravit auxilium Caroli Magni Francorum Regis, ad quem plures scripsit Epistolas, & Vexillum Sancti Petri misit initio Pontificatus sui. His Sanctissimi Pontificis litteris excitatus Carolus, & magno, ut par erat, defendendæ Sedis Apostolicæ zelo accensus bellum contra *Desiderium* suscepit, eumque Ticini obsessum in suam redegit potestatem, Romano verò Pontifici non solum omnia, quæ à Pippino Patre donata erant, rata esse voluit, verum etiam adjecit alia quamplurima, Sabinense videlicet territorium, Spoletinum Ducatum, & Beneventanum, quæ accuratè ab Anastasio in Vita Hadriani I. referuntur. *Felici* Episcopi Urgellitani errorem de Filiatione adoptiva Christi damnavit Hadrianus I. suosque Legatos misit ad Septimam Synodum Nicææ congregandam, & ad Synodum Francofordiensem, de quibus Synodis disseremus in Colloquio quarto. Carolum Magnum Romam venientem idem Summus Pontifex magnificentissimo suscepit apparatu, eique obtulit, sicut optimè observat *Sirmondus* Tomo secundo Conc. Gall. non Epitomen, sed integram Collectionem tum Canonum Conciliorum ad usum Ecclesiarum Occidentaliū, ex qua deinceps illa Epitome conflata est; tum etiam Epistolarum Decretalium à Siricio Papa ad Gregorium usque hujus nominis II. Addit insuper

per *Sirmondus*, illum ipsum Carolo Magno datum esse librum, qui *Codex Canonum* à Nicolao Papa appellatur distinct. 19. Cap. *Si Romana Ecclesia* &c. quique Moguntiz primum excusus est anno MDXXV. & in Editione postea Parisiensi sic inscriptus est: *Codex vetus Ecclesie Romanæ*. In hac Epitome continentur Canones Apostolici XLV. Ancyrani XXIV. Neocæsarienses XV. Gangrenses XX. Antiocheni XXV. Laodicensēs LVIII. Sardicensēs XXI. Carthaginenses XXXIII. Africani CV. Integra verò Collectio Canonum complectitur viginti Canones Nicænos, & alios Canones Constantinopolitanos, Ephesinos, & Chalcedonenses, qui in Epitome desiderantur. Jus eligendi Romanum Pontificem, & Investituram Episcopis conferendi Carolo Magno Hadrianum I. Summum Pontificem concessisse scribit *Sigibertus* ad annum Christi DCCXXIII. ex quo idem penè ad verbum excripsit *Gratianus* distinctione 63. Cap. *Hadrianus*. Sed hanc concessionem planè fictitiā esse probat Anastasii Bibliothecarii, Eginhardi, & antiquorum Scriptorum, qui res à Carolo Magno gestas memoriz prodiderunt, silentium. Præterquamquod, nullibi legitur, Carolium Magnum ejusque filios illo jure in Romani Pontificis electione unquam fuisse usos, quo tamen omni procùl dubio usi fuissent, si reverà illis esset concessum. Obiit *Hadrianus I.* die XXV. mensis Decembris anni DCCXCV. Postridiè mortis illius Leo III. Patria Romanus, & die insequenti consecratus est Summus Pontifex, cujus vitam summatim perstringemus in Colloquiis nostris in Historiam noni Ecclesie sæculi, quo ad Deum migravit, hoc est anno DCCCXVI.

D. Seriem Summorum Pontificum, qui sæculis septimo & octavo Sedem Romanam tenuerunt, in præclaro ordine collocasti, superest modò, ut, juxta eundem ordinem Chronologicum, attexas seriem Episcoporum, qui iisdem sæculis septimo, & octavo sedibus Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, & Constantinopolitanæ præfuerunt.

M. Rem sanè perdifficilem postulas, quam tot in tenebris, quibus successio Patriarcharum Alexandrinorum, Antiochenorum, & Hierosolymitanorum in septimo, & aliis sequentibus sæculis obsita est, enucleare velle, hoc opus, hic labor est. At enim, ex quo Barbari, seu Saraceni in septimo Ecclesiæ seculo, seu anno DCXV. Alexandriam subegerunt, Antiochiam, & Hierosolymam an. DCXXXVII. expugnaverunt, deploratissimus fuit illarum Ecclesiarum status. Hæretici siquidem, & præsertim *Jacobitæ* sedes Patriarchales Alexandrinam, & Antiochenam invaserunt, eorumque dumtaxat Patriarcharum Alexandrinorum Jacobitarum seriem, & historiam habemus ex Elmacino, Eutychio, Chronico Orientali, & ex aliis Scriptoribus Orientalibus descriptam. *Nicephorus* etiam suum Episcoporum Hierosolymitanorum Catalogum claudit in *Sophronio*, qui mortuus est anno DCXXXVI. Successionem Patriarcharum Jacobitarum, qui à septimo sæculo Sedem Alexandrinam tenuerunt, accuratè exhibent doctissimi Continuatores Bollandi in *Historia Chronologica*, quam præmiserunt ad Tom. v. mensis Junii, & Cl. *Ensebins Renaudotius* in *Historia Patriarcharum Alexandrinorum*, quos Scriptores, si per otium liceat, consulere poteris, nec enim illa

Pa-

Patriarcharum in Sede Alexandrina successio tanti, meâ quidem sententiâ, in rem Ecclesiæ esse debet, ut in ea texenda diutius hic immoremur.

D. Quid sibi vult istud Jacobitarum nomen, & quinam sunt eorum errores?

M. Nihil in Chronico Orientali, & apud eos, qui de Coptis, vel de Orientalibus mediæ ævi meminerunt, recurrit frequentius, quam *Jacobitarum*, & *Melchitarum* appellatio, quam hic breviter explicabimus. A quodam *Jacobo* Monacho Syro, Severi discipulo, Dioscoritani, seu Eutychiani erroris defensore acerrimo, *Jacobitis* nomen inditum est. Hic *Jacobus* cognominatus *Zanzalus*, & *Baradæus*, plerosque Syros dementavit. Quò factum est, ut Monophysitæ, idest, Eutychiani, deinceps *Jacobitæ* fuerint vulgò appellati. Catholici, qui Jacobitarum errores respuebant, *Melchitarum* cognomen acceperunt, à voce *Melchi*, quæ Siriace *Regem* significat, ut videre est apud Nicephorum Callixtum lib. 18. Hist. Eccles. cap. 52. Catholici itaque, appellabantur *Melchitæ*, quia adhærebant Imperatoribus, qui Concilii Chalcedonensis, in quo Hæresiarcha *Eutyches* damnatus fuerat, auctoritatem tuebantur. De Jacobitarum origine disputant inter se Critices disciplinæ periti. Alii eam referunt ad initium sexti sæculi, alii ad exordium septimi, qua de re leges *Appendicem ad Patriarchas Alexandrinos de Coptis*, & *Jacobitis*, quam doctissimi Bollandi Continuatores ad Tom. v. mensis Junii subjecerunt. Verùm, prætermisâ illâ quæstione, quæ non est magni momenti, breviter hic dumtaxat observare debes, Jacobitas, præter Eutychianam Hæresim de una tantùm in Christo natura, quam

etiam-

etiamnum acerrime tuentur, aliis erroribus implici-
tos esse. Primò, Baptismum simul cum Circumcisione
requirunt. Secundò, fronti, aut genis inulto caute-
rio affirmant Peccatum Originale remitti. Tertiò,
Confessionis Sacramentalis usum ac necessitatem
inficiantur. Quartò, Purgatorium dari negant,
ac proinde Animas corporibus exutas fidelium pre-
cibus juvari. Quintò, Primatum Romani Pontifi-
cis non agnoscunt. Postremò, hunc palmarem
cum Græcis errorem propugnant, quod Spiritus
Sanctus non procedat à Filio, sed tantum à Patre.
Sed, quamvis hisce erroribus infecti sint Hæretici
Jacobitæ, invictè tamen contrà Hæreticos nostri
temporis Lutheranos, Calvinistas &c. evincunt Po-
lemici Scriptores Catholici, plura fidei dogmata,
quæ modo ab illis pervicaciter negantur, constan-
ter fuisse à Jacobitis semper propugnata. At enim
Crucis signum, ejus Imagines, alias quoque Bea-
tissimæ Virginis & Sanctorum, orationes ad eorum
auxilia postulanda, cereos, suffitus, cultum Reli-
quiarum, peregrinationes ad loca sancta, & jejunia
cum abstinencia à certis eduliis, carnis maceratio-
nes, vitam Monasticam, Castitatis vota, Vasa sa-
cra, Festa, publicas supplicationes statis tempori-
bus, ac multa alia, quæ nos Catholici à majoribus
tradita religiosè observamus, per mille & ducentos
annos à Jacobitis custodita & credita fuisse, liquidò
demonstrat jam citatus *Ensebius Renandotius* in sua
Historia Patriarcharum Alexandrinorum, quam
tibi Auctor sum ut aliquandò legas. Bollandiani
operis Continuatores loco mox laudato existimant;
Patriarchas Jacobitas, qui octavo Ecclesiæ sæculo
Sedem Alexandrinam tenuerunt, à suis erroribus
resi-

resipuisse, & cum Ecclesia Romana Communionem redintegrasse. Sed hanc Jacobitarum Ecclesiæ Alexandrinæ cum Ecclesia Romana concordiam optimo jure negat *Eusebius Renaudotius*, tum quia constat, Jacobitas Ecclesiæ Alexandrinæ Patriarchas Monophysiticam, seu Eutychianam Hæresim, quæ ab initio fuerunt infecti, sæculo octavo non deposuisse, nec ad Catholicam Fidem rediisse, cum altum sit ea de re Scriptorum Latinorum, Græcorum, Arabumque silentium, qui tamen insignis hujusce eventus, & Patriarcharum Jacobitarum Ecclesiæ Alexandrinæ ad Ecclesiam Romanam aditus memoriam posteris non invidissent; maxime cum Maronitarum ad Ecclesiam Catholicam reversio à Latinis, & à Scriptoribus Orientalibus non fuerit prætermissa, & *Gajanitarum*, *Barsanufianorum*, & obscuriorum quorundam Hæreticorum, cum Jacobitis conversio in Historia Alexandrinæ consignata reperitur. Tum quia etiam non solum ex Authorum silentio, sed ex indubitatis Coptarum, & Antiochenorum Jacobitarum monumentis certum ac exploratum est, Jacobitas cum Ecclesia Romana nullam prorsus Communionem habuisse. In illorum quippè Historia abjuratæ aliquandò ab ipsis Eutychianæ Hæreseos ne vola quidem, vel minimum extat vestigium, sed potius idem error de una tantum in Christo natura semper ab eis retentus legitur, Anathemata adversus Generale Concilium Chalcedonenſe similia habentur, necnon cultus religiosus *Dioscorig*, ejusque successorum Hæreticorum, videlicet *Severi*, *Petri Gnaphæi*, & *Benjamini*, quos omnes damnavit Ecclesia Catholica. Demum, nullam Latini, vel Græci Orthodoxi cum

Jaco-

Jacobitis communionem habuerunt. Immo, cum Latini Hierosolymis regnarent, capitalis & Apostasie loco habebatur nimia cum ipsis familiaritas. Nulla itaque fuit Jacobitarum Patriarcharum Ecclesie Alexandrinæ cum Ecclesia Romana Communio usque ad Legationem *Gabrielis* Patriarchæ Alexandrini ad Clementem VIII. Pont. Max. qui per suas litteras Romanæ Sedis Primatum agnovit, & Orthodoxam Fidem professus est. Cæterum, an sincero, vel e mentito animo Orthodoxam fidem *Gabriel* ille Patriarcha Alexandrinus amplexus fuerit? Deus novit. Sed quidquid habuerit in animo, experientia docuit, decantatam illam & nimium celebratam unionem nullum tulisse fructum, non magis quam tot alias cum Græcis in Conciliis Lateranensi, Lugdunensi, & Florentino factas uniones.

D. Post mortem itaque S. Eulogii, qui, sicut memini te observasse in quarto Colloquio in Historiam sexti Ecclesie sæculi, Sedem Alexandrinam tenuit usque ad exordium septimi sæculi, hoc est, usque ad annum DCVII. Cæteri, qui in Sede Alexandrina sæculis septimo & octavo S. Eulogio successerunt, fuerunt Hæretici Jacobitæ.

M. Omnes Patriarchæ Alexandrini, qui S. Eulogio successerunt, fuerunt Hæretici Jacobitæ, paucis tamen exceptis, quos hic breviter indicabo. Mortuo S. Eulogio Patriarcha Alexandrino anno DCVII. successit *Theodorus Scribo* Patriarcha item Orthodoxus, cui annos duos tribuunt Nicephorus in Chronico, & Tabulæ Theophani insertæ, obiitque anno DCIX. Theodoro Scriboni in Sede Alexandrina eodem anno successus est S. *Joannes Eleemosynarius*, qui Ecclesiam Alexandrinam rexit usque

usque ad annum , quo Alexandria in Barbarorum , seu Saracenorum potestatem redacta est , hoc est , usque ad annum sexcentesium decimum sextum , à quo anno mors S. Joannis Eleemosynarii removeri haud potest , ut rectè observant *Rosveidus* in Notationibus ad Vitam S. Joannis Eleemosynarii , *Petravius* in Notis ad Breviarium Nicephori , *Bollandus* ad diem *xxiii.* Januarii in Commentario prævio ad hujus Sancti Vitam , & *Antonius Pagius* in Critica Baronii ad annum *dcxx.* Vitam S. Joannis Eleemosynarii Patriarchæ Alex. Primùm scripta fuit à Joanne Moscho , & à Sophronio Episcopo Hierosolymitano , qui à Metaphraste , & à *Leontio* Neapoleos in Cypro Episcopo in Vita ejusdem S. Joannis Eleemosynarii , quam descripsit , *Viri Excellentissimi* appellantur. Hic autem obiter observes velim , Hunc Joannem Moschum , à quo dicimus scriptam fuisse Vitam S. Joannis Eleemosynarii , in Editione *Aloysii Lippomani* cognominari *Eviratum* , sed perperam . Cognomento siquidem dicebatur *Eucrates* , ut optimè advertit eruditus noster *Michaël Lequien* in suis Notis in 1. tom. Editionis Operum S. Damasceni pag. 328. quod quidem mendum corrigi debet ex titulo libri , quem edidit *Joannes Moschus* , qui inscribitur : *Pratum Spirituale* , quem titulum publicavit *Cotelerius* tom. 2. Monumentorum Ecclesiæ Græcæ , & sic habet : *Joannis Eucrata liber , qui inscribitur Pratum Spirituale , quod floridam ferat Vitarum narrationem Cælestis Roseti .* Mortuo S. Joanne Eleemosynario Patriarcha Alexandrino anno *dcxvi.* *Georgius* Monachus in ejus locum subrogatus est . Hic est , qui scripsit Vitam S. Joannis Chrysostomi , ex qua *Photius* in Bibliotheca cap. *xvii.* excerpta .

quædam dedit, & de Auctore iudicium tulit. Habetur hæc Vita inter varia ad S. Chrysostomum, spectantia in Editione Græca Operum illius adornata ab *Henrico Savillo*. Ecclesiam Alexandrinam gubernavit Patriarcha *Georgius* usque ad an. DCXXX. & uno, aut altero post ejus mortem anno Hæretici Monothelitæ Sedem Alexandrinam occuparunt. *Cyrus* quippè Phasidis Episcopus, de quo multa in sequentibus Colloquiis dicenda nobis occurrent, postquam Sedem Alexandrinam fuisset adeptus, unionem fecit cum Theodosianis Acephalis, quorum ea in Urbe ingens erat numerus, et, ad Monothelitarum Hæresim de una tantum in Christo voluntate & operatione stabiliendam, convocavit Alexandriæ Conciliabulum anno DCXXXIII. in quo novem edidit Capitula, quorum ultimò asseruit: *eundem unum Christum & filium operari Deo decibilia & humana una & virili operatione secundum Sanctum Dionysium*. Qua in re observa, si placet, frontem perfidi illius hæretici, quem non puduit textum *S. Dionysii* interpolare, & pro nova Dei-virili operatione, substituere *una & virili operatione*, quam fraudem Pseudo-Magistri sui postea alii Monothelitæ secuti sunt. Post peractum istud Conciliabulum *Cyrus* scripsit ad *Sergium* Constantinopolitanum, suæque Epistolæ novem illa Capitula Alexandriæ fabricata & promulgata adtexuit. *Sergius* gratulatoriam Epistolam ad *Cyrum* scripsit, insertam Synodo Lateranensi Secretario tertio, in qua novem illius Capitula, quæ purum putumque olebant Monothelismum, palam approbavit, summisque laudibus prosecutus est. Verùm *Cyrus* anno DCXL. accusatus quod omnem Ægyptum Saracenis prodidisset,

disset, Patriarchali dignitate ab Imperatore Heraclio exutus est, in quam tamen anno DCXLI. ab Imperatore *Heracleona* post patris Heraclii, & Constantini fratris obitum restitutus est, Sedemque Alexandrinam tenuit usque ad annum DCXLIII. quo successorem habuit *Petrum* ejusdem farinae hominem, seu Hæreticum Monothelitam, qui ex hac vita decessit anno DCL. Post Petri mortem, cæteri, qui ad hæc usque tempora secuti sunt Patriarchæ Alexandrini, & quorum Catalogum, atque Historiam habemus, fuerunt Hæretici Jacobitæ. Testatur tamen Theophanes, *Cosmam* Alexandrinum Patriarcham anno DCCXLII. cum ipsa Civitate Monothelitarum pravitate à Cyri, qui sub Heraclio vixit, temporibus eam Civitatem obtinente, abjurata, & errore cognito; ad Orthodoxam Ecclesiam rediisse. At fidem hac in re Theophani non esse adhibendam rectè monet Cl. *Eusebius Renaudotius* hac ratione permotus, quod *Eutychius* Patriarcha Alexandrinus Annalium Alexandrinorum Auctor, quique Monothelitarum Hæresim acriter ubique confectatus est, nunquam tamen *Cosmam* Patriarcham Alexandrinum Monothelitarum hæresis insimulavit, immò, omnes Catholici Alexandrini illum tanquam Orthodoxum semper habuerunt. Quapropter, verosimilius putat *Renaudotius*, quod, Ægypto à Romano Imperio avulsâ, cum *Melchitæ*, seu Orthodoxi, ob Religionis conformitatem cum Græcis Constantinopolitanis suspecti essent apud Mahumedanos, non potuerunt per plures annos ad Patriarchæ Catholici electionem conventum Episcoporum facere, atque ita, dum non haberent Patriarcham, ex summa necessitate tenebantur confugere ad vicinum,

Tyri Metropolitam, eò faciliùs, quod Syria erat tùm in Arabum potestate. Contigit autem, ut anno DCCXLII. Orthodoxi pleniorē consecuti libertatem *Cosmam* virum Orthodoxum elegerint ac consecrarint Patriarcham Alexandrinum, quamvis eodem tempore alter esset Patriarcha Jacobita, qui Jacobiticæ Ecclesiæ Alexandrinæ præerat.

D. Nullus igitur omninò in præsentia superest Catalogus, ex quo nobis innotescere possit series Patriarcharum Alexandrinorum?

M. Seriem Patriarcharum Alexandrinorum, descriptam habemus in Chronico Orientali, & à *Severo*, *Elmacino*, *Abulfaragio*, & ab aliis Scripto-ribus Arabibus sectæ Jacobiticæ additis, qui consultò in texenda serie Patriarcharum Alexandrinorum, post *Dioscorum* Hæreticum Eutychanum, qui in Patriarchatu Alexandrino successit S. Cyrillo anno ccccxliv. meminere dumtaxat Patriarcharum, Eutychanorum, & Jacobitarum, qui Sedem Alexandrinam occuparunt, prætermis- sis tam Orthodoxis, quàm Hæreticis, qui, licet fuerint Patriarchæ Alexandrini, Jacobiticam tamen sectam non, sunt professi. Hanc autem seriem Patriarcharum Alexandrinorum à tempore S. Marci Euangelistæ, qui fuit primus Episcopus Alexandrinus usque ad annum mdcciii. Cl. *Renaudotius* ex laudatis mox Scriptoribus Arabibus contexuit, eamque eodem ordine in rem tuam hic describere haud pigebit.



Series Patriarcharum Alexandrinorum.

Seriem, vitam, & gesta horumce centum & trium Patriarcharum Alexandrinorum, quorum multi ne nomine quidem antehac noti erant, accuratè profequitur Cl. Eusebius Renaudotius in sua Historia Patriarcharum Alexandrinorum.

Doctissimi etiam Operis Bollandiani continuatores dissertationem Chronologicam in centum & tres illos Patriarchas Alexandrinos ad tom. v. mensis Junii pramiserunt, in qua multa tradunt Monumenta, quæ ad Historiæ Coptitarum, & Jacobitarum notitiam apprime necessaria sunt. Hos itaque Scriptores, qui datâ operâ perdoctè & elegantè eâ de re pertractarunt, consule, si plura scire aveas.

- | | |
|--------------------------------|--------------------|
| 1. S. Marcus. | 14. Dionysius. |
| 2. Anianus. | 15. Maximus. |
| 3. Melianus, scû Abi-
lius. | 16. Theonas. |
| 4. Cerdo. | 17. Petrus Martyr. |
| 5. Primus. | 18. Achilles. |
| 6. Justus. | 19. Alexander. |
| 7. Eumenius. | 20. Athanasius. |
| 8. Marcianus. | 21. Petrus II. |
| 9. Celadion. | 22. Timotheus. |
| 10. Agripinus. | 23. Théophilus. |
| 11. Julianus. | 24. Cyrillus. |
| 12. Demetrius. | 25. Dioscorus. |
| 13. Heraclas. | 26. Timotheus II. |
| | 27. Petrus III. |
| | 28. Atha- |

- | | |
|--|---------------------|
| 28. Athanasius II. | 59. Macarius . |
| 29. Joannes I. | 60. Theophanius . |
| 30. Joannes II. dictus
Reclusus . | 61. Mennas II. |
| 31. Dioscorus junior . | 62. Ephræm . |
| 32. Timotheus III. | 63. Philotheus . |
| 33. Theodosius . | 64. Zacharias . |
| 34. Petrus IV. | 65. Sanutius II. |
| 35. Damianus . | 66. Christodulus . |
| 36. Anastasius . | 67. Cyrillus II. |
| 37. Andronicus . | 68. Michaël I. |
| 38. Benjamin . | 69. Macarius II. |
| 39. Agatho . | 70. Gabriël II. |
| 40. Joannes III. dictus
Sennudæus . | 71. Michaël II. |
| 41. Isaac . | 72. Joannes IV. |
| 42. Simon . | 73. Matthæus I. |
| 43. Alexander II. | 74. Joannes V. |
| 44. Cosmas I. | 75. Cyrillus III. |
| 45. Theodorus . | 76. Athanasius III. |
| 46. Chail . | 77. Gabriël III. |
| 47. Mennas . | 78. Joannes VI. |
| 48. Joannes IV. | 79. Theodosius II. |
| 49. Marcus II. | 80. Joannes VII. |
| 50. Jacobus . | 81. Joannes VIII. |
| 51. Simon II. | 82. Benjamin II. |
| 52. Yucab . | 83. Petrus IV. |
| 53. Chail II. | 84. Marcus III. |
| 54. Cosmas II. | 85. Joannes IX. |
| 55. Sanutius . | 86. Gabriël IV. |
| 56. Chail III. | 87. Matthæus II. |
| 57. Gabriël I. | 88. Gabriël V. |
| 58. Cosmas III. | 89. Joannes X. |
| | 90. Matthæus III. |
| | 91. Gabriël VI. |

92. Michaël III.
 93. Joannes XI.
 94. Joannes XII.
 95. Gabriël VII.
 96. Joannes XIII.
 97. Gabriël VIII. hic
 est, qui, ut supe-
 rius diximus, ad
 Clementem VIII.
 litteras direxit,
 & Romani Pon-
 tificis agnovit
 Primatum.
 98. Marcus IV.
 99. Joannes XIV.
 100. Matthæus IV.
 101. Marcus IV.

102. Matthæus V.
 103. Joannes XV. hic
 est, qui, ut refe-
 runt Bollandiani
 Operis continua-
 tores ex Epistolis
 à Patre Bernarta
 Societatis JESU
 scriptis, Christi-
 ana,
 quod ducentis
 abhinc annis fa-
 ctum non fuerat,
 magno apparatu
 consecravit anno
 millesimo septin-
 gentesimo tertio.

D. Habuitne Ecclesia Antiochena, quæ, ut
 mox observasti, sæculo septimo in Saracenorum
 potestatem venit, eandem infaustam in serie suo-
 rum Patriarcharum sortem, quam sub illorum Bar-
 barorum jugo passa est Ecclesia Alexandrina?

M. Immò deploratiores quadantenus fuit sæculis
 septimo & octavo, aliisque sequentibus Ecclesiæ
 Antiochenæ status, quam Alexandrinæ. Id siqui-
 dem habuit Ecclesia Alexandrina præ Antiochena
 Sede, quam Euthychianæ, & Jacobiticæ sectæ
 homines occuparunt, quod Ecclesia Alexandrina
 Hæreticos quidem & per vim intrusos, Episcopos
 tamen, semper habuit aut in ipsa Urbe, aut in Mo-
 nasteriis, quia statim ac Ægyptus in Arabum po-
 testatem venit, integram Patriarchæ sectæ Jacobi-

ticæ in Christianos ejusdem sectæ auctoritatem recuperarunt, eamque jugiter conservarunt. Contrà verò Jacobitæ Antiocheni, cum ab Imperatoribus Christianis Urbe pulsi fuissent, eaque sæpè illorum armis recepta fuerit, vix vnquam conquieverunt, & pauci admodum inter illos aliquâ doctrinæ laude floruerunt. Quocircà mirum nemini videri debet, quod de illorum rebus vix quidquam occurrat, adeò ut successio Patriarcharum Antiochenorum à septimo Ecclesiæ sæculo ex certis Monumentis nullâ ratione texi possit, ne Græcorum quidem, cum hiulci sint multis in locis eorum Catalogi. *Nicephorus* in *Anastasio II.* seu juniore, Patriarcha Antiocheno, qui, ut observavimus in Colloquio quarto in Historiam sexti Ecclesiæ sæculi, postquam sedisset annos duodecim, Martyrio sub *Phoca* Imperatore coronatus est anno DCIX. vel, ut alii volunt DCX. in hoc, inquam, *Anastasio II.* *Nicephorus* claudit Catalogum Patriarcharum Antiochenensium, eo potissimum nomine, quod ab eo tempore Episcopi plerumque Hæretici eam Sedem occuparint, quorum nulla ad nos notitia pervenit. Vehementèr itaque optandum esset, ut hi, qui nunc rerum Ecclesiasticarum Monumentis investigandis, atque illustrandis tantâ diligentia & summo Reipublicæ literariæ emolumento incumbunt, eandem in texenda & in præclaro ordine collocanda Patriarcharum Antiochenorum serie Provinciam in se tulerent, quâ *Cl. Eusebius Renaudotius* in serie digerenda & Historia Patriarcharum Alexandrinorum concinnanda tam egregiè, tamque laudabiliter defunctus est.

D. Extat ne adhuc Catalogus Episcoporum, qui

qui Ecclesiæ sæculis septimo & octavo Sedem Hierosolymitanam tenuerunt ?

M. Hierosolymitanos Patriarchas usque ad S. *Sophronium*, qui, ut mox dicemus, decessit ex hac vita anno DCXXXVI. nominatos quidem certâ serie habemus ; cæterorum verò post *Sophronium* Patriarcharum Hierosolymitanorum nomina, usque ad latinorum in terram sanctam sæculo undecimo adventum, vix quidem cognita sunt . Id autem accidit, quia gementibus sub duro & barbarico Saracenorum iugo Ecclesiis Syriæ & Ægypti, atque cum primis Hierosolymitanâ, quæ à Saracenis capta est anno DCXXXVII. nemo fuit, qui Patriarcharum Hierosolymitanorum successionem investigaret, nisi postquam undecimo sæculo victricibus latinorum armis, Duce *Godefrido Bullonio*, liberata Urbs sancta est, & Christianorum cultus tamdiù hic intermissus cepit caput attollere . Seriem dedimus in præcedentibus nostris Colloquiis Patriarcharum, qui Sedem Hierosolymitanam tenuerunt usque ad Patriarcham, qui appellabatur *Amos*, quique obiit anno DCI. Patriarchæ *Amos* in Sede Hierosolymitana successit *Ifichius*, vel, ut alii dicunt *Isaacius*, cui Nicephorus in Chronico, & Tabulæ Theophani insertæ octo annos assignant, ac proindè mortuus est anno DCIX. *Ifichio*, seu *Isaacio* successit *Zacharias*, qui anno DCXI. captâ à Persis Hierosolymâ captivus ductus est, eoque in captivitatem abducto, *Modestus* Presbyter tanquàm *Zachariæ* Vicarius Ecclesiam Hierosolymitanam rexit, ut probat Baronius ex antiquo Monacho in Epistola ad Eustathium, idque etiam liquidò colligitur ex Auctore Anonymo *corvo*, qui Vitam Sancti Anastasii Persæ scripsit,

ibi

ibi enim, juxta versionem Bollandi ad diem XXI. mensis Januarii de *Modesto* Presbytero dicitur: *qui eo tempore Vicarius erat Apostolici Throni*, scilicet Hierosolymitani. *Modestus* itaque Ecclesiam Hierosolymitanam tanquam Zachariæ Vicarius rexit usque ad annum DCXXIX. quo anno Zacharias è captivitate redux Sedi suæ Hierosolymitanæ restitutus est. Verùm Zacharia mortuo anno DCXXXI. *Modestus* ejus antea Vicarius in Sedem Hierosolymitanam subrogatus est, eamque tenuit usque ad annum DCXXXIII. In Menæis Græcorum colitur *Modestus* ad diem XVI. mensis Decembris. Dux adhuc supersunt orationes à *Modesto* scriptæ, una in unguentum ferentes Mulieres; altera, in occursum, quæ referuntur à Photio in Bibliotheca Codice CCXXV. *Modesto* in Sede Hierosolymitana successit *Sophronius*, qui Monothelitarum Hæresis fuit acerrimus insectator, eamque in Synodo à se Hierosolymis convocatâ damnavit. Mortuus est anno DCXXVII. quo à Saracenis Hierosolymorum Urbs capta est. Illius Vitam ex variis Scriptoris collectam Bollandus recitat ad diem XI. Martii, quâ die celebris est ejus cultus tam apud Græcos, quam apud latinos. De Operibus S. *Sophronii* Patriarchæ Hierosolymitani commodius agemus in Colloquio quinto. Nicephorus in suo Chronico nomen tantum *Sophronii* memorat, & in eo Patriarcharum Hierosolymorum Catalogum claudit; quò fit, ut modo seriem Patriarcharum Hierosolymitanorum, qui hanc Sedem post S. *Sophronium* tenuerunt, usque ad latinorum in terram sanctam sæculo undecimo adventum ignotam penè habeamus. Legendus tamen est *Tractatus Preliminaris*, quem

quem *Pappebrochius* præmisit ad tom. III. mensis Maii, in quo Catalogum texuit Patriarcharum Hierosolymitanorum à S. Jacobo fratre Domini Primo Hierosolymorum Episcopo usque ad *Dositheum*, qui anno MDCLXXII. Synodum Hierosolymis celebravit pro asserenda reali præsentia Corporis Christi in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, cujus Acta Parisiis typis excusa Græco-latine habentur.

D. Fuitne etiam interrupta series Patriarcharum, qui sæculis Ecclesiæ septimo & octavo Sedem Constantinopolitanam tenuerunt?

M. Sedes Constantinopolitana sæculis Ecclesiæ septimo & octavo continuam & citrà ullam interruptionem habuit Patriarcharum seriem, quamvis in eam intrusi interdum ab Imperatoribus fuerint Hæretici Monothelitæ, & Iconoclastæ. Texuimus in præcedentibus Colloquiis seriem Patriarcharum Constantinopolitanorum usque ad *Cyriacum*, qui *Joanni Jejunatori* in Sede Patriarchali Constantinopolitana successit anno DCCV. eamque tenuit, teste Nicephoro in Chronico, annos undecim, & obiit anno DCCVI. Cyriaco successit *Thomas I.* qui è vivis excessit anno DCCVII. successorem habuit *Sergium*, qui, ut Monothelitarum Hæresim, quæ erat infectus, latius divulgaret; non solum Pseudo-Synodum Constantinopoli coëgit, sed etiam compoluit *Ecthesim*, seu fidei formulam, & expositionem, in qua dici in posterum prohibebatur tam una, quam duplex in Christo operatio, licet interim in hac fidei expositione disertè asseratur una tantum in Christo voluntas, ceterà doctrina omnium Sanctorum Patrum. Hanc tamèn fidei formulam, quam proprio Marte fabricavit *Sergius*, non suo, sed *Heraclii* Imperatoris

ris nomine vulgandam curavit , ut hoc pacto majores in Ecclesia tragædias excitare posset . Aliquantò post publicatam Ecthesim , seu illam formulam fidei & Pseudo-Synodum Constantinopolitanam ad *Ecthesis* confirmationem celebratam mortuus est *Sergius* anno DCXXXVIII. postquàm annis viginti octo Ecclesiam Constantinopolitanam pessimè administrasset . Post Interpontificium unius circitèr anni à morte *Sergii* , *Pyrrius* thronum Constantinopolitanum conscendit , qui statim Constantinopoli collegit Conciliabulum ; in quo omnia , quæ à *Sergio* decessore suo , & à *Cyro* Patriarcha Alexandrino in favorem Monothelitarum decreta fuerant , corroboravit . Ast *Pyrro* hæretico Monothelita Sede Constantinopolitanâ anno DCXLI. dejecto , successus est , *Paulus* hæreticus itidem Monothelita , qui sedit annos tredecim & menses aliquot , vitæque functus est anno DCLV. Demortuo *Paulo* , Imperator *Constans* in Sedem Constantinopolitanam restituit *Pyrrium* , qui tamen eodem anno sexcentesimo quinquagesimo quinto extinctus est . Sublato è vivis *Pyrro* successit *Petrus* paritèr Monothelita , qui omnium *S. Maximi* tribulationum ac persecutionum auctor fuit ac fautor . Sedit ad annum usque sexcentessimum sexagesimum sextum , quo anno defunctus est , & in ejus locum substitutus *Thomas* hujus nominis II. qui Patriarchatum gessit usque ad annum sexcentessimum sexagesimum octavum , quo anno ei successit *Joannes* , qui , postquàm sedisset annos quinque , menses novem juxta Nicephorum in Chronico , obiit anno DCLXXIV. Utrumque Patriarcham *Thomam* , & *Joannem* Orthodoxos fuisse , liquet ex Actis sextæ Synodi . At Baronius Acta sex-

tæ Synodi Generalis depravata esse existimans, sibi perperam persuasit, utrumque Patriarcham in Actis sextæ Synodi Catholicum malè prædicari. Hæc Eminentissimi Annalium Parentis hac in re allucinationo magis patebit ex his, quæ in quarto Colloquio dicturus sum, ubi ostendam, Acta sextæ Synodi Generalis esse indubitatæ fidei, eaque nunquam fuisse interpolata. Joanni Patriarchæ Constantinopolitano Orthodoxo mortuo anno DCLXXIV. successit *Constantinus* Patriarcha etiam Catholicus, qui, ut Nicephorus in Chronico docet, sedit anno uno, mensibus octo, diebus septem, & obiit an. DCLXXVI. Ei in throno Constantinopolitano successit *Theodorus* Presbyter Ecclesiæ Constantinopolitanæ, Syn- cellus, & Vasorum custos, sed pessimus Hæreticus Monothelita, qui post duos annos, hoc est, anno DCLXXVIII. è Sede Constantinopolitana ab Imperatore *Constantino Pogonato* dejectus est, & in ejus locum subrogatus *Georgius*, qui Ecclesiæ Constanti- nopolitanæ præfuit usque ad annum DCLXXXIII. quo anno mortuus est, & Theodorus antehac depositus in Sedem Constantinopolitanam restitutus est, se- ditque post suam restitutionem, ut scribit Theo- phanes, annos tres, & pervenit usque ad an- num DCLXXXVI. In Theodori locum electus est Pa- triarcha Constantinopolitanus *Paulus* Laïcus, & Im- peratori à secretis, cui Theophanes septem annos tribuit, quod etiam in Tabulis ejus Chronico inser- tis legitur. Quapropter obiit anno DCCIII. præfuit hic Patriarcha Synodo Trullanæ, quæ dicitur *Quini- sexta* celebrata anno DCCII. Post mortem Pauli, Sedi Constantinopolitanæ Præfectus est *Callinicus*, qui, ut legitur tam in Chronico Nicephori, quam in

in

in Chronico Theophanis , sedit annos xli. hoc est, ab anno dxciii. usque ad annum dccv. quo anno à Justiniano in Imperium restituto oculis orbatus Callinicus Romam in exilium missus est , eo quod adhæssisset *Leontio* , qui Justinianum Imperatorem è solio dejecerat, & Chersonam relegaverat. Amoto Callinico , Sedem Constantinopolitanam obtinuit *Cyrus* , qui sedit annos sex , idest , ab anno dccv. usque ad annum dccxi. quo anno ab Imperatore *Philippico* è Patriarchatu Constantinopolitano dejectus ad suum Monasterium redire compulsus est. *Cyrum* in throno Constantinopolitano excepit *Joannes* , quem alii cum Baronio Monothelitarum antesignanum appellant , alii verò , cum *Combesio* in Historia Monothelitarum , & *Pagio* in Critica Baronii eum à Monothelitarum Hæresi vindicant. Sedit Joannes annos tres , & mortuus est an. dccxv. eodem anno Sanctus *Germanus* Cyzici antea Episcopus ad thronum Constantinopolitanum evectus est. Synodum Constantinopoli cœgit contra Monothelitas . Sacrarum Imaginum cultus fuit acerrimus propugnator . Undè Theophanes & alii Historiæ Bizantinæ Scriptores , Græcorumque Menza narrant, hunc eximium Patriarcham, cum *Leonis* Imperatoris sacrarum Imaginum everforis pertinaciam frangere haud posset, deposito in Altari superhumerali , idest , Pallio , Episcopatu spontè cessisse , atque in Monasterium se recepisse . Rem tamen aliter narrat S. Damascenus in *Oratione secunda de Imaginibus* , ubi aperte innuit , S. Germanum non spontè cessisse Episcopatu , sed à Leone Imperatore Sede pulsum & in exilium missum fuisse . Sic enim loquitur S. Damascenus juxta versionem doctissimi

nostri *Lequien* : Nunc quoque *B. Germanus* tūm vita , tūm dicendi gratia resplendens , plagis affectus exulat , cum pluribus aliis *Episcopis* , quorum nomina ignota nobis sunt : non ne hoc prädatorium est ? *S. Damasceno* favet Scriptor Vitæ *S. Stephani junioris Martyris* , ubi testatur *S. Germanum* à *Leonis Imperatoris* Satellitibus pugnis & conviciis throno fuisse deturbatum . Huic auctori jungunt eruditi *Bollandi* continuatores *Constantinum Pium* in *Paphlagonia* Episcopum , quæ inventionis reliquiarum *S. Euphemie* Historiam texens , de *S. Germano* ait : *Quamobrem Sanctissimum Patrem nostrum vita & sermone coruscantem , Sede ejecit .* Sede itaque dejecto & in exilium ablegato *S. Germano* Episcopo *Constantinopolitano* , *Leo* Imperator hominem suæ sectæ , *Anastasium* videlicet Hæreticum Iconoclastam in Sedem *Constantinopolitanam* intrusit anno incunte *cccxxx* . Huic *Anastasio Nicephorus* tribuit annos *xxi* , sed veriùs auctor *Tabularum* , quæ *Theophani* insertæ sunt , ei tribuit annos *xxiv* . quapropter , cum *Anastasius* , ut mox diximus , Sedem *Constantinopolitanam* anno incunte *cccxxx* . invaserit , necesse est , eum in vivis esse desiisse anno *dccliii* . *Anastasio* successit *Constantinus* antea Monachus & Episcopus *Syllæi* , ut *Nicephorus* , & *Theophanes* habent . Sedit annos tredecim , & obiit anno *dcclxiii* . post illius obitum *Nicas* à *Sclavis* originem ducens Eunuchus suffragio *Constantini Copronymi Imperatoris* consecratus est Patriarcha *Constantinopolitanus* , seditque usque ad annum *dcclxxx* . in ejus locum *Paulus* Venerabilis lector , natione *Cyprius* , doctrinâ & virtute præstans creatus est Patriarcha *Constantinopolita-*
nus ,

nus, seditque usque ad annum DCCLXXXIV. quo anno ad thronum Constantinopolitanum sublimatus est *Tharasius*, Vir Sanctissimus, qui professionem fidei suæ misit ad Hadrianum hujus nominis I. Pontificem Maximum, & statim sacrarum Imaginum cultus restaurandi zelo accensus appulit animum, ad celebrationem Concilii Generalis, cujus solâ auctoritate profligari poterat Iconoclastarum Hæresis tot annorum diuturnitate roborata, tot locis longè latèque diffusa. Sedit Tharasius annos viginti duos, ut testatur *Ignatius* Diaconus Magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & Dein Nicææ Metropolitanus in ejus Vita cap. XI. ubi etiam narrat varia miracula ad illius Sepulchrum peracta. Quare, Tharasius Ecclesiam Constantinopolitanam rexit usque ad annum DCCCVI. quo ad Deum migravit. Sub hoc Patriarcha Constantinopolitano, Imperantibus in Oriente *Irene*, & *Constantino* ejus filio, habita est anno DCCLXXXVII. Synodus septima Generalis, quæ dicitur *Nicana secunda* contra Iconoclastas Hæreticos, qui sacris Imaginibus bellum indicebant, easque penitus exterminare satagebant. De qua Synodo, sicut & de aliis Conciliis tam Generalibus, quàm Nationalibus, quæ in sæculis septimo, & octavo fuerunt in Ecclesia celebrata, latè in quarto Colloquio differemus.



COLLOQUIUM III.

*De Sectis, & Hæresibus, quæ sæculis
septimo & octavo Ecclesiæ
emerferunt.*

D. **C**UM in isto Colloquio de ortu, progressu, atque interitu Sectarum, & Hæresum, quæ in sæculis septimo, & octavo Ecclesiæ prodierunt, sermonem instituere debeamus, ordo doctrinæ postulat, ut ab his Sectis, & Hæresibus, quæ seculum septimum infestarunt, initium ducamus; dein, ad illas progrediamur hæreses, quæ octavo Ecclesiæ sæculo eruperunt. Mox itaque, si placet, recense & expone Sectas, & Hæreses, quæ obortæ sunt septimo Ecclesiæ sæculo.

M. Septimo Ecclesiæ sæculo ex inferno prodierunt impia Secta, quam procudit *Mahometes* impostor post homines natos maximus, & duæ Hæreses, quarum una dicitur *Paulicianorum*, altera *Monothelitarum*, quæ latissimè propagata, & Imperatorum patrocínio fulta, diù multùmque afflixit Ecclesiam.

D. Quænam est Origo, & doctrina sectæ Mahometanæ?

M. Secta Mahometana incepit anno sexcentesimo vicesimo secundo, Auctore *Mahomete*, seu *Mahumede*, qui hoc anno impiam suam cepit spargere doctrinam; indèque crevit, ac magnoperè amplificatum est ipsius Regnum in Oriente; quodque magis deplorandum est, ejus Sectarii, seu Saraceni,

ni, ipsas quoque Hispanias anno septingentesimo decimo quarto ingressi sunt, & ibi fuerunt appellati *Mauri* à proximo portu, è quo solverunt, cum in Hispanias venirent, quod Regnum diù occuparunt, & in eo suam tyrannidem exercuerunt. Hierosolymam etiam, ut jam observavimus, iidem Saraceni Mahometis Sectarii expugnarunt, anno sexcentesimo tricesimo septimo, eamque tenuerunt usque ad finem undecimi sæculi, hoc est, usque ad adventum Latinorum in Orientem, à quibus expulsi sunt Saraceni, & Christiana in his plagis refluere cæpit Religio. At, Latinis sub finem duodecimi sæculi à *Saladino* Ægypti Sultano debellatis, & ab Oriente secedere coactis, iterum hæc pestis, Mahometana dico, totum Orientem longè latèque corripuit, & etiamnum (proh dolor) miserè devastat. Enim verò, ut obiter dicam, tametsi in Oriente superstites adhuc sint aliquæ Christianorum Ecclesiæ, quàm misera tamen sit illarum conditio, & quàm depravata sit avitæ doctrinæ Confessio, ex eo vel maximè intelligi potest, quod decem sunt genera Christianorum, qui hæc illac dissipati Orientem incolunt. Quorum *Primi* sunt Latini, qui Romano Pontifici Christi in terris Vicario, ut par est, obediunt, & Catholicæ Ecclesiæ dogmata amplectuntur. *Secundi*, sunt Græci Schismatici, qui Patriarcham Constantinopolitanum pro suo Capite agnoscunt. *Tertii*, sunt Indi, seu Æthyopes, qui parent *Presbytero Joanni*, qui vulgò dicitur *Prete Jean*. *Quarti*, sunt Jacobitæ, qui & Coptitæ, qui unâ cum Baptismo circumciduntur, & unam tantum in Christo naturam admittunt. *Quinti*, sunt Nestoriani in Tartaria, & India, qui duas in Christo per-

personas reponunt. *Sexti*, sunt Maronitz in Syria, & Phœnicia, qui sunt Monothelitæ, seu, qui unam in Christo voluntatem, divinam videlicet, profitentur. *Septimi*, sunt *Armenii*, qui suum habent Præsidem, cui obtemperant, & quem *Catholicum* appellant. Sunt tamen alii *Armenii*, qui à Religiosis Ordinis Sancti Dominici ad Fidem Catholicam adducti subduntur auctoritati Romani Pontificis, & ab Archiepiscopo ex eodem Ordine assumpto hætenus reguntur. *Octavi*, sunt *Georgiani*, qui Mediam, Perlidem, & Mare Caspium habitant, atque Græcorum linguâ & ritibus utuntur. *Noni*, sunt *Suriani*, sic dicti à *Sur* Civitate Assyriæ, qui in plerisque sequuntur Græcorum Religionem, & alias appellantur Samaritani. *Decimi*, sunt *Mozarabes* in Arabia, qui in multis consentiunt cum Ecclesia Romana. Ex tot sectis, in quas in præsentia miserum in modum Christiani in Oriente distracti sunt, facile, inquam, colligitur, quàm deplorabilis sit illorum in his locis conditio, quàm latè dominetur impia secta Mahometana, & quam denique funestam cladem Christianismo intulerit *Mahometes* scelestus impostor, dum novam invexit Religionem, suamque detestabilem publicavit doctrinam, quam congeffit in peculiarem librum, quem arabice nuncupavit *Alcoranum*, idest, *Volumen Præceptorum*, cujus compositioni tredecim annos impendisse dicitur, & quem tamen Cælo tanquàm sibi delapsum ubique venditavit. In nova sua Religione struenda *Mahometes* consortes habuit *Judæum*, & *Monachum*, quem Sanctus Damascenus in libro de Hæresibus *Arianum* fuisse scribit, *Nestorianum* alii, *Ricoldus* ex Saracenorum utique scri-

ptis *Jacobitam* esse affirmat. Ut ut sit, constat Judæum in cudendo Alcorano potiores partes habuisse. Nam præter pauca, quæ ex spuris Gnosticorum Evangeliiis excerpta sunt, totus hic liber Talmudistarum, & Medrashitarum nugis refertus est. Auctor istius malè confarcinati libri ait, cæremonias legis Mosaicæ, putà Circumcisionem, delectum ciborum, lotiones varias corporis, & alia id genus similia ad salutem esse necessaria, licitamque esse Polygiam. Præterea negat, tres esse in Deo Personas, & Christianos non secus ac Gentiles passim *Sociatores* appellat, ac si Trinitatis Fide Deo consortes attribuant. Christum negat esse Deum, quamvis Sur. 3. & alibi Jesum Christum nuncupet *Verbum Dei*, *Spiritum Dei*, *Prophetarum eximium*, ex Maria Virgine, quam putido anachronismo Aaronis, Moysisque sororem esse asserit, natum; qui miracula à tenera ætate ediderit (illa utique quæ in libro Apocrypho *de Infantia Salvatoris* leguntur) quique minimè sit passus, sed altero in ejus locum subjecto illæsus ad Cælos evaserit Sur. 22. Fanum Mecchanum, *Caabam* dictum, ad quod Arabes undique quotannis conveniebant, ab exordio rerum fuisse extructum fingit, uni Deo Optimo Maximo consecratum, instauratum ab Abrahamo, & Ismaële post diluvium, atque deindè Idolorum superstitione pollutum. Lapidem illum quadratum, quem uti Numen hætenus Arabes coluerant, Cælo dimissum esse dicitat, lapidem verò alterum, qui in *Caaba*, seu Templi atrio jacet, ait esse illum lapidem, in quo sunt divinitus impressa vestigia Abrahami, quandò ex Agare Ismaëlem genuit. Vini potum, porcina, & morticina carnis esum suis Se-

cta-

stariis interdixit *Mahometes*, totusque libidini deditus eis post hanc vitam pollicetur beatitudinem, quæ consistit in fœdis voluptatibus corporis, quibus affatim potientur in Paradiso omnibus deliciis carnalibus affluente. Sunt, qui voluptates istas, quas post hanc vitam promittit Mahometes, ad sensum allegoricum trahunt, at ejusmodi voluptates in nativo, & litterali sensu à suo Pseudo-Propheta intellectas fuisse affirmant Alcorani Commentatores, quos *Maraccius* in annotationibus suis ad Sur. 2. & in prodromis citat. Verbo dicam, hic liber dictus *Alcoranus*, qui sectæ Mahometanæ legem complectitur, totus quantus est, à capite ad calcem scatet naniis, fabulis, Antilogiis, & erroribus quidquid verò habet rectum, & puriori rationis lumini consonum, id totum Mahometes hausit ex historia veteris, & novi Testamenti, quam tamen multis gerris, ineptissimis Rabbiorum nugis, & Arianorum, Sabellianorum, Manichæorum, aliorumque hujus fursuris Hæreticorum crassis erroribus turpiter fœdavit atque interpolavit. Plura legis apud *Hottingerum* in *Historia Orientali*, ubi de Mahometis ortu, Pseudo-Prophetiâ, Dogmatibus, Hegirâ, præliis, morte, deque toto Orientalium cultu & Religione fuso calamo tractat.

D. Cùm vera Religio ad benè beatèque vivendum, & ad cordis puritatem, veritatisque contemplationem ordinetur, facilè admodum intelligo, veram esse haud posse Religionem Mahometanam, quæ terrenam dumtaxat promittit felicitatem in expletione libidinis & gulæ, atque in obscenâ voluptate sensuum positam. At, me hercle, nullo pacto capere possum, quî fieri potuit, ut lex Ma-

hometana in tam brevi temporis spatio orbis parte maximâ dominaretur, & à tot diverſis nationibus ſuſciperetur. Hoc enim, ut ſæpiùs à te audivi, inter cætera motiva, ſeu credibilitatis argumenta, quibus Chriſtianæ Religionis contrâ Ethnicos, & Hebræos adſtruitur veritas, non ultimum eſſe videtur, quod Chriſtiana Religio, mortuo Chriſto Salvatore noſtro & in Cœlos recepto, fuerit maximâ celeritate & Romæ, & in toto, quâ latè patet, orbe non ſine miraculo ſuſcepta. Quod tamen nemini admiratione dignum, vel miraculoſè factum videbitur, cùm idem in propagatione falſæ Religionis Mahometanæ contigerit.

M. Longum certè latumque intercedit diſcrimen inter propagationem Chriſtianæ Religionis & Mahometanæ ſectæ. Crevit quippè Mahometana, ſectæ armorum vi & licentiâ vitiorum. Nec mirum eſt, quod innumeri penè homines hanc Mahomeris legem amplexi fuerint, quæ nullam habet difficultatem ſive in credendis, ſive in agendis, & quæ multùm indulget ſenſibus & cupiditati, ſecundùm quam, ut ſatis experienciâ notum eſt, longè major pars hominum vivit, potiùsquam ſecundùm rationem. At verſâ vice, Religio Chriſtiana, ut optimè ait Sanctus Auguſtinus, non armis fuit inducta & per orbem diſfuſa, ſed *fide inchoata, ſpe nutrita, charitate auſta, miraculis confirmata eſt* in nomine Chriſti patratis ab Apoſtolis, quibus, utpotè hominibus ignobilibus, pauperibus, rudibus, & imperitis ſermone, neque natalium ſpendor, nec divitiæ, nec poteſtas, nec Philoſophia aut eloquentia auctoritatem conciliabant. Id proſectò maximi miraculi loco habendum eſt. Nec minùs ſingulari

lare prodigium est, quod Religio Christiana, quæ credenda proponit Myſteria humanæ impervia rationi, quæque ſenſibus ſanctiſſimis ſuis præceptis juge bellum indicit, potuerit tam citò toto orbe diſſeminari & ſtabiliri à duodecim Piſcatoribus, qui atroces perſecutiones, diræque mortis ſupplicia, pro tuenda veritate fidei, quam annunciabant, invictâ patientiâ ſuſtinuerunt. Cui enim, ſodes, ſi micam, aut ſcintillam rationis habuerit, credibile unquàm videbitur, Apoſtolos adeò inſaniſſe, ut probroſam mortem oppetere voluerint pro defenſione doctrinæ Chriſti, quam falſam eſſe ſibi conſcii fuiſſent? Credat hoc Judæus Appella. Mors itaque Apoſtolorum, qui fuerunt ſatores ac propagatores Chriſtianæ Religionis, miracula ab ipſis frequentiſſimè patrata in confirmationem doctrinæ, quam prædicabant, Oracula Prophetarum, quæ in Chriſto vero Meſſia eſſe completa diſertè probaverunt, hæc, inquam, & alia benè multa, quæ brevitatſ ergò ſilentio prætermitto, Sole clariùs oſtendunt, Chriſtianam Religionem omnibus veræ Religionis characteribus eſſe inſignitam. Sed his veræ Religionis Notis omninò deſtituta eſt Mahometana ſectâ. Nec enim ullis miraculis fuit confirmata, cùm ipſemet *Mahometes* in ſuo Alcorano ullam ſe miraculorum patratorum habuiſſe poteſtatem ultrò fateatur. Nullus unquàm Prophetâ Mahometo, ejusque legi teſtimonium perhibuit. Et ſanè, quo pacto Prophetæ potuiſſent Mahometo & ejus legi perhibere teſtimonium, cùm ex ipſomet Alcorano facilè evincatur, Mahometum fuiſſe hominem flagitiſſimum, cædibus, rapinis, perjuriis, & libidine dumtaxat inſignem, ejusque

legem non novam exhibere revelationem , sed potius tam veteris , quàm novæ revelationis divinæ utriusque fœderis paginis contentæ corruptelam esse , vel , ut melius dicam , errorum , mendaciorum , & fabularum centonem , ut tibi , si per otium liceat , Alcoranum legenti liquidò patebit .

D. Ecce igitur permisit Deus summè bonus & summè verax , ut ferox ista Mahometana gens multis felicibus bellorum eventibus , ac victoriis Christianos superaverit , & sancta Palæstinæ loca , quæ Christus Dominus vitâ , doctrina , & morte suâ consecravit , in suam redegerit potestatem ?

M. Quòd Mahometani de Christianis aliquandò victorias retulerint , quòd sanctissima Palæstinæ loca invaserint , id totum , volente Deo , & plerumque nos ob peccata nostra castigante , ut pater filios , evenisse persuasum habere debes , cumque nihilominus adorare par est , qui , ut dicitur in Scriptura Sacra , *mutat tempora , & ætates , & transfert Regna atque constituit* . Cæterum , felicibus bellorum eventibus atque victoriis non demonstratur Religionis veritas ; aliòqui vera fuisset Græcorum , Romanorumque , dum Idola colebant , Religio . Rerum siquidem tùm temporis potiebantur , multisque victoriis toto orbe inclyti erant . Quis etiam nescit , Hebræos , qui Deum unum verum colebant , ab Infidelibus , Deo illis ob peccata irato , sæpè fuisse ? Præterquamquòd Mahometanos non semel à Christianis cum exigua manu , Deo exercituum pro ipsis pugnante , terrâ marique cæsos ac profligatos fuisse & legimus in Historiis , & nostris temporibus vidimus , hoc præsertim anno millesimo septingentesimo decimo sexto , quo hæc scribo .

bo. Vidimus, inquam, Mahometanos, seu Turcas, qui victoriis elati, jamque nullo labore Peloponnesi potiri, impudenti fiducia Christianis insultabant, eisque terrâ ac mari ineluctabilem cladem, in Italia, & in Imperio Romano minabantur, ab exercitu Imperatoris Caroli VI. quamvis numero longè inferiori, terrestri commisso prælio fuisse fugatos, dissipatos, ac tantum non omnes ad unum intereptione deletos. Nec secundam magis fortunam Mahometani Mari sunt experti. Etsi enim classem haberent ex omni memoria maximam, sicque instructam annonâ, commeatu, armis, nauta, milite, machinis & tormentis, ut Christianis ultimum exitium allatura videretur; nihilominus Venetorum, & aliorum Principum Christianorum fœderatorum classe deterriti, & quasi panico terrore, perculsi, jam inceptam Corfyræ urbis, vulgò *Corfu* obsidionem turpiter relinquere, atque maturare fugam coacti sunt. Sic supremo favente numine, & pro Christianis Cœlo pugnante, abierunt in ventos, desierunt in strepitum fumumque tot ferales, tamque numerosi Mahometanorum exercitus in Christianos immissi, nullusque dubito, quin propediem de toto Imperio Othomano actum penitus ac conclamatum sit, si Augustissimus Imperator, quem Deus sospitem diù ac incolumem servet, victricia sua arma in illud pari felicitate deinceps inferre non desistat. Sed hætenus satis de Mahometana secta, quam egregiè confutavit *Natalis Alexander* Dissertatione sexta sæculi septimi Historiæ Ecclesiasticæ.

D. Quisnam fuit Auctor Hæresis *Paulicianorum*, quam sæculo Ecclesiæ septimo obortam esse in exordio nostri Colloquii observasti?

M. Re-

M. Refert *Cedrenus* extitisse anno decimo tertio Imperii *Constantis*, hoc est, anno Christi DCLIII. *Constantinum* quemdam, qui & *Sylvani* nomen usurpabat, *Paulicianorum* sectæ Principem, qui *Manichæorum* hæresim renovavit. Constat tamen *Paulicianorum* Hæresim esse illo *Constantino* antiquiorem; nam *Manichæi* *Paulicianorum* nomen sibi sumpserunt à *Paulo* quodam *Samosateno*, qui diù antè prædictum *Constantinum* hanc Hæresim promulgaverat. De illis *Paulicianis*, eorumque erroribus hæc habet *Cedrenus*: *Servant Manichæorum Hæresim, duo principia cum illis affirmantes. Unum tantum esse ajunt, quod illos à Romana Ecclesia disjungat. Se enim sentire alium esse Deum Patrem Cælestem, qui in hoc mundo nihil habeat potestatis, habeat autem in futuro: alium Deum Mundi, cui in præsentem mundum jussit. Romanos autem profiteri, esse unum Deum, eundemque Patrem Cælestem & universi Factorem. Se Christianos, nos Romanos appellant. Præter hunc errorum de duobus principiis, quem Pauliciani Hæretici cum Manichæis communem habebant, alios errores disseminabant, negantes divinam Mariæ Virginis Maternitatem, præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento. Præterea, omnem Cruci Christi Domini venerationem adimebant, Prophetas, & Sanctos explodebant, mendacium & Religionis simulationem licitam esse affirmabant, sacras litteras suis accommodabant erroribus, & in omne spurcitæ genus effusi impotenti suæ libidini, deposito omni pudore, fræna laxabant. Verùm, de Paulicianorum erroribus legendi sunt jam citatus *Cedrenus* in *Compendio Historiarum*, ubi illos fu-*
sè

sè prosequitur , & *Eutymius* in *Panoplia* titulo vicesimo , ubi eosdem errores accuratè refellit . Hæc *Paulicianorum* hæresis latè per Orientem adhuc nono Ecclesiæ sæculo grassabatur , ut nos docet *Porphyrogenneta* in *Vita Michaelis Imperatoris filii Theophili*, ubi hæc habet : *Paulicianos per Orientem conatur* (*Theodora Augusta mater Michaelis Imperatoris*) *ad veram fidem transferre , sin minùs extirpare , ac de medio tollere : quæ res ingentibus malis Romanum Orbem implevit . Mittit itaque in eam rem procerum quosdam ac Magistratum . Hi alios in Crucem agebant , alios gladio cædebant , alios profundo mari mergebant . Sublati ad centum millia ejusce generis suppliciiis : publicata substantia , ac fisco illata . Sdddit idem Porphyrogenneta , Manichæum dictum , Corbeam cum quinque millibus ejusdem Religionis ad *Melitina Amerem*, idest , Præfectum, profugisse , indèque ad *Ameramnunem* , seù *Calypham Saracenorum* , profectum, communibus studiis Romanam Ditionem invasisse, Urbes tres condidisse, & multas clades Romanis intulisse, quod fusiùs *Baronius Eminentissimus Annalium Ecclesiæ* parens ad annum Christi octingentesimum quadragesimum quintum ex *Curopolate* narrat .*

D. Describe nunc, quæso, ortum & progressum *Monothelitarum Hæresis*, & in primis expone, in quo situs esset palmaris istorum Hæreticorum error ?

M. *Palmaris Monothelitarum error* in eo positus fuit , quod unicam in Christo Domino operationem , adeoque unicam voluntatem , divinam videlicèt , propugnarent . Quod quidem ut clariùs intelligas , obiter observare debes , ineunte septimo Ecclesiæ sæculo omnes tam Orientis, quàm Occi-

cidentis Patriarchas, & Episcopos, juxta definitiones Conciliorum Ephesini, & Chalcedonenſis, quæ contrà Nestorium, & Eutychetem celebrata fuerunt, duas in Christo naturas, divinam ſcilicet, & humanam in unitate Perſonæ divinæ admiffiſſe; ex quo fidei dogmate ab univerſa Eccleſia recepto neceſſario conſequi videbatur, duas itidem in Christo agnoſci debere voluntates & operationes, divinam nimirum & humanam. Aſt, circa an. DCXXII. inſurrexerunt Hæretici, qui hanc conſecutionem negarunt, aſſerentes, naturam humanam in Christo ita eſſe unitam Verbo Divino, ut licet mente, aliisque facultatibus, quæ naturæ humanæ ſunt appendices, prædita eſſet, ipſa tamen natura humana in Christo propriam non exerceret operationem, ſed unica in Christo eſſet Operatio, profeſta quidem à Verbo Divino, ut à Principe cauſa, ab humanitate verò ut à cauſa purè instrumentaria. Quam ob rem iſti Hæretici, qui ex infecta Eutychianorum ſtirpe tanquàm mali ſurculi pullularunt, dicti ſunt *Monothelita*, quòd, excluſâ operatione, & voluntate humanâ, unicam in Christo operationem & voluntatem divinam profiterentur. In hoc errore proram puppimque, ut ajunt, ſux hæreſeos Monothelitas conſtituiſſe, patet ex Coriphæis illius ſectæ, videlicet ex Epistoſa Cyri Alexandrini Monothelitarum Patriarchæ ad *Sergium* Patriarcham Conſtantinopolitanum Monothelitarum primipilum; ex Epistoſa *Sergii* ad *Honorium I.* Romanum Pontificem, & denique, ex *Macario* Patriarcha Antiocheno, Monothelita inſigni, qui in ſexta Synodo generali contrà Monothelitas coactâ hæc palàm effuſiſſe non erubuit: *Si membratim incidar,*

dar, inquit, & jacter in mare, neque duas voluntates, neque duas operationes dico in Domino nostro Jesu Christo, uno Sanctæ Trinitatis. Hunc Monothelitarum errorem apertè damnant concors SS. Patrum doctrina, & locupletissima Scripturæ Sacræ testimonia, in quibus Christus Dominus sic alloquitur Patrem suum: *Pater, si possibile est, transeat à me Calix iste: Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Matth. cap. 26. item Lucæ cap. 22. *Pater, si possibile est, transeat à me Calix iste: Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Et Joannis cap. 6. *Descendi de Cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, Patris.* His similibus, quæ passim in sacris litteris occurrunt, referendis testimoniis consultò supersedeo, quia *Sanctus Maximus* in disputatione, quam habuit cum *Pyrrho* Hæretico Monothelita, ea accuratè collegit, hisque ad confutandum illum Hæreticum appositè usus est. Consulendus est etiam *Natalis Alexander*, qui Monothelitarum errores perdoctrè refellit in Dissertatione quinta, quæ extat in *Panoplia* adversus Hæreses septimi Ecclesiæ sæculi.

D. Quo pacto propagata est Monothelitarum Hæresis, & quinam præcipui fuerunt illius Auctores, atque Fautores?

M. Propagationi Monothelitarum Hæresis ansam & occasionem dedit imprudens *Heraclius* Imperator, qui deceptus est in congressu, quem anno DCXXII. habuit cum *Paulo Monuculo* hæretici *Severi* Discipulo ac Sectatore, qui Monothelitarum hæresim se tùm primùm profiteri testatus est. Hujus congressus meminit *Sergius* Constantinopolitanus Episcopus. Monothelita in Epistola ad Honorium

rium I. Summum Pontificem, quæ habetur Acti-
 one xlii. sextæ Synodi Generalis. Scribit etiam,
Theophanes eundem Heraclium Imperatorem fuisse
 pariter deceptum in altero congressu, quem anno
 dcxxix. habuit cum *Athanasio* Jacobitarum Pa-
 triarcha, Viro vafro & pernicioso, qui Monotheli-
 tarum errore erat infectus. Verum, doctissimus no-
 ster *Combesius* in Historia Hæresis Monothelitarum
 Disputatione primâ cap.6. observat, fictitium planè
 & fabulosum esse hunc congressum Imperatoris He-
 raclii cum Athanasio, & rectâ fronte pugnare cum
 iis, quæ à Scriptoribus narrantur de congressu
Pauli Monuculi scæ Severianæ cum Imperatore
 Heraclio, adducitque nonnulla argumenta, quibus
 hanc Athanasii cum Heraclio congressionem oppu-
 gnat. Non ausim tamen ipse omninò cum *Combesio*
 congressum illum Imperatoris Heraclii cum Atha-
 nasio tanquàm confictum penitus explodere, tum
 quia *Theophanes* in sua Historia illius congressus
 Heraclii cum Athanasio apertam mentionem facit;
 tum quia etiam noster eruditissimus *Jacobus Goarus*
 in suis Notis ad Theophanem ostendit leviora esse
 Combesii tela, quàm ut Historiæ à Theophane
 scriptæ veritas lædatur, idemque cum Jacobo Goa-
 ro sentit doctissimus noster *Michaël Lequien* in suis
 Annotationibus in Opera S. Damasceni. Quapro-
 pter hanc secundam congressionem Imperatoris
 Heraclii cum Athanasio Jacobitarum Patriarcha,
 utpotè necdum satis compertam, in medio relin-
 quo. Hoc unum certissimè apud omnes constat,
 Heraclium Imperatorem jam ab anno sexcentesi-
 mo vicesimo secundo à *Paulo Monuculo* Severi Hæ-
 retici discipulo deceptum, consuluisse *Sergium Con-*
 stan-

stantinopolitanum Episcopum , & *Cyrum* Phasidis Episcopum , sed postea ad Patriarchicum thronum Antiochenum translatum , an scilicet in Christo duplex esset voluntas ? à quibus istud habuit responsum : unam tantum in Christo dicendam esse voluntatem & operationem . Neque admodum Sergio Monothelitarum sectæ patrono ac parenti laborandum fuit , ut Imperatori Heraclio suum virus afflaret , tum quia Sergio tanta cum Heraclio intercedebat necessitudo , ut adversus Persas profecturus hic Imperator , suos filios ejus curæ ac fidei commiserit ; tum quia etiam , Oriente tum temporis varias in sectas miserè distracto , Imperator Heraclius facile sibi persuasit , fore ut hac unius in Christo voluntatis & operationis assertionem , cujus par non animadvertibat periculum , unionem Acephalorum , aliorumque Orientis Hæreticorum cum Catholicis facile procurare posset . Sic imprudentissimus ille Imperator hæreticum dogma de una in Christo voluntate & operatione , tanquam novum pro antidoto venenum à Sergio accepit , atque inductus specioso illo hæreticorum cum Catholicis unionis titulo magnum in Ecclesia excitavit incendium , quod postea difficilè extingui potuit . Interea , Cyrus Patriarcha Alexandrinus , ut jam in superiori Colloquio observavimus , coëgit anno DCXXXIII. Conciliabulum , in quo novem edidit Capitula , in quorum septimo purum putumque Monothelismum de una in Christo voluntate & operatione stabiliebat . Hæc novem Cyri Capitula in hac Pseudo-Synodo Alexandrina fabricata obviis ulnis excepit & suo calculo confestim approbavit *Sergius* Constantinopolitanus , sed ea strenuè rejecit

Sophronius Monachus, intrepidus fidei Catholicæ defensor, qui, cum de una, vel duplici voluntate & operatione in Christo convenire haud posset cum *Cyro*, ad *Sergium* Constantinopolitanum perrexit apud eum coram acturus causam, & ad sollicitandam eadem operâ Capituli septimi in Conciliabulo Alexandrino conditi abrogationem, in quo una tantum Dei-virilis voluntas decernebatur. Invenit *Sophronius* *Sergium* in eodem erroris luto hærentem cum *Cyro*, quare, re infectâ, Constantinopoli profectus in Palæstinam reversus est, ubi post mortem *Modesti* Hierosolymorum Patriarchæ, in ejus locum ipsemet suffectus est, Conciliumque habuit Antilituni Palæstinæ, in quo composuit Epistolam illam Encyclicam de more ad Patriarchas mittendam, & recitatam in sexta Synodo Actione undecimâ, in qua disertissimis Sanctorum Patrum auctoritatibus abundè evincit, dari in Christo duplicem voluntatem & operationem, Actaque sua Synodica *Honorio* hujus nominis primo Summo Pontifici, & *Sergio* Constantinopolitano transmisit, ut legitur in libello Synodico. Hujus *Sophronii* Synodi, in qua Monothelitarum Hæresis confixa est, meminit *Theophanes* ad annum vicesimum Imperatoris *Heraclii*, ubi, quæ ad originem & progressum Monothelismi spectant, uno tenore refert. Acceptâ Synodica *Sophronii* Epistolâ, *Sergius* Constantinopolitanus Episcopus scripsit ad *Honorium* Romanum Pontificem litteras decimæ Actioni Synodi sextæ insertas, quibus *Sophronium* atris coloribus depingit, & ad consulendum Ecclesiasticæ paci proponit tantquam omninò necessariam silentii æconomiam, quâ videlicet neque una, neque gemina in Christo operatio,

ratio, vel voluntas deinceps diceretur, ob emergens, ut inquiebat, ex intempestivo illarum vocum usu scandalum, sed unus idemque filius Unigenitus verus Deus Dominus noster Jesus Christus dicatur operatus tam divinam, quàm humanam operationem. Hanc silendi dispensationem, quam frustra conatus erat Sergius persuadere Sophronio, facillè Honorio I. Romano Pontifici persuasit. *Honorius* quippè duas ad Sergium scripsit Epistolas, in quibus non tantùm eum laudat, quòd novitatem vocabuli *unius*, vel *geminae* in Christo operationis, quod possit simplicibus scandalum generare, prudenter sustulerit, sed etiam fatetur unam voluntatem Domini Nostri Jesu Christi, quia, inquit, *à divinitate assumpta est nostra natura, non culpa; illa profectò quæ ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiosa*. Ex eo loquendi modo, quem in suis ad Sergium Epistolis usurpavit Honorius I. Romanus Pontifex, Hæretici, & quidam etiam Catholici Scriptores existimarunt, hunc Summum Pontificem in hæresim Monothelitarum impegisse, & unam tantùm in Christo voluntatem & operationem admisisse. Verùm, non est dubium, quin oppidò fallantur. Honorius siquidem Papa dùm unam voluntatem in Christo asserit, id dumtaxat intellexit de Christo secundum naturam humanam considerato, cujus duas esse voluntates contrarias, mentis nimirum & carnis, Orthodoxo sensu jure merito negavit, quia illa pugna voluntatum in homine peccati originalis fructus est, cujus omninò expers fuit Christus Dominus, à quo, ut observat Summus ille Pontifex, *assumpta est nostra natura, non culpa*. Sic germanam Honorii mentem explicant, & à Mono-

thelitarum Hæresi vindicant Joannes IV. Summus Pontifex in *Apologia pro Honorio ad Constantinum Imperatorem Heraclii filium*, S. Maximus in *Dialogo cum Pyrrho*, Anastatius Bibliothecarius præfatione in sua ad *Joannem Diaconum Collectanea*. Undè, quemadmodum S. Cyrillus Alexandrinus disputando contra Nestorium, hanc propositionem: *Una est natura Verbi incarnata*, asseruit in sensu Catholico, & à sensu Eutychianorum, qui eandem loquendi formam postea usurparunt, penitus alieno; ità Honorius mente Catholica dixit, & in sensu Monothelitarum errori prorsus opposito, unam esse in Christo voluntatem. Duas siquidem voluntates Christi divinam scilicet & humanam absolute non negavit, sed tantummodò duas voluntates in humana Christi natura pugnantes sibi contrarias exclusit, propter rationem superius allatam. Cæterum, lubens fateor, Honorium graviter peccasse, dum de una, vel geminâ in Christo voluntate, & operatione silendi invexit œconomiam. Quod, ut facilius intelligas, distinguendum est duplex œconomiz genus. Vel enim silendi œconomia cadit suprâ personas, quæ hæreseos insimulantur, vel suprâ fidei doctrinas. Et quidem si de personis sit quæstio, prudentissimè Ecclesia aliquandò dispensationem adhibuit & silendi œconomiam, quâ protraheretur illarum damnatio, donec intimius res elucesceret. At quando de fidei doctrinis suboritur aliqua dissensio, & veritas aliqua impugnatur, quæ in Sanctis Patribus, in Scripturis Sacris, & in Conciliorum definitionibus haud obscure continetur, nullâ tunc opus est œconiâ, aut silendi dispensatione, sed statim ab iis, ad quos spectat, aperte est defi-

definienda, ut liquet pluribus exemplis Veterum, Patrum, qui in hostes Ecclesiæ primo adhuc impetu acriter insurrexerunt, eorumque errores in ipsis cunis præfocarunt, parùm curantes quòd homines impii ac novitatum amatores scandala indè paterentur, dummodò veritas Catholica usque ad sanguinis effusionem vindicaretur. In hoc itaque culpandus est Honorius Papa, quòd in hac doctrina fidei de duabus in Christo voluntatibus & operationibus præposteram indixerit filendi œconomiam, & quòd Monothelitarum Hæresim latius grassari permiserit, quam tamen actutum auctoritate sua reprimere debuisset. Sed quamvis Honorius Papa à peccato excusari haud possit, à Monothelitarum tamen Hæresi, quâ nunquàm fuit infuscatus, facile purgari potest, quid quid contrà obstrepant hæretici, quos inter *Guillelmus Cave* in Historia litterali sæculo Monothelitico hæc scribit: *Laterem lavant, operam oleumque perdunt, quotquot Honorium ob Hæresim Monotheliticam à Synodo Generali sexta damnatum hac labe eximere allaborant.* Quod quidem quàm falsum sit, & Sancti illius Pontificis doctrinæ injurium, facile intelliges, si præter ea, quæ hætenùs in ejus defensionem diximus, consulas nostrum *Combesium* in Historia, quam edidit, Monothelitarum Hæresis, & nostrum *Natalem Alexandrum* in Dissertatione secunda septimi Ecclesiæ sæculi, ubi latè probat, tam verè, quàm piè Honorium I. à Monothelitarum Hæresi excusari posse.

Mortuo Honorio I. Romano Pontifice, *Sergius* Episcopus Constantinopolitanus Hæreticus Monothelita, sub specioso obtentu consopienti tumultus, quibus tota perstrepebat Ecclesia, Auctor fuit Im-

peratori Heraclio ut promulgaret *Ectēsim*, seu fidei expositionem, quam ipsemet Sergius proprio Marte cuderat, in qua deinceps dici prohibebatur cum una, tum gemina in Christo voluntas & operatio. Hæc *Ectēsis* nomine Heraclii Imperatoris vulgata, & à Romanis Pontificibus *Severiano*, *Joanne IV.* & *Theodoro Honorii* primi successoribus damnata, extat Secretario III. Concilii Lateranensis sub *Martino I.* Summo Pontifice celebrata. Necdum tamen hac *Ectēsis* Heraclii proscriptione Monotheliticæ Hæresi finis impositus est, ob pervicaciam *Pyrrhi* & *Pauli*, qui Sergio in Sede Constantinopolitana successerunt, & duo illius sectæ præcipua columnina fuerunt. Hic siquidem *Paulus* Constantinopolitanus Episcopus, qui diu Catholicam fidem ementitus fuerat, detractâ tandem larvâ, induxit *Constantem* Imperatorem nepotem Heraclii, ut promulgaret anno DCXLVIII. *Typum*, seu Edictum, quo silentium indicebatur unius, vel duarum in Christo voluntatum & operationum, quod Edictum habetur in Concilio Lateranensi sub *Martino I.* indicto, Secretario IV. Postremò, hæc Monothelitarum hæresis attrita & profligata fuit in sexta Synodo OEcumenica sub *Agathone* Papa, & *Constantino Pogonato* optimo Imperatore Catholico anno DCLXXX. habitata. Tentavit quidem *Philippicus Bardanes*, qui anno Christi DCCXI. Imperium invasit, hanc jacentem Hæresim, quâ à puero imbutus fuerat, utcumque erigere, sed illo Tyranno in ordinem redactò, & *Anastasio* Catholico Principe ad Imperii fastigium euctò, extincta est Monothelitarum Hæresis, & Catholica fides de duabus in Christo voluntatibus & operationibus in sexta Synodo Generali definita.

toto

toto Orbe Christiano suscepta est, exceptis tamen, ut observant Historiæ Ecclesiasticæ periti, Chaldæis, Armenis, & Maronitis, apud quos etiam post Concilium sextum Generale diu vixit Monothelitarum Hæresis. Sed de sectis, & Hæresibus, quæ septimo sæculo Ecclesiæ gremium dilacerarunt, hætenus satis dictum sit.

D. Gestio nunc scire ortum ac progressum Hæresum, quæ in octavo Ecclesiæ sæculo proruperunt.

M. Duæ potissimum Hæreses octavo Ecclesiæ sæculo emerferunt, videlicet Hæresis *Iconomachorum*, seu *Iconoclastarum*, & Hæresis *Felicis Urgelliani* Episcopi, & *Elipandi Toletani* Antistitis.

D. Ab origine & progressu Iconoclastarum Hæresis exordium, si placet, ducamus.

M. Iconoclastarum Hæresis anno septingentesimo vicesimo tertio hoc pacto exorta est. Tiberiade vir quidam haud obscurus erat Judæorum superstitionibus addictus, qui cognominabatur *Sarantapechus*, infensissimus Christianorum hostis, & invidiæ livore in Ecclesiam æstuans. Hic itaque male feriatus homo illius, qui Saracenis tum temporis imperitabat (*Jejizus* ille vocabatur) nimiam facilitatem cum perspectam habuisset, conciliatâ sibi illius benevolentia, & studium erga ipsum obtinens, quædam ei grata ac jucunda varicinas, tumque pollicitus est, si suggestionibus ejus morem gereret, Imperii diuturnitatem, ita ut triginta annos Imperii integros ageret, modò ex Christianorum templis, totiusque Imperii sui finibus Christi, & Sanctorum Imagines deturbaret. Hamum devoravit imprudentissimus Princeps, illiusque

præstigiateris consiliis auscultans sacrilegum promulgavit Edictum, quo sacra Christianorum templa expilari, Sanctas Imagines dejici, lacerari & comburi jussit. Quod quidem impium Edictum prophanis & impuris manibus è vestigio executioni mandatum est; nam qui ad id missi fuerant, inimicos Christi Judæos, Saracenosque ad jussa perficienda acriter urgebant, Christiani verò, quantumvis minis impellerentur, tam violentum facinus aggredi detrectabant. Verum, hanc impietatem, non diù inultam reliquit Deus præpotens scelerum vindex. At enim *Jezidus* ille Saracenorum Princeps, qui impiis hujus præstigatoris Judæi consiliis per summam imprudentiam assensum præbuerat, cum suâ spe delusus brevi tempore superstes fuisset, malè periit. Ejus autem filius, cui nomen *Ulido* erat, in paternum Regnum succedens, hunc præstigiatores Judæum tanquam Patris seductorem, ac insignem impostorem acerbissimâ & crudelissimâ morte multari præcepit, quò nequitie condigna præmia reportaret. Quo semel factò, mox per Orientem ornatum suum resumpsit Ecclesia & Sanctarum Imaginum instaurationem accepit. Hæc constant ex relatione, quam *Joannes Hierosolymitanus* Monachus Actione v. septimæ Synodi Generalis coràm Patribus recitavit, quæque seorsim edita est cum continuatoribus Historiæ Byzantinæ post Theophanem.

D. Certè mirari non subit, quod Judæi, & Saraceni Christianorum insensissimi hostes Sanctis Imaginibus bellum indixerint. At scire vellem, an hæc impietas ab Hebræis ad Christianos derivata sit?

M. Hanc

M. Hanc impietatem *Leo* hujus nominis III. dictus *Isaurus*, qui tùm temporis Imperium Romanum regebat, ab Hebræis accepit, eamque apud Christianos inducere tentavit, instigante præsertim *Constantino* Nacoliæ in Phrygia Episcopo, qui, ob suam hæresim, à suis Diocesanis expulsus, in Aulam Imperatoris irrepsit, eumque contrà cultum, Sanctarum Imaginum vehementer accendit. *Leo* itaque anno decimo Imperii sui, sicut testantur *Theophanes*, & *Stephanus* Diaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ in Vita Stephani junioris, ut gratificaretur Judæis, quibus jure jurando sese obstrinxerat, concessurum se illis quid quid postulassent, cùm ad Imperium, quod ariolando ei fuerant vaticinati, proventus esset; sacras Imagines persequi cæpit, ad quas penitus evertendas publicum postea promulgavit Edictum, cui tùm in Oriente strenuè intercessit Sanctus *Germanus* Patriarcha Constantinopolitanus, tùm in Occidente *Gregorius II.* Summus Pontifex, qui perfidum illum Imperatorem ab hac impietate litteris ad eum datis avocare conatus est, sed frustrà; Barbarus quippè ille Imperator nomine & moribus *Leo* erga Ecclesiam furore percitus à nefario proposito semel in animo infixio sacrorum Templorum Imagines destruendi divelli nequaquàm potuit. Immo in dies crudelior factus Venerabile Collegium *Studitarum* ejus impietatem averfantium, unà cum instructissima Bibliotheca injectis flammis concremavit. Dein, *S. Germanum* Constantinopolitanum Episcopum, qui ejus de abolendis Imaginibus decreto subscribere renuebat, Sede expulit, & in ejus locum subrogavit *Anastasium* fatalem Imperatoris in hac disseminan-

da Iconoclastarum hæresi administrum, sicut testatur jam citatus *Stephanus* in Vita *Stephani* junioris his verbis, quæ hic integra recensere operæ pretium est: *His auditis*, nempe quæ de Venerandis Imaginibus dicebat *S. Germanus*, improbus Imperator, more *Leonis*, cujus nomen ferebat, frendens, *Satrapas* ensibus armatos in Patriarchicam domum misit, quibus præcepit, ut cum pugnis & conviciis Sanctum Virum indè deturbarent. Eo autem ejecto, & Monastica vita particeps factus, videre erat universam Civitatem melliflua Patris doctrina orbatam, fletum & ejulatum non parvum edere, ita ut dies illa, non dies, sed tenebræ, & fletus super fletum, & vix super vix esset, ut loquitur Prophetæ. Eisdem miseris diebus impius *Anastasius* impietatis manu Pontificatum occupavit vimilitum, non suffragio divinæ pietatis, qui quidem omnia ad Ecclesiam pertinentia Imperatoris adibus tradidit. Tum Tyrannus libera potestate prodendæ hæresis accepta, illico Sanctam & Dominicam Christi Dei nostri imaginem, quæ super Imperatoria atria collocata ob effigiem Sanctæ *Æneæ* dicebatur, dejicere & igni tradi tentavit. Quod quidem peregit. Interim verò dum tollebatur, divino zelo roboratæ honorabiles mulieres fortiter irruerunt, arreptaque scala, *Spatharium*, qui imaginem amovebat, in terram projecerunt, distractumque morti tradiderunt. Post hæc ad Patriarchicam domum statim properantes, impium *Anastasium* lapidibus petunt, agentes: impiissimum Caput, & veritatis hostis, ergo ne, idcirco Sacerdotium invalisti, ut sancta & sacra anathemata, sive donaria evertantur. Hanc de se victoriam non ferens prophanus, à conspectu piarum mulierum aufugit, & ad tyrannum confugiens, ei author fuit, ut sanctas illas mulieres ferro

ferro interimeret. Quod quidem factum est, illaque pro Christi imagine inito certamine, victoriæ præmium ab ipso Christo receperunt, cum omnibus Sanctis victoribus in Regno Cælorum latantes. Hactenus Stephanus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus in Vita Stephani junioris, quæ græcè ac latinè publicata, est tomo 1. Analectorum Græcorum à Jacobo Loppino Monacho Benedictino. Sed in Germanum Sanctissimum Antistitem, & in pias mulieres, quæ ab ejus impietate abhorrebant, atrocitèr sæviisse non contentus Leo Imperator, furere adhuc cæpit adversus Gregorium II. Summum Pontificem, cujus vitæ non solum per suos Ministros sæpius insidiatus est, sed etiam in odium vindictarum à Summo illo Pontifice imaginum, patrimonium Ecclesiæ Romanæ in Calabria, & Sicilia in Fiscum redegit, & Dioceses Illyricianas, Calabriam, & Siciliam, reliquasque Provincias usque Thraciam à Romano Pontificatu distraxit; de qua summa tyrannide & injustitia conqueruntur jure optimo Summi Pontifices Adrianus I. in Epistola ad Carolum Magnum, & Nicolaus I. in Epistola ad Michaelem Imperatorem, in qua earumdem Provinciarum, quas Ecclesiæ Romanæ tam injustè Leo Imperator abstulerat, restitutionem postulat. Tot malis, quæ scelestus ille Imperator Leo Sedi Apostolicæ intulerat, deterritus tamen non est Gregorius II. qui tùm temporis universæ Ecclesiæ clavum feliciter regebat, sed in defensione avitæ fidei sibi semper constans, postquam Leonem ab hac impietate consiliis, ac litteris suis abducere haud potuisset, Concilium coëgit Romæ, in quo tam illum, quàm alios eadem hæresi infectos diris Christiano ritu devovit, ut nar-

rant

rant Adrianus I. in Epistola ad Carolum Magnum ,
Cedrenus , & *Zonaras* Scriptores Græci . Idem præ-
 stitit Gregorius III. decessori suo virtutibus & pie-
 tatis zelo par . Is quippè Summus Pontifex , post-
 quam per litteras & legationes animum *Leonis* Im-
 peratoris emollire , atque ad meliorem frugem re-
 vocare incassum tentasset , Romæ Concilium ha-
 buit trium suprâ nonaginta Episcoporum , in quo
extorris ab Ecclesia declaratur , qui antiqua consuetu-
dinis, & Apostolica Ecclesiæ fidelem usum contemnens,
adversus venerationem sacrarum Imaginum depositor
atque destructor , & prophanator vel blasphemus exi-
stit . Defensoribus sacrarum Imaginum adjunxit
 sese Sanctus *Joannes Damascenus* , qui in Aula Cali-
 phæ Saracenorum dignitate & gratiâ eminens &
 Damasci Præfectus fidem adversus nascentem Ico-
 noclasterum hæresim impigro labore propugnavit ,
 missis in Provincias Imperii Epistolis & Orationi-
 bus egregiis de Sanctarum Imaginum cultu . Quod
 ubi *Leoni Isauro* Imperatori innotuisset , cum malis
 artibus perdere in animum suum induxit , nactus-
 que ejus manu scriptam Epistolam , aliam per No-
 tarios peritos characteribus persimilem exarari jus-
 sit , ut proditoria Epistola ejus manu scripta vide-
 retur . Hanc supposititiam & proditoriam Episto-
 lam misit Imperator *Leo* ad Calipham Saraceno-
 rum , qui actutum Sancto Damasceno jussit trunca-
 ri manum , quæ tamen die sequenti à Beata Virgine
 ei miraculosè reddita est . Quo insigni prodigio
 perculsus Saracenus Princeps cum pristinæ dignita-
 ti restituere voluit , quod Sanctus Damascenus re-
 cusavit , & ab eo , agrè licèt , facultatem obtinuit
 secedendi in Monasterium . Hæc constant ex Vita
 eius-

ejusdem Sancti Damasceni scripta à Joanne Patriarcha Hierosolymitano, quam græcè & latinè exhibet doctissimus noster *Michaël Lequien* in fronte primi tomii recentis Editionis, quam adornavit Operum S. Damasceni. Sed de Constantia S. *Joannis* Damasceni in vindicando Sanctarum Imaginum cultu, & de Operibus ab eo lucubratissimis opportunior disserendi sese dabit occasio in Colloquio quinto, ubi de Viris illustribus, qui sæculis Ecclesiæ septimo & octavo floruerunt sermonem instituemus.

D. Resipuitne tandem *Leo* Imperator ab impietate sua?

M. Leoni Isauro Imperatori Sanctarum Imaginum everfiori frustrà obstitit S. *Germanus* Constantinopolitanus, nec furem hominem *Gregorii* Secundi, tertiæ admonitio, dirarumque imprecatio à proposito revocare unquam potuerunt. In sua ergo impietate mortuus est *Leo* Imperator, ac filium reliquit *Constantinum*, dictum *Copronymum*, qui paternæ impietatis non minùs quàm Imperii hæres coëgit anno DCCLIV. trecentorum triginta & octo suæ farinae Episcoporum Conciliabulum, in quo Imaginum cultum damnari curavit, persecutionem gravem in Catholicos excitavit, & maxime in Monachos, quos *Idolorum cultores* per contemptum appellitabat, Monasteria omnia militibus Iconomachis tradidit, Ordinem Monasticum penitus extinguere satagit, Præfectos Iconomachos selegit Catholicis insensibilissimos, Sanctas Imagines diffecit, abolevitque, promiscuè in omnes viros sanctos ac Deo dicatos crudelissimè sævit eo solo nomine, quod Iconoclastarum Hæresim detestarentur. Verum, hic scelestus Imperator, verbo Chri-

stia-

stianus, sed re Judzus, Manichzus, & Nestorianus divinam vltionem in morte expertus fœtidam animam expuit, eique successit *Leo* hujus nominis IV. ejus filius, qui paulò minùs in sacras Imagines debachatus est, & à Catholicorum persecutione aliquamdiù abstinuit; Hæresis tamen nihilominùs dominata est, nec Imagines in templis restitui permisit, immò, postquam in pulvinari *Irenes* Imperatricis uxoris suæ duas Imagines reperisset, furorem suum prodidit adversùs Imaginum Cultores, quorum multos è medio sustulit. At Leone IV. Imperatore demortuo, cùm summa rerum esset penès *Irenem* ejusque filium *Constantinum*, cùmque Sedem Constantinopolitanam occuparet Patriarcha *Tarasius*, vir pietate non minùs quàm eruditione conspicuus, habita est Synodus septima Generalis, quæ Constantinopoli primùm incepta, Dein Nicææ celebrata fuit anno DCCCLXXXVII. in qua Synodo proscripta est Iconoclastarum Hæresis, & decretum, fuit, sacras Imagines esse colendas, atque anathemate percussi sunt ii omnes, qui sacras Imagines frangerent. De hac Synodo Generali, uti & de aliis Conciliis, quæ tùm Romæ, tùm in Galliis octavo Ecclesiæ sæculo pro cultu Sanctarum Imaginum habita sunt, fusè differemus in sequenti Colloquio. Hic tantùm duo breviter observasse sufficiat, primò, hanc Iconoclastarum Hæresim, quæ in septima Synodo generali, quæ dicitur *Nicana secunda*, fuit confixa, nono Ecclesiæ sæculo instar hydræ suis redivivam cladibus sub Imperatoribus *Leone Armeno*, *Michaële Balbo*, & *Theophilo* graves iterùm turbas & persecutiones in Catholicos excitasse, sicut datâ operâ commonstrabimus in nostris Col-

Colloquiis in Historiam noni Ecclesiæ sæculi. Præterea, observare debes, eandem Iconomachorum impietatem secutis etiam temporibus revixisse, putà in *Joanne Wiclefo*, qui in Concilio Constantiensi sess. xv. fuit damnatus; ac post modum, sæculo decimo sexto in *Luthero*, & *Calvino*, eorumque sequacibus, quos inter famosus fuit unus è Calvinianæ sectæ Pseudò Ministris, *Dallaus* videlicet, qui librum natalitijs tenebris damnandum edidit, quem solide confutavit noster *Natalis Alexander* sæculo Hist. Eccl. octavo, Dissertatione sextâ, ubi usum, cultumque Imaginum Christi ac Sanctorum non solum, cum lege Dei non pugnare, sed Religioni consentaneum esse, & fidelium excitandæ pietati perutilem omni argumentorum genere demonstrat.

D. Fuitne perantiquus in Ecclesia Sanctorum Imaginum usus?

M. Observat doctissimus *Petavius* lib. xv. Theologicorum Dogmatum de Incarnatione capite decimo tertio, Imagines ex eorum per se genere esse, quæ juris positivi, vel disciplinæ dicuntur. Hinc est, quod primis ab ortu Christianæ Religionis temporibus, cum adhuc in eam gentilis grassaretur furor, & in hominum mentibus hæreret Idololorum superstitio, non tam frequens esset Sanctorum Imaginum usus. Ex quo nata est illa Gentilium Christianis facta exprobratio, quæ apud *Minucium Felicem* his verbis exprimitur: *Cur nullas aras habent (Christiani) templa nulla, nulla nota simulachra?* idem etiam Christianis crimini vertebat *Celsus Ethnicus* apud *Origenem* lib. 8. *posthac*, inquit *Origenes*, *Celsus* ait, nos *Ararum*, *Statuarum*, *Templo- rumque dedicationes fugere*. Idem testatur *Arnobius* libro

libro sexto contrà Gentiles. Quod certè Christianis Ethnici obicere haud potuissent, si in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis frequens fuisset apud Christianos Imaginum usus. Errant tamen Hæretici, dùm infrunito ore asserunt, nullum penitus in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis fuisse Imaginum usum. *Theodorus* si quidem lector lib.1. Historiæ memorat, *Eudociam* ab Urbe Hierosolymitana mississe ad *Pulcheriam* Imaginem Matris Christi Domini, quam S. Lucas Evangelista depinxisse ferebatur. *Eusebius* etiam Cæsariensis de statua Christi per Syrophœnissam, ut fama erat, consecrâ agens cap.18. lib.7. Hist. Eccles. ait, non mirum esse, si Gentiles à Salvatore nostro beneficiis affecti hæc præstiterint, cum *Petri*, & *Pauli*, Christi que ipsius pictas Imagines ad nostram usque memoriam servatas in tabulis viderimus. Fuit igitur aliquis in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis Imaginum usus, quamvis non ità frequens, quia id ætatis, vigente adhuc multis in locis Idololatriâ, consultius visum est Ecclesiarum Pastoribus ab imaginum usu temperare, quàm, eo admisso, occasionem dare colendi imagines cum Gentilium scandalo & offensione. At in quarto Ecclesiæ sæculo, cum jam nullum subesset Idololatriæ periculum, frequentior fuit Imaginum usus, etsi alibi citius, alibi tardius introductus fuerit, prout Nationum captus & indoles erat, & qui illis præerant, expedire judicabant. Sequentibus deindè sæculis, postquàm plenâ adeptâ libertate lacertos quodammodò suos explicare cæpit Ecclesia, in omnibus locis ad magis fidelium promovendam pietatem Imagines palàm haberi cæptæ, atque in Templis & Oratoriis propositæ sunt,

sunt, quæ tamen antehac in omnibus Ecclesiis promiscuè, & frequenter non adhibebantur, sed tantum in quibusdam Ecclesiis jam usu essent receptæ atque approbatæ.

D. Usus Statuarum, seu Figurarum extantium, qui nunc toto Orbe Christiano precrebuit, fuitne in omnibus Ecclesiis æquè antiquus, ac usus picturarum?

M. Non fuit in Ecclesia perindè antiquus usus Statuarum, ac Picturarum. Septima quippè Synodus generalis, seu Nicæna secunda, in ea, quam condidit, fidei confessione, meminit tantum picturarum, & admittit dumtaxat in Religionis usum, solas coloribus depictas tabulas, non verò Statuas, seu Figuras extantes. Crediderim ipse, ideò tardius Statuas à Christianis fuisse usurpatas, quòd de Statuis, seu Figuris extantibus intelligi potissimum debeat ea Dei lex, quæ vetitum fuit omne sculptile, & quòd etiam ea, quæ super Imaginum usu scripserunt antiqui Patres in concertationibus cum Ethnicis, cadant præsertim in Statuas. Sed post septimam Synodum generalem sensim sine sensu venerationi fidelium expositæ sunt Statuæ, maxime, cum nullum ampliùs suboriri posset Idololatriæ periculum, & fideles de cultu, quem Imaginibus, & Statuis exhibere debebant, satis superque à Pastoribus essent edocti.

D. Estne licitum depingere Deum, & Angelos, qui puri sunt spiritus?

M. Multi antiqui Patres usum Imaginum Dei expedire negarunt. Hinc S. Augustinus lib. *de fide & symbolo* cap. 7. ait, *nefas esse Christiano simulachrum Deo collocare in Templo*. Alii tamen Sancti Patres, & omnes

omnes modò Theologi existimant, Deum depingi posse, quia jam frequens & ab antiquissimo tempore receptissimus in Ecclesia ubique viget usus pingendi tres Sanctissimæ Trinitatis personas, *Patrem* videlicet sub effigie senis; *Filium* sub specie hominis, cujus naturam in Incarnatione assumpsit; & *Spiritum Sanctum* sub figura Columbæ, in qua, dum baptizaretur Christus Dominus, sese oculis hominum objecit. Quam consuetudinem Sanctissimæ Triadis depingendi personas consecravit Concilium Tridentinum sess. 25. cum in suo decreto supponat, Deum depingi solere. Quantum attinet ad Angelos, dubium non est, quin possint depingi, non quod sint corporei, ut perperam visum est quibusdam vetustis Scriptoribus, sed quia sese sub figura humana, teste Scripturâ Sacrà, identidem conspiciendos exhibuerunt. Ità definitum est in septima Synodo generali; immò, testatur S. Gregorius Nazianzenus Oratione vicessimâ tertiâ jam usitatum, fuisse quarto Ecclesiæ sæculo morem pingendi Angelos cum forma corporea sub candidis vestibus.

D. Legebam nuperrimè in quodam libro gallicè edito, non nullas Ecclesias, præsertim Gallicanam, diù multumque restitisse definitioni de cultu Sanctarum Imaginum factæ in septima Synodo generali. Id an verum sit, & quo pacto acciderit, rogo te ut paucis exponere non graveris.

M. Cultum aliquem, seu venerationem Sanctis Imaginibus exhiberi posse nunquam negarunt Galliarum Præsules, sed tantum admittere renuerunt disciplinam, seu modum illius Imaginum cultus, quem sanxerat septima Synodus generalis, seu Nicæna secunda, tot signis exterioribus insignitum, putà

putà deosculatationibus, thymiamatibus, incensis, luminaribus coràm accensis, adgeniculationibus, capitis inflexionibus &c. Hæc enim Imaginum cultus disciplina, seu iste Imagines colendi modus Gallis inusitatus planè & inauditus erat, solique Deo ritus hi externi honorarii apud eos tùm temporis impendi solebant. Cùm igitur Galliarum Antistites pertimescerent, ne cultus interior Deo exhibitus promiscuè cum cultu interiori Imaginibus delato confunderetur, & ne hæc Imaginibus exhibita honorificentiora signa imperitis saltem, & rudibus errandi darent occasionem, huic modo colendi Imagines reclamarunt. At in ejusmodi altercatione quæstio minimè versabatur de ipso Imaginum cultu, sed tantùm de modo Imaginibus deferendi cultum, qui ad meram disciplinam pertinet. Quocircà, quantum ad ipsum fidei dogma de cultu Imaginum Episcopi Gallicani cum Græcis non pugnant, sed dumtaxat cultum supersticiosum & incompetentem reformidabant, & in disciplina solum, seu in modo colendi Imagines à Græcis dissentiebant. Verùm, ut ut sit de hac altercatione, quam occasione cultus Imaginum octavo & nono Ecclesiæ sæculis Galliarum Episcopi cum Græcis habuerunt, de qua in sequenti Colloquio plura, auxiliante Deo, dicemus, certissimum est, finem huic controversiæ tandem impositum fuisse, totumque Orbem Christianum definitioni septimæ Synodi generalis subscripsisse, & diù quidem antequam inpiam illam & laudabilem de cultu Imaginum praxim insurgerent redivivi Iconomachi, Calvinistæ scilicet & Lutherani, quorum impietatem meritò confixit Synodus Tridentina sessione vigesimâ quintâ

tâ his verbis : *Imagines porro Christi, Deipara Virginis, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas & retinendas; eisque debitum honorem & venerationem impertiendam: non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus propter quam sint colenda, vel quod ab iis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in Imaginibus sit figenda, velut olim fiebat à gentibus, quæ in Idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa quæ illæ repræsentant, ita ut per Imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illa similitudinem gerunt, veneremur: id quod Conciliorum, præsertim verò secundæ Nicænæ decretis contra Imaginum oppugnatores est sancitum. Illud verò diligentèr doceant Episcopi, per Historias Mysteriorum nostræ Redemptionis, picturis, vel aliis similitudinibus expressas erudiri & confirmari populum in articulis fidei commemorandis & assidue recolendis; cum verò ex omnibus sacris Imaginibus magnum fructum percipi, non solum quia admonetur populus beneficiorum & munerum, quæ à Christo sibi collata sunt, sed etiam quia Dei per Sanctos miracula & salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur, ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem vitam, moresque suos componant, excitentque ad adorandum & ad diligendum Deum & ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, Anathema sit. In has autem sanctas & salutare observationes si qui abusus irrepserint, eos prorsus aboleri Sancta Synodus vehementer capit, ita ut nulla falsi dogmatis imagines & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuantur. Hoc, longiusculum licet, Sacrosanctæ Synodi*

nodis Tridentinæ Decretum hic consultò descripsi, quia in eo tota continetur Ecclesiæ super Sanctarum Imaginum cultu doctrina, & omnes damnantur abusus, qui in eum quoquo modo irrepere possunt.

D. De Iconoclastarum hæresi multa paucis complexus es, ac lubentissimè subscribo Concilii Tridentini Decreto, quod ad stabiliendum Sanctarum Imaginum cultum, & ad præcavendos quoscunque abusus, qui vel ex plebis ignorantia, vel ex Pastorum incuriâ in eum irrepere possunt, sapientissimè conditum est. Veniamus nunc ad alteram hæresim, quam octavo Ecclesiæ sæculo à *Felice Vrgellitano* Episcopo, & ab *Elipando* Toletano Antistite proculsam fuisse, me antea præmonuisti.

M. Circa annum DCCLXXX. *Elipandus*, qui Toletanæ Ecclesiæ in Hispania præerat, *Felicem* Episcopum *Vrgellæ*, quæ Civitas est in Pyrenæi Montis iugo sita, præceptorem quondam suum consuluit, quo pacto Christum agnosceret Dei filium, naturalem an adoptivum? respondit *Felix*, Christum secundum naturam assumptam filium Dei esse non naturalem, sed adoptivum, hoc est, Christum, quâ parte homo est, filium Dei esse adoptione, non naturâ. Undè, licet unam personam in Christo confiteretur *Felix*, per consequentiam tamen quamdam recidebat in Hæresim Nestorii duas in Christo personas constituentis. Naturâ siquidem & adoptione unius Patris filius unus esse non potest, nisi gemina persona admittatur, quod erat Nestorii delirium. Hic fuit palmaris error, quem docuit *Felix*, editisque libris acriter propugnavit, ut refert *Jonas Aurelianus* Episcopus, idemque testantur *Etherius*,

& *Beatus* lib. 1. adversus *Elipandum*. Hoc *Felici* responsum ubi accepisset *Elipandus*, istud pestiferum dogma per *Asturias*; & *Gallæciam* disseminavit; *Felix* verò *Septimaniam* eodem errore infecit, sed *Gallis*, ac *Germanis* eum afflare frustra conatus est, *Carolo Magno Imperatore* Antistites & Viros *Galliarum* eruditos ad novam hæresim oppugnandam, excitante, atque auctoritate suâ Hæreticos comprimente, ut scribit jam citatus *Jonas Aurelianensis* Início lib. 1. de cultu Imaginum contra *Claudium Taurinensem*. Id ubi rescivit *Hadrianus* hujus nominis primus Summus Pontifex, ad universos *Hispaniarum* Episcopos scripsit Epistolam, quæ est nonagesima septima Codicis Carolini, quâ eos monet, ut *Elipandi Nestorianam* in Christum Dominum blasphemiam, convocato Episcoporum cætu, quamprimùm coërcerent. Non destitit tamen *Elipandus* errorem, quem à *Felice* acceperat, publicare, multosque in suas partes adducere, inter quos fuerunt *Ascarius Bracaren* Episcopus, & *Fidelis Abbas*, cui primò *Elipandus* suæ sectæ arcana revelavit, scriptâ ad eum Epistolâ anno Christi DCCLXXXV. ut docet *Beatus Abbas* initio libri primi adversus *Elipandum*. Accessere etiam ad eandem sectam, *Cordubenses* nonnulli, ut liquet ex *Elipando* in Epistola ad *Felicem* nuper conversum, & ex *Alcuino*. In gliscentem hanc hæresim styllum acuerunt mox citati *Etherius Uxamensis* Episcopus, *Beatus Abbas*, nec non *Paulinus Aquilejensis*, sed in primis *Alcuinus*, qui contra *Felicem Urgellitanum*, septem edidit libros, & quatuor alios composuit adversus *Elipandum Toletanum*. *Felix Urgellitanus* damnatus est *Narbonæ* primùm anno DCCLXXXVIII. Dein

Dein Ratisponæ anno dccxcii. tùm Francofurti ad
Mænum anno dccxciv. mox sub *Hadriano* Summo
Pontifice Romæ, ibidemque sub *Leone III.* an-
no dccxcix. adhæc, eodem anno in Synodo Urgel-
litana, ac demùm eodem itidem anno in Synodo
Aquisgranensi confutatus convictusque est ab Al-
cuino. Post obitum tamen *Felici*, qui in Synodo
Aquisgranensi palinodiam decantasse, & ad sanio-
rem mentem rediisse visus fuerat, & quem Lugdu-
ni in Galliis ex hac vita migrasse ex fama refert *Ado*
in Chronico, invenit *Agobardus* Lugdunensis Ar-
chiepiscopus quemdam illius *Felici* Dialogum, co-
que perlecto, animadvertit hominem diligentè &
fraudentè instaurasse, quantum in se fuit, omnem
prævitatem dogmatis sui, in quo dudum fuerat detectus,
& propter quem ab honore Episcopatus depositus. *Agobardi* hoc de libello censuram quidam ex fratribus
indignè tulerunt, arbitrati, eam non procedere ex
zelo fidei, sed invidentiæ. Hinc est, quod tùm judi-
cii sui æquitate, tùm fidei integritate ac religione
impulsus, hanc *Felici* Urgellitani Schedulam, ut vo-
cat, seu Dialogum, impugnare aggressus est *Agobardus* in gratiam Simplicium, rudiumque Chri-
stianorum, qui incautè admirantes vitam prædicti *Felici*,
probanda cuncta putabant, quæ dixisset; nescien-
tes, quia non ex vita hominis metienda est fides, sed ex
fide probanda est vita. Opusculum hac de re suum
Agobardus nuncupavit *Ludovico* Imperatori, & ex-
tat in Bibliothecis Patrum. Propter hanc fidei
Schedulam, seu Dialogum, quem post obitum suum
Felix Urgellitanus Episcopus reliquit, dubium est,
an Hæresim reverà & sincero animo ejuraverit?
Eum in errore suo mortuum fuisse ex fama refert

Adā in Chronico, ubi itā scribit: anno Incarnationis Domini DCCXCII. Felix Urgellitanus Episcopus hæreticus deprehensus, adoptivum, non proprium Filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum dogmatizans, qui ad præsentiam Adriani Pontificis Romani deductus hæresim verbis solummodò abdicavit. Synodus iterum facta contra supradictam hæresim in Francofurt, Legatis Sedis Apostolicæ præsidentibus Theophylacto & Stephano Episcopis; autoritate Sanctorum Patrum convictus & damnatus est iterum Felix cum errore suo, perpetuoque exilio apud Lugdunum relegatus est, quem ferunt in eodem ipso suo errore mortuum. Meliorem sortem nactus est Elipandus Toletanus Episcopus, ille siquidem, quamvis diù veritati restiterit, & errori suo mordicè adhæserit, tandem Alcuino, eum, ut ad gremium Ecclesiæ Catholicæ rediret, sedulò adhortanti cessit, & piè mortuus est, ut testatur Tamagus in Toletanorum Archiepiscoporum Catalogo.

D. Esetne modò hæreticus ille, qui, unicam in Christo Domino personam admittendo, diceret, eum esse filium Dei adoptivum, supponendo adoptionem cadere non in personam, sed dumtaxat in naturam humanam assumptam, ratione cujus Christo competat adoptio?

M. Nonnulli è Schola Theologi post *Durandum* lib.3. sent. dist.4. quæst.1. docent, Christum, ratione naturæ humanæ dici posse filium adoptivum. Verum, hæc sententia, pace illorum Theologorum dixerim, hæresi *Felicitis*, & *Elipandi* haud parùm patrocinari videtur, quia nempè nemini privato Theologo licitum est pro nutu & arbitrio novas vocibus significationes assignere, aliter nihil cer-

certum esset, nihil fixum in definitionibus Ecclesiæ, & aliundè in apertum discrimen vocaretur fides Catholica, cum ex una parte certa omnibus tum Jurisconsultis, tum Theologis & fixa notio sit adoptionis, quæ sit assumptio personæ extraneæ; ex altera verò parte imminenti cum periculo fidei affirmaretur, Christum, ut hominem, esse filium Dei adoptivum, ex quo palàm sequeretur, non modò duos esse in Christo filios, sed & duas personas, reclamantibus ex adverso Scripturis, Sanctis Patribus, & Conciliorum decretis. Quocircà, cum juxtà nativam hujus vocis *adoptionis* significationem, non in naturam, sed in personam cadat adoptio, duplicem personam in Christo admittere jure præsumeretur ille, qui eum diceret filium Dei adoptivum, tametsi profiteretur se id intelligere ratione naturæ humanæ non ratione personæ. Præterquàm quod falsò supponunt hi Theologi, naturam humanam Christi esse Verbo divino extraneam, ac subindè Christo adoptionem ratione naturæ humanæ competere posse. Falsò, inquam, id supponunt hi Theologi, natura si quidem humana in Christo respectu Verbi divini post factam semel unionem hypostaticam, quæ naturalis est & substantiva, non potest dici extranea, sed potius propria Verbo divino, ut potè quam, ut suam & propriam possidet Verbum, idque consentaneè ad mentem SS. Patrum, qui adversus *Nestorium* dimicantes, ut ostenderent carnem, seu humanitatem non esse Verbo extraneam, & alienam, sed propriam, totis viribus allaborarunt. Apagè ergò sententiam *Durandi*, & aliorum ei adstipulantium Theologorum, qui asserunt, Christum ratione naturæ humanæ esse filium adoptivum.

D. Suppetitne tibi aliquid aliud dicendum de Hæresibus, quæ octavo sæculo Ecclesiam exagitarunt?

M. Ne quid intactum relinquam, breviter hic attexam errores *Adalberti* natione Galli, & *Clementis* genere Scoti, qui anno circiter septingentesimo quadragesimo quarto turbas excitare, plebem Christianam ementitæ sanctimonix larvâ seducere, & S. Bonifacio Germaniæ Apostolo negotium facessere cæperunt. Horum hypocrisim, fanaticismum, & deliria graphicè describit idem S. *Bonifacius* in Epistola, quam scripsit ad *Zachariam* Summum Pontificem, quæ inter Bonifacianas est centesima tricesima quinta. *Adalbertus* fuit damnatus in Synodo Sueffionensi habitâ anno dccxlv. Rursùm, idem *Adalbertus*, & *Clemens* confixi sunt in Concilio secundo Germanico in Majoratu Carolomanni incerto loco celebrato anno dccxlv. ut scribit *Othlonus* in Vita S. Bonifacii lib. 1. cap. 37. Postremò, ubi accepisset *Zacharias* Papa ea, quæ in Concilio Germanico contrâ duos illos Hæreticos peracta fuerant, Synodum Romæ convocavit eodem anno dccxlv. in quo in *Adalbertum*, & *Clementem* hanc tulit sententiam: *Aldebertus*, cujus nobis *Actus* & nefaria commenta relecta sunt, quia se Apostolum censuit nominare, & capillos atque ungulas suas populis pro sanctuario exhibuit, seducens populum diversis erroribus, & quoniam, sub obtentu Angelorum, in suo auxilio Demones invocavit, ab omni officio Sacerdotali deponatur, agens penitentiam pro commissis, & amplius populum minimè seducat. Sin autem in his erroribus perseveraverit, & populum amplius seduxerit, sit ei Anathema, & aeterno Dei judicio condemnetur,

omnis-

omnisque , qui ei consenserit , vel ejus secutus fuerit doctrinam , aut adjunctus illi fuerit . Similiter autem & Clemens , qui per suam stultitiam Sanctorum Patrum scripta respuit , vel omnia Synodalia Acta parvipendit , inferens etiam Christianis Judæismum , dum prædicat fratris defuncti uxorem posse in matrimonio jungi , insuper & Dominum nostrum Jesum Christum descendentem ad Inferos , pios & impios simul inde abstraxisse ; ab omni etiam Sacerdotali officio deponatur , & Anathematis vinculo obligetur , atque , nisi respuerit , aeterno Dei judicio condemnatur , vel etiam omnes , qui ejus sacrilegis consentiunt prædicationibus . Ex hac sententia , quam Zacharias Papa in Adalbertum , & Clementem in Synodo Romana tulit , patescunt errores , quibus duo illi Hæretici impliciti fuerunt , quosque rudi & imperitæ plebi instillare tentarunt . Sed de Hæresibus , quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo prodierunt , hic plura non addam , acturus in proximo Colloquio de Conciliis , in quibus vel ejusmodi hæreses protritæ fuerunt , vel sancita est disciplina Ecclesiæ . Hoc erit igitur proximi nostri Colloquii argumentum , quod ad noticiam Historiæ Ecclesiasticæ omninò necessarium est .



COLLOQUIUM IV.

De Conciliis cùm Generalibus, tàm Nationalibus, quæ sæculis septimo, & octavo sive ad proterendas Hæreses, sine ad sancendam Ecclesiæ Disciplinam variis in locis fuerunt celebrata.

D. CUM inter Concilia, quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo indicta fuerunt, alia sint Generalia, alia Nationalia; quædam ad extirpandas Hæreses, quædam verò ad collapsam Ecclesiæ disciplinam instaurandam convocata; præstat ut incipiamus ab illis Conciliis, in quibus confixæ sunt Hæreses, & deindè progrediamur ad Concilia, in quibus sancita est Ecclesiæ disciplina. Cedo itaque in primis Concilia, in quibus damnata est Monothelitarum Hæresis quæ septimo Ecclesiæ sæculo multorum pervasit animos.

M. Sub Joanne IV. Romano Pontifice an. DCXL. habitum est Romæ Concilium, in quo damnata est Monothelitarum Hæresis, & proscripta itidè *Ecthesis* Imperatoris *Heraclii*, sicut refert *Theophanes*, qui etiam testatur, in Africa in Provinciis *Bizacena*, *Numidia*, & *Mauritania* diversos paritèr convenisse Episcopos, qui alias Synodos celebrarunt, & Monothelitarum Hæresim confixerunt. Alterum Concilium anno DCXLVIII. Romæ convocavit *Theodorus* contrà *Paulum*, & *Pyrrhum* Episcopos Monothelitas, qui anathemate percussi sunt, & in

& in eos lata sententiæ subscripsit *Theodorus* Papa calamo Christi Sanguine in Calice tincto, ut asserit *Theophanes*. Tertium Concilium, quod dicitur *Lateranense*, Romæ anno DCXLIX. die quintâ mensis Octobris coëgit *Sanctus Martinus* hujus nominis Primus Romanus Pontifex, ut *Typum* Imperatoris *Constantis* & Monothelitarum Hæresim damnaret. Hoc Lateranense Concilium absolutum fuit in Per-
vigilio Festi Omnium Sanctorum, eique interfue-
runt centum & quinque Episcopi, inter quos erant *Maximus* Episcopus Aquilejensis, & *Deusdedit* An-
tistes Calaritanus. Constat hæc Synodus Latera-
nensis quinque Secretariis, seu Consultationibus
totidem diebus confectis, condiditque viginti quin-
que Canones, in quibus damnatur Monothelitarum
Hæresis, ejusque Auctores ac Sectatores anathe-
mate configuntur, necnon *Ecthesis* Heraclii Impe-
ratoris, & *Typus* Constantis Imperatoris proscri-
buntur. Prudenti tamen Oeconomîâ erga *Constan-*
tem Imperatorem, qui *Typum* promulgaverat, se-
gessit *Sanctus Martinus* Papa. *Typum* namque sub
Constantis Imperatoris nomine damnare noluit, nec
anathemate eum ferire, ne indè Schismâ fieret in
Ecclesia, cujus paci & unitati consulere in votis
habebat Sanctissimus ille Pontifex. Tanta autem
fuit hujusce Concilii Lateranensis sub Sancto Mar-
tino I. congregatæ auctoritas, ut post quinque
Synodos Generales in professionibus fidei à Ponti-
ficibus Romanis fieri solitis memoraretur, ut vi-
dere est in libro *Diurno Romanorum Pontificum* cap. 2.
tit. 9. Decrera istius Synodi Lateranensis S. *Marti-*
nus I. publicavit per Epistolam Encyclicam ad
omnes Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Ab-
ba-

bates, Monachos, & ad universos fideles directam. Hæc Monothelitarum Hæresis damnatio, & anathema *Typo* Constantis in Synodo Lateranensi dictum, iram hujus Imperatoris in Sanctum Pontificem *Martinum I.* vehementer accendit. Id enim, ubi rescivisset *Constans* Hæreticus Imperator, furore percitus ipsum à Constantiniana Basilica vi abductum in exilium ablegavit anno DCLIII. non verò, ut ait *Baronius*, anno DCL. Eo in exilio rerum omnium penuriâ, morbis, inediâ & ærumnis confectus ad Deum migravit Sanctissimus Pontifex, sicut latius exposuimus in Colloquio secundo in Historiam septimi Ecclesiæ sæculi. Verum, mortuo Imperatore *Constante*, filius ejus *Constantinus* dictus *Pogonatus*, optimus, & religiosissimus Princeps ad Solium Imperiale provectus est, qui, secundum Deum, nihil antiquius habens, quam ut pacem Ecclesiæ procuraret, litteras ad *Donum* Romanum Pontificem direxit, eumque invitavit ut convocaret Concilium generale, cui ipse, vel ab eo missi legati præessent. Ast, exempto rebus humanis *Dono* Pontifice Maximo, ad manus Agathonis ejus successoris litteræ *Constantini* Imperatoris deveniunt, qui in tanto Ecclesiæ discrimine tam justæ petitioni lubentissimè concessit, jussitque ut, antè celebrationem Concilii generalis, variis in Regionibus Synodi celebrarentur, in quibus Monothelitarum Hæresis profligata est, videlicet in Synodo Mediolanensi habitâ anno DCLXXIX. in Synodo Anglicana eodem anno indictâ, Præsidente *Theodoro* Dorovernensi Episcopo, & in Synodo Romana ab *Agathone* Summo Pontifice convocata, ut constat ex ejusdem Agathonis Papæ litteris ad *Constantinum*.

Pogo-

Pogonatum Imperatorem datis . His Synodis prostrata quidem est Monothelitarum Hæresis , quæ tandem ultimo icu confixa est à Synodo sexta OEcumenica , quæ est tertia Constantinopolitana , cujus Historiam hic perstringere necesse est .

D. Quandonam cæpta est Synodus ista Generalis , quot ei adfuerunt Episcopi , & qui illius Præsides ?

M. Synodus sexta Generalis , quæ est Constantinopolitana tertia , cæpit Constantinopoli die vii. mensis Novembris anni sexcentissimi octogessimi in *Trullo* , ut legitur in prima Actione . Quid autem sit *Trullus* ? latè explicat *Du-Cangius* in Constantinopoli Christiana lib.3. parag.32. & sequenti . Brevitè hic observasse sufficiat , *Trullum* nihil aliud esse , quàm Imperialis Palatii Secretarium in altum porrectum & superne fornicatum , idest rotundum & concameratum . In eo itaque ædificio , quod Anastasius Bibliothecarius in Vita *Agathonis* Papæ *Basilicam* , & in Vita *Leonis II.* *Palatium* appellat , celebrata est Constantinopoli sexta Synodus generalis . De numero Episcoporum , qui huic sanctæ Synodo interfuerunt , non satis inter Scriptores convenit . Alii quippè cùm *Theophane* & *Cedreno* numerant , ducentos octoginta novem Episcopos . Alii centum sexaginta sex , à quo numero non longè recedit *Photius* , qui in libello de Synodis recenset centum & septuaginta Episcopos . In tanta porro opinionum discrepantia nihil certi de numero Episcoporum , qui sextæ Synodo generali interfuerunt , affirmare possumus . Hoc unum extrà omnem dubitationis aleam esse debet , scilicèt *Agathonem* Romanum Pontificem huic sextæ Synodo generali præ-

præfuisse per suos Legatos *Theodorum*, & *Georgium* Presbyteros, & *Joannem* Diaconum; deinde, omnes Episcopos, qui aderant, maximâ veneratione prosecutos fuisse Agathonem ut Vicarium Christi, Caput & Doctorem totius Ecclesiæ, cosque, secundum ejus Epistolas ad Concilium directas, de dogmate fidei sententiam tulisse, ut liquidò constat ex Actis istius Synodi, ex Patrum Sermone Acclamatorio ad Imperatorem, & ex litteris Synodicis, quas Episcopi ad Agathonem Papam scripserunt. Huic sextæ Synodo generali interfuit etiam Imperator *Constantinus Pogonatus*, & honorificentiori loco sedet tanquàm Ecclesiæ & Concilii defensor, non tanquàm Judex Controversiarum fidei, quarum examen, aut Judicium ad laicalem quamcumque potestatem nullatenus pertinere potest. Eâ de causâ *Constantinus* piissimus Imperator post omnes dumtaxat Episcopos subscripsit his verbis: *Constantinus in Christo Deo Rex ac Imperator Romanorum legimus & consensimus*. At Legati Agathonis Papæ omnium primi subscripserunt; cæteri autem Episcopi hanc Formulam in suis subscriptionibus usurparunt: *N. Episcopus definiens subscripsi*. Ex quo faciliè colligitur, *Constantinum* Imperatorem huic sextæ Synodo interfuisse, aut subscripsisse, non ut Judicem Controversiarum fidei, sed tanquàm Concilii & Ecclesiæ defensorem.

D. Quid præcipuè actum est in sextâ Synodo generali?

M. Octodecim Actiones, seu Sessiones habitæ sunt in sexta Synodo generali. Quinque priores Actiones habitæ sunt eodem anno, quo convocata est hæc Synodus, nimirum anno sexcentesimo octogesi-

gesimo ; tredecim verò aliæ anno sequenti , seu sexcentesimo octogesimo primo fuerunt celebratæ . In quinque prioribus Actionibus perlecta sunt Acta Conciliorum generalium Ephesini, Chalcedonenfis, & secundi Concilii Constantinopolitani, quod est quintum generale . Lecta est etiam Epistola Agathonis Papæ , necnon Epistola Concilii Romæ contra Monothelitas celebrati , quibus omnibus manifestò contra *Macarium* Patriarcham Antiochenum insignem Monothelitam probatum est , non posse , citrà apertam Hæresim negari, duas in Christo esse voluntates & operationes . In sexta Actione ; quæ habita est die XII. mensis Februarii anni DCLXXXI. data est Hæreticis facultas loca Sanctorum Patrum de unica Christi Domini voluntate & operatione in medium adducendi . Sed ea Sanctorum Patrum testimonia , quæ protulerunt Hæretici , truncata , & adulterata reperta sunt . In sexta Actione die XIII, Februarii ejusdem anni habitâ Legati Summi Pontificis laudarunt Sanctorum Patrum testimonia, quæ disertè ostendunt duas in Christo esse voluntates & operationes . In reliquis undecim Actionibus non tantùm Monothelitarum error damnatus est , verùm etiam personæ , ac inter mortuos *Theodorus* Pharanitanus, *Cyrus* Alexandrinus Patriarcha, *Sergius*, *Pyrrhus*, *Paulus*, & *Petrus* Patriarchæ Constantinopolitani, Monothelitæ omnes . His additur *Honorius* hujus nominis Primus Pontifex Romanus , qui tamen propter Monothelitarum Hæresim non fuit damnatus , sed quod eam exorientem statim non comprehisset , eique suo silentio plus æquo favisset , sicut in superiori Colloquio ostendimus . Inter vivos damnati sunt *Macarius* Patriarcha

cha Antiochenus Monothelitarum Antesignanus
pessimus, Stephanus ejus discipulus, & Polychro-
nius delirus senex ac miraculorum somniator, qui
eò dementiæ prorupit, ut Patribus Synodi certò
sponderet, mortuum hominem, universo adspe-
ctante populo, à se ad vitam revocatum iri statim
atque cadaveris capiti scriptam fidei suæ (Mono-
theliticæ scilicet) professionem admovisset. Addu-
citur itaque medium in Forum humanum cadaver,
cui præstigiator Polychronius Chartulam, in qua
scripta erat hæc propositio: *Qui non confitetur unam
voluntatem, & unam Dei virilem operationem, non
est Christianus*, ad caput, & ad pectus sæpius admo-
vet, auribus etiam demortui nescio quid insufur-
rans. Sed furdo cecinit miser ille impostor, Cada-
ver enim exangue ac penitus exanime, sicut ante-
hæc remansit, nedùm se in pedes erexit. Sic impo-
stor Polychronius sese omni populo hujus ludi spe-
ctatori deridendum propinavit, qui tamen inflex-
us & obstinatus, sicut Hæreticis solenne est, cum
ab hæresi revocari hand posset, Sacerdotio abdicatus
est, & à Patribus Concilii anathemate percus-
sus. Hanc infaustam Polychronii sortem imitari
noluit Georgius Patriarcha Constantinopolitanus,
licet enim ipse antè celebrationem Concilii esset
Monothelita, in eo tamen Hæresim suam abjuravit,
& Catholicam fidem de duabus in Christo volunta-
tibus & operationibus palàm professus est, sicut te-
statur Venerabilis Beda in lib. *de sex mundi Ætatibus*.
His celebratis octodecim Actionibus, & felicissi-
mo exitu dirempto sexto Generali Concilio, Patres
Synodicam relationem ad Agathonem Pontificem
Maximum miserunt, confirmationem Concilii ab
ipso

ipso postulantes, quam tamen *Agatho* Papa morte præventus dare non potuit, sed *Leo II.* ejus successor, post acceptam Epistolam, quam ad ipsum *Constantinus Pogonatus* Imperator pro confirmatione Concilii scripsit, prædictum Concilium sextum generale Apostolicâ auctoritate confirmavit, illudque cum aliis quinque universalibus Conciliis connumerari debere sanxit.

D. Perveneruntne usque ad nos sincera Acta sextæ Synodi generalis?

M. Cum animadverteret Eminentissimus *Annalium* parens *Baronius*, *Honorium* Romanum Pontificem, à quo jure merito labem hæreseos abstergit, in Actis Concilii sexti generalis, qualia nunc habentur, anathemate implicatum reperiri, sibi, aliisque persuadere tentavit, ea ad nos sincera non pervenisse, sed fuisse interpolata artibus *Theodori* Constantinopolitani Episcopi, qui, cum esset Monothelita, à Sede Constantinopolitana antè celebrationem sexti Concilii generalis dejectus, & post modum in eodem Concilio cum cæteris Monothelitis proscriptus fuit. Sed statim post Concilium, cum sedi suæ, emissâ Catholicæ Fidei professione, restitutus fuisset, pro eâ, quâ apud Imperatorem gratiâ pollebat, Acta Concilii sexti generalis corrupit, & suo proprio nomine ex iisdem expuncto, *Honorii* Papæ nomen substituit, atque ita *Leoni II.* Summo Pontifici, & cæteris aliis Patriarchis Acta sextæ Synodi generalis supposititia transmisit. Hæc est *Baronii* sententia, quæ viris eruditis nostræ ætatis minimè probatur. Acta siquidem sextæ Synodi, quæ nunc habentur, sincera esse, nec unquam fuisse interpolata invictè ostendunt noster *Combesi-*

sius in *Historia Monothelitarum Dissertazione Apologetica* pro *Actis sextæ Synodi*, *Christianus Lupus* in *Dissertatione de sexta Synodo generali ad Actionem xviii. Noster Natalis Alexander* in *Dissertatione secunda septimi sæculi*, *Garnerius* in *Appendice ad Notas capituli secundi Libri Diurni Romanorum Pontificum*, *Antonius Pagius* in *Critica Baronii*, aliique doctissimi Scriptores, quibus in præsentia recensendis supersedeo.

D. Veneror, ut par est, Viros, quos laudasti, apprime eruditos, sed ab opinione Baronii discedere mihi religio est, nisi perspecta prius habuerim momenta, quibus ducuntur viri illi eruditi ad rejiciendam plausibilem istam Baronii conjecturam, quæ ad purgandum *Honorium Romanum Pontificem* à *Monothelitarum* hæresi, quæ ipsi asingitur, conferre plurimum potest.

M. Hæc Baronii conjectura ideò viris eruditis arridere non potuit, quia nihil in ea obtruditur, quod non sit incertum, vel falsum, vel incredibile. At enim primò, supponit *Baronius*, *Theodorum Patriarcham Constantinopolitanum*, antè sextam Synodum generalem fuisse Sede suâ ob *Monothelitarum* hæresim ab Imperatore *Constantino Pogonato* dejectum. Sed hoc incertum omninò est, planeque ignoratur causa, ob quam *Theodorus* è Sede sua Constantinopolitana pulsus fuerit. Si enim ob *Monothelitarum* hæresim, ut causatur *Baronius*, *Patriarchatu Constantinopolitano* privatus fuisset, *Theodorus*, ut quid, amabo, *Constantinus Imperator* in ejus locum suffecisset *Georgium*, qui erat itidem *Monothelita*, quique, ut jam observavimus, in sexta dumtaxat Synodo generali

Or-

Orthodoxam fidem amplexus Monothelitarum hæresim ejuravit? Præterea, affirmat Baronius, *Theodorum*, statim post sextum Concilium generale suæ Sedi Constantinopolitanæ restitutum obliterasse suum nomen ex Actis illius Concilii, in quo tanquam Hæreticus Monothelita proscriptus fuerat, & suo loco nomen *Honorii* Romani Pontificis fraudulentè reposuisse. Id autem prorsus abludit à vero, tum quia de damnatione *Theodori* in Concilio sexto generali altum est apud Veteres, & apud etiam Anastasium Bibliothecarium silentium; tum quia, si *Theodorus* fuisset in errore pertinax, atque in Concilio tanquam Hæreticus Monothelita notatus, nunquam profectò consensisset *Constantinus Pogonatus* Imperator egregius Fidei Catholicæ defensor, ut Sedi Constantinopolitanæ post Concilium restitueretur, sicut reverà fuit restitutus. Cum igitur *Theodorus* in sexta Synodo generali damnatus haud fuerit, abhorret ab omni veri specie, quod suum nomen è Catalogo Hæreticorum, qui hac in sexta Synodo confixi sunt, deleverit, ut *Honorii* Papæ nomen suum in locum intruderet. Nec minus veritati Historiæ repugnat, quod ait idem Baronius, videlicet *Theodorum* statim post celebrationem sexti Concilii generalis Sedi Constantinopolitanæ restitutum fuisse. Constat enim *Georgium*, qui in depositi *Theodori* locum subrogatus fuerat, tribus annis post celebratam sextam Synodum generalem adhuc superstitem vixisse, Sedemque Constantinopolitanam tenuisse, ut testatur *Theophanes* in Chronico. Quis igitur fieri potuit, ut *Theodorus* statim post celebrationem sexti Concilii generalis Sedi suæ Constantinopolitanæ fuerit restitutus?

Tertiò, incredibile penitus esse asserunt Viri eruditi, *Theodorum* corrumpere potuisse Acta sextæ Synodi generalis, quia, etsi detur Baronio, Theodorum corrupisse Acta Concilii sexti generalis, quæ in Scriniis Ecclesiæ Constantinopolitanæ asservabantur, certè eadem adhibitâ fraude vitare nequaquam potuit Acta ejusdem Concilii, quæ ad Sedes Patriarchales transmissa fuerunt. Constat siquidem ex Actione decima octava ejusdem Synodi, tradita fuisse quinque Sedibus Patriarchalibus Autographa definitionis fidei, quæ omnium Episcoporum, & Imperatoris subscriptione munita erant. Quis autem dicat, ejusmodi Acta sextæ Synodi ad quinque Sedes Patriarchales transmissa fuisse vitata, & tamen de illo vitio nullum ex septuaginta quinque supra centum Episcopis, qui aderant Concilio, & quorum id scire maximè intererat, nullum etiam è Presbyterorum infinita multitudine reclamare, aut verbum aliquod hiscere aut musitare ausum fuisse adversus unum hominem (*Theodorum* videlicet) famæ aliòqui deturpatæ, qui interpolatrice manu acta illa depravasset? Postremò, *Baronius*, & post eum nonnulli gestientes omnia, quæ *Honorium* Papam perstringunt abolere monumenta, non animadvertunt, quod, dùm Acta sextæ Synodi idèò depravata fuisse dicunt, quia in his *Honorius* Papa unà cum Monothelitis damnatus legitur, necesse est, si sibi constare velint, ut asserant, fuisse etiam deditâ operâ corrupta Acta Synodorum generalium septimæ, & octavæ, in quibus paritèr *Honorius* Papa damnatus & anathemate percussus legitur. Necesse quoque est, ut dicant, Summos Pontifices Leonem II. & Hadria-

drianum II. Acta sextæ Synodi vitiata, Sedi Apostolicæ injuriosa & plena calumniis in *Honorium* Papam ad se transmissa auctoritate suâ approbasse. Manifestum quippè est, *Leonem* II. in Epistola ad *Constantinum Pogonatum* Imperatorem, & in Epistola secunda ad Episcopos Hispaniæ accensere *Honorium* cæteris Monothelitarum Signiferis in sexta Synodo generali damnatis. Constat etiam, eundem Summum Pontificem Acta Synodi sextæ, etiam quâ parte damnatur *Hinorius*, latinè reddita latinis legenda & recipienda exhibuisse, omnesque Galliarum, & Hispaniarum Præsules ea sibi exhibita recepisse. Mitto, brevitatis causâ, *Anastasium* Ecclesiæ Romanæ Bibliothecarium, qui Synodos suis temporibus habitas septimam, & octavam ex Græco in latinum transtulit, & Honorii Papæ damnationem, quam in Græcis Codicibus legerat, è sua versione latina non expunxit. Mitto etiam Collectores Canonum doctissimos *Ivonem*, *Anselmum*, *Deusdedit*, & *Gratianum*, in quorum mentem nunquàm venit Acta sextæ Synodi generalis fuisse interpolata. Quapropter, hi, qui cum *Baronio* pertendunt, Acta sextæ Synodi fuisse vitiata, quia in his *Honorius* damnatus reperitur, debent criminari Summos Pontifices, Concilia generalia, & illustres Scriptores, qui conceptis verbis asserunt, *Honorium* reverà fuisse damnatum in sexta Synodo generali, nec tamen de corruptione Actorum illius Synodi vel levitèr conqueruntur. Quod si hæc, utpotè omninò absurda, dicere non audent Baronianæ sententiæ assertores, consequens est, ut fateantur, Acta sextæ Synodi generalis non fuisse vitiata, seque in abolenda Honorii Papæ damnatione, quæ in illis Actis legi-

tur, immoderato affectu, studioque frustra laborare. Plura videsis apud doctissimum nostrum *Combesium* loco antea laudato.

D. Persuadent quidem, fateor, gravissima ista, doctissimorum Scriptorum, quę adduxisti, momenta, at, pace illorum dixerim, Orthodoxię *Honorii* haud parum officiunt. Si enim revocari in dubium amplius non possit, *Honorium* in sexta Synodo generali unā cum aliis Hęreticis Monothelitis proscriptum fuisse, & anathemate perculsum, quā poterit *Honorius* ab hęreseos labe vindicari, utpotē damnatus tanquā Hęreticus ab OEcumenica Synodo, cujus judicium indeficiens esse, nullique errori obnoxium concors est omnium Catholicorum sententia. Hic est certē nodus gordius, quem nullo negotio secat *Baronius* docens, Acta sextę Synodi generalis de industria fuisse vitia-
ta, & *Honorium* in prædicta Synodo non fuisse damnatum. Quā semel admittā responsione, res planē confecta est, nullusque omninō de *Honorii* Orthodoxia dubitandi locus superesse potest.

M. Nodum istum gordium, ut vosas, non feliciter explicat, sed implicat magis hæc *Baronii* sententia, in qua, ut ostendunt viri eruditi, quos mox laudavi, nihil asseritur, quod non sit incertum, vel dubium, vel incredibile. Præterquamquod, sic arguunt contrā conjecturam *Baronii*: Si in Actis sextę Synodi generalis dumtaxat legeremus, *Honorium* fuisse damnatum, utcumque ad probandam *Honorii* Orthodoxiam inservire posset hæc, etsi falsa, conjectura *Baronii* asserentis, Acta sextę Synodi fuisse corrupta, & *Honorii* damnationem *Theodori* Episcopi Constantinopolitani fraude fuisse in iis insertam. At cum legamus etiam in Actis Conci-

norum generalium septimi & octavi, Honorium fuisse tanquam Hæreticum damnatum; cum idem insuper testentur Summi Pontifices Leo II. & Hadrianus II. omnesque Scriptores Ecclesiastici, qui ea de rescripserunt, nihil prorsus ad promovendam Honorii causam juvare potest hæc Baronii conjectura, nisi fingamus, Acta Conciliorum Generalium septimi & octavi fuisse similiter corrupta, & mox citatos Summos Pontifices, clarissimosque Scriptores depravationem Actorum sextæ Synodi malis Hæreticorum artibus factam ne tantillum quidem fuisse subodoratos. Credat hoc qui voluerit, nos verò tot laudatis testibus locupletissimis adhærentes, & sublextæ Baronii conjecturæ veritatem historiæ præponentes, candidè fatemur, *Honorium* fuisse verè damnatum in sexta Synodo Generali, non ut Hæreticum, sententiâ, ac electione pravâ, & obstinatione, quæ tria ad propriè dictam Hæresim necessaria esse fatentur omnes Theologi, sed damnatum fuisse cœu Hæreticum communione, favore & patrocinio Hæreticis Monothelitis impenso. Hoc est, ut clariùs dicam, *Honorius* in sexto Concilio Generali damnatus est, non quòd unicam in Christo voluntatem & operationem docuisset, aut de ejus Orthodoxia dubitaretur, sed ideò tantùm, quòd unicam in Christo voluntatem docentibus impensius, quàm par fuisset, faverit, in his cœercendis & in ordinem redigendis negligens fuerit, Hæresimque Monothelitaneam latius disseminandi silentio suo, causæ fidei prorsus noxio, opportunitatem eis suppeditaverit. Quamvis ergò Honorium à Monothelitarum hæresi omninò alienum fuisse dicamus, cum nihilominus in sexta Synodo generali justè damnatum fuisse cen-

semus, quia nimirum nascentis Monothelismi, Monothelitarumque fuit fautor. Eadem quippè culpâ alicujus erroris fautores, ac ipsimet Auctores tenentur, ut ait *Cælestinus* Papa ad Galliarum Episcopos sic scribens: *Merito namque nos causa respicit, si silentio faveamus errori.* Non alia, juxta virorum peritorum sententiam, expeditior suppetit via ad purgandum ex una parte Honorium Romanum Pontificem à Monothelitarum hæresi, & ad tuendam ex alia parte veritatem historię, quâ certissimè constat, eundem Honorium in sexta Synodo generali fuisse damnatum.

Non me fugit, quosdam esse Scriptores, qui, post *Bellarminum*, ut notam hæreseos Monothelitarum ab Honorio Pontifice Maximo amoliantur, fatentur quidem, *Honorium* in sexta Synodo damnatum fuisse tanquàm Hæreticum, sed contendunt, Patres illius Synodi errasse in examine, & judicio, quod in causa Honorii tulerunt. Verùm, ut cordatè fatear, hic modus excusandi *Honorium* meritò non placet, quia creditu admodum difficile est, Patres non solum sextę Synodi, sed & omnes Episcopos Conciliorum Generalium septimi, & octavi, in quibus itidem *Honorium* damnatum legimus, errasse in ferendo de doctrina Honorii judicio. Ne igitur à Regia via recedere videar, concludo, *Honorium* Romanum Pontificem à Monothelitarum Hæresi jure quidem optimo vindicari debere, cum tamen justâ de causâ à sexta Synodo generali damnatum atque anathemate perculsum esse, non quòd in Monothelitarum impegisset Hæresim, sed quòd eorum fautor esset, & in illis reprimendis negligentia reus: *Quia flammam Hæretici dogmatis,*
non

non ut decuit, auctoritate Apostolica incipientem extinxit, sed negligendo confovist, ut scribit Leo II. Summus Pontifex ad Hispaniæ Episcopos, seu, ut ait idem Papa ad Hispaniarum Regem: Quia immaculatam Apostolicæ traditionis Regulam maculari permisit.

D. De Synodis, in quibus jugulata ac confossa est Monothelitarum Hæresis, satis hætenus disseruisti. Nunc recto ordine procedamus ad Concilia Nationalia, quæ sæculo septimo ad sanciendam & restaurandam Ecclesiæ disciplinam habita sunt, & in primis ordiamur ab his, quæ in Oriente fuerunt celebrata.

M. De Conciliis Provincialibus, seu Nationalibus, quæ septimo sæculo in Oriente pro bono Ecclesiæ regimine, ejusque disciplinæ instauratione celebrata sunt, nihil comperti habemus, quia eorum Acta ad nos usque non pervenerunt, exceptis tamen Actis & Canonibus Synodi Trullanæ, quæ dicitur *Quini-sexta*, quia cùm Synodi Generales quinta & sexta nullos pro Disciplina Ecclesiastica Canones edidissent, hanc Synodum Trullanam celebrarunt Episcopi Orientales, ut esset instar Appendicis & supplementi harumce duarum præcedentium Synodorum generalium, & hac de causa fuit *Quini-sexta* nuncupata. Hæc Synodus, quæ anno dcccxi. vel, ut alii volunt, dcccxi. Sub Sergio I. Romano Pontifice, & Justiniano II. Imperatore fuit convocata, appellatur à Baronio *Erratica*, quia à Sede Apostolica nunquam fuit approbata. Quapropter oleum & operam perdidit *Guillelmus Cave*, dùm in *Historia sua literali, sæculo Monothelitico*, in odium Ecclesiæ Romanæ frigidæ ac nullius planè momenti rationes adducit, ut probet hanc Synodum Trullanam pro
Oecu-

OEcumenica esse agnoscendam. In hac Synodo centum & duo Canones editi sunt, sicut testantur *Tharastius* Patriarcha Constantinopolitanus, septima Synodus generalis in confutatione Conciliabuli Iconoclastici, *Photius* in Nomocanone, & Auctor libelli Synodici. Ex illis centum & duobus Canonibus plures sunt optimi, jureque laudandi, utpotè antiquam disciplinam redolentes, & ad morum reformationem perutiles, ut ex illorum lectione tibi nullo negotio patebit. Sunt tamen inter illos Canones nonnulli, qui à Latina, seu Romana Ecclesia non fuerunt approbati, uti Canon II. quo octoginta quinque Apostolorum Canones & Constitutiones decernuntur admittendæ. Nec Canon XIII. quo Sanctissima Romanæ Ecclesiæ reprehenditur disciplina, quâ sacris Ministris usus conjugii interdicitur. Non est etiam approbatus Canon LV. quò jejunium Sabbati in Romana Ecclesia observari solitum damnatur. Non est quoque approbatus Canon LXVII. quo *abstinentia à sanguine & suffocato* Clericis sub pœna depositionis, Laicis verò sub pœna excommunicationis inhibetur. Hi, inquam, Canones ab Ecclesia Romana nunquàm recepti & approbati fuerunt. Similiter, non est ex omni parte approbatus Canon LXXXII. quo prohibetur, ne Christus Salvator depingatur in imagine Agni, sed tantum permittitur ut depingatur in imagine hominis, quâ demùm omnes sunt adimpletæ figuræ. Sed de his centum & duobus Synodi Trullanæ Canonibus, qui universam Ecclesiæ Orientalis complectuntur disciplinam, legendus est *Christianus Lupus* in Notis & Scholiis ad Canones Concilii Trullani, ubi de illis accuratissimè differit.

D. Cùm

D. Cùm nullus dubitem, varia Concilia Provincialia, seu Nationalia, ad sancendam Ecclesiæ disciplinam septimo Ecclesiæ sæculo fuisse in Occidente convocata, optarem ut ea primò recenses, quæ celebrata sunt in Ecclesia Gallicana, quæ, ut me jam præmonuisti, antiquæ disciplinæ conservandæ aut instaurandæ semper fuit studiosissimè intenta.

M. In Galliis septimo Ecclesiæ sæculo ad restaurationem disciplinæ quinque potissimum celebrata sunt Concilia Nationalia, Parisiense nimirum, Remense, Nannetense, Cabilonense, & Augustodunense, de quibus pauca hîc attingere sufficiet. Concilium Parisiense, quod, post obitum Baronii, cum eruditis Notis publicavit doctissimus *Sirmondus*, sub Clotario II. universam Francorum Monarchiam regente indictum est anno DCXV. Septuaginta novem Episcopos huic Concilio interfuisse legitur in veteri quadam collectione, quot in nullo præcedenti Galliarum Concilio adfuisse memorantur. Quò fit, ut Generalis Synodus appelletur in Concilio Remensi Canone tertio. Supersunt adhuc illius Concilii Canones quindecim, etsi plures in eo conditos fuisse pateat ex ejusdem Clotarii Regis Edicto, quod ipsi subnectitur. Horumce Canonum Ecclesiæ disciplinam spectantium explicatio legenda est in Historia Ecclesiæ Parisiensis à *Carolo Du-Bois* in lucem emissâ. Legendus pariter est *Carolus Cointius* Tomo secundo Annalium Ecclesiæ Francorum ad annum DCXV.

Concilium *Remense* habitum est anno DCXXIV. Sub *Sonnatio* Remensi Archiepiscopo cum aliis quadraginta, vel amplius, Galliarum Episcopis, ubi
etiam

etiam Sanctus Arnulphus Metensium Præsul invenitur interfuisse, ait Flodoardus lib. 2. cap. 7. in hoc Concilio conditi sunt viginti quinque Canones, qui antiquam redolent Ecclesiæ disciplinam, & doctissimis Notis fuerunt illustrati à Carolo Cointio Tomo 2. Annalium Ecclesiæ Francorum.

Concilium Nannetense circa annum DCXL. coactum est, eique interfuerunt Galliarum Præsules tam Austriæ, quam Neustriæ & Burgundiæ. In eo de disciplina Ecclesiastica viginti conditi sunt Canones, de quibus legendi sunt Flodoardus lib. 2. cap. 7. & Sirmondus in Collectione, quam publici juris fecit, Conciliorum Galliæ.

Concilium Cabilonense sub Clodoveo II. regnante, ut in ejus Præfatione legitur, convocatum est octavo Kalendas Novembris anni circiter DCLXII. in eo plurima ad mores spectantia, & ad disciplinam Ecclesiæ conservandam utiliter sancita sunt. Extant hanc in rem Canones xx. cum Notis Sirmon-di, & cum Epistola illius Concilii ad Theodosium Arelatensem Episcopum, qui tùm publicam pœnitentiam ob publica peccata agebat; quem Baronius corrupto exemplari usus Theodorum appellat. Subscripserunt huic Concilio undequinquaginta Episcopi, & ab Episcopis directi Abbates quinque cum uno Archidiacono. Canones illius Concilii Notis illustravit Carolus Cointius Tomo tertio Annalium Ecclesiæ Francorum ad an. DCXLIV. ad quem istius Concilii Epocham retulit. Hoc Concilium Cabilonense est ordine secundum, nam anno DCH. habitum est Concilium Cabilonense primum, in quo Desiderius Viennensis Episcopus, instigante Brunehilde Regina, depositus est, ut videre est apud

Caro-

Carolus Cointium ad annum DCIII. Tomo secundo *Annalium Ecclesiæ Francorum*.

Concilium Augustodunense circa annum DCXLIII. (de tempore enim haud satis convenit) habitum, est in Burgundia à *Leodegario* Augustodunensi Episcopo. Canones, qui in eo conditi fuerunt, magna ex parte deperditi sunt, aliquot tamen publicavit *Sirmondus*, ut videre est in *Collectione Conciliorum Galliæ*. *Carolus* etiam *Cointius* Tomo tertio *Annal. Ecclesiæ Francorum* ad annum DCXLIII. Canones illius Concilii, qui Monasticam præcipuè spectant disciplinam inseruit, Notisque suis dilucidavit. In uno ex Canonibus istius Concilii prima fit mentio Symboli fidei sub nomine Sancti *Athanasii*, quod sic incipit: *Quicumque vult salvus esse &c.* Sed nunc convenit inter omnes viros eruditos, hoc Symbolum Sancti Athanasii nomine inscriptum, non esse genuinum illius foetum. Ex alio ejusdem Concilii Canone intelligimus, *Leodegarium* Augustodunensem Episcopum vehementer optasse, ut in Cœnobiiis suæ Diœceseos nulla Regula Monastica, præter *Benedictinam* vigeret.

D. Quot Concilia Nationalia pro reformatione morum, & Disciplinæ Ecclesiasticæ restauratione in Hispaniis septimo sæculo fuerunt celebrata?

M. Benè multa Concilia Nationalia septimo sæculo in Hispaniis habita sunt pro Disciplina Ecclesiastica, quæ vitio temporum collapsa erat, novis legibus adstringenda, quæ hic ordine Chronologico, quantum fieri poterit, tibi exhibebo. Primum Concilium, quod in Hispaniis septimo sæculo fuit convocatum, est *Hispalense* secundum, non solum pro negotiis Ecclesiasticis, sed etiam contra

Acc-

Acephalos negantes duas in Christo naturas in una Divina persona, tempore *Sisebuti* Hispaniarum Regis, sub *Isidoro* Metropolitano indictum. Illius Concilii Epocha magnis tenebris circumsepta est, quia in eo nullus temporis character exprimitur. Hinc alii illud habitum fuisse putant anno DCXVII. Alii anno DCXVIII. Alii anno DCXIX. Extant hujus Concilii Acta cum Capitulis de negotiis Ecclesiasticis, & adversus Acephalorum Hæresim tredecim, *Garfia Loaisa* Notis illustrata Concil. tom. v. & apud Cardinalem *d' Aguirre* tomo secundo Concil. Hispaniæ.

Sequuntur postea quatuordecim Concilia Toleti in Hispania septimo Ecclesiæ sæculo habita. Octodecim enim numerantur Concilia Toletana. De tribus prioribus, quorum primum celebratum est anno CCCC. Alterum anno DXXXI. Tertium anno DLXXXIX. satis superque jam egimus in præcedentibus Colloquiis. Quatuordecim, quæ sequuntur Concilia Toletana, & quæ sæculo septimo habita sunt, hîc breviter referemus. Ultimum verò Concilium Toletanum, seu decimum octavum, recensimus agendo de Conciliis Nationalibus, quæ octavo Ecclesiæ sæculo in Occidente congregata fuerunt. Concilium itaque Toletanum IV. convocatum est anno Domini sexcentesimo vicesimo quarto, *Sisenandi* Hispaniarum Regis anno tertio. Ei præfuit Sanctus *Isidorus* Hispalensis Episcopus, & interfuerunt septuaginta Episcopi, qui septuaginta quinque constituerunt Canones pro fide & disciplina utilissimos, qui leguntur cum Notis *Garfia Loaisa* Concil. tom. v. & apud Cardinalem *d' Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ; Concilium Toletanum quintum indictum

dictum est sub *Chintila* Rege Hispaniarum anno *DCXXXVI*. Ei præfuit *Eugenius* Episcopus Tolertanus, novemque de rebus Ecclesiasticis editi sunt Canones, qui extant cum *Notis Garfia Loaisa* Concil. tom.v. & apud Cardinalem *d' Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum sextum habitum est anno *DCXXXVIII*. cui interfuere quinquaginta duo Episcopi, & in eo circa Ecclesiæ disciplinam novemdecim constituti sunt Canones, quos *Notis illustrarunt Garfias Loaisa* Concil. tomo v. & Cardinalis *d' Aguirre* tomo II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum septimum circa an. *DCXLVII*. regnante in Hispaniis *Chintafuinto*, cōactum est ad consulendum Ecclesiasticæ disciplinæ & incolumitati Regni, præsertim adversus Tyrannos & transfugas, qui postea è Nationibus externis redeuntes Hispanias bellis & seditionibus perturbabant. Extant Acta, & sex disciplinæ Ecclesiasticæ Canones in hoc Concilio editi, quos *Loaisa*, & Cardinalis *d' Aguirre* *Notis illustrarunt* locis sæpius laudatis. Concilium Toletanum octavum peractum est sub *Reccesvinto* Hispaniarum Rege anno *DCXLIX*. in eo non pauca constituta sunt ad fidem & disciplinam Ecclesiasticam spectantia. Extant etiamnum Acta istius Concilii & Canones *XIII*. in quorum duodecimo agitur de Judæis, qui *Placitum* Regi Hispaniarum *Reccesvinto* obtulerunt, in quo fatentur, se olim Edicto Regis *Chintila* præcipienti, ut fidem Catholicam amplecterentur, non nisi in speciem paruisse, sed nunc reverà promittere se Christianæ Religionis exactam observationem absque exceptione ulla, & pœnam mortis statuere cuilibet suorum, qui contrà faceret. Legendi sunt *Garfias Loaisa*

tom. vi. Concil. & Cardinalis *d' Aguirre* tom. ii. Concil. Hispaniæ, ubi tredecim illius Concilii Canones Notis illustrent. Concilium Toletanum nonum anno DCLV. à sexdecim Episcopis, Præside *Eugenio* Antistite Toletano, convocatum est, & in eo conditi sunt ad restaurandam disciplinam Ecclesiæ septemdecim Canones, qui extant cum Notis *Loaisæ* tom. vi. Concil. & apud Cardinalem *d' Aguirre* tom. ii. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum decimum habitum est anno DCLVI. in eo editi sunt septem Canones, in quorum primo decernitur, ut Festum Annunciationis Beatæ Virginis celebretur die decimâ octavâ mensis Decembris, quia, ut inquit Patres, prior festivitas, quæ illigata est diei vigesimæ quintæ mensis Martii, interdum ob dies quadragesimæ, interdum etiam propter Festum Paschale condignè satis non poterat celebrari. Hinc etiamnum in Ecclesia Toletana peragitur solemnitas Annunciationis Beatæ Virginis die xviii. mensis Decembris, & appellatur *Expectatio partus*, atque in tota Hispania colitur ut festivus dies, sicut videre est apud *Garfiam Loaisam*, & Cardinalem *d' Aguirre* locis mox à me citatis. Concilium Toletanum undecimum congregatum est sub *Wamba* Hispaniarum Rege anno DCLXXV. in eo, post editam fidei confessionem, conditi sunt sexdecim de re Ecclesiastica Canones, quos *Loaisa*, & Cardinalis *d' Aguirre* Notis illustrarunt. Concilium Toletanum duodecimum indictum est anno I. *Ervigii* Hispaniarum Regis, seu anno Domini DCLXXXI. Huic præfuit Sanctus *Julianus* Archiepiscopus Toletanus, & in eo tredecim sanciti sunt Canones, quos referunt & explicant *Loaisa*, & Cardinalis *d' Aguirre*.

re. Concilium Toletanum decimum tertium habitum est sub eodem *Ervigio* Hispaniarum Rege anno DCLXXXIII. Ei præsuit Sanctus *Julianus*, & in eodum ad mores & disciplinam saluberrimi confecti sunt *Canones*, quos sæpè laudati *Loaisa*, & Cardinalis *d'Aguirre* Notis elucidarunt. Concilium Toletanum decimum quartum sub eodem *Ervigio* Hispaniarum Rege anno DCLXXXIV. convocatum est, ut, juxta Leonis II. Summi Pontificis litteras, sexta Synodus, in qua Monothelitarum Hæresis damnata fuerat, per totam Hispaniam, & Galliam Gothicam reciperetur, quod & factum est. Extant hanc in rem *Canones* istius Concilii duodecim cum Notis *Loaisæ* tom. VI. Concil. & apud Cardinalem *d'Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum decimum quintum anno DCLXXXV. celebratum est ad explicandas quasdam propositiones ab Episcopis Hispaniæ prolatas, & Benedicto II. Romano Pontifici suspectas. Episcopi enim Hispaniæ de Divinis Personis loquentes dixerant: *Voluntas genuit voluntatem*, ac præterea: *Sapientia genuit Sapientiam*. Affirmaverant etiam iidem Episcopi, *Tres in Christo Dei Filio esse substantias*. Cum igitur hæ propositiones Benedictum II. Pontificem Maximum offendissent, Hispaniæ Episcopi in hoc Concilio mentem suam uberius explicarunt, & quo modo sensu Catholico, & absque ullo errore ejusmodi propositiones à se ipsis assertæ fuissent, ostendunt. In fine hujus Concilii Patres de juramento *Ervigio* Regi Hispaniarum præstito in tutelam ejus filiorum agunt, ut videre est apud *Loaisam*, & Cardinalem *d'Aguirre*, qui Acta illius Concilii exhibent, Notisque illustrent. Concilium Toletanum

Tom. III. L deci-

decimum sextum cōactum est anno DEXCIII. in eo Episcopi *Sisbertum* Toletanum Antistitem, ob perjurium & seditionem adversus Regem, gradu dejecerunt, & uberius explicarunt propositiones circa Divinas Personas in Concilio Toletano xv. discussas. Legi possunt Acta Synodalia, & tredecim Canones illius Concilii circa disciplinam Ecclesiasticam & reformationem morum apud *Loaisam*, & Cardinalem d' *Aguirre*. Concilium Toletanum decimum septimum sub *Egica* Hispaniarum Rege congregatum est anno DEXCIV. in quo, post firmatam sanctæ fidei Regulam, editi sunt Canones octo, quos *Loaisa*, & Cardinalis d' *Aguirre* Notis explanarunt.

D. Hæc sunt igitur omnia Concilia Nationalia, quæ septimo sæculo in rem disciplinæ Ecclesiasticæ fuerunt celebrata?

M. His Conciliis Nationalibus, quæ hæcenus recensuimus, & in quibus sancita & instaurata est Ecclesiæ disciplina, alia quædam addi possunt, quæ hîc indicasse abundè sufficiet. In Lusitania *Emeritense* Concilium anno DCLXI. habitum est, extantque symbolum, & viginti tres Canones in eo conditi, Notisque illustrari à *Garfia Loaisa* tomo VI. Concil. & à Cardinali d' *Aguirre* tomo II. Concil. Hispaniæ. In Anglia anno DCLXXI. celebratum est Concilium *Herefordiense*, Præside *Theodoro* Cantuariensi Episcopo, & in eo decem de Ecclesiæ disciplina sancita sunt capita, de quibus legi potest Venerabilis *Bedalibæ* v. Hist. Eccl. Anglorum cap. v. In Lusitania anno DCLXXV. convocatum est Concilium *Bracarense* iv. in quo de fide & disciplina novem editi sunt Canones, qui extant cum Notis

Lodi-

Loaisa tomo VI. Concil. & Card. d' *Aguirre* tomo II. Concil. Hispaniæ. Denique, in Hispania Concilium *Casaraugustanum* sub *Egica* Rege peractum est anno DCXCI. in eo quinque de disciplina Ecclesiastica editæ sunt leges, quæ Notis illustratæ legi possunt apud *Loaisam*, & Cardinalem d' *Aguirre* locis mox laudatis. Habes nunc reducta in Compendium omnia Concilia Nationalia, quæ septimo sæculo in Occidente fuerunt celebrata, & in quibus sancita est Ecclesiæ disciplina. Progrediamur modò ad Concilia, quæ tam in Oriente, quàm in Occidente octavo sæculo fuerunt celebrata.

D. In præcedenti Colloquio Historiam describendo Iconoclastarum Hæresis, quæ octavo sæculo Ecclesiam plurimum infestavit, memini, te levitèr mentionem fecisse septimæ Synodi, quæ dicitur *Nicana secunda*, in qua prædicta illa Hæresis confixa est. Nunc, ut plenam istius Synodi notitiam assequi possim, singula, quæ ad illam spectant, capita investigandi incessit animum cupido, & in primis scire velim, à quo convocata sit hæc Synodus septima generalis, quisve ei præfuerit?

M. Mortuo *Paulo* Episcopo Constantinopolitano, *Tarasius* vir apprime Catholicus in ejus locum suffectus est anno DCLXXXV. qui tamen hanc dignitatem admittere noluit, nisi postquam Imperatores, *Constantinus* videlicet adhuc puer, & *Irene* ejus Mater Concilii OEcumenici convocationem promississent. Quapropter Imperatores, ut promissis starent, scripserunt ad *Hadrianum* Papam litteras, ad eumque miserunt *Constantinum* Episcopum Leontinum in Sicilia, & *Dorotheum* Episcopum Neopolitanum in Campania, rogaruntque, ut Concilium

generale convocaret, & illud suâ cohonestaret præsentia, vel, si venire haud posset, mitteret legatos, qui locum ipsius in eo tenerent. *Tarasius* etiam Patriarcha Constantinopolitanus litteras ad *Hadrianum* Summum Pontificem per *Leonem* Presbyterum suum direxit. Quibus acceptis litteris, *Hadrianus* Imperatores impensè laudavit, ad eos scripsit Epistolam, quæ extat Actiōne 2. septimæ Synodi generalis, misitque legatos suos *Petrum* scilicet Archipresbyterum Ecclesiæ Sancti Petri, & *Petrum* S. *Sabæ* Abbatem, ut Synodo generali ejus nomine præessent. Patriarchæ Orientis, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus jugo Saracenorum id temporis oppressi Synodo septimæ generali interesse quidem non potuerunt, miserunt tamen legatos, qui trium Patriarchalium Sedium nomine ei adessent, & Ecclesiarum Ægypti, Orientis, & Palæstinæ fidem, atque antiquam de Sanctarum Imaginum cultu traditionem testarentur. *Politianus* Patriarcha Alexandrinus Legatum suum misit *Thomam* Monachum & Presbyterum, *Theodoretus* verò Patriarcha Antiochenus, & *Elias* Patriarcha Hierosolymitanus *Joannem* Monachum Presbyterum & Syncellum eâ legatione ornaverunt. Rebus sic constitutis, septima Synodus generalis, quam ad petitionem *Constantini* Imperatoris, & *Irenes* ejus Matris *Hadrianus* Romanus Pontifex indixerat, capta est Constantinopoli die decimâ septimâ mensis Augusti anni DCLXXXVI. sed Prætoriani milites Iconoclastarum hæresi infecti, tumultuantes nudatis gladiis impetum in Patriarcham, & in alios Episcopos fecerunt, quibus retundendis cum pares non essent Imperatores, consultius visum est cedere tempori, & in

& in annum sequentem Synodi celebrationem rejicere. Finxerunt itaque Imperatores exercitum adversus Saracenos mittere, in quo milites illi Prætoriani, qui celebrationi Concilii intercesserant, profecti, & ab exercitu circumventi, armisque spoliari, in suas Provincias ac domos se se recipere jussi sunt. Alio demum parato exercitu, & delectis aliis fidissimis Ducibus, miserunt Imperatores anno DCLXXXVII. per omnes Imperii Regiones Legatos, qui universos Episcopos *Nicæam* Bythinæ Urbem ad Synodum invitarent. Nicæam itaque convenerunt trecenti quinquaginta Episcopi, Sedis Apostolicæ, & trium Sedium Patriarchalium Orientis Legati, qui una cum *Tarasio* Imperialis Urbis Patriarcha Constantinopoli substituerant, ad Synodum se contulerunt, multique etiam adfuerunt Archimandritæ, Monachi, & Proceres. Cæpta est septima Synodus generalis, dicta ob locum, in quo celebrata fuit, *Nicæna secundâ*, die xxiv. mensis Septembris anni DCLXXXVII. Legatos *Hadriani* Summi Pontificis huic Synodo præfuisse certissime colligitur ex illius Actis, in quibus Legati Romani Pontificis ante *Tarasium* Patriarcham Constantinopolitanum, & ante Legatos trium Orientis Patriarchalium Sedium primo loco nominantur. Ex quibus septimæ Synodi generalis Actis evidenter refellitur *Photius*, qui in libro *de septem Synodis* primum Præsidem septimæ Synodi generalis fecit *Tarasium* Patriarcham Constantinopolitanum. Sed mirari non subit, quod *Photius*, homo Schismaticus, primum Præsidem septimæ Synodi generalis *Tarasium* fecerit, cum ipsemet eodem spiritu Schismatico actus aliarum Synodorum OEcumenicarum Præsidem

dem primum faciat Episcopum Constantinopolitanum, quod ex indubitatis Ecclesiasticis Monumentis apertè falsi convincitur.

D. Quid præcipuè actum est in septima Synodo generali, quæ *secunda Nicæna* appellatur?

M. In septima Synodo generali, seu Nicænâ secundâ, septem Actiones, seu Sessiones habitæ sunt. In prima Actione lectæ sunt litteræ *Constantini* Imperatoris, & *Irenes* ejus Matris, quibus inter alia decernebant, ut litteræ ab *Hadriano* Papa missæ, secundum Synodicam consuetudinem, publicè legerentur. Præterea, varii Episcopi, postquam, Iconoclastarum Hæresim ejurassent, & sinceram pœnitentiam exhibuissent, in Sacrum Confessum, admissi sunt; illorum tamen Episcoporum, quorum mora in Hæresi diuturnior fuerat, suas in Sedes restitutio in aliam Sessionem procrastinata est. In secunda Actione lectæ sunt *Hadriani* Papæ litteræ ad Imperatores datæ, ejusdemque ad *Tarasum* Epistola. In tertia Actione multi Episcopi, qui lapsi erant, in Sedes suas restituti sunt, lectæque sunt litteræ *Tarasii* ad alios Patriarchas Orientis directæ, ac deindè litteræ eorumdem Patriarcharum ad *Tarasium*, quibus suam à Concilio, ob eam, quâ præmebantur, Barbarorum tyrannidem, excusabant absentiam. In quarta Actione, ad legitimum probandum Sanctarum Imaginum usum, benè multa prolata sunt cùm Scripturæ Sacræ, tum veterum Patrum testimonia. Post hæc, lecta est Epistola *Gregorii III.* Summi Pontificis ad *S. Germanum* Patriarcham Constantinopolitanum; lectæ itidè ejusdem *S. Germani* aliæ Epistolæ ad *Joannem* Synadensem, ad *Constantinum* Natoliæ, & ad *Thomam* Clau-

Claudiopolitanum Episcopos . Quibus omnibus peractis , protulit Sancta Synodus multa in Hæreticos Iconoclastas Anathemata , & Catholicæ fidei professionem edidit , cui primo loco subscripserunt Sedis Apostolicæ Legati , & post illos *Tarasius* Patriarcha Constantinopolitanus , deindè , *Joannes* , & *Thomas* Legati Patriarcharum Orientalium , seu Alexandrini , Antiocheni , & Hierosolymitani , eam denique cæteri omnes Episcopi suâ subscriptione muniverunt . In quinta Actione ostensum est , Iconoclastas suam Hæresim de abolendo Sanctarum Imaginum usu & cultu hausisse à Judæis , Saracenis , Gentilibus , Samaritis , & Manichæis . In sexta Actione Patres prolixam inierunt disputationem , quâ Hæreticorum Iconomachorum , qui in Conciliabulo Constantinopolitano Sanctarum Imaginum usum & cultum damnaverant , discussa & cribrata sunt argumenta , illiusque Conciliabuli hæretica definitio per singula capita in integrum confutata est . In septima Actione sex præcedentia Concilia OEcumenica confirmata sunt , decretumque , Sanctis Imaginibus honorariam adorationem , non autem veram latriam exhibendam esse , & hi omnes Anathemate perculsi sunt , qui eas frangere auderent . Hanc pro asserendo Imaginum cultu definitionem his verbis emisit septima Synodus generalis : *Sequentes divinitus inspiratum Sanctorum Patrum nostrorum Magisterium , & Catholica traditionem Ecclesiæ (nam Spiritus Sancti hanc esse novimus , qui nimirum in ipsa inhabitat) definimus in omni certitudine ac diligentia , sicut figuram preciosa ac vivifica Crucis , ita Venerabiles ac Sanctas Imagines proponendas , tam quæ de coloribus , & tessellis , quàm quæ ex alia*

materia congruenter in Sanctis Dei Ecclesiis, & sacris vasis, & vestibus, & in parietibus ac tabulis, domibus, & viis, tam videlicet Imaginem Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, quam intemeratæ Domine nostræ Sanctæ Dei genitricis, honorabiliumque Angelorum & omnium Sanctorum simul & almorum virorum. Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacrius eriguntur ad primitivorum eorum memoriam, & desiderium & ad osculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam. Non tamen ad veram latriam, quæ secundum fidem est, quæque solam divinam naturam decet, impartendam; ita ut istis, sicuti figuræ præciosæ ac vivificæ Crucis, & Sanctis Euangelis, & reliquis sacris monumentis, incensorum, & luminum oblatio ad horum honorem efficiendum exhibeatur, quemadmodum & antiquis piæ consuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitivum transit, & qui adorat Imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam. Sic enim robur obtinet Sanctorum Patrum nostrorum doctrina, idest, traditio Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, quæ à finibus usque ad fines terræ suscepit Evangelium.

D. *Hæc fidei definitio de cultu Sanctis Imaginibus exhibendo facta in septima Synodo generali, fuitne recepta in universa Ecclesia?*

M. *Hadrianus Summus Pontifex, postquam septimam Synodum generalem suâ auctoritate confirmasset, illius Acta in linguam latinam versa misit in Gallias, ubi, cum Episcopi certa viderent venerationis signa Imaginibus adscribi solito honorificentiora, & quæ hætenus in suis Ecclesiis erant inusitata, illico reclamarunt adversus Orientales, ac Synodum ab illis celebratam damnarunt. Id egit*

egit potissimum *Carolus Magnus* Galliarum Rex quatuor famosis illis libris, qui dicuntur *Carolini*, quos vel ipse edidit, vel sub augusto suo nomine publicari permisit circa annum dccxc. In his si quidem singula Nicænz secundæ Acta ad Crisim, rigidumque examen revocata plus satis carpuntur. Quin, & Galliarum Præsules anno dccxciv. congregati in Concilio Francofordiensi septimam Synodum, quæ est Nicæna secunda, damnarunt Canone secundo his verbis: *Allata est in medium questio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui Imaginibus Sanctorum, ita ut Deifica Trinitati servitium aut adorationem non impenderent, Anathema judicarentur. Qui supra Sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & servitutem venientes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.*

D. Quî potuerunt Galliarum Præsules in Concilio Francofordiensi congregati ad examen revocare & condemnare septimam Synodum, seu Nicænam secundam, quæ OEcumenica fuit, & ab Hadriano Romano Pontifice approbata?

M. Gravem profectò proponis difficultatem, ad quam dissolvendam multiplex adhibetur responsio. Prima eorum est, qui existimant, Synodum, quæ Canone secundo Concilii Francofordiensis, confixa est, non fuisse septimam Synodum generalem, seu Nicænam secundam, sed esse Pseudo-Synodum Constantinopolitanam ab Iconomachis habitam anno dccliv. Altera responsio est *Caroli Coinciti*, qui in Annalibus Ecclesiæ Francorum tomo vi. ad annum dccxciv. ait, Canone secundo Concilii

Fran-

Francofordiensis non perstringi secundam Nicænam Synodum, quæ est septima OEcumenica, sed aliam damnari Synodum, quæ post septimum Concilium generale, seu Nicænum secundum, celebrata est Constantinopoli pro cultu Imaginum, in qua multa definita sunt, quæ Patribus Concilii Francofordiensis non placuerunt. Verum, ut cordatè fatear, utraque responsio à veritate procùl abest. Prior falsi convincitur, quia constat, hanc Synodum ab Episcopis Concilii Francofordiensis fuisse condemnatam, quæ pro adorandis, seu colendis Sanctis Imaginibus fuerat celebrata; porro, fatentur omnes, Synodum ab Iconoclastis habitam an. DCCLIV. non fuisse coactam pro cultu exhibendo Sanctis Imaginibus, sed potius in ea damnatum & abolitum fuisse usum & cultum Sanctarum Imaginum. Alteram quod spectat responsionem *Caroli Cointii*, nemo non videt, eam falsâ suppositione niti. Supponit quippè *Cointius*, inter Synodum Nicænam secundam, & Francofordiensem, habitam fuisse Constantinopoli aliam Synodum pro cultu Sanctarum Imaginum, quam à Patribus Concilii Francofordiensis damnatam fuisse affirmat. At prædictam illam Synodum Constantinopolitanam ceu fictitiam & planè supposititiam explodunt quotquot sunt viri eruditi, quia nulla omninò ejus extant monumenta. Præter quàm quod, veteres Amalictæ Francorum memoriæ prodiderunt, rejectam esse in Concilio Francofordiensi hanc Synodum, quæ à Græcis *septima* appellatur; Græcis autem, ut norunt omnes, solenne est Nicænam secundam Synodum appellare *septimam*, non verò aliquam Synodum Constantinopolitanam. Cum igitur duæ istæ ad-
 ductæ

ductæ responsiones difficultati propositæ non faciant satis, duas alias proferam, quæ viris doctis probantur. In primis dici potest, septimam Synodum, seu Nicænam secundam à Patribus Francofordiensibus fuisse damnatam, quia decepti errore facti putaverunt, sicut videre est in Canone secundo mox citato, adorationem latræ, quæ soli Deo debetur, à Nicæna secunda Synodo fuisse Imaginibus decretam, eosque anathemate fuisse percussos, qui secus sentirent. Hinc Patres Francofordienses in eo facti errore versantes Synodum Nicænam (cui totius penè Occidentis suffragia deerant, & quam *Hadrianus* Papa necdum solemniter ritu, missâ videlicet ad universam Ecclesiam, & ad Imperatores Epistolâ confirmaverat) pro OEcumenicâ non agnoscebant, sed tantum pro Nationali Græcorum Synodo, quam proinde à se damnari posse existimarunt, ut aperte declarat Auctor librorum, qui dicuntur *Carolini*, cap. 13. libri quarti his verbis: *Insolenti præterea desiderio tam isti (seu Græci) quam eorum prædecessores, Synodum ambiunt agitare, eamque sex Venerabilibus Synodis associare, & septimæ Synodi nuncupatione censere.* Secundò, dici potest, sicut jam observavimus in præcedenti Colloquio, altercationem, quæ extitit inter Patres Francofordienses, & Nicænam secundam, non fuisse circa dogma fidei, hoc est, circa cultum, qui deferendus est Sanctis Imaginibus, sed dumtaxat circa modum cultus, id est, circa disciplinam, quæ observari debebat in cultu Imaginum. At enim Patres Concilii Francofordiensis non negabant, cultum aliquem Sanctis Imaginibus esse exhibendum, sed solum admittere renuebant cultum illum Imaginum,

ginum, qui nondum in Galliis inoleverat, & quem tamen secunda Nicæna Synodus præscripserat multis signis exterioribus insignitum, puta luminariis coram accensis, thymiamatibus, incensis, deosculacionibus, capitis inflexionibus &c. Hunc, inquam, modum colendi Imagines à secunda Nicæna Synodo præscriptum admittere volebant Patres Francofordienses, tum quia apud suas Ecclesias alia vigeat disciplina; tum quia etiam his ritibus, seu externis honorariis signis solus Deus apud ipsos id ætatis colebatur; tum quia denique, formidabant, ne hic modus colendi Imagines à Synodo Nicæna secunda præfixus progressu temporis supersticiosus & periculosus evaderet propter abusum imperitorum, quibus præbere poterat occasionem errandi. Unde patet, Episcopos Concilii Francofordiensis penes variam disciplinam, non autem quoad ipsum fidei dogma, cum secunda Nicæna Synodo, quæ est septima generalis, pugnas. Hanc fuisse genuinam Patrum Concilii Francofordiensis mentem, magis liquebit ex his, quæ dicturus sum in Colloquio quarto in Historiâ noni Ecclesiæ sæculi, ubi agendo de Concilio Parisiensi sub *Ludovico Pio* in causa Imaginum anno *DCCCXXV.* convocato, explicabo cum doctissimo *Mabillonio* doctrinam Gallo-
rum circa cultum Imaginum.

D. Septima Synodus generalis, seu Nicæna secunda, præter illas septem Actiones, seu Sessiones, quibus profligavit Iconomachorum Hæresim, ediditne aliquot Canones?

M. Septima Synodus generalis ad restaurandam Ecclesiasticam disciplinam, quæ, grassante Iconoclastarum Hæresi, collapsa fuerat, viginti duos edi-

edidit Canones, quorum primus confirmat omnes Canones cū Apostolicos, tū à sex prioribus universalibus Conciliis, & à localibus Synodis conditos. Hic tamen Canon non est approbatus ab Ecclesia Romana, quæ non omnes Canones Apostolicos, sed tantum quinquaginta ex eis agnoscit & recepit, nec tres Concilii Constantinopolitani primi Canones, nec Chalcedonenſis Concilii viceſimum octavum, nec Synodi Trullanæ Canones unquam probavit. Canon ſecundus ſeptimæ Synodi generalis ſtatuit, ut nemo deinceps in Episcopum ordinetur, niſi Pſalterium benè noverit, & Sacros Canones, Euangelium, Epiſtolas Sancti Pauli, & ad omnem Scripturam legendam parato promptoque ſit animo. Canon tertius omnem electionem Episcopī, Presbyteri, & Diaconi à Principibus factam reſcindit & irritam manere declarat. Canon iv. vetat Episcopis, ne aurum vel argentum, aut quævis munera alia à Clericis, vel Monachis ſibi ſubditis exigant. Canon v. punit eos, qui facultates ſuas vel integras, vel ipſarum partem, Eccleſiæ dederant, pro qua fuerant ordinati, & propterea inſuperbientes pauperibus, ob virtutem à Spiritu Sancto electis inſultabant, jubetque eos ultimum ſui ordinis locum tenere, ſi verò ſuperbiæ ſpecimen dare pergant, inſictâ quoque penâ eos corrigi & emendari decernit. Canon vi. Synodos Provinciales, quæ bis in anno fieri decreverat Concilium Nicænum, ſemel ſaltē in anno celebrari præcipit, Principes verò, qui id prohibuerint, communionē privat. Canon vii. jubet ut Sanctorum Reliquiæ in Templis collocentur, & deponendum eſſe declarat Episcopum, qui deinceps Tempia abſque Sanctis Reli-

Reliquiis consecraverit. Canon viii. definit, Judæos, qui, suscepto baptismo, Christianos se fingunt, & clam judaizant, non esse in Ecclesiam suscipiendos, nec eorum pueros baptizandos, nec servos emendos. Hic Canon ab Ecclesia Romana non est approbatus. Canon ix. districtè prohibet, ne Hæreticorum scripta, seu libri contrà Sanctas Imagines editi, retineantur. Canon x. Clericos illos deponit, qui propriam relictam Parrochia ad aliam migrant. Canon xi. servari præcipit Canonem vigesimum sextum Concilii Chalcedonensis de instituendo Oeconomio in singulis Ecclesiis ac Monasteriis. Canon xii. Episcopos & Abbates, suæ Ecclesiæ, vel Monasterii alienantes, aut dissipantes bona, deponi mandat. Canon xiii. Monasteria Deo dicata, Sæcularium habitacula, seu domicilia fieri vetat. Canon xiv. prohibet, ne hi, qui à pueritia Clericali tonsura sunt insigniti, & Lectores ab Episcopo necdum sunt ordinati, in Missa & Sacris Officiis ad Ambonem legant, etiam in Monasteriis. Canon xv. Clericum duabus in Ecclesiis collocari, seu plura possidere beneficia inhihet. Canon xvi. Episcopos, Clericos, qui se preciosis & sericâ texturâ variatis exornant vestibus, corrigi jubet & puniri. Canon xvii. prohibet Clericis, & Monachis, ne nova inchoent Oratoria, aut Monasteria, nisi sumptus necessarios habeant ad illa perficienda. Canon xviii. fœminas in Aedibus Episcoporum, vel virorum Monasteriis versari vetat, ut omnis prave suspitionis tollatur occasio. Canon xix. Simoniam Episcoporum, Abbatum, & Abbatissarum avaritiam castigat, munus aliquod, ac pretium ab his exigentium, qui ad Sacerdotalem ordinem pro-

mo-

mouentur, vel ad vitam Monasticam accedunt. Canon xx. duplicia Monasteria, Monachorum & Sanctimonialium fieri vetat, iis tamen exceptis Monasteriis, quæ sub Sancti Basilii Regula militant, quia eorum structura & disciplina nullis pravis suspicionibus locum præbet. Canon xxi. Monachis & Monialibus propriis relictis Monasteriis, ad alia se transferre prohibet. Canon xxii. commendat in Christianorum convivii modestiam, & ab illis arceri jubet eos, qui lyris, & cytharis, aliisque instrumentis musicis, & meretriciis cantionibus animas emolliunt; Clericos verò ac Monachos cum mulieribus etiam cognatis secretò manducare non finit. Hi sunt viginti duo Canones, quos in rem disciplinæ Ecclesiasticæ condidit septima Synodus generalis, quæ dicitur Nicæna secunda, quorum explicatio legi potest apud *Christianum Lupum* in Scholiis & Notis ad septimam Synodum.

D. Circà Concilium Francofordiense, quod celebratum est anno dccxciv. tria me hætenus docuisti, quæ memoriâ complector, videlicet, in eo damnatam fuisse Hæresim *Felici* Urgellitani Episcopi, & *Elipandi* Antistitis Toletani, qui asserabant, Christum esse filium Dei adoptivum; deindè, actum esse in eodem Concilio de cultu Imaginum, ac denique, Patres istius Concilii Francofordiensis non discrepasse à Synodo Nicæna secunda quantum ad dogma fidei, de cultu scilicet, qui Sanctis Imaginibus debetur, sed tantum quoad disciplinam, seu modum colendi Imagines à Synodo Nicæna secunda præscriptum. Superest nunc, ut sciam numerum Episcoporum, qui huic Concilio Francofordiensi interfuerunt, & quot Canones in ipso editi fuerint?

M. Con-

M. Concilium Francofordiense coràm *Carolo Magno*, præsentibus *Theophilaſto*, & *Stephano* Legatis *Hadriani* Summi Pontificis anno,quem indicasti, dccxciv. in Feſto Paſchatis à trecentis circitèr Episcopis ex Germania, Gallia, & Italia habitum eſt. In eo conditi ſunt quinquaginta ſex Canones, ad mores præcipuè & diſciplinam Eccleſiæ ſpectantes, quos primus, poſt Baronii mortem, publicavit doctiſſimus *Sirmondus*. Antea enim duo tantum prodierant Canones, quorum primus damnat *Felicem*, & *Elipandum* Episcopos, qui in Chriſto Dei filio adoptionem adſerebant. Secundus Canon Concilii Francofordienſis eſt de adoratione Imaginum, quem ſuprà retulimus. Alii ad morum & diſciplinæ reformationem pertinent. Extant nunc quinquaginta ſex illi Canones Concilii Francofordienſis tomo vii. Conciliorum. Conſulendus etiam eſt *Carolus Cointius* tomo vii. Annalium Eccleſiæ Francorum, ubi de hoc Concilio Francofordienſi, de Epistolis in cauſa *Felicianæ* ſcriptis, & de lvi. Canonibus in eo editis eruditè diſſerit.

D. Numquid alia ad proſcribendas *Iconoclaſtarum*, atque *Felicis*, & *Elipandi* Hæreſes octavo Eccleſiæ ſæculo celebrata ſunt Concilia?

M. *Iconoclaſtarum*, necnon *Felicis*, & *Elipandi* Hæreſes octavo Eccleſiæ ſæculo confixæ ſunt in aliis particularibus Synodis, quarum, cùm in præcedenti Colloquio mentionem fecerim, ſuperfluum omninò eſſet eas recensere, & crambem recoctam obtrudere. Solùm hîc obitèr obſervabo, regnante in Galliis *Pippino*, Synodum apud *Gentiliacum*, quod vix unâ leucâ *Parisiis* diſtat, habitam fuiſſe, anno dccclxvi. in qua, teſte *Adone* in *Chronico*,
duz

duz propositæ sunt quæstiones, quarum prima, hæc erat: *Utrum* videlicet *figendæ ac pingendæ essent Sanctorum Imagines in Templis*? Altera: *Utrum Spiritus Sanctus, sicut procedit à Patre, ita procedat à Filio*? Hujusce quæstionis de processione Spiritus Sancti à Filio in hoc Concilio Gentiliaco excitatæ hanc causam assignant viri eruditi: Tum temporis Occidentales, seu Latini appellabant Græcos Hæreticos ob Hæresim Iconoclastarum, quæ erant infecti; Græci verò, ut clavum clavo truderent, Occidentales, seu Latinos, vocabant Hæreticos, eo quod Latini Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere assererent. Hinc *Pippinus* Rex Synodum Gentiliacensem convocandam duxit, ut Episcoporum judicio utraque dirimeretur quæstio. Non est dubium, quin in hac Gentiliacensi Synodo errores Græcorum improbatum ac proscripti fuerint, licet hujusce Synodi nihil ad nos, invidente fato, pervenerit.

D. Quotnam Concilia Nationalia octavo sæculo ad collapsam Ecclesiæ restaurandam disciplinam fuere in occidente convocata?

M. In Hispaniis octavo Ecclesiæ sæculo unicum dumtaxat Concilium Toletanum, seu decimum octavum, regnante *Witiza* anno dcc. fuit celebratum, cujus tamen Acta ad nostra usque tempora conservari non meruere, quia plura in hoc Concilio Capita Ecclesiasticæ disciplinæ contraria sancita sunt. Hoc fuit ultimum omnium Conciliorum Toleti celebratorum, immò, hoc excepto Concilio Toletano decimo octavo, nullas Synodos per integrum octavum sæculum in Hispaniis habitas fuisse observat eruditus Cardinalis *d' Aguirre* tomo III.

Concil. Hispaniæ, ad quem defectum quadantenus refarciendum, quàm plurima idem doctissimus Cardinalis venerandæ vetustatis monumenta vel hætenus inedita, vel quæ non ubique occurrunt, in eodem tomo publici juris fecit. Alia Concilia Nationalia, quæ octavo sæculo ad redintegrandam Ecclesiæ labefactatam disciplinam breviter hic juxta ordinem Chronologicum indicabo.

Anno DCCXLI. XI. Kal. Maii Concilium Germanicum I. loco incerto celebratum est, Præside S. Bonifacio Archiepiscopo, & Germaniæ Apostolo. In eo ad restituendam Ecclesiæ disciplinam, quæ sub *Carolo Martello* Majore Domus Regiæ multas in Galliis & in Germania clades passa fuerat, conditi sunt Canones XIX. in quibus multa statuuntur de Episcopis per Civitates ordinandis, de Synodis per singulos annos celebrandis, de antiquis Canonibus restaurandis, de Presbyteris adulteris, & Clericis in fornicationem lapsis, & de aliis id genus Ecclesiasticæ disciplinæ Capitibus. Hos novemdecim Canones eruditus Notis illustravit Clarissimus *Carolus Cointius* tomo V. Annalium Ecclesiæ Francorum ad annum DCCXLI. ad quem refert celebrationem hujusce Concilii.

Anno DCCXLI. habitum est *Liptinense* Concilium propè Cameracum sub *Carolomanno* Majore Domus Regiæ congregatum Kal. Martiis à S. Bonifacio Archiepiscopo. In eo duo Hæretici *Adalbertus* Gallus, & *Clemens* Scotus damnati sunt, gesta in Synodo Germanica confirmata, de variis rebus Ecclesiasticis & Monasticis consultum, conditque quatuor Canones, qui extant cum Notis *Labbei*, *Sirmondi*, & *Binii* tomo IV. Concil. Eosdem etiam Canones

nones Notis suis elucidavit *Carolus Cointius* tomo v. Annal. Ecclesiæ Francorum ad annum DCCXLIV. ad quem rejicit istius Concilii convocationem.

Anno DCCXLIV. indictum est Concilium *Suessionense* in Galliis, cujus extant de disciplina Ecclesiastica Canones x. quorum primo statuitur, Fidem Nicenam & antiquos Canones promulgandos & observandos esse. Decem istius Concilii Canones cum Notis *Sirmondi* extant tomo VI. Concil. & ad eos elucidandos plura adducit *Carolus Cointius* tomo v. Annal. Eccles. Francorum, ad annum DCCXLV. quo anno istam Synodum celebratam esse opinatur.

Anno DCCXLV. à S. *Bonifacio* Summi Pontificis Legato congregatum est Concil. Germanicum II. in quo, damnatis *Adalberto*, & *Clemente* hæreticis, necnon *Gervilione* Episcopo Moguntino, ob homicidii, quod commiserat, scelus, Episcopali Sede deposito, S. *Bonifacius*, qui Archiepiscopatum Regionarium per totam Germaniam, nullâ certâ assignatâ Sede hætenus exercuerat, primus Moguntinus Archiepiscopus inauguratus est. Extant Acta Synodalia tomo VI. Concil.

Anno DCCCLI. celebratum est Concilium *Vemerienſe* in Diœcesi *Suessionensi* in Galliis in Palatio Regio, præſente *Pippino* Galliarum Rege; in quo de Inceſtu, Fornicatione, & Adulterio præcipuè actum est. Extant Canones XXI. ab hoc Concilio editi cum Notis *Sirmondi* tomo VI. Concil. *Carolus* etiam *Cointius* eosdem Canones Notis suis illustravit tomo v. Annal. Eccl. Francorum.

Anno DCCCLV. coactum est Concilium *Vernense* in Galliis ad Sequanam fluvium in Palatio *Pippini* Galliarum Regis, in quo conditi sunt Canones vi-

ginti quinque disciplinæ Ecclesiasticæ apprimè utiles, qui cum Notis *Sirmondi* tomo vi. Concil. & à *Carolo Cointio* Notis itidem explicantur tomo v. *Annalium Eccl. Francorum*.

Anno DCCLVI. habitum est Concilium *Compendiense* in Galliis, in quo confecti sunt duodeviginti Canones, qui omnes fermè spectant matrimonium, videlicèt gradus consanguinitatis, Fornicationem &c. extant hi Canones cum Notis *Sirmondi* tomo vi. Concil. & apud *Carolus Cointium* tom.v. *Annalium Eccl. Francorum*, ubi eos Notis suis explanavit.

Anno DCCLXXXIX. indictum est sub *Carolo Magno* Imperatore Concilium *Aquisgranense* I. cujus de disciplina, & de bono Ecclesiæ Regimine Capitula LXXXII, extant sub titulo *Capitularis Aquisgranensis* tomo VII. Concil.

Anno DCCXCI. congregatum est, sicut luculentè ostendit Clarissimus *Cointius*, Concilium *Narbonense* in Galliis, in quo limites Sedis *Narbonensis* constituti sunt. Hujus Synodi Acta extant tomo vi. Concil. & apud *Carolus Cointium* tomo vi. *Annalium Eccl. Francorum*, ubi de lite in hac Synodo agitatâ, deque singulis subscriptionibus Episcoporum pluribus agit.

Anno DCCXCV. ut asserit *Cointius*, vel an. DCCXCVI. sicut videtur *Pagio*, celebratum est à *Paulino Patriarcha Aquilejensi* Concilium *Forojuliense* in Ditione Veneta, in quo actum est adversus eos, qui variis impliciti erroribus, de Mysterio Sanctissimæ Trinitatis, ac præsertim de processione Spiritus Sancti non rectè sentiebant. Actum est etiam adversus eos, qui in duos videntur Filios unum Christum

Dei

Dei filium dividere, dùm illum naturalem & adoptivum affirmare moliuntur, inquit Paulinus in sua Oratione ad Comprovinciales Episcopos. Quibus verbis ostendit Paulinus, istud Concilium Forojulienſe congregatum non fuiſſe adverſus Felicem Urgellitanum, ut pervulgata fert opinio, ſed generatim adverſus Ebionitas, Neſtorianos, aliosque id genus hæreticos in ſacrum Incarnationis Myſterium inſurgentes. Condiſi ſunt in hocce Concilio Forojulienſi Canones quatuordecim, qui omnes ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectant, hiſque legi poſſunt apud noſtrum Natalem Alexandrum ſæculo Eccleſiæ octavo, & apud Carolum Cointium tomo VI. Annal. Eccl. Francorum, ad annum dccxcv.

Anno dccxcvii. habitum eſt Concilium *Aquisgranenſe II.* regnante Carolo Magno. Extat *Capitulare* de rebus Regni, & Eccleſiæ in hoc Concilio editum, completens undecim Capitula, tomo vii. Conciliorum.

D. Percenſuiſtine omnia Concilia, quæ in Occidente octavo ſæculo habita ſunt, & in quibus reſtaurata eſt Eccleſiæ diſciplina?

M. His Conciliis, quæ hætenus percenſui, duo alia addi poſſunt, quorum unum, videlicet *Cloveshovienſe* anno dccxlvii. in Anglia celebratum eſt à *Cuthberto* Cantuarienſi Epilcopo, regnante *Æthelbaldo* Merciorum Rege. In hoc Concilio de unitate Eccleſiæ, de ſtatu Chriſtianæ Religionis, de pace & concordia promovendis actum eſt, conditiſque ſunt triginta Canones, qui legi poſſunt tomo vi. Concil. & apud noſtrum Natalem Alexandrum octavo Eccleſiæ ſæculo. Alterum Concilium eſt *Diglowienſe* in Bajoaria, ſeu Bavaria anno dccclxi. *Thaſiſionis*

filonis Bajoariorum Ducis curâ & Consilio congregatum, in quo ad morum & disciplinæ reformationem, necnon ad publici Regiminis conservationem edita sunt Capitula. xlii. quæ Notis illustrantur à Carolo Cointio Tomo v. Annal. Eccl. Francorum. Sed de Conciliis tam Generalibus, quàm Nationalibus, quæ sæculis septimo & octavo fuerunt celebrata, hæc molli brachio attigisse sat superque sufficiat.

COLLOQUIUM V.

De Scriptoribus Ecclesiasticis, qui sæculo septimum & octavum doctrina & pietate illustrarunt.

D. **A**D perfectam absolutamque Historiæ Ecclesiasticæ notitiam nemo, ut sæpius à te audiivi, attingere potest, nisi accuratè Opera Scriptorum Ecclesiasticorum dignoscat, genuina ab adulterinis, juxtà certas Disciplinæ Critices regulas, secernere sciat, notumque præfigere tempus, quo Viri illi doctrinâ & pietate illustres in Ecclesia floruerunt. Quapropter, te nunc de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui sæculis septimo & octavo præfulserunt differentem perlubenti animo auscultabo.

M. Agedum, incipiamus à Scriptoribus Ecclesiasticis, qui septimum Ecclesiæ sæculum in Oriente illustrarunt. In primis, septimo ineunte Ecclesiæ sæculo *Hesychius*, seu, ut alii dicunt, *Isidorus* Patriarcha Hierosolymitanus scripsit in *Leviticum* libros septem, qui latine prodierunt Basileæ an-

anno MDXXVII. & Parisiis anno MDLXXXI. in quibus juxta vulgatam Scripturæ Sacræ Versionem à Sancto Hieronymo concinnatam Hesychius præclare referat Myſteria sub Cæremoniæ Mosaicarum cortice latentia. Extant ejusdem Hesychii Sermones nonnulli, Homiliæ, variaque Opera Ascetica. Verùm, cùm plures extiterint *Hesychii* tùm apud Græcos, tùm apud Latinos, certò affirmare non aſſim, omnia Opera, quæ nunc sub Hesychii nomine circumferuntur, edita fuiſſe ab Hesychio Hieroſolymorum Patriarcha. Legendus eſt ſuper hac re *Labbeus* in Diſſertatione de *Scriptoribus Eccleſiaſticis*, ubi de pluribus *Hesychiis*, & de Operibus, quæ ipsis attribuantur, varias variorum ſententias accuratè recenſet. Circà initium ejusdem ſeptimi Eccleſiæ ſæculi claruit in Oriente *Eusebius* Epicoſopus Theſſalonicenſis, qui duo egregia Opera edidit, in quibus falſa dogmata Hæreticorum *Aphardocetarum*, qui Corpus Chriſti ſemper fuiſſe incorruptibile dictitabant, funditùs evertit, & Catholicam veritatem ſolidè ſtabilivit. Extant excerpta, ſeu fragmenta utriusque Operis à laudato Eusebio editi apud Photium in Biblioth. Codice CLXII. Sub initium ejusdem ſeptimi ſæculi complures libros composuit *Joannes* à ſtudiorum aſſiduitate dictus *Philoponus* Patria Alexandrinus, arte Grammaticus peritus, qui tamen Scriptorum Eccleſiaſticorum Catalogo accenſeri haud debet, quia; eſſi magnam ſibi comparaverit gloriam, dùm adverſus *Proclum Lycium* pro Chriſtiana Religione ſcripſit, poſteà tamen ſuo plus æquo indulgens ingenio multa impia dogmata propalavit. Nam primùm cum Hæreticis Monotheliſtis unicam in Chriſto naturam admiſit, & Conci-

lium Chalcedonenſe rejecit. Deindè tres in Deo naturas, ſeu ſubſtantias eſſe docuit, undè *Tritheitarum* Sèctæ Auctor & Princeps dictus eſt, ut teſtatur *Leontius* in Libro de Sèctis Actione v. Inſupèr corporum reſurrectionem negavit, alioſque errores temerè in vulgus ſparſit. Deperdita ſunt aliquot *Joannis Philoponi* Opera, quorum fragmenta quædam refert *Photius* in Bibliotheca Cod. xxi. lv. lxxv. ccxv. & ccxi. Inter Opera verò ejusdem *Joannis Philoponi* Philoſophica, quæ etiamnum extant Græco-Latinè excuſa, duo ſunt opuscula, quæ *Balthazar Corderius* anno mdcxxx. Viennæ Græco-Latinè edidit, quorum primum eſt de *Creatione Mundi*, ſeu *Commentarius* eſt in Caput i. *Geneſeos*. Alterum continet *Diſputationem de Paſchate*. Sed de *Joannis Philoponi* Operibus legendus eſt *Casimirus Oudinus*, qui illa accuratè recenſet in ſupplemento de Scriptoribus Eccleſiaſticis à *Bellarmino* omiſſis. Satis hic obſervari ſufficiat, deliramenta *Joannis Philoponi* fuiſſe confutata non ſolùm à *Theodoſio Monacho*, in libro, qui temporum injuriâ periit, & cujus meminit *Photius* Codice xxii. & à *Nicias* itidem Monacho in libris, quorum meminit idem *Photius* Codice l. ſed etiam acriter oppugnata eſſe à duobus Scriptoribus, qui antea fuerant ejus diſcipuli, videlicet *Conone* & *Eugenio* in libris, qui amplius non extant. *Nicias* Monachus, mox à me laudatus, præter Opera, quæ adverſus *Joannem Philoponum* compoſuit, ſcriptionibus etiam Hæreticum *Severum* aggreſſus eſt, & Gentilium errores libris duobus impugnavit, ut videre eſt apud *Photium* Cod. l. *Themiftius Severianorum*, *Theopaſchitarum*, & *Agnoctarum* Sèctarius ſcripſit Orationem inve-

invektivam contrà Joannis Philoponi errorem de resurrectione carnis, libellum etiam composuit Apologeticum pro secta Agnoetarum. Hunc librum Apologeticum à Themistio scriptum confutavit Theodorus Monachus Alexandrinus Severianorum, Theopaschitarum & Theodosianorum Hæresis defensor, cui ut vices rependeret *Themistius*, aliud peculiare opus in Theodorum publicavit, quod postea à Theodoro tribus editis libris confutatum est. Verùm, ejusmodi Opera, quorum meminit *Photius* Codice cVII. ad nos usque non pervenerunt. *Antiochus* Monachus Palæstinus in celeberrimo S. Sabæ Monasterio, Laura dicto, scripsit *Pandekten divina Scripturæ*, seu *Compendium totius Religionis Christianæ & sacrarum Scripturarum doctrinæ*, Homiliis cxxx. comprehensum. Homilias istas à se latine versas primus in lucem dedit *Godefridus Tilmannus* in Bibliotheca Patrum Parisienli an. MDLXXV. Sed postea Græcum textum unà cum Tilmanni latina versione dedit *Fronto Ducaeus* anno MDCXXIV. Extat adhuc Homilia, quam *Joannes Thessalonicensis*, & *Gregorius Antiochenus* scripserunt in mulieres unguenta ferentes ad condendum Corpus Christi Domini. Tres quoque Homilias de eodem argumento, seu in mulieres unguenta ferentes, & in Occursum Domini & Simeonis composuit *Modestus* Patriarcha Hierosolymitanus, quarum fragmenta dat *Photius* Codice cCLXXV. Vitam S. Joannis Chrysostomi scripsit *Georgius* Patriarcha Alexandrinus & successor Sancti Joannis Eleemosynarii, cujus *Photius* excerpta quædam exhibet Codice xcvi. eaque græcè scripta habetur in Editione græca Operum S. Joannis Chrysostomi adornata ab *Henrico Savillio*. Fastos Siculos, seu
Chro-

Chronicon Alexandrinum huic Georgio Patriarchæ Alexandrino tribuit *Casimirus Oudinus* in supplemento de Scriptoribus Ecclesiasticis à Bellarmino omiſſis, lis tamen adhuc ſub iudice eſt, & necdum conſtat, quiſnam Auſtor ſit Faſtorum Sicularum, ſeu Chronici Alexandrini? Hoc unum certum eſt, prædictum Chronicon Alexandrinum, quod ab orbe condito ad annum viceſimum Imperatoris Heraclii, ideſt, uſque ad annum dcccix. productum eſt, factum eſſe alicujus Scriptoris ſeptimi Eccleſiæ ſæculi. Vocatur autem *Chronicon Alexandrinum*, quia ejus Præſatiuncula nomen *Petri* Patriarchæ Alexandrini habet adſcriptum. Faſti Conſulares ex eo Chronico deprompti nuncupati ſunt ab *Onuphrio Panuino*, *Faſti Siculi*, quia hoc Chronicon in Sicilia primum repertum fuit ab *Hieronymo Surita*, & operâ *Antonii Auguſtini* Auditoris Rotæ adveſtum Romam, deinde vulgatum à Patre *Radero* Soc. Jeſu anno mdcxv. & à Domino *Du-Cange* denuò editum ſub hoc titulo: *Chronicon Paſchale*. Continuum Conſulum ſeriem non modo exhibet Chronicon iſtud Alexandrinum, ſed & plura complectitur venerandæ vetuſtatis monumenta, quò fit, ut apud viros eruditos magnum obtineat authoritatis pondus. *Joannes Moſchus*, dictus *Eucrates*, & non, ut alii volunt, *Eviratus*, floruit ſeptimo ſæculo in Oriente, fuitque Auſtor libri, qui inſcribitur: *Præſtium ſpirituale*, quem nuncupavit *Sophronio* Hieroſolymorum Epifcopo, qui ejus in vita Aſcetica diſcipulus fuerat, individuus peregrinationum Comes, ac rerum, quæ in eo narrantur, plurimarum locupletiffimus teſtis. Eo in libro *Joannes Moſchus* ſimplici ſtylo deſcribit Vitam, jejunia, modeſtiam, pau-

paupertatem, obedientiam, gesta, apothegmata, miracula insignia Ascetarum, seu Monachorum, quorum virtutes ac res præclare gestas partim à se visas, partim ab aliis auditu acceptas undique conquissiverat. *Georgius Pisides* Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus & Carthophilax scripsit *Carmen jambicum in Hexameron*, & *Historiam rerum gestarum ab Imperatore Heraclio*, aliaque complura Opera, quæ ad nos usque non pervenerunt. *Sophronius* Hierosolymorum Episcopus, & Fidei Catholicæ adversus Monothelitas acerrimus defensor, aliquot orationes, & *Vitam Sanctæ Mariæ Ægyptiacæ* Pœnitentis scripsit. *Sophronio* cœvus fuit *Andreas*, cognominatus *Hierosolymitanus*, quod Monasticam Vitam Hierosolymis coluerit, patriâ tamen fuit *Damascenus*, & Archiepiscopus Cretensis, qui septemdecim composuit Homilias, seu Orationes, præcipuè in Salutationem Angelicam, in Exaltationem Sanctæ Crucis, in Mariam Ægyptiacam &c. quas cum aliis ejusdem Auctoris Opusculis in lucem eruit, & cum doctissimis Notis edi curavit doctissimus noster *Combesius*.

Verùm, ut cordatè fatear, horumce Scriptorum Græcorum, quos hætenus memoravi, facile Princeps est *Sanctus Maximus Abbas*, egregius Fidei Catholicæ propugnator. Is antiquâ nobilitate ortus ab Imperatore *Heraclio* in Aulam accitus est, ubi aliquamdiù Imperatori fuit à secretis. At *Heraclio* in Hæresim Monothelitarum lapsa, Aulam deseruit, & in Monasterium *Chrysopolim* dictum secessit, ejusque Præfecturam suscipere à Monachis coactus est. Cum verò Monothelitarum Hæresim in Oriente passim triumphare zgrè cerneret, &

aliun-

aliundè territus Persarum per omnia ferè Orientis loca grassantium metu, in Africam profectus est, ubi contrà Monothelithas magno animi æstu decertavit, *Pyrrhum* insignem Monothelitam publicâ disputatione erroris convicit, authorque fuit Episcopis Africanis, necnon *Martino* hujus nominis Primo Romano Pontifici, ut illos hæreticos penitus exterminarent. Dùm sic hæreticæ pravitati gnavitè resisteret *Maximus*, jussu *Constantis* Imperatoris Monothelitarum Hæresis fautoris militari manu Româ Constantinopolim abductus est an. DCLIII. & in carcerem coniectus. Deindè, exilio damnatus *Bizyam* Thraciæ Oppidum relegatus est, ubi cum *Theodosio* Bithyniæ Episcopo disputationem habuit, & Monothelitarum Hæresim ardentissimo zelo oppugnavit. Quapropter, cum nullis dolis, nullisve minis flecti posset Vir sanctissimus, Imperatoris *Constantis* mandato *Perberim* deportatus est anno DCLVI. indèque in Lazicorum Regionem missus, & inclusus in Castro *Schemari* in Confinio Alanorum, verberibus cæsus, linguæ & dexteræ manus abscissione pro Fide Catholica vexatus animam tot malis exagitata Cælo reddidit die XIII. mensis Augusti anni DCLXII. Opera Sancti *Maximi* duobus tomis in folio comprehensa publicâ luce cum doctissimis Notis donavit noster *Combesius*. Post biennium ab obitu Sancti *Maximi*, hoc est, anno DCLXIV. *Anastasius* Discipulus S. *Maximi*, illiusque calamitatum, itinerum, & exiliorum per integrum decennium comes individuus, continuis angustiiis & ærumnis in exilio afflictus obdormivit in Domino. Scripsit hic *Anastasius* Epistolam contrà Monothelitas, quæ latine extat inter Anastasii collecta-

lectanea à Sirmondo edita Parisiis anno MDCXX. Reperitur etiam inter Sancti *Maximi* Opera Tom. I. *Theodorus* Presbyter Monasterii Raythuentis, Sancti *Maximi* Synchronus & familiaris fuit, scripsitque Epistolam ad Sanctum *Maximum*, & Commentarium de *Incarnatione Christi adversus Hæreses Manetis, Apollinarii, Theodori Mopsuesteni, Nestorii, Eutychis, Juliani Halicarnassæi, Severi, & aliorum.*

D. Hi sunt igitur omnes Scriptores Græci, qui sæculo septimo in Oriente floruerunt?

M. His, quos hæcenus enumeravi, Scriptoribus Græcis accenseri possunt *Joannes Malela* Patria Antiochenus, qui scripsit Chronicon libris XVII. comprehensum ab orbe condito usque ad obitum Imperatoris Justiniani senioris, quod satis accuratum non est, sed fabulis refertum. *Theophylactus* dictus *Simocatta*, patria Locrensis res gestas *Mauricii* Imperatoris octo libris prosecutus est. *Dorotheus* Archimandrita Palæstinus edidit Instructiones XXIV. Asceticas, seu Ethicas de *Vita rectè & piè instituenda*. *Thalassius* Monachus scripsit ad *Paulum* Presbyterum de *sincera Charitate, vera continentia, & mentis regimine sententiarum* Hecantodas IV. *Isaias* Abbas viginti novem Homilias ad Monachos suos scripsit. *Leontius* Neapoleos in Cypro Episcopus Vitam Sancti *Joannis Eleemosynarii* & aliquot Homilias composuit. Mitto alios Scriptores Græcos, qui ad tantam nominis celebritatem haud pervenerunt, & quorum scripta apud Viros eruditos non magnum habent authoritatis pondus.

D. Percense modò Viros illustres, qui septimum sæculum in Occidente doctrinâ & pietate nobilitarunt.

M. In

M. In Hispaniis septimo Ecclesiæ sæculo eruditione, & sanctimoniâ celebris fuit Sanctus *Isidorus* Episcopus Hispalensis, qui *Severiani* Provinciæ Ducis filius fuit, & Nepos *Theodorici* Regis Italiæ. *Leandro* Hispalensis Ecclesiæ Præsuli, fratri suo germano, successit, seditque annos ferè XL. ut testatur Sanctus *Ildephonsus* ejus discipulus, & ad Deum migravit anno DCXXXVI. Sancti *Isidori* Vitam ab Auctore Anonymo scriptam refert *Henschenius* ad diem IV. Aprilis, quâ colitur. Immensæ lectionis, & multorum Operum Scriptor egregius fuit Sanctus *Isidorus*. Liber ejus *Etymologiarum*, quem *Braulius* Cæsaraugustanus Episcopus in viginti libros divisit, omnium penè artium & scientiarum redundat elegantiam, rerumque scitu dignarum copia. Libri duo *Officiorum*, quos edidit, explicant præcipua disciplinæ capita, *Officiorum* Ecclesiasticorum Originem, & cur unumquodque in Ecclesia Dei peragatur. Sed de Operibus à Sancto *Isidoro* Hispalensi Episcopo editis legendus est *Labbeus* in *Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Peculiariter etiam *Dissertationem de rebus, & scriptis Sancti Isidori Archiepiscopi Hispalensis* publici juris facturum se pollicetur Cardinalis *de Aguirre* in notitia Conciliorum Hispaniæ, quæ an typis edita adhuc fuerit? prorsus me latet, certè ad manus meas necdum pervenit. *Baronius* existimavit, Missam Mozorabum ab *Isidoro* Hispalensi Archiepiscopo fuisse institutam, at secus sentit Cardinalis *Bona* lib. I. de *Rebus Liturgicis* cap. XI. ubi multis probat, *Isidorum* non esse Auctorem illius Missæ. Quod etiam probabilius esse arbitror, maximè cum nec *Braulius* Cæsaraugustanus Episcopus, nec *Ildephonsus*

ſus Toletanus Antifites Ifidoro familiares, ille in Elogio ipſius Ifidori, hic in libro de Scriporibus Eccleſiaſticis nullam prorsùs hujusce Operis adeò excellentis mentionem fecerint, aut Ifidoro tribuendum eſſe ne levitèr quidem innuerint. Eodem ſeptimo Eccleſiæ ſæculo doctrinâ & ſanctitate in Hiſpaniis inclytus fuit *Eugenius Junior* Toletanus Epifcopus. Ejus Epigrammata, aliaque Opuscula doctiſſimus *Sirmondus* anno mdcxx. publicavit unâ cum *Dracontii* libellis duobus ab eodem *Eugenio* recognitis. Cardinalis *de Aguirre* in notitia Conciliorum Hiſpaniæ promittit, ſe in lucem editurum ex MS. Eccleſiæ Toletanæ ejusdem *Eugenii* Epistolam ad *Protasium* Archiepiſcopum Tarraconenſem. Poſt *Eugenium*, ad Sedem Toletanam anno dclvii. provectus eſt *Ildephonſus* doctrinâ, & pietate inſignis, de cujus Operibus legendus eſt *Labbeus* in Diſſertatione de *Scriptoribus Eccleſiaſticis*, inter quæ reperitur libellus de perpetua Virginitate *Beate Mariæ*, qui quidem omninò diſtingui debet ab eo libro, quem *Paschaſius Radbertus* edidit de *Partu Virginis*. Licèt enim, ut præclare oſtendit *Mabilonius* in Præfatione ſæculi IIII. Benediſtini Parte ſecunda, utriusque Scriptoris idem ſcopus ſit, & ferè idem argumentum, nihil ſeciùs diverſus factus eſt, diverſa inſcriptio, alii atque alii adverſarii. Scripſit Sanctus *Ildephonſus* Archiepiſcopus Toletanus contrâ tres *Infideles Jovinianum, Helvidium, & Judæos*, qui Virginitatem *Beatæ Mariæ* ſacrilego ore negabant, ut conſtat ex Epistolis *Quirici* *Barcinonenſis* ejus æqualis, quæ extant in Tomo I. Spicilegii. *Paschaſius* verò *Radbertus* ſcripſit contrâ *Fratres* (ſic in Præfatione adverſarios ſuos ap-

pel-

pellat) qui de Virginitate Matris Dei rectè quidem sentiebant, sed modum partus Dominici non rectè explicabant. Vita Sancti Ildephonsi descripta est à *Juliano*, & *Zixilane* Episcopis, eamque inseruit *Mailionius* sæculo 11. Benedictino, Bollandus quoque eandem recitat ad diem 22 11. mensis Januarii. Sub finem ejusdem sæculi septimi, idest, circa annum 613. Sedem Toletanam eximia pietate & singulari eruditione illustrare cepit *Julianus*, qui præfuit pluribus Conciliis Toleti celebratis, videlicet XII. XIII. XIV. & XV. egregiaque condidit Opera, inter quæ tres libri sunt *de demonstratione sextæ ætatis adversus Judæos*, quos jussu *Ervigii* Hispaniarum Regis scripsit, eique nuncupavit *Julianus*. In his omni argumentorum genere probat, Jesum Christum esse verum Messiam, qui jam venit, omniaque in se Prophetarum adimplevit Oracula, ac subindè frustrà à Judæis adhuc expectari Messiam. Sed de his libris, quos adversus Judæos, quorum tùm temporis in Hispaniis non exiguus erat numerus, edidit Sanctus *Julianus*, & de aliis ejus Operibus legendus est *Labbeus* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Inter Viros illustres, qui septimo Ecclesiæ sæculo in Hispaniis floruerunt, jure, ac merito reponi debet *Tajo Cæsaraugustanus* Episcopus, qui concinnavit libros quinque sententiarum de rebus Theologicis, quorum maximam partem ex meris Sancti Gregorii Magni centonibus conflavit, Supplemento ex Sancti Augustini Operibus petito. Hæc sententiarum de rebus Theologicis ex Sanctis Patribus hausta collectio, omnium aliarum, quæ hætenus prodierunt, prima videtur, ad cujus normam postea *Petrus Lombardus* Parisien-

sis

sis Episcopus, alique similes sententiarum Patrum Collectiones condiderunt. Testatur doctissimus Mabillonius Tomo 2. Veterum Analectorum, se hanc *Tajonis* Cæsaraugustani Episcopi sententiarum Collectionem invenisse in Codice Bibliothecæ Thuanæ descripto antè annos dccc. Denique, inter præcipuos Hispaniæ viros, qui septimo Ecclesiæ sæculo claruerunt, optimo jure locum sibi vindicat *Fruëtuosus* Bracarenfis Episcopus, quippè qui, præter plurima Monasteria à se constructa, duplicem Monachis præscripsit Regulam, quæ etiamnum extat. Ejusdem *Fruëtuosi* vita legi potest apud Mabillonium sæculo 11. Benedictino, & apud Bollandum ad diem xvi. mensis Aprilis, quo colitur.

D. Alios percente Viros, qui septimum Ecclesiæ sæculum doctrinâ & pietate in Occidente illustrarunt.

M. Benè multi ex Anglia & Hybernia septimo Ecclesiæ sæculo prodierunt Viri, qui magnâ Sanctitatis & eruditionis laude fuerunt toto orbe Christiano conspicui. Primas, inter eos tenet S. *Columbanus*, cujus operâ tam in Italia, quàm in Gallis Monachismus latè propagatus est. Hic, relicta Hibernia Insula, in Gallias anno dLxxxvi. venit, sicut in Vita Sancti *Waldeberti* Abbatis Luxoviensis disertè ostendit Mabillonius sæculo 11. Benedictino parte 11. Sub initium septimi sæculi Sanctus *Columbanus* fundavit in Galliis Monasterium *Luxovienſe*, & Monasterium *Bobienſe* in Italia. Regulam, quam Monachi sequerentur, condidit, quæ etiamnum extat apud *Holſtenium* in Codice veterum Regularum. Mabillonius Præfatione in sæculum 11. Benedictinum latè probat, Monasticum Sancti *Colum-*

lumbani genus fuisse quidem principio diversum ac separatum à Benedictino, sed paulò post in unum demum vivendi genus, quibusdam ritibus detra-ctis ac temperatis coaluisse. Ritum, quem seque-bantur Britones in celebrando Paschate Luna XIV. Sanctus Columbanus tribus defendit Epistolis, qua-rum una dirigitur ad *Sanctum Gregorium M.* Altera, ad *Sabinianum* Papam, tertia ad Galliarum Episco-pos data est. Scripsit etiam Sanctus Columbanus prolixam Epistolam ad Bonifacium IV. Romanum Pontificem in gratiam defensorum Trium Capitu-lorum. Has Epistolas, aliaque Sancti Columbani Opuscula in lucem emisit, & Notis illustravit eru-ditus *Patricius Flamingus* anno MDCXXXVII. Migra-vit ex hac vita Sanctus Columbanus die XI. Kalen. Decembris, seu die XXI. mensis Novembris an-ni DCXV. quâ die in variis Martyrologiis ejus me-moria recolitur. Ejus Vitam descripsit *Jonas Mo-nachus Bobiensis Synchronus* auctor, quam cum di-versis MSS. collatam Mabillonius sæculo II. Benedi-ctino inseruit. Cum S. Columbano Euangelium in Germania prædicavit *Sanctus Gallus* Natione itidem Britannus, qui monasterium non longè ab Augia, Insula construxit, quod hodiè celeberrimum est, & *Sancti Galli* Oppido nobilitatum ad lacum Acro-nium in finibus Helvetiorum & Vindelicorum. Ab-bas hujusce Monasterii *Sancti Galli* locum obtinet inter Principes Imperii, & inter omnes Congrega-tionis *Sancti Galli* Abbates præminet. Vitam *San-cti Galli* Abbatis leges apud Mabillonium sæculo II. Benedictino. Eodem sæculo septimo Angliam illu-strarunt *Adamannus* Abbas Hienfis in Scotia, qui tres edidit libros de *Vita Sancti Columba*, & tres alios

alios libros *de locis Terræ Sanctæ*, quos Mabillonius parte II. sæculi III. Benedictini inseruit, eisque subiecit *Itinerarium* cujusdam Franci in loca sancta factum sæculo Ecclesiæ nono jam inclinante; *Godefridus* Abbas Wirumuthensis, qui scripsit prolixam Epistolam ad *Naitanum* Pictorum Regem *de Paschate & Tonsura*, scripsit etiam Homilias & Epistolas, quas memorant *Baleus & Pitseus*. His Ecclesiasticis Scriptoribus, qui septimo Ecclesiæ sæculo in Anglia celebres fuerunt, tres alii addi possunt, quorum primus est *Aldhelmus* Abbas Malmesburiensis, qui, præter librum *de laude Virginitatis* eximium, quem ad exemplum *Sedulii* Poetæ Christiani & versibus Hexametris & Prosa composuit, alia quamplurima præclara edidit Opera, quæ à *Baleo & Pitseo* recensentur. De Operibus etiam *Aldhelmi* legendus est *Wilelmus* Malmesburiensis in ejus Vita, quæ tempore Baronii non extabat. Alter, est *Cumeanus* Auctor libri *de Mensura Pœnitentiarum*, qui extat Tomo XI I. Bibliothecæ maximæ Patrum Editionis Lugdunensis. Postremus, est *Theodorus* Cantuariensis Episcopus, qui licet Græcus esset, non immeritò tamen inter Angliæ Scriptores connumerari potest, cum ibi Episcopali Infula exornatus floruerit. Scripsit autem *Theodorus* insigne *Pœnitentiale*, opus satis amplum, & omnibus fermè Pœnitentiæ casibus accommodatum, quod Manuscriptum asservatur in Bibliotheca Sancti Benedicti Cantabrigensi. Edidit præterea *Theodorus* Capitula Ecclesiastica, quæ Tomo VI. Editionis Labbeanæ Conciliorum leguntur. Mabillonius sæculo II. Benedictino Vitam Theodori Episcopi Cantuariensis ex variis Bedæ locis collectam

exhibet, & egregiis, pro more suo, Notis illustrat.

D. Nihil haftenus dixisti de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui septimo Ecclesiae saeculo in Italia, Gallia, & Germania floruerunt, quos tamen silentio prætermittere haud debemus.

M. In Italia septimo Ecclesiae saeculo doctrinae & pietatis laude conspicuus fuit *Jonas* Cœnobii Bobiensis Monachus, qui Vitas scripsit Sancti Columbanii Monasterii Bobiensis in Italia Primi Abbatis; Sancti *Eustasii* Secundi Abbatis Monasterii Luxoviensis in Galliis, Sancti *Attalæ* Secundi Abbatis Monasterii Bobiensis; Sancti *Bertulfi* Tertii Abbatis Monasterii Bobiensis, & Sanctæ *Burgundofaræ* Abbatissæ Eboriacensis Primæ. Has omnes Vitas à *Jona* descriptas exhibet doctissimus *Mabillonius* saeculo 11. Benedictino. In Galliis verò eruditione & pietate excelluit septimo Ecclesiae saeculo *S. Eligius* Noviomensis Episcopus, cujus Vita à Sancto *Audoeno* Rhotomagensi Archiepiscopo scripta legitur Tomo v. *Spicilegii*. Sexdecim etiam Homilias composuit Sanctus *Eligius*, quæ in Bibliotheca Patrum extant, & *Sermonem ad Plebem*, qui habetur in Appendice Tomi ix. Operum Sancti Augustini. Cum Sancto *Eligio* amicitiam junctus fuit Sanctus *Desiderius* Cadurcensis Episcopus in Galliis, qui duos scripsit Epistolarum libros, in quibus hæ Epistolæ, quas ad Episcopos, vel Abbates Gallicanos, qui ejus ætate doctrinam, & sanctimoniam præ cæteris eminebant, dederat, vel ab ipsis acceperat, continentur. Extant illi duo Sancti *Desiderii* Cadurcensis Episcopi Epistolarum libri in Bibliotheca Veterum Patrum. Auctor quidam Anonymus Sancti *Deside-*

rii Vitam descripsit , quæ extat apud *Labbeum* Tomo 1. novæ Bibliothecæ , & ex qua intelligimus , plures in Galliis septimo Ecclesiæ sæculo fuisse Episcopos, & Abbates doctrinâ & pietate illustres cum quibus maxima Sancto Desiderio intercedebat necessitudo . Eodem circiter tempore , quo S. Desiderius Cadurcensis Episcopus florebat in Galliis , *Marculphus* Monachus *Formularum Antiquarum* libros duos *Landerico* Parisiensi Episcopo nuncupavit , quos Clarissimus Dominus *Hieronymus Bignonius* in lucem edidit , iisque varias Appendices adjunxit . Post Bignonium easdem *Marculphi Formulas* eruditus *Baluzius* cum suis nævis in integrum restituit , aliasque subjecit , styli enim barbariem in Diplomatis, Formulisque publicandis retinendam esse optimè observat *Mabillonius* lib.2. de *Re Diplomatica* cap.2. Ex his *Marculphi* Formulis multa discimus Capita prisci juris & veterum morum , qui in Galliis sub prima Regum Dynastia vigeabant . Deniquè , sæpè laudatus *Mabillonius* in Præfatione in sæculum 11. Benedictinum multos perceret Monachos , qui sæculo Ecclesiæ septimo doctrinâ & pietate celebres periclitanti Ecclesiæ in Germania , Gallia , & Anglia opem tulerunt . Postquàm enim doctissimus ille Scriptor hac in Præfatione tristem exhibuit in Oriente conditionem Ecclesiæ Imperatoris Mahumetis tyrannide , & Hæresum atque errorum procellis miserum in modum afflicta , hæc deindè de loco , quo res Ecclesiæ septimo sæculo erant in Occidente , subjungit : *Neque tamen Occidentales , seu Aquilonares plagæ , ab suo quoque Contagio immunes erant . Gallia Paganos aliquot in locis , Corturiacenses , Tornacenses , Gandavenses , & finitimos*

rimos populos sustinebat. Britannia Insula Permixtos habebat Idololatrias, Scotos seu Hibernos à Romanis ritibus de Paschate deque Tonsura dissentientes patiebatur. Germania, Kiliano, Winfrido, Rudperto, aliisque Ductoribus, Evangelii lucem respicere cepit, Bonifacium sæculo insequenti Apostolum habitura. Columbanus in Gallia Monasticum statum extulit, Eustasius, Agilus, Amandus, Audomarus, Remoclus, Wandragisilus, Filibertus mirifice propagarunt. Augustinus, Wilfridus, Cuthbertus, Benedictus Biscopus Britanniam, Fructuosus, & Hildephonsus Hispaniam. Sanctorum Monachorum agminibus impleverunt. Horumce Illustrium Monachorum Vitas à variis Auctoribus descriptas exhibet Mabillonius sæculo 11. Benedictino, quod est septimum Ecclesiæ. Digtum ad fontem intendisse sufficiat.

D. Absolvistine Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum, qui septimo sæculo Ecclesiam suis lucubrationibus illustrarunt?

M. Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum, septimi sæculi claudet Crescennius Episcopus Africanus, qui claruit circa annum dxc. binaque condidit Opera, quæ ad jus Canonicum pertinent, nempe *Breviarium Canonum*, in quo Conciliorum Canones, & Romanorum Pontificum Decreta, citatis tamen locis quibus reperiri possint, ad trecenta Capitula revocavit: & *Concordiam*, seu *Librum Canonum*, in quo, ut brevioris Operis brevitatem compensaret, sub iisdem titulis ipsa Canonum & Decretorum verba recitavit. Mabillonius primâ parte Musæi Italici pag. 69. refert, se vidisse inter MSS. Bibliothecæ Valliscellanæ Collectionem Cresconii, & in ejus medio hæc verba inserta esse: *Concordia*

Cano-

*Canonum à Cresconio Africano Episcopo digesta sub Capitulis trecentis. Iste nimirum Cresconius bella & vi-
ctorias, quas Joannes Des. Patricius apud Africam
de Saracenis gessit, Hexametris versibus descripsit sub
libris Verum, Poëma illud Cresconii
ad nos non pervenit, sed omnino interiit; Vossius
siquidem in Historia de Poëtis Latinis nullam prorsus
Cresconii mentionem fecit, illius utique Poëma
non prætermittitur, si reverà adhuc extaret.*

D. Cum de Scriptoribus septimi Ecclesiæ sæ-
culi nihil amplius tibi dicendum supersit, expedire
ut nunc in medium producas illustres Viros, qui
octavo Ecclesiæ sæculo tam in Oriente, quam in
Occidente doctrinā & sanctitate cæteris prælu-
xerunt?

M. In Oriente octavo Ecclesiæ sæculo præ cæ-
teris doctrinā & pietate emicuit S. Joannes Dama-
scenus, nobilissimis in Syria, fideque Orthodoxa cla-
ris parentibus genitus, Caliphæ Saracenorum Mi-
nister & Damasci Præfectus. Quo anno natus sit,
quove anno obierit S. Joannes Damascenus? ob-
scurum prorsus est, quod vel conjecturā assequi nul-
lus potest. Certò tamen affirmari posse videtur,
eum natum esse ante exitum sæculi septimi. Nam
si Joanni Patriarchæ Hierosolymitano, qui ejus Vi-
tam descripsit, fides adhibenda sit; S. Joannes Da-
mascenus ante annum DCCXXX. eâ ætate erat, ut pu-
blica Saracenorum Principis negotia administraret,
& de Fide contra Hæreticos Iconomachos scriberet
ac strenuè disputaret. Vixit Joannes Damascenus
sub Leonis Isaurici, & Constantini filii ejus Imperio.
Omni Græcorum disciplinā, divinisque litteris im-
butus paternas divitias pro amore Christi deserens,

factus est Monachus, & contra exortam Iconoclastarum Hæresim omni rationum vi, & argumentorum è Sacris Scripturis petitorum efficaciam pugnavit. Undè ab hæreticis Imperatoribus Iconoclastis sæpiùs in exilium relegatus, & carceribus traditus in confessione fidei Catholicæ gloriose occubuit. Testatur Joannes Patriarcha Hierosolymitanus in Vita S. Joannis Damasceni, dexteram manum, justu Caliphæ Saracenorum, Sancto Joanni Damasceno abscissam, miraculose fuisse ei restitutam precibus Beatæ Mariæ Virginis, quæ eum sic affatus est: *En tibi manus sanata est: de cætero ne cessa, sed, sicut modò pollicitus es, fac eam calamus esse Scribæ velociter scribentis.* Multa, eaque præclara S. Joannes Damascenus reliquit Ecclesiæ ingenii sui monumenta, quæ doctissimus, mihiq; amicissimus noster Michaël Lequien in sua omnium Sancti Joannis Damasceni Operum recenti, & castigatissima Editione duobus Tomis in folio complexus est, ac Parisiis edidit anno MDCCXII. in primo tomo Editionis Operum S. Joannis Damasceni Cl. P. Lequien præmittit universo Operi Præfationem in novam Operum S. Joannis Damasceni Editionem à se adornatam. Deindè, subnectit *Diatribam* Leonis Allatii de S. Joanne Damasceno. Hanc Leonis Allatii *Diatribam* excipiunt septem elegantissimæ & omnis eruditionis genere refertæ Dissertationes Damascenicæ, quas ipse accuratissimo Criterio elucubravit. Sequuntur postea *Vita S. Joannis Damasceni* à Joanne Patriarcha Hierosolymitano conscripta; *Sermo de Philocosis*, & de Sancti Joannis Damasceni conversatione parva Enarratio; postremò, *Varia Testimonia Selecta Veterum de S. Joanne Damasceno* & ejus

& ejus scriptis. Hæc omnia, Prolegomenorum instar, toti Editioni Operum S. Joannis Damasceni à se concinnatæ præmisit percelebris laudatus Auctor, qui indefesso labore omnia S. Joannis Damasceni Opera suæ edita, suæ quæ necdum omninò prodierant, maximo Ecclesiæ & Reipublicæ Christianæ emolumento, Græco-Latina in lucem emisit. Ut autem faciliùs unicuique innotescere possent S. Joannis Damasceni Opera, quæ hætenùs non prodierant, vel solum latinè edita fuerant, ea, sæpè citatus Auctor, asterisco notavit, ut videre est in hac serie Operum S. Joannis Damasceni, quam, juxta accuratissimam P. Lequien Editionem hic in rem tuam attexere necessarium duxi.

S E R I E S O P E R U M

S. JOANNIS DAMASCENI

Quæ in recenti Editione P. Lequien continentur.

*Opera, quæ asterisco * notantur, aut necdum prodierant, aut latinè tantùm.*

T O M O I.

- | | |
|------------------|-----------------------------|
| | (Capita Philosophica, sive |
| 1. Scientiæ fons | (Dialectica |
| | (De Hæresibus |
| | (De Fide Orthodoxa. |

2. Pro

2. Pro Sacris Imaginibus Oratio Prima .
Secunda .
Tertia .
3. * Libellus de recta sententiâ .
4. * Libellus velut ex persona Petri Sanctissimi
Episcopi Damasci ad Episcopum Daræ
Jacobitam .
5. Contrâ Manichæos Dialogus .
6. * Disceptationes Christiani & Saraceni , cum
Disceptatiuncula à Theodoro Abucara ex
Joannis Damasceni Ore suscepta .
7. * De Draconibus & Strygibus .
8. De Sancta Trinitate .
9. Epistola ad Jordanem Archimandritam de
Hymno Trisagio .
10. * Epistola de Sanctis Jejuniiis .
11. * De octo Spiritibus nequitie .
12. Ex Sermonibus Sententiarum Fragmentum ,
quas Bilibaldus Pircheymerus ex Græcis
Latinas fecit .
13. De Virtute & Vicio .
14. Institutio Elementaris ad Dogmata , viva
voce Joannis Monachi Damasceni ad Joan-
nem Sanctissimum Leodiceæ Episcopum .
15. De Natura Composita contrâ Acephalos .
16. De duabus in Christo voluntatibus & opera-
tionibus , deque reliquis proprietatibus ,
ubi obiter de duabus Naturis & vna Hy-
postasi .
17. Dissertatio accuratissima adversus exosam
Deo Nestorianorum Hæresim .
18. Responsio ad eos , qui dicunt , si duæ naturæ
est homo, necesse est ut in Christo naturas
tres ,

tres, totidemque dicamus actiones, ut objicit Severus.

19. * Fragmentum de Theologia: *Qua ratione homo imaginem Dei referat*, aliaque varia Fragmenta ex Codice S. Hilarii.
20. * Fragmenta alia ex eodem S. Hilarii Codice.
21. * De Unione definitiones variaz.
22. * Fragmentum aliud ex Nicetæ Choniatz Theſauro.
23. * Fragmenta duo ex Catena Regia in Lucam.
24. * De menſibus Macedonicis ex Eccleſiaſtica traditione.
25. * De menſibus diverſis.
26. * Canon Paſchalis.
27. * Epiſtola ad quemdam miſſa: *Quid homo ſit?*

Opera dubia ac ſuppoſita.

1. Oratio de iis, qui in fide dormierunt, quomodo Miſſis, & eleemoſynis, & beneficiis, quæ pro illis fiunt, adjuventur.
2. * Epiſtola ad quemdam de Confeſſione: & qui tandem iidem ſunt, qui poteſtatem ligandi & ſolvendi acceperint?
3. * Oratio demonſtrativa de ſacris venerandis Imaginibus ad Chriſtianos omnes adverſus Imperatorem Conſtantinum Cabalinum & Hæreticos univerſos.
4. Epiſtola ad Theophilum Imperatorem de ſanctis & venerandis Imaginibus.
5. * De Azimis.
6. Epiſtola Sanctiſſimi Petri Manſur ad Zachariam Doarorum Epiſcopum.

7. Ejuſ-

7. Eiusdem, Caput de immaculato corpore, cuius participes sumus.
8. * Interpolationes duæ libri de Fide Orthodoxa, quarum incogniti sunt Auctores.
9. * Expositio & Declaratio Fidei. Genuinum hoc est S. Joannis Damasceni Opus, sed à P. Lequien latinè tantùm datur ex versione Arabica.

*His subjiciuntur Carmina Cantica
in varias solemnitates.*

1. In Theologiam.
2. In Theophania.
3. In Pentecosten, *dubiæ fidei.*
4. Eadem Carmina latinè solùm strictâ Oratione, *Jacobo Billio Interprete.*
5. In Dominicam Paschæ Cantica.
6. In Assumptionem Domini nostri Jesu Christi.
7. In Transfigurationem Domini nostri Jesu Christi.
8. In Annunciationem Dei Genitricis.
9. Precatio ad Christum versibus Anacreonticis. *Incertæ fidei.*

T O M O II.

1. * Ex universa interpretatione Joannis Chrysostomi excerpta Compendiaria à Joanne Damasceno.
2. * Sacra Parallela.
3. * Eclogarum Liber I. & II. sunt Parallelorum aliorum ex Codice Rupefucaldino Collegii Parisien-

rifiensis Societatis Jesu excerptiones cum eorum Indice .

4. * Oratio de gloriosa Domini nostri Jesu Christi Transfiguratione .
5. * In Ficum arefactam, & in Parabolam Vineæ .
6. * In Sanctam Parasceven & in Crucem .
7. In Sabbatum Sanctum .
8. * In Angelicam Annunciationem Incarnationis Christi ad illibatam Dominam nostram Mariam . *Latine tantum ex versione Arabica .*
9. * In Annunciationem Sanctissimæ Dominæ nostræ Dei Genitricis .
10. In Sanctissimæ Dominæ nostræ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ Natalitium diem .
11. * In eandem Sanctissimæ Dominæ nostræ Natalem diem .
12. * Encomium in dormitionem celebratissimæ, gloriosissimæ ac benedictæ Dominæ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ .
13. * In eandem .
14. * In eandem .
15. * In laudem S. Joannis Chrysostomi .
16. * Laudatio sanctæ & inclytæ Martyris Christi Barbaræ .
17. * Fragmentum sermonis cujusdam ex Catena Regia in Lucam .
18. * Precationes tres .

Præter hosce duos Tomos in Folio Operum S. Joannis Damasceni, alium Tomum parat doctissimus P. Lequien, in quo alias lucubrationes S. Joannis

nis

nis Damasceni nomine falsò insignitas inferet cum genuinis ejusdem Sancti aliquot sermonibus Asceticis, quos invenit in Codice manu exarato Bibliothecæ Illustrissimi Ducis Episcopi Metensis. Cæterum Clarissimo huic Scriptori exoticarum linguarum peritissimo, & Ecclesiasticæ antiquitatis indagatori sagacissimo plurimum debet Respublica literaria, quòd castigatissimam Operum S. Joannis Damasceni Editionem publicaverit, eamque elegantissimis Dissertationibus, Criticis Præfationibus, & doctissimis Annotationibus illustraverit.

Sancto Joanni Damasceno in Oriente suppare fuerunt *Cosma* Hierosolymitanus, *Georgius Hamartolus*, & *Anastasius* Abbas Monasterii Sancti Euthymii in Palæstina; de quibus pauca hic observare sufficiet. Prior, seu *Cosma* ex Abbate Episcopus Majumæ inauguratus elegantissimo præditus fuit ingenio, & cum S. Joanne Damasceno arctissimâ necessitudine junctus, eoque hortatore, Hymnos tredecim in præcipuas anni Festivitates composuit, qui extant Tomo XI. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunensis. *Triodium* etiam, quo Græci in divinis Officiis à Dominica septuagesimæ usque ad Octavam Pentecostes utuntur, editum dicitur à S. Cosma Hierosolymitano, auctum verò à *Theodoro*, & *Josepho* Studitis, ut observat *Aubertus Miræus* in *Auctario de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Alter, seu *Georgius Hamartolus* græcè scripsit *Chronicon ab exordio Mundi usque ad Imperium Constantini Copronymi*, quod in Bibliotheca Bavarica, MS. extare *Miræus* affirmat. Ejusdem etiam Georgii Hamartoli Homiliam de inventione S. Crucis edidit *Gretserus* Tom. II. de *Cruce*. Postremus, seu *Anastasius* Abbas Monasterii S. Euthy-

thymii in Palæstina, cujus meminit S. Joannes Damascenus initio Libelli *de Trisagio*, scripsit librum, contrâ Judæos, qui à *Turriano* latinè redditus, legitur apud *Canisium* Tomo III. *antiquarum Læctionum*, & Tomo XII. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunensis.

D. Protulitne octavum Ecclesiæ sæculum alios, præter istos, quos hætenùs recensuisti, Viros illustres, qui in Oriente litteris & pietate floruerunt?

M. Protulit adhuc octavum Ecclesiæ sæculum quatuor in Oriente insignes viros, videlicet *Germanum* Patriarcham Constantinopolitanum, *Andream* Cretensem Episcopum, *Georgium* Syncellum, & *Theophanem* Constantinopolitanum, qui eruditionis & pietatis laude maximè claruerunt; quorum Opera hic breviter indicabo. In primis, S. *Germanus*, qui, ut jam observavimus, fidei Catholicæ aduersus Iconomachorum Hæresim acerrimus defensor fuit, tres scripsit Epistolas, quæ in septima Synodo generali, quæ dicitur *Nicana secunda*, lætæ sunt ad confirmandam cultus Imaginum doctrinam ab Iconomachis impetitam. Duas ejusdem S. Germani Homilias de *Sanctâ Cruce* edidit *Gretserus* Societatis Jesu Theologus. Quinque ipsius Orationes edidit etiam eruditissimus noster *Combesius* Tomo I. Auctarii Biblioth. Patrum Græco-Latinæ. Non convenit inter Viros eruditos, S. Germanum, qui octavo Ecclesiæ sæculo Constantinopolitanam regebat Ecclesiam, esse Auctorem *Theoriæ Rerum Ecclesiasticarum*. Alii enim cum *Gretsero*, & *Leone Allatio* hanc *Theoriam* tribuunt *Germano juniori* Constantinopolitano Patriarchæ, qui initio sæculi XII. floruit. Alii cum *Bellarmino* eam adjudicant *Germano*,
qui

qui octavo sæculo vixit. *Andreas* Archiepiscopus Cretensis multas composuit Homilias & alia Opuscula, quæ doctissimus noster Combesius cum Notis, atque Onomastico peculiari Græco-Latinè Parisiis anno 1644. publicâ luce donavit. *Georgius Syncellus* Auctor est Chronographiæ ab Adamo usque ad Imperatorem Diocletianum productæ, quam circa annum DCCXCII. publicavit, eamque postea *Theophanes*, qui ei familiaris fuit, uberiori stylo continuavit. Interfuit *Georgius Syncellus* septimæ Synodo generali, seû Nicænæ secundæ, et, ut ait *Anastasius Bibliothecarius* in Præfatione Historiæ Ecclesiasticæ, tam pro fidei constantia, quam pro multarum virtutum insignibus, sanctæ memoriæ *Tarassii Regiæ Urbis Præsulis Syncellus effectus est*. Ejus Chronologiam eruditus noster *Goarus* adjecta versione Latina ex Regia Typographia cum Nicephori Constantinopolitani Breviario Chronographico in lucem edidit. Denique, *Theophanes* ex illustri Prosapia Constantinopoli ortus, eruditione & sanctimoniâ in Oriente celeberrimus fuit. Fidem Catholicam de sacrarum Imaginum veneratione sub *Leone Armeno* Imperatore Iconomacho intrepidè confessus, ejus jussu in carcerem detrusus est, ubi fame, pedoreque per biennium cruciatus est, Dein, in exilium deportatus ad palmam sempiternam in Cœlis percipiendam evolavit. Miraculis ejus sanctitas fuit illustrata, & ab Ecclesia Græca die XII. mensis Martii Officiis celebratur. Chronographiam scripsit *Theophanes*, quam ab anno primo Diocletiani Imperatoris, ubi *Georgius Syncellus* desierat, produxit usque ad annum DCCCXIII. hoc est, usque ad annum primum *Leonis Armeni* Imperatoris. Eamdem

dem Theophanis Chronographiam postea continuavit *Leo Grammaticus*, quem noster *Combesius* in *Notis* ad ejus Historiam ostendit supparem illis fuisse, quorum res gestas prosecutus est. Post Leonem Grammaticum Theophanis Historiam continuarunt *Auctor incertus* coævus, qui ea narrat, quæ tempore *Leonis Armeni* Imperatoris contigerunt; *Constantinus Porphyrogenita*, qui sæculo Ecclesiæ decimo Constantinopoli imperavit, quem Auctor alius incertus continuavit; denique *Symeon Magister* & *Logotheta*, vulgò *Metaphraste* appellatus, & *Georgius* Monachus, qui in *Constantino* iterum imperante Historiam absolvit. Hos omnes Historicos, præter Leonem Grammaticum, & priorem Auctorem incertum, noster *Combesius* è Græco in Latinum vertit. Theophanis Chronographiam è Græco in Latinum transtulit doctissimus noster *Jacobus Goarus*, *Notisque* illustravit; sed eo, dum Theophanis textum, & adornatam à se versionem Latinam prælo pararet, morte prærepto, Clarissimus noster *Combesius* hanc curam in se suscepit, ac Theophanis textum, concinnatamque à *Jacobo Goaro* carissimo sodali suo versionem recensuit, & Parisiis in Typographia Regia edi curavit cum *Notis* ejus posthumis, novisque observationibus illustratam. Si plura de *Theophane* scire aveas, leges ejus Vitam ab Auctore Anonymo scriptam, quam ex Veneta S. Marci Bibliotheca erutam Cardinalis *Franciscus Barberinus* ad *Combesium* nostrum transmisit, à quo latinitate donata & Chronographiæ Theophanis præfixa est. Lege etiam *Notas* doctissimi nostri *Goari* in Theophanem, ubi varia habet de aliis Sanctis, & Scriptoribus, qui hoc eodem Theopha-

nis nomine fuerunt insigniti, & de rebus, quæ ad præsentem Theophanem Chronographiæ Auctorem speciatim pertinent. *Bollandus* ad diem xii. mensis Martii, quo colitur S. Theophanes, duas illius exhibet Vitas ab incertis Auctoribus conscriptas.

D. Hæc, quæ hætenus de Viris illustribus, qui octavo Ecclesiæ sæculo in Oriente floruerunt, in medium protulisti, altius memoriæ infixæ teneo, quibus si nunc adjungas seriem aliorum Auctorum, qui eodem octavo Ecclesiæ sæculo in Occidente, eruditionis & pietatis laude præ cæteris claruerunt, plenam ac perfectam habebō notitiam omnium Scriptorum Ecclesiasticorum, qui octavum Ecclesiæ sæculum toto Orbe Christiano illustrarunt.

M. Inter Scriptores Ecclesiasticos, qui octavum sæculum in Occidente litteris & pietate nobilitarunt, eminet *Venerabilis Beda* Natione Anglus, professione Monachus Ordinis Sancti Benedicti, eximiam doctrinam & singularem pietate toti Orbi conspicuus, cujus præclaras virtutes Elogio historico latè prosequitur doctissimus *Mabillonius* sæculo iii. Benedictino parte 1. Natus est *Beda* anno dclxxii. & diem supremum obiit in ipso Ascensionis Christi Domini Festo, seu vii. Kalend. Junii anni dccxxv. statim ab ipso suo obitu *Sanctus* habitus est & appellatus, eumque pluribus Epistolis S. *Bonifacius* Moguntinus Archiepiscopus, & *Lullus* ejus successor commendarunt. Jam à nono Ecclesiæ sæculo nomen *Venerabilis*, Bedæ attribui cæptum est, ut liquet ex *Amalario* lib. i. de divinis Officiis cap. 37. ex *Jona* Aurelianensi Episcopo in lib. i. de Institut. Laicali cap. 16. & seq. necnon ex *Usuardo* in Martyrologio ad Nonas Augusti. Benè multa Opera edidit

dit Venerabilis *Beda*, de quibus fusè differit *Mabillonius* tùm loco jam à me laudato, tùm etiam Dissertatione peculiari, quæ habetur Tomo 1. Analectorum. Aliquot tamen *Beda* Opera nunc desiderantur, ut, exempli gratiâ, *Collectaneum ejus in Epistolas S. Pauli*. At enim, ut optimè animaduertit ibidem *Mabillonius*, *Collectaneum* illud in Epistolas Sancti Pauli, quod sub *Venerabilis Bedæ* nomine circumfertur, non est genuinus *Beda* fatus, sed *Flori* Ecclesiæ Lugdunensis Diaconi Opus est, ut manifestò constat ex duobus exemplaribus *Collectanei* à *Beda* conscripti, quæ à *Flori* *Collectaneo* diversa esse testatur *Mabillonius*, qui etiam ait, se legisse multos MSS. Codices, qui fidem faciunt, hoc *Collectaneum*, sub *Beda* nomine hætenùs vulgatum, Opus esse *Flori* Diaconi Ecclesiæ Lugdunensis. Hujus *Collectanei* *Beda* in Epistolas S. Pauli, quod nunc desideratur, mentionem faciunt *Hincmarus* Remensis Episcopus, præsertim in Opere adversus *Goteschalcum* cap. 1. & *Lupus* Ferrariensis Abbas in Epistola LXXVI. ad eundem *Hincmarum*. Ex quo *Mabillonius* falsi convincit *Baronium*, qui negat, ullum *Commentarium* in Epistolas S. Pauli fuisse à *Beda* conscriptum. Sed quamvis argumenta, quæ adducit *Mabillonius* dubitare non patiantur, *Beda* scripsisse *Commentarium* in Epistolas Pauli, certum tamen est, hunc *Beda* *Commentarium* necdùm, prodiisse in lucem, sed adhuc manuscriptum delitescere. *Henschenius* genuinum *Beda* Martyrologium publicavit, illudque Tomo 11. Sanctorum mensis Martii præfixit. Huic Martyrologio attexit idem *Henschenius* *Autuarium*, quod *Flori* Ecclesiæ Lugdunensis Diaconi nomine vulgavit, sed,

ne cum Bedæ textu confunderetur, minori charactere edi curavit.

Venerabilis Bedæ discipulum fuisse *Alcuinum*, Natione Anglum, & Caroli Magni Præceptorem opinantur nonnulli, sed non est dubium quin fallantur, quia Venerabilis Beda vivere desiit anno dccxxxv. quo tempore *Alcuinus* forsàn vix natus erat. *Alcuinus* itaque non Bedam Præceptorem habuit, sed *Egbertum*, & alium nomine *Ælbertum*, seu *Albertum*, qui fuerunt Archiepiscopi Eboracenses in Anglia. A' Carolo Magno. vocatus in Galhas *Alcuinus* multis Beneficiis Ecclesiasticis auctus est, ejusque nomine honorificentissimis Legationibus functus. Complures eruditionis famâ celebres discipulos habuit; in confutanda Hæresi *Elipandi Toletani*, & *Felici Urgellitani* Antistitum diù strenuèque adlaboravit. Monasticæ vitæ juxta Regulam S. Benedicti ineundæ percupidus fuit, probabilius tamen censent periti hujus temporis Critici, ipsum nunquam id vitæ genus fuisse amplexum. *Alcuini* tamen Monachatum multis probare conatur *Mabillonius* in ejus Elogio historico, quod habetur parte 1. sæculi iv. Benedictini. Mortuus est *Alcuinus* anno dccciv. ejusque Vitam à quodam Auctore Anonymo descriptam *Andreas Duchesnius* Editioni Operum *Alcuini* præfixit. Post verò hanc Editionem Operum *Alcuini* studio *Andreae Duchesnii* adornatam, typisque anno mdcxvi. Parisiis excusam, doctissimus *Mabillonius* Tomo iv. *Analectorum* publicavit Epistolas xxvi. *Alcuini*, & *Baluzius* Tomo 1. *Capitularium*, & Tomo 1. *Miscell. varia ejusdem Alcuini* edidit Opuscula. Denique, *Mabillonius* sæculo iv. Benedictino parte 1. refert non-

nonnulla Alcuini inedita scripta , ibidemque ostendit , librum *de Divinis Officiis* Alcuino à Baronio aliisque Auctoribus assertum , esse tantum farraginem ex diversis ipsius Alcuini , aliorumque Scriptorum eo posteriorum Operibus hinc inde collectam. Quod spectat librum , cui titulus est : *Confessio fidei* à Petro Chiffletio ab aliquot annis publicatum , genuinum *Alcuini* factum esse , adversus aliquos , qui id in dubium vocarunt , probat ibidem Mabillonius . Denique , convenit inter omnes peritos Criticos , librum *de Caremoniis Baptismi* non esse *Alcuini* , sed *Amalarii* Archiepiscopi Trevirensis , qui obiit anno DCCCXIV.

In Italia octavo Ecclesiæ sæculo floruerunt *Paulinus* Aquilejensis Episcopus , & *Paulus* Aquilejensis Diaconus . Prior , seu *Paulinus* gratissimus fuit *Carolo Magno* , qui eum rebus non in Italia solum , verum etiam in Gallia & Germania componendis præfecit . Fuit etiam *Paulinus* maximâ cum *Alcuino* *Caroli Magni* Præceptore amicitia conjunctus . Scripsit Libellum *de Sanctissima Trinitate* adversus *Eliandum* Toletanum , & *Felicem* Urgellitanum Antistites , & libros tres contra eundem *Felicem* , ac præterea , Opusculum *de Salutaribus Documentis* , quod inter Opera S. Augustini extabat ante ultimam eorum Editionem à PP. Benedictinis Congregationis Sancti Mauri adornatam ; sed istud Opusculum ex fide Codicum MSS. *Paulino* Aquilejensi Episcopo restituerunt doctissimi illi Ascetæ . Legesis Elogium historicum *Paulini* , quod texit *Bollandus* ad diem xi mensis Januarii . *Paulus* Diaconus Aquilejensis , & postea Monachus Cassinensis scripsit Libellum *de Metensibus Episcopis* , & jussu *Caroli Magni Imperatoris*

toris composuit *Homiliarium*, scù Lectiones, quæ per totius anni Festivitates legerentur. Observat tamen Mabillonius Tomo 1. *Annale&*. insertas fuisse in illud *Homiliarium* quasdam recentiorum Scriptorum *Homilias*, nempe *Herici Monachi Antistiodorensis*, quem, mortuo *Paulo Aquilejensi Diacono*, floruisse constat regnante *Carolo Calvo*. Additæ sunt etiam huic *Homiliario Haymonis Episcopi Alberstadiensis*, qui post *Pauli Diaconi Aquilejensis* mortem floruit, *Homiliæ*, ex quibus facile colligitur huic *Pauli Diaconi Aquilejensis Collectioni* variis temporibus additiones factas fuisse. Huic *Paulo Aquilejensi Diacono* *Vitam S. Gregorii Magni* tribuit Mabillonius Tomo 1. *Annale&torum*, quæ *Vita* diversa tamen est ab illa *S. Gregorii Magni Vita*, quam *Joannes Diaconus* publicavit, quæque edita est sæculo 1. *Benedictino*. Scripsit etiam *Paulus Aquilejensis Diaconus* sex libros de *Longobardorum gestis*. Præter hujusmodi lucubrationes à Scriptoribus octavi sæculi in Italia concinnatas, prodit eodem sæculo in Italia *Liber Diurnus Romanorum Pontificum*, qui ad *Gregori II. Romani Pontificis* tempora pertinet, uti existimat *Eruditus Garnerius Societatis Jesu*, qui primus illum in lucem emisit ex *MS. Codice nongentorum circiter annorum*. *Varia* in hoc *Diurno Romanorum Pontificum* extant *Capita Historica, Dogmatica, & Critica*, quæ doctissimis suis *Notis Garnerius* illustravit.

Germaniam octavo Ecclesiæ sæculo ad fidem Catholicam adduxit S. Bonifacius Natione *Anglus*, *Sedis Apostolicæ Legatus*, & totius *Germaniæ Apostolus* dictus. Plures scripsit *Epistolas graves & pias*, quas *Nicolaus Serarius* edidit, *Notisque* expla-

planavit. Composuit etiam S. Bonifacius librum, *de Unitate fidei Catholica*, quem laudat Zacharias Papa apud *Othlonem* lib. 2. cap. 9. quem librum haud alium esse, quàm Synodalia quædam Statuta, quælia *Acherius* Ordinis Sancti Benedicti Tomo ix. Spicilegii vulgavit, conjicit Mabillonius in Observationibus præviis ad Vitam Sancti Bonifacii parte II. sæculi III. Benedictini. Vitam S. *Livini* Episcopi & Martyris à S. Bonifacio literis mandatam fuisse dicitur, quod tamen omninò incertum esse, ostendit idem Mabillonius sæculo II. Benedictino.

In Hispania sub finem octavi sæculi *Etherius* Uxamensis Episcopus, & *Beatus* Presbyter sanctimoniâ & eruditione insignes floruerunt, & Catholicam fidem duobus libris adversus Elipandi Tolatani Episcopi Hæresim strenuè propugnarunt. In his etiam præclare disserunt de reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentia, de dispositionibus necessariis ad dignè communicandum, de Sacrificio Missæ, de Oratione pro Defunctis, quæ omnia Hæreticorum nostri temporis jugulum petunt, & Catholicæ Ecclesiæ Dogmatum antiquitatem disertè adstruunt. Scripsit etiam *Beatus* Presbyter Commentarium in *Apocalypsim*, ut videre est in ejus Vita ab Auctore Anonymo descripta, quam Bollandus inter Acta Sanctorum mensis Februarii Tomo III. & Mabillonius Tomo I. sæculi IV. Benedictini vulgarunt. Monachos fuisse *Etherium*, & *Beatum* probat ibidem Mabillonius in Observationibus præviis ad Vitam S. *Beati* Presbyteri.

In Gallis denique octavo Ecclesiæ sæculo doctrinâ & pietate celebres fuerunt *Theodulfus* Aurelianensis

nenfis Episcopus, *Fredegarius*, & *Ambrosius Authpertus*, sive *Authbertus*. De Patria Theodulfi non convenit inter eruditos. Alii siquidem cum *Sirmondo* volunt, eum fuisse Natione Italum; alii verò cum *Mabillonio* illum ex Hispania fuisse oriundum affirmant. Hoc unum apud omnes certissimè constat, Theodulfum à Carolo Magno in Gallias, propter scientiæ prærogativam, quâ pollebat, adscitum magnâ ibi eruditionis & pietatis famâ fuisse commendatum. Inter multa, quæ edidit, Opera, duopotissimum celebrantur, videlicet *Liber de Baptismo*, quem sollicitatus à Magno Archipræsule Senonensi, & Joanne Arelatenfi Antistite scripsit; & *Capitulare*, quod sex & quadraginta Capitulis constat, & in quo saluberrima tum Presbyteris propria, tum Communia, quibus subdita sibi Plebes instituere, ac informare debent, vitæ Christianæ documenta traduntur. Mortuus est Theodulfus anno DCCCXXI. ejusque Opera à Sirmondo collecta sunt, Notisque illustrata. *Fredegarius* Scholasticus *Epitomen Historiæ Francorum* à Gregorio Turonensi Episcopo editæ lucubravit. Scripsit etiam Chronicon, quod à fine Historiæ Gregorii Turonensis usque ad Pippini Francorum Regis inaugurationem perduxit. *Fredegarii* Chronicon excipit Appendix à Pippini Regis coronatione ad annum usque septingentesimum sexagesimum octavum. Extant *Fredegarii* Opera Tomo 1. Historic. Francorum ab *Andrea Duchesnio* publicata. Demùm, *Ambrosius Authpertus* Natione Gallus Monachus Ordinis S. Benedicti, ac deindè Abbas Monasterii S. Vincentii Martyris, quod propè *Wlturnum* fluvium in Samnio situm est, scripsit decem libros in Apocalypsin, Commentarios

rios in Scripturam Sacram, quædam Opuscula, Ascetica, nonnullas Homilias, & Vitas quorundam Sanctorum Monachorum, aliaque Opera, quorum Catalogum exhibet *Chronicon S. Vincentii de Vulturno*.

D. Ecce, quæso, inter Viros illustres, qui octavo Ecclesiæ sæculo in Galliis floruerunt, nullam prorsus mentionem fecisti *Caroli Magni* Francorum Regis, quem tamen Auctorem librorum *Carolinorum*, & Universitatis Parisiensis, omnium Academicarum facile Principis, fundatorem ac institutorem fuisse multi constanter affirmant?

M. Carolum Magnum Francorum Regem in Scriptura Sacra, & Sanctorum Patrum doctrina, versatum fuisse, omniumque Virorum sui temporis litteratorum Mæcenatem munificentissimum testatur *Eginhardus* in ejus Vita. At Carolum Magnum quatuor librorum, qui *Carolini* dicuntur Auctorem fuisse non ita certò liquet. Nonnulli siquidem post *Bellarminum* existimantes, ejusmodi libros Carolinos favere Iconomachis, asserunt, illos Carolo Magno perperam adscriptos esse, sed ab imperito quodam Hæretico exaratos, & datos Carolo Magno, qui eos misit ad Hadrianum Summum Pontificem. Alii verò periti Critici ex MSS. exemplaribus Vaticano & Tiliano, quæ *Caroli Magni* nomen præferunt, ex Præfatione etiam horumce librorum, in qua Auctor disertè asserit, se in sinu Ecclesiæ Regni gubernacula suscepisse, & ex aliis compluribus conjecturis, quæ legi possunt apud nostrum *Natalem Alexandrum* Dissertatione vi. in Historiam Ecclesiasticam octavi sæculi, probant Carolum Magnum esse legitimum parentem horumce quatuor libro-

librorum Carolinorum, quos Bellarminus falsò supponit Iconoclastarum Hæresi favere, cum potiùs ipsissimam adstruant doctrinam, quam octavo sæculo Ecclesia Gallicana circà cultum Imaginum propugnabat, & solos reprehendant abusus, qui in cultum Imaginum irrepere possunt, sicut loco mox laudato fusè ostendit Natalis Alexander contrà *Daleum* Calvinistam, & *Forbesium* Lutheranum. Probabiliùs itaque est, Carolum Magnum Auctorem esse quatuor horumce librorum Carolinorum, aut saltem, illos, eo jubente, ab alio ex ejus persona & nomine editos fuisse.

Quantùm attinet ad fundationem, seu institutionem Universitatis Parisiensis factam, ut nonnulli dicunt, à Carolo Magno, existimo nihil certi super hac re affirmari posse, cum Scriptores hac in re varient linguis & sententiis. Vir Clarissimus *Balans*, qui non multis abhinc annis Historiam Universitatis Parisiensis elegantè scripsit, ejus institutionem adscribit Carolo Magno. At *Loiselinus* in Tractatu de *Universitate Parisiensi*, ejus institutionem Carolo Magno adscriptam inter fabulas recenset, eamque dicit reverà attribuendam esse *Ludovico VII.* Galliarum Regi, qui regnare cepit anno mcccxxvii. & filio ejus *Philippo II.* qui Patri in Regno successit anno mclxxx. sed in his, quæ de Carolo Magno non satis comperta sunt, & de quibus inter Scriptores necdùm convenit, judicium meum non interponere satius esse duco. Hoc unum certò affirmare possum, Carolum Magnum plures scripsisse Epistolas, & multa cum Episcoporum consensu edidisse *Capitularia* maximam partem Ecclesiastica, seu, quæ complectuntur leges de rebus & personis Ecclesiasticis

sticis ex Canonibus Conciliorum, & Decretis Summorum Pontificum excerptas. *Angeſiſus* Abbas anno DCCCXXVII. Capitularia Caroli Magni, & Ludovici Pii collegit, & in quatuor libros distribuit, quibus postea tres libros addidit *Benedictus Levita* ex Archivis Ecclesiarum, præsertim Moguntinæ, & ex antiquis Chartularum scriniis extractos, quos integros septem Capitularium libros perdoctus *Baluzius* summâ curâ recognovit, & Notis ac Dissertationibus illustratos in lucem edidit an. MDCLXXVII. Extat etiamnum ejusdem Caroli Magni Codex Epistolaris dictus *Carolinus*, quem post Baronii mortem *Jacobus Gretſerus* anno MDCXIII. Ingolstadii publicavit, qui continet Epistolas, quas Romani Pontifices Gregorius III. Zacharias, Stephanus II. Paulus, Stephanus III. Hadrianus, & Pseudo-Constantinus ad Carolum Majorem Domus Regiæ, ad Pippinum, ad Carolum Magnum, & ad Carolomannum ejus fratrem direxerunt. Hæ omnes Summorum Pontificum Epistolæ jussu Caroli Magni anno DCCXCI. collectæ sunt, & in unum corpus redactæ. Quæ collectio extracta deinde est ex antiquo MS. Bibliothecæ Cæsareæ, ut testatur *Lambecius* lib. 2. ejusdem Bibliothecæ cap. 5. ubi tamen conqueritur, quod ille, qui Codicem descripsit & ad Gretserum misit, nimiam nonnullis in locis corrigendis & mutandis sibi arrogavit licentiam. Extant etiam omnes istæ Epistolæ Codicis Carolini apud *Duchefnium* Tomo III. Sed de Scriptoribus Ecclesiasticis, quæ sæculis septimo & octavo doctrinâ & pietate præ cæteris excelluerunt, hæc dicta sufficiant.

COLLOQUIUM VI.

*De Doctrina, Disciplina, & Morali
Christianorum, qui sæculis septimo
& octavo vixerunt.*

D. CUM certò sciam, Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, utpotè omninò invariabilem, ab ipsis Apostolorum temporibus ad nos usque eandem jugiter puram & illibatam fuisse propagatam, supervacaneum esset impræsentiarum inquirere, quænam sæculis septimo & octavo fuerit doctrina Ecclesiæ, nisi ad id investigandum me compelleret petulantia Hæreticorum, qui ab Ecclesiæ Catholicæ gremio cum recesserint, infrunito ore asserere solent, multa nunc in Ecclesia Catholica proponi & teneri doctrinæ Capita, de quibus in tota retrò antiquitate temporum altum est silentium, nec ullum prorsùs extat vestigium. Ut igitur fidei hostium audaciam faciliùs reprimere possim, præstat ut in hocce Colloquio paululùm disseramus de doctrina, quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo apud Christianos constantèr vigeat.

M. Quamvis Historia Ecclesiastica disertè ostendat, ut ait Lanfrancus in Commentario de Eucharistia adversùs Berengarium, quod hanc fidem, quam nunc habemus, omnes fideles, qui nos præcesserunt, à priscis temporibus habuerunt; attamen non expedit, ut ea, quæ ad fidem adversùs Hæreticos certis argumentis & auctoritatibus tuendam spectant, ab Historiæ Ecclesiasticæ Scriptore datâ operâ

râ pertractentur, cùm id oneris potissimùm incumbat Theologis Polemicis, quorum inter scribendum præcipuus scopus esse debet controversias Catholicos inter & Heterodoxos versantes dirimere, ac explanare. Ne igitur Officium, quod sibi vendicant Theologi Polemici usurpare, & in alienam, ut aiunt, messem falcem mittere videar, qui solum Historiam Ecclesiasticam compendiosè describendam suscepi, non institutam Dissertationes Polemicas, sed dumtaxat simplici narratione rerum, quæ à locupletissimis testibus, & probatissimæ fidei id ætatis Scriptoribus referuntur, ob oculos tuos ponam fidei Catholicæ doctrinam, quam Christiani sæculorum Ecclesiæ septimi & octavi profitebantur; undè nullo negotio colligere poteris, omnia doctrinæ Catholicæ Capita, de quibus modò Heterodoxi cum Catholicis magno quidem sed inani studio altercantur, fuisse ab omnibus Christianis, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, unanimi consensu recepta atque approbata, quibus è diametro opponuntur errores, quos Hæretici hujus temporis aut obsoletos recoxerunt, aut proprio Marte proculderunt.

In primis, certissimè constat, Christianos, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, rejecisse omnes hæreses, quæ tam circa Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, quàm circa Incarnationem Verbi Divini sex prioribus Ecclesiæ sæculis emerferunt, Anathema etiam dixisse Hæresibus Monothelitarum, & Iconoclastarum, quæ sæculis septimo & octavo pulularunt, summâque, ut par est, veneratione excepisse omnes definitiones Conciliorum generalium, in quibus Hæreses proscriptæ fuerunt. Hoc religiosum

giosum mentis obsequium, hæc profunda erga definitiones Ecclesiæ veneratio, quæ antiquorum Christianorum animis penitus infidebat, procùl abest ab Hæreticis hujus temporis, qui prædamatas jam Hæreses pro suo arbitrio renovant, mordicusque tuentur. Nec Pontifices, nec Ecclesiam in Conciliis congregatam, nec Sanctos Patres audire volunt, sed se ipsos dumtaxat, sibi que, quod sanè lepidum ac ludicrum est, & aliis promiscuè suæ sectæ viris, necnon mulierculis jus attribuunt interpretandi Scripturam Sacram, & dirimendi omnes, quæ suboriri possunt, fidei controversias. Quod certè Hæreticorum Dogma, quo nullum, meâ quidem sententiâ, infestius & absurdius excogitari potuit, planè destruit Hierarchiam Ecclesiæ, Episcoporum potestatem ad nihilum redigit, ad schismata & innumeros errores latissimam viam aperit, & omnia sùs deque miscet in Ecclesia, ut latè probant nostri Polemici Theologi in suis contrà Hæreticos controversiis. Sed, ut de fidei nostræ Dogmatibus, quæ ab Hæreticis nostri temporis impetuntur, speciatim aliquid dicamus, difficile non erit eorum antiquitatem & consensionem cum doctrina Christianorum, qui sæculis Ecclesiæ septimo & octavo vixerunt, breviter hîc & historicè demonstrare.

Negant Hæretici realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento, Missamque verum esse & propriè dictum Sacrificium. At Christiani, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, eandem circà præsentiam Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & circà Missæ Sacrificium fidem tenebant, quam nunc fidelibus

libus credendam proponit Ecclesia Catholica. Observat quippè doctissimus *Mabillonius* in Præfationibus II. sæculi Benedictini, quod est Ecclesiæ septimum, & III. sæculi Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum, Viros pios haud paucos per hæc duo sæcula rem sacram quotidie frequentasse, seu Missam celebrasse, & eos, qui diebus festis Missarum solemnibus intererant, cibi ac potus expertes esse debuisse, ut constat ex Auctore antiquo & gravi in libro de *Vita S. Walarici* cap. 15. ubi hæc habet: *Duo germani erant, qui ad eum (scilicet S. Walaricum) in festivitate Sancti Martini advenerant, quibus increpando ait: admiror cur ante Missarum solemnibus bibere præsumpsisti. Qui confitentes commissum suum, veniam postulant, & de reliquo sese emendaturos spondent. Cum maxima cura & singulari pietate præparabatur panis, qui super Mensam Domini in Sacrificio offerri debebat, isque erat integer, nitidus, super cæteros albus, & diversus à pane usitato & communi, sicut statuitur in Concilio Toletano decimo sexto habito anno DCCXIII. Canone sexto his verbis: Ad conventus nostri agnitionem delatum est, quod in quibusdam Hispaniarum partibus quidam Sacerdotes, non panes mundos & studio præparatos super Mensam Domini in Sacrificio offerant; sed de panibus suis usus præparatis crustulam in rotunditatem offerant. Quod factum nequaquam in sacra auctoritatis historia gestum ostenditur. Unde id unanimis nostræ elegit conventus, ut non aliter panis in Altari Domini benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer, & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus, neque grande aliquid, sed modica oblata, secundum quod Ecclesiastica consuetudo retentat. Cæterum, an panis, qui sæculis*

culis septimo & octavo in Ecclesia tam Orientali ,
 quam Occidentali offerebatur in Missæ Sacrificio ,
 esset Azimus , au fermentatus ? non convenit inter
 Doctores Catholicos . *Jacobus* siquidem *Sirmondus*
 singulari , quod edidit , de *Azimis* Opusculo , pro-
 bandum suscepit , Romanam Ecclesiam non nisi ali-
 quandiù ab obitu *Photii* Patriarchæ Constantino-
 politani Azimis panibus in Missæ Sacrificio uti ce-
 pisse ; idque colligit ex silentio ejusdem *Photii* , qui
 cum multiplices Latinorum ritus , mores ac cœre-
 monias malignè carperet , nullam eis propter Azi-
 ma litem moverit . At mihi multò probabiliùs vi-
 detur , Ecclesiam Romanam ante obitum *Photii* ,
 qui nono sæculo Ecclesiam Græcam diro schismate
 à Latina divulgavit , panem Azimum in Missæ Sacrifi-
 cio adhibuisse . *Alcuinus* quippè , qui octavo Eccle-
 siæ sæculo sub Carolo Magno florebat , initio na-
 scentis hæresis *Felici* *Urgellitani* , & *Elipandi* *To-*
letani Antistitum , hoc est , ante Synodum Franco-
 fordiensem celebratam anno dccxciv. scripsit Epi-
 stolam ad Lugdunenses , in qua consuetudinem in-
 probat Hispanorum quorundam , qui sal in panem
 oblationis mittebant , quod , inquit , nec universa
 Ecclesia observat , nec Romana custodit auctoritas .
 Tum subindè pergit *Alcuinus* : Tria sunt , quæ in
 Sacrificio hujus testimonii offerenda sunt , panis , aqua
 & vinum . Panis , qui in Corpus Domini consecratur ,
 absque fermento alterius infectionis debet esse mundis-
 simus . Ex quibus verbis perspicuum est , panem
 dumtaxat Azimum , non fermentatum , tempore
Alcuini , hoc est , octavo Ecclesiæ sæculo , ad Aram
 adhibitum fuisse ab Ecclesia Romana . Verùm , ce-
 lebrem istam controversiam de materia Sacrificii

Eu-

Eucharistici , utrùm videlicet perpetuus fuerit solius Azimi panis in Ecclesia Latina usus, sicut contendit doctissimus *Mabillonius* in Disquisitione, de pane Eucharistico , vel utrùm solius Azimi panis in Ecclesia Latina usus à tempore tantùm Schismatis *Photii* adhiberi cæperit , ut docet *Sirmondus* in suo de Azimis Opusculo ? hanc, inquam, celebrem controversiam opportunius expendemus in Colloquiis in Historiam noni Ecclesiæ sæculi , quo cæpit Schisma Photianum . Satis hic observasse sufficiat , Christianos, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, firmiter credidisse Missam esse verum & propriè dictum Sacrificium incruentum , in quo non alià offertur victima , quàm Christus Dominus , & ad illud divinum peragendum Sacrificium Sacerdotes id temporis usos fuisse Altaribus mobilibus, editis, & cavis , de quibus legendus est *Mabillonius* in Præfatione sæculi II. Benedictini , quod est Ecclesiæ septimum , ubi etiam observat , solemne etiam fuisse per hæc duo sæcula , septimum & octavum , Laïcis sacram communionem manu recipere, & sub utraque specie communicare , idque colligit ex Actis Sanctæ *Odiliæ* Abbatissæ , quæ morti proxima cum Calicem , in quo Dominicum Corpus & Sanguis habebatur , sibi adferri præcepisset , propriis manibus eum accipiendo , sancta communione participata, omnibus cernentibus , animam reddidit . Sed hunc antiquum usum , qui meram spectat disciplinam , & ex quo multa nascebantur incommoda & pericula iustis de causis postea sustulit Ecclesia .

Secundò , inficiantur Hæretici hujus temporis Confirmationem , quæ confertur per impositionem manuum Episcopi esse verum novæ legis Sacramen-

tum, & per eam dari Spiritum Sanctum; insuper usum Confessionis Sacramentalis admittere nolunt. At sæculis Ecclesiæ septimo & octavo Episcopi per manuum impositionem fideles confirmabant, & Sacramentalis Confessio erat in usu, eaque ad Sacrosanctam Eucharistiam necessario præmitti debebat. De Sacramento Confirmationis luculentum exemplum profert Venerabilis Beda in Vita S. Cuthberti solutâ oratione compositâ Capp. 29. & 32. sed præsertim in Epistola ad Egbertum, ubi hæc habet: *Si autem aliquid utilitatis fidelibus conferre per manus impositionem, qua Spiritus Sanctus accipitur, credimus, constat è contrario, quod hæc ipsa utilitas eis, quibus impositio defuerit, abest.* Confessionis autem Sacramentalis usum ac necessitatem disertè adstruit Alcuinus, Præceptor Caroli Magni, in Epistola, quæ, juxtâ editionem Chesniamam, ordine est septuagesima prima directâ ad quosdam Laicos in Provincia Gothorum, qui peccata sua Sacerdotibus confiteri recusabant. Sic autem in prædictâ Epistola scribit Alcuinus: *Dicitur verò neminem ex laicis suam velle Confessionem Sacerdotibus dare, quos à Domino Christo cum Sanctis Apostolis ligandi solvendique potestatem accepisse credimus.* Deindè, variis argumentis & necessitatem Confessionis in peccatore, & facultatem absolvendi in Sacerdote probat Alcuinus, & ex comparatione trium Mortuorum, quos Dominus suscitavit, tria distinguit peccatorum genera, *quæ modò quotidie divina confitentibus suscitare solet gratia.* Alii quippè, inquit, in corde peccant, alii opere, alii ex consuetudine, ac demùm ità concludit: *Hæc cogitate, charissimi fratres, & in quacunque harum trium mortium generibus, si quis ja-*
ceat,

ceat, citius ad Confessionis probatissima medicamenta confugiat, salutifero pœnitentiæ se abluat medicamine; ut non ad iudicium damnationis, sed ad salutem sanctificationis communicet Corpore & Sanguine Domini Nostri Jesu Christi. Paucis verò interjectis, hæc subjungit: Sequimini vestigia Sanctorum Patrum, & nolite in Catholica Fidei Religionem novas inducere sectas. Cavete vobis venenosum erraticæ invectionis fermentum, sed in sinceritate & veritate mundissimos sacra Fidei comedite panes. Extat insupèr, ad probandum Confessionis Sacramentalis usum octavo Ecclesiæ sæculo viguisse, insigne monumentum petitum ex Actione prima Concilii Romani sub Zacharia Romano Pontifice celebrati anno DCCXLIV. ubi de præsumptione Aldeberti hæretici legitur, hoc maximum ejus scelus & blasphemiam contra Deum fuisse, quod venienti populo & prostrato antè pedes ejus & cupienti confiteri peccata sua dicebat: Scio omnia peccata vestra, quia mihi cognita sunt occulta vestra; ideòque opus non est confiteri ea. Securi ergò & absoluti de peccatis vestris præteritis revertimini ad domos vestras cum pace. Quæ verba manifestò indicant, moris tùm temporis fuisse, ut qui Sacerdotibus peccata sua in aurem revelare volebant, prostrati antè pedes Confessarii id præstarent. Plura super hac re legelis apud doctissimum Mabillonium in Præfatione primæ partis sæculi III. Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum, ubi de Confessione Sacramentali, quæ eâ ætate fiebat in extremis, antè confirmationem, antè peregrinationem, antè Monasticæ vitæ institutum, antè militum initiationem, antè pugnam, in Festis anni præcipuis, de Confessione Sacerdotum, Monachorum, & sanctimoniarum perdoctè & elegantèr disserit.

Tertiò, Hæretici nostri temporis Status Monastici, & Pœnitentiæ sunt osores. At sæculis Ecclesiæ septimo & octavo Status Monasticus in maximo honore habebatur, ut videre est apud sæpius laudatum *Mabillonium* in Præfationibus sæculi II. & III. Benedictini, & in Actis Sanctorum Monachorum, quæ in his duobus sæculis Benedictinis refert idem Clarissimus Author. Vigebat etiam hisce sæculis pœnitentia publica, cujus conservationi diligentèr invigilabant Pastores. Hinc Patres Concilii Cloveshovienfis octavo sæculo celebrati gravitèr conquesti sunt de pœnitentiæ publicæ redemptione, quæ à quibusdam fiebat per eleemosynas, & Missas. Patres etiam Cabilonensis ac Remensis Synodorum multùm improbarunt redemptionem, seu remissionem, & publicæ pœnitentiæ relaxationem, quæ nonnullis indulgebatur propter laborem peregrinationum *Romanæ, Turonumve, & alia quadam loca sub prætextu orationis*, ut loquuntur Patres Cabilonenses. Quæ de re legendus est *Joannes Morinus* Congregationis Oratorii Presbyter in libris, quos edidit, de *Pœnitentia*.

Quartò, Hæretici nostri temporis Cultum, qui defertur Corporibus, seu Reliquiis Sanctorum damnant, omnemque venerationem adimunt sacris Imaginibus. At, Christiani, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, cultum detulerunt Corporibus & Reliquiis Sanctorum, quæ, ut ostendit *Mabillonius* locis mox citatis, è tumulis, in quibus jacebant, tum temporis levati, transferrique cæperunt, quod tamen antehac nunquàm, aut saltem rarò factitari solebat, sicut colligitur ex Epistola Sancti Gregorii Magni ad *Constantiam* Augustam, quæ propter eam,

eam, quam in honorem Sancti Pauli Apostoli in Palatio ædificabat Ecclesiam, Caput ejusdem Apostoli, aut aliud quid de corpore ipsius ad se transmitti petierat; respondit Sanctus Gregorius, id tibi non licere, relatis variis prodigiis ad tumulos Sanctorum Petri & Pauli, ac Laurentii factis adversus eos, qui humum eorum sepulchris contiguam effoderunt. Tum subdit: *Cognoscat autem tranquillissima Domina, quia Romanis consuetudo non est, quando sanctorum Reliquias donat, ut quidquam tangere præsumant de Corpore, sed tantum in Pixide brandeum (seu linteum) mittitur, atque ad Sanctorum Corpora ponitur; quod levatum, in Ecclesia, quæ est dedicanda, debita cum veneratione reconditur, & tanta per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum Corpora deferantur. Et infra ait: in Romanis namque, vel totius Occidentis partibus omnino intolerabile est, atque sacrilegum, si Sanctorum Corpora tangere quisquam fortasse voluerit. Quod si voluerit, certum est quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum consuetudine, qui Ossa Sanctorum levare se asserunt, vehementer miramur, & vix credimus. Quibus verbis manifestum est, Sancti Gregorii Magni Pontificatu nefas fuisse in Occidente Sanctorum Corpora contingere, aut è tumulis levare, sed Reliquiarum loco brandea (seu linteum) fuisse transmissa. Verum, per sæcula septimum & octavum Christiani, ut majorem Corporibus Sanctorum venerationem conciliarent, illa è tumulis, in quibus erant recondita, levare, atque transferre cæperunt. Legitur etiam in libello de Metensibus Episcopis, quem Paulus Diaconus scripsit, Chrodegangum Metensem Episcopum circa annum dccxlv.*

obtinuisse à *Paulo Romano Pontifice* tria Corpora Sanctorum Martyrum, scilicet *Gorgonii*, *Naborii*, & *Nazarii*, quæ inter Monasteria divisa fidelium pietati ac venerationi exhibuit. Magna cum solemnitate septimo Ecclesiæ sæculo celebrari in Occidente ceperunt festivitates Circumcisionis Christi Domini, Epiphaniæ, Annunciationis, Purificationis, Assumptionis, & Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis. Celebris quoque tum erat festivitas sub invocatione Mariæ Virginis & omnium Sanctorum Martyrum ob dedicationem Templi Romæ dicti *Pantheon* à Bonifacio IV. Pontifice Maximo factam anno *DXIII*. Cui festivitati postea successit dies festus Kalendis Novembris omnibus Sanctis Sacer. Doctissimus Cardinalis *Bona* in libro *de divina Psalmodia* cap. 12. asserit, in Monasterio Cryptæ Ferratæ servari Manuscriptos Codices Græcos Sancti Joannis Damasceni, qui sæculo octavo floruit, ubi Officia Virginis Deiparæ exarata, & in omnes anni menses digesta sunt. Quo non solum roboratur Historia Vincentii Bellovacensis, qui Speculo Historico lib. 17. cap. 103. scribit, Sanctum Joannem Damascenum persolvissè quotidie Horas Canonicas Beatæ Virginis Deiparæ, sed etiam palàm ostenditur, jam octavo Ecclesiæ sæculo modum colendi, & invocandi Sanctos, præcipuè Mariam Virginem, fuisse præfixum usuque receptum. Quod attinet ad Cultum, quem Catholici deferunt sacris Imaginibus, & quem Hæretici tantoperè averfantur, certum est Catholicorum doctrinam de exhibendo Cultu sacris Imaginibus fuisse à Sanctis Patribus approbatam, stabilitam ac definitam esse octavo Ecclesiæ sæculo solemnî Decreto septimæ Syno-

Synodi Generalis, quæ est Nicæna secunda contrâ Hæreticos Iconomachos congregata, ut in superioribus Colloquiis commonstravimus, adeoque Hæreticos, qui hunc extinctum Iconoclastarum errorem postremis hisce temporibus renovarunt, ab avita Catholicorum doctrina descivisse.

Deniquè, mortuos precibus ac suffragiis vivorum apud Deum juvari, & à piacularibus pœnis, quibus in Purgatorio torquentur, liberari posse, (quod pertinacitè negant Hæretici) apertè demonstrant Societates illæ, quæ octavo sæculo in commendationem Mortuorum institutæ sunt, & perpetua Anniversaria, quæ ad eorum animas pœnis eximendas frequentari cæperunt. De ejusmodi Societatibus insignis extat locus apud Venerabilem *Bedam*, qui pro mercede Vitæ Sancti *Cuthberti* Cantuariensis Episcopi à se conscriptæ hæc rogat in Prologo ad *Eadfridum* Episcopum Lindisfarnensem. *Me defuncto pro redemptione animæ meæ, quasi pro familiaris ac vernaculi vestri, orare, & Missas facere & nomen meum inter vestra scribere dignemini.* Plures etiam eâ de re leguntur Epistolæ Sancti *Bonifacii* Episcopi Moguntini & Martyris, ut videre est apud *Mabillonium* in Præfatione primæ partis seculi 111. Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum. De Spiritus Sancti à Patre, Filioque processione Græcos inter & Latinos octavo sæculo mota est Controversia, quam in Conciliis Francofordiensi, & Gentiliacensi diremerunt Latini definientes juxta Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum doctrinam Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere. Sed de doctrina, quam uno consensu, apertè, frequentè & perseverantè sæculis Ecclesiæ septimo

& octavo tenuerunt fideles , & quam etiamnum ,
constanter profitetur Ecclesia Catholica , hæc bre-
viter retulisse sufficiat .

D. Hæc antiqua & perpetua doctrinæ Ecclesiæ
Catholicæ consensio unum mihi instar omnium sup-
peditat argumentum ad tela Hæreticorum eluden-
da , Sophismata diluenda , & Ecclesiæ Catholicæ
causam feliciter propugnandam . Habet siquidem
Ecclesia Catholica , ut jam in præcedentibus Collo-
quiis luculenter ostendisti , venerandos primævæ
doctrinæ & fidei suæ testes . At Hæretici malè sibi
conscii in ipsam antiquitatem temerè insurgunt ,
Sanctos Patres lacerant , conculcant , cane pejus &
angue traducunt odio , atque antiquorum Hæresiar-
charum , quibus , velut suis parentibus , gloriantur ,
errores indeficienti Ecclesiæ judicio prædamnatos
ab orco revocant , atque obfirmatis animis tuentur .
Undè sese Novatores produnt , & Fidei Catholicæ
desertores , quia , sicut hesternâ die legebam apud
Tertullianum in lib. de Præscript. Hæreticorum ,
capite vigesimo : *Constat omnem doctrinam , quæ cum
Ecclesiis Apostolicis Matricibus , & Originalibus fidei
conspirat , veritati deputandam , sine dubio tenentem ,
quod Ecclesiæ ab Apostolis , Apostoli à Christo , Chri-
stus à Deo accepit ; omnem verò doctrinam de mendacio
præjudicandam , quæ sapiat contra veritatem Ecclesia-
rum , & Apostolorum & Christi & Dei .* Item lib. 4.
contra Marcionem cap. 5. ait Tertullianus : *In sum-
ma , si constat id verius quod prius , id prius quod &
ab initio , id ab initio quod ab Apostolis ; pariter ubi-
que constabit , id esse ab Apostolis traditum , quod apud
Ecclesias Apostolorum fuerit Sacro-sanctum .* Profe-
cto , quantumvis se torqueant , & in omne latus se
se

se versent Hæretici , nunquàm ostendere poterunt , doctrinam suam cum Ecclesiis Apostolicis Matricibus & Originalibus fidei conspirare , cum ex adverso Catholici non dubitent , doctrinam suam ab Apostolis esse profectam , quia in Ecclesia Romana, quæ est Apostolica, & omnium Ecclesiarum Mater, fuit ab ipsis Apostolorum temporibus ad nos usque perpetuâ sæculorum serie constantè tradita & inviolabiliter custodita. Id de Doctrina Ecclesiæ Catholicæ probè perspectum habeo. Quocirca, expendamus nunc, si placet, quænam sæculis septimo & octavo vigerit Ecclesiæ Disciplina?

M. Sub finem septimi Ecclesiæ sæculi Bella Civilia , quæ in Galliis conflagrarunt , Disciplinam Ecclesiasticam non minùs quàm Rempublicam afflixere . Nam, teste *Sancto Bonifacio* in suis ad Zachariam Papam litteris , nulla tùm in Galliis celebrabantur Concilia , Archiepiscopi nulli , Ecclesiarum jura pessumdata & conculcata , Bona Ecclesiastica à laicis usurpata, Metropoleon ordo turbatus, tantisque universa Galliarum Ecclesia malis sequenti etiam sæculo , seu Ecclesiæ octavo, fuit oppressa , ut *Hadrianus* Papa Carolum Magnum an. dclxxiv. Romæ agentem monere coactus fuerit de aliquo hujusmodi malis remedio afferendo , quod quidem facturum se ultrò promisit religiosissimus Rex , & reverà , ut mox ostendemus , omnem suam ad id industriam adhibuit . Tunc desperatissimum collapsæ Disciplinæ in Ecclesia Gallicana statum sic describit Sanctus Bonifacius in suis ad Zachariam Summum Pontificem litteris : *Franci , ut Seniores dicunt , plusquàm per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt, nec*

Eccle-

*Ecclesiæ Canonica jura alicubi fundabant , vel renovabant . Modò autem maxima ex parte per Civitates Episcopales Sedes tradita sunt laicis cupidis ad possidendum , vel adulteratis Clericis , Scortatoribus , & Publicanis secularitèr ad perfruendum . Huic fœdæ Disciplinæ Ecclesiasticæ in Galliis prolapsioni occasionem initiumque dedit Carolus Martellus Major Domus Regiæ , & Dux Francorum , qui Episcopatum , & Beneficiorum Ecclesiasticorum redditus laicis nobilibus concessit , qui ad Saracenos propulsandos militiæ nomen dederant , & in eo Bello suas penè omnes facultates exhausserant . Serpenti tam gravi morbo commodiùs mederi haud potuere Summi Pontifices Gregorius II. Gregorius III. & Zacharias , quàm Vicariatu Apostolico & legatione demandatâ Sancto Bonifacio per Galliam & Germaniam , ut testatur Hincmarus Remensis Episcopus Epistolâ nonâ , ubi hæc habet : *Gregorius II. & III. Bonifacium Legatum Apostolicæ Sedis ad reformandam Christianitatis Religionem , primò Presbyterum , postea verò Episcopum ordinatum direxerunt . Cui per annos viginti quinque in eadem prædicatione sine sede Cardinali laboranti , Præfatorum successor Zacharias Papa formavit ad locum . Apostolici ergò Legati munia , Missiones , & potestatem omnem Vicarii Apostolici per omnes Galliæ , Germaniæque Ecclesias explicuit Sanctus Bonifacius , Sedi ipsæ Ecclesiæque defixus nulli , donec aliquantò post , seu anno DCCL. Zacharias Papa eum Ecclesiæ Moguntinæ Metropolitam instituit , cui & primatus affixit dignitatem , quæ usque in hodiernum diem inter Germaniæ Præsules perseverat in Episcopis Moguntinis . At Primatus , quem Sanctus Bonifacius in Ecclesiis Gallicis**

canis obtinuit, personale dumtaxat fuit Privilegium, & ad tempus collatum, nec transivit ad ejus successores. Multa Sanctus Bonifacius ad refarciendam collapsam Ecclesiæ Disciplinam ex Episcopis Galliæ & Germaniæ habuit Concilia, quorum nonnulla in editionibus Conciliorum extant. Ecclesiis Rotomagensi, Remensi, & Senonensi Metropolitanos, quibus jam diu privatæ erant, instituit, illisque Pallium à Summo Pontifice impetravit, ut constat ex Epistolis Bonifacii, & Zachariæ, necnon ex Historia Flodoardi lib.2. cap.16. Verum, quamvis Sanctus Bonifacius ad Ecclesiasticæ Disciplinæ jamdudum in Galliis collapsæ reparationem egregiam operam navaverit, nihilosecius cum plurimi Episcopatus à laicis tenerentur, opus fuit auctoritate Principum, ut iis à Beneficiorum injustâ possessione pulsatis, legitimi in eorum locum sufficerentur Antistites. Id testatur Hugo Flaviniacensis Abbas in Chronico Virdunensi, ubi de Carolo Magno Romæ existente hæc habet: *Licet in restauratione Ecclesiarum aliquando studiosè desudarit; tamen tanta erat mali moles, ut usque ad Caroli Magni tempora malitiæ hujus duraverit pernicies veteriosa, dum quod malè quisque & indebitè usurpaverat, penès se retinere satagebat. Undè, cum clamores Ecclesiarum ad Sedem referrentur Apostolicam, & ab ea requirerent justitiam, Adrianus Pontifex Carolum Magnum ante Corpus Beati Petri conveniens, ut omnia corrigerentur, obtinuit. Refert postea Epistolam, quam Adrianus Papa dedit ad Bertherium Episcopum Viennensem, in qua hæc scribit Sanctus Pontifex: Dilectus & illustris ac religiosus filius noster Carolus Rex & Patricius Romanorum Romam venit, & Pascha Domini*

ni apud Sanctum Petrum nobiscum egit, ubi inter alia monuimus eum de Metropolitanorum honore & de Civitatibus, quæ laicis hominibus traditæ erant, & quia Episcopalis dignitas ferè per octoginta annos à Francis esset conculcata. Subdit denique Adrianus Papa, Carolum, cùm hæc & his similia audisset, promississe, quod omnia ad emendationem suam venirent, seque omnibus Archiepiscopis, & Episcopis scripssisse, ut, sicut antiquis privilegiis singulæ Metropolitanae Urbes fundatæ sunt, ita maneant, ut habeat unaquæque Metropolis Civitates sibi subditas, quas Beatus Leo, & alii Prædecessores & Successores ipsius post Chalcedonensem Synodum singulis Metropolitanis distinxit. Nec præterea ulla Metropolis præjudicium patiatur, si alicui suffraganeorum aut nos, aut Prædecessores nostri, rogantibus piis Francorum Ducibus Pallium largiti sumus. Nec debet Ecclesia ullum damnum sui Ordinis, inde sustinere, si per LX. aut LXX. aut LXXX. & eo ampliùs annos, incuria quorumcumque Præsulum & vastatione Barbarorum dignitatem antiquam, & Romanorum Aristitum firmitate roboratam perdidit & amisit. Quando innumeris penè annis Spiritu Dei disponente usa fuerit. Auctoritate igitur Beati Petri Apostolorum Principis singulis Metropolitanis antiquo more potestatem reddimus. Hoc pacto curâ hujus vigilantissimi Summi Pontificis, Regnante Carolo Magno restaurari cæpit in Galliis Ecclesiastica Disciplina, quæ tantùm non extincta videbatur.

D. Quænam potissimum sæculis Ecclesiæ septimo & octavo circà Episcopos, Presbyteros, & Clericos fuit observata Disciplina?

M. Nulli sæculis Ecclesiæ septimo & octavo creabantur Episcopatus, nisi de Metropolitanis, Synodi

nodi Provincialis , & Papæ consensu , sicut multis
 exemplis ostendit doctissimus *Ludovicus Thomassinus*.
 Tomo 1. Disciplinæ Ecclesiasticæ cap. IV. S. Bonifa-
 cium octavo Ecclesiæ sæculo Gregorius II. Papa
 Episcopum ordinavit , ut Infideles , qui erant in
 Germania, Christianæ Fidei luce perfunderet . Ac-
 cepit etiam idem Bonifacius à Gregorio III. Pal-
 lium , nomen Archiepiscopi , & potestatem consti-
 tuendi Episcopos in majoribus locis , ne sordescer-
 ret dignitas , quæ fidelibus venerabilis esse debet :
Præcepimus , inquit Gregorius III. in Epistola ad
 Bonitacium , *ut , juxta Canonum statuta , ubi multi-
 tudo excrevit fidelium , ex vigore Apostolicæ Sedis de-
 beas ordinare Episcopos , pia tamen contemplatione , ut
 non vilescat dignitas Episcopalis .* Scripsit idem Pon-
 tificex ad Germaniæ Populos , Proceresque , ut his
 honorem dependerent Episcopis tanquam auctori-
 tate Apostolicâ constitutis : *Episcopos vel Presbyteros ,
 quos ipse , idest (Bonifacius) ordinaverit per Apo-
 stolicam sibi datam auctoritatem , in Ecclesiæ ministerio
 recipiatis .* Eâ potestate donatus Bonifacius , & in
 Bavariam profectus , cum unum ibi tantum à Papa
 ordinatum Episcopum reperisset , tres alios ordina-
 vit Episcopos , totamque Provinciam , cum Ducis
 Procerumque consensu , divisit in quatuor Episco-
 patus , qui sunt *Salisburienfis , Frisingensis , Ratispo-
 nensis , & Pataviensis .* Quod Gregorius III. suâ au-
 ctoritate confirmavit data Epistolâ ad Bonifacium
 anno dccxxxix. Flagitavit idem Bonifacius à Zacha-
 ria Papa Gregorii III. successore ut confirmaret tres
 alios Episcopatus novos , quos ipse in Germania
 crexerat , *Herbipolensem , Buraburgensem , & Erphes-
 fustensem* , quos rescripto suo confirmavit Pontifex .

Mos erat, ut Episcopi à Comprovincialibus Episcopis eligerentur, eorumque electiones à Metropolitanis confirmarentur prævio examine de scientia & moribus electorum, ut constat ex Canone secundo septimæ Synodi Generalis. Coadiutores & Successores Episcopis dari absque gravi causa & evidenti Ecclesiæ bono non patiebatur Ecclesiæ Disciplina. Translationes Episcoporum ab una ad aliam Ecclesiam non fiebant nisi propter Ecclesiæ utilitatem, immò migrationes Episcoporum, & Clericorum de Civitate in Civitatem absolute vetuit Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi edito anno septingentesimo octogesimo nono. Antiqua Ecclesiæ Disciplina de residentia Episcoporum sæculis septimo & octavo multis Conciliorum Canonibus fuit confirmata. Nefas erat Clericis judicia publica, seu sæcularia absque Episcopi jussu petere, quod approbavit Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi, ubi edixit, *ut, si Clerici inter se aliquod negotium habuerint, à suo Episcopo dijudicentur, non à secularibus*. Bonorum Ecclesiæ administratio erat penès Episcopum, omnia tamen bona ab Episcopis acquisita in jus Ecclesiæ cedebant juxta Canonem quadragesimum primum conditum in Concilio Francofordiensi. Ecclesiæ redditus & oblationes in quatuor partes, secundum priscum morem, dividere tenebantur Episcopi, ita ut unam partem sibi retinerent, alteram Clericis pro suorum Officiorum sedulitate distribuerent; tertiam pauperibus & peregrinis erogarent; quartam denique Ecclesiasticis Fabricis reservarent. Curatorum, seu Parochorum institutio penès solum Episcopum erat, quamvis jure patronatus etiam à lai-

à laïcis nominari, vel præsentari possent. Non minus sæculis septimo & octavo, quàm in præcedentibus prohibita fuit Beneficiorum pluralitas, excusari tamen jure meritò debent *Hugo* Caroli Martelli nepos, qui plures Episcopatus & Abbantias octavo sæculo administravit, & *Alcuinus*, cui Carolus Magnus Abbantias Sancti Martini Turonensis, & S. Lupi Trecensis, necnon Abbatiam Ferrariensem in Diocesi Senonensi contulit, eisque addidit cellam Sancti *Jodoci*, & Cormaricensem. At enim Hugo, & Alcuinus non ex cupiditate, aut ambitione torfruebantur Beneficiis, sed eo tantum fine, ut prodesse Ecclesiæ Gallicanæ, cujus plures Episcopatus, & Abbantias Carolus Martellus, ut jam insinuavimus, laïcis nobilibus tradiderat, qui milites ad Bellum contra Saracenos difficillimum suppeditabant. *Hugo* siquidem plures Episcopatus & Abbantias retinens, eas in pristinam libertatem vindicabat, & strenuè impedièbat, ne venirent in Laicorum potestatem, omnesque, quibus potiebatur, redditus in bonum Ecclesiæ convertebat, ut testatur *Chronicon Fontanellense* cap.8. Eodem zelo animatus *Alcuinus*, proventibus, quos ex Beneficiorum pluralitate percipiebat, non ad fastum, luxumve abutebatur, sed illos ad restaurandam collapsam in Abbatibus disciplinam, & ad bonorum temporalium statum redintegrandum piè consumebar: *Fugiebat*, inquit Vitæ Alcuini Scriptor ei cœvus, *modis omnibus otiositatem. Nam aut legebat, aut scribebat, aut discipulos erudiebat, aut orationi vacabat & Psalmorum decantationi, inevitabilibus tantummodo corporis indulgens necessitatibus.* Uni Ecclesiæ bono Alcuinus se totum devoverat, cujus studio

Scho-

Scholam Turonicam moderando , Clericos ad hoc pietatis & Doctrinæ Ecclesiasticæ Seminarium confluentes instituebat, & sacras prophanasque litteras edocebat .

D. Fuitne status Monasticus sæculis septimo & octavo propagatus , & exactè in Monasteriis observata vitæ Regularis Disciplina ?

M. Doctissimus *Mabillonius* in Præfatione ad sæculum II. Benedictinum , quod est Ecclesiæ septimum , ait S. *Amandum* non solum Monasteria Viro-
rum in Belgio , sed etiam Cœnobîa Puellarum , *Nivellense* , *Melbodiense* , *Castrilocense* , *Marcianense* , & alia , nonnulla fundasse , duplicemque in unoquoque Parthenone conventum fuisse , Monachorum scilicet ac Monacharum , quæ ab illis de more regebantur . At progressu temporis factum est , ut in Cœnobîa illa Belgica successerint Monachabus Collegia Canonicarum , & Monachis Canoniconum Conventus , adeo ut , sicut Monachi primitus Monachabus , ita postmodum Canonici Canonibus Sacramenta administrarent . Extant etiamnum in Belgio Cœnobîa illa Canonicarum , quæ tamen ad nuptias , si voluerint , transire possunt , teste *Miræo* in Notis ad cap. 13. Cod. Donat. ubi hæc habet : *Canonicarum nobili genere progenitarum , quæ ad nuptias transire possunt Collegia in Hannonia sunt duo , Montense (seu Castrilocense) & Melbodiense : totidemque in Comitatu Namurcensi , Andennensi , & Monasteriensi : & unum in Brabantia , Nivellense , omniumque apud Belgas , ut opinor , antiquissimum . De istis Canonibus adhuc in Belgio existentibus leges Mabillonium parag. 3. Præfationis ad secundum sæculum Benedictinum , ubi de illis latè dis-*ferit .

Multa à Monachis Benedictinis in Germania octavo sæculo extructa sunt Cœnobia, tam Virorum, quàm Virginum, quæ erant Seminaria & Scholæ, in quibus pueri ad pietatem, & studia tum sacrarum, tum prophanarum litterarum instituebantur. In his Germaniæ Cœnobiis, ut ostendit sæpè citatus Mabillonius in Præfatione primæ partis sæculi III. Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum, non magis abundavit bonorum copia, quàm Sanctitas Religionis. At postquam ex copia, otiove lascivierunt animi, cæpitque Religio magnificè magis coli, quàm piè, tum demum, inquit clarissimus ille Auctor, sæcularium cupiditas involavit in Bona Monasteriorum, quæ prius tota in cultum versa numinis violari ducebant nefas.

In Gallia sæculo octavo miserabilis fuit omnium Monasteriorum status, valdeque labefactata Regularis disciplina. *Carolus* quippè *Martellus* Major domus regiæ variis Bellorum tumultibus impeditus & exhaustus, Abbatias, ut jam observavimus, Laïcis hominibus concessit, earum prædia in beneficium attribuit, eoque tandem processit mali labes, ut Abbatiz, seu Virorum Monasteria, fœminis in beneficium traderentur. Hinc fugati tum vi, tum inopiâ Monachi, Cœnobia in solitudinem redacta, prædia in precarium laïcis promiscuè donata, & ultima penè clades Monasticæ Disciplinæ illata, sicut accuratè describit *Chronographus Fontanellensis*. Huic tam grandi malo jam altas radices agenti remedium adhibere conati sunt optimi Principes *Carolomannus*, *Pippinus*, *Carolus*, & *Ludovicus Augusti*, itidemque *Carolus Calvus*; eisque collaboraverunt Episcopi Gallicani, quorum hæc fuit senten-

tia, deformatum Ordinem Monasticum ad pristinum splendorem restitui haud posse, nisi per Abbates Regulares: quod tamen executioni mandatum non est usque ad finem decimi sæculi, quo *Hugo Capetus*, qui tertiæ stirpis Regiæ nunc in Galliis feliciter regnantis caput est, hoc malum omnino sustulit, & integram Ecclesiis, & Monasteriis eligendorum Præfectorum, seu Episcoporum, & Abbatum Regularium libertatem restituit. Floruerunt tamen in Galliis septimo Ecclesiæ sæculo Sanctissimi Abbates, quorum Vitas describit Mabillonius sæculo II. Benedictino, multique Monachi octavo sæculo ad Episcopatus, & ad gravissima gerenda negotia fuerunt assumpti, quorum Acta sæculo III. Benedictino exhibet idem Mabillonius. Regula S. Benedicti in Gallia, Germania, & Anglia primas tenebat octavo sæculo, eamque omnia penè Monasteria susceperunt. Quò factum est, ut paulatim omnes in Occidente Monachi haberentur alumni Beati Benedicti, ejusque Regulam fuerint amplexi. Antea siquidem multi erant Monachi, qui à primigenia origine Sectatores, successoresque erant eorum, qui instituti fuerant à *Martino*, *Cæsario*, *Cassiano*, & *Columbano*, sed hi omnes octavo Ecclesiæ sæculo, relictis hisce Regulis, quas prius indiscriminatim profitebantur, ad unam Sancti Benedicti Regulam, quæ, præ cæteris, ut ait Sanctus Gregorius Magnus; est *discretione præcipua*, sese totos contulerunt. Episcopis subditi erant tam Monachi, quam sanctimoniales. Concessa tamen fuere octavo sæculo Privilegia nonnullis Monasteriis, quibus vel omnino, vel ex parte, ab Episcoporum jurisdictione solverentur. Inter quæ duo insignia habentur

tur privilegia , unum videlicet Fuldenſi Monasterio à Zacharia Summo Pontifice conceſſum , rogante Sancto Bonifacio Moguntino Archiepiſcopo , qui illud fundaverat ; alterum *Fulrado* San-Dionyſiano Abbati indultum à Stephano Tertio pro omnibus Monasteriis ab ipſo in Galliis fundatis, aut deinceps ab eo, vel ejus ſucceſſoribus fundandis & conſtruendis . Pecuniam exigere pro ingreſſu in Monasterium diſtrictè prohibitum erat , & Simoniz ſpecies meritò cenſebatur . Monachorum, & Sanctimonialium in quovis Monasterio determinatus erat numerus juxta facultates Monasterii. Ignobilibus equè ac nobilibus puellis patebat aditus ad Monasteria , poſtquam earum vocatio fuiſſet probata , ſed antè vigeliſimum quintum ætatis annum Sanctimonialia non conſecrabantur , ita ſancitum eſt in Capitulari Aquisgranenſi cap. XLVII. his verbis : *Virgines non velentur antè xxv. annos* . Idem ſtatutum eſt in Concilio Francofordienſi Canone XLVI. Qui ad Episcopatum ex Monachorum ordine aſſumebantur, vitæ regularis propoſitum ſervare tenebantur , ut videre eſt in Actis Sanctorum , qui octavo Eccleſiæ ſæculo è Monasteriis ad Episcopatum proveſti ſunt, quæ Acta exhibentur à doctiſſimo Mabillonio ſæculo III. Benediſtino . Fœminis ad Eccleſias Monachorum aditus non patebat , quæ licet diſciplina amplius non vigeat , optandum tamen eſſet , ut ſaltem fœminis in Chorum , in Sanctuarium , & Sacrarium in Monasteriis ingreſſus eſſet omninò prohibitus , quod tamen (proh dolor !) non ubique obſervatur . Mabillonius in Præfatione primæ partis ſæculi III. Benediſtini, quod eſt Eccleſiæ octavum, reſert rem certè ſingularem , videlicet tantum fuiſſe

Monachis id temporis solitudinis amorem, ut miracula, si quando per sanctos domesticos in Ecclesiis suis patrarentur, aut occultare, aut cohibere, pro virili studerent, ne confluentium hominum turbas paterentur, eorumque frequentiam regularis disciplina remitteretur. Sic Sanctus *Hidulphus* ex Episcopo Trevirensi Medianensis Monasterii primus Abbas præcepit Sancto *Spinulo* etsi mortuo, ut à patrando miraculis cessaret, quamvis inde temporalia etiam commoda in Monasterium redundarent. Sed, quod mirum est, præcepto Abbatis obedit Sanctus *Spinulus*, teste *Richerio* Senonensi Chronographo, cessaruntque miracula, & *affluentia populorum repressa*, Abbas & fratres sine tumultus molestia Deo deinde servierunt. O! utinam omnes, qui regularem disciplinam profitentur, hunc solitudinis amorem vitæ Asceticæ tam necessarium, necnon sæculi contemptum cordibus penitiùs infixum haberent, sæpiùsque meditentur id quod Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi cap. LXXIII. & in Capitulis, quæ Monachos propriè spectant, passim inculcat, videlicet, ut *Monachi monachicè & regularitè vivant, omnimodis secundùm votum suum, secundùm quod scriptum est: Vota vestra reddite Domino Deo vestro. Et iterùm: meliùs est non vovere, quàm vovere & non reddere.*

D. Suppetitne tibi aliquid aliud dicendum, circa Disciplinam, quæ sæculis septimo & octavo fuit observata ergà Episcopos, aliosque Ecclesiæ Ministros?

M. Episcopi, aliique Ministri sacri ob lapsum carnalem perpetuam depositione septimo Ecclesiæ sæculo puniebantur. Id Sancto *Amando* Trajectensi Epi-

Episcopo districtè observandum præcipit *Martinus* Papa in Epistola ad ipsum directâ his verbis: *Qui semel post suam ordinationem in lapsu ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumque gradum Sacerdotis poterit adipisci, sed sufficiet ei lamentationibus, fletibusque assiduus, quò usque advixerit, in eadem sententia perdurare, ut commissum delictum valeat extinguere.* Auctoritas judicandi causas Episcoporum accusatorum, cosque deponendi, in Galliis erat penès Synodum Provinciale, ut videre est in Capitulis *Ingilramni* Metensis Episcopi. Auctoritas tamen Synodi Provincialis non erat suprema, sed accusati ac depositi Episcopi poterant ab ejus judicio appellare ad Sedem Apostolicam. Eadem circa judicia Canonica & depositiones Episcoporum in Angliâ octavo Ecclesiæ sæculo vigeat disciplina, ut constat ex iis, quæ gesta sunt in causa *Vvilfridi* Episcopi, qui in Concilio Provinciali depositus ad Sedem Apostolicam appellavit, ac in Synodo Romana absolutus est, sicut refert Venerabilis *Beda* lib. 5. Histor. Ecccl. Gentis Anglorum cap. xx. idem post *Bedam* testantur *Eddius* *Stephanus* coævus Auctor in Vita Sancti *Vvilfridi* apud Mabillonium Tomo 1. sæculi iv. Benedictini, & *Fridegedus* & *Eadmarus* in Vita ejusdem Sancti *Vvilfridi* apud Mabillonium parte prima sæculi i i i. Benedictini. Non solum Episcopi, sed etiam Presbyteri Verbum Dei prædicabant, ut colligitur ex Capitulari Aquisgranensi Caroli Magni anno dccclxix. cap. lxxx. Sacerdotes non ordinabantur octavo Ecclesiæ sæculo antè tricesimum ætatis annum, nisi Ecclesiæ utilitas aliter postularet; tunc enim eos ab anno ætatis vigesimo quinto inaugurari posse permisit *Zacharias* Pontifex Maximus

in Epistola ad Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum. Clericos Episcopis & certis Ecclesiis addicebat ordinatio, eorumque Tonsura triplex distinguebatur, videlicet *Romana*, *Græcanica*, & *Scotica*. Clericorum Romanorum Tonsuram sæculis septimo & octavo usitatam describit Canon quadragesimus Concilii quarti Toletani anno *DCXXXIV.* celebrati, ut nimirum omnes Clerici; vel *Lectores*; sicut *Levite & Sacerdotes*, de tonsa superius capite toto, inferius solam circuli coronam relinquant. Græci Sacerdotes & Monachi penitus detonsi erant. Demum Britonibus, ac Scottis mos erat anteriorem partem capillis nudare ab aure ad aurem posteriori intonsâ. Occasione istius Tonsuræ Scotticæ, quæ à Romana discrepabat, gravis Britones & Scottos inter & Romanos exorta est altercatio, cui tandem octavo Ecclesiæ sæculo finem imposuerunt Monachi Benedictini, & Britones ac Scottos ad Romanæ Ecclesiæ Cæremonias, & ad pacem atque concordiam revocarunt. Clerici omnes octavo sæculo in Societate, & in Seminariis vivebant, vel in Monasteriis. Cathedralis Ecclesiæ Clerus in Episcopio adunatus erat. Eodem sæculo *Chrodegangus* Metensis Episcopus, Regnante in Galliis *Pippino*, Clerum suum in Societatem congregavit; seu Canonorum Congregationem instituit, quibus Regulam ex Canonibus, Sanctorumque Patrum scriptis, & maximè ex Regula Sancti Benedicti constatam præscripsit, eos tamen voto paupertatis minimè adstrinxit, ut facilè colligitur ex Capitibus *xxxI.* & *xxxII.* ipsius Regulæ, quam edidit *Labbeus* Tomo *VI.* Conciliorum. Capite siquidem *xxxI.* Statuit *Chrodegangus* ut Canonici facultates suas Congregationi donare debeant,

beant, retentò tamen toto vitæ tempore, si lubuerit, usu fructu. Et Capite xxxi. decernit idem Chrodegangus, ut, si aliquis uni Sacerdoti pro Missa sua, vel pro Confessione, aut infirmitate, seu pro quolibet charo suo, aut vivente, aut mortuo, aliquid in eleemosynam dare voluerit, hoc Sacerdos à tribuente accipiat, & inde quod voluerit faciat. Ex quibus verbis colligere proclive est, Canonicos à Chrodegango Metensi Episcopo institutos voto paupertatis non fuisse adstrictos, ac subindè non fuisse Canonicos Regulares, quos non minùs paupertatis voto, quàm aliis obedientiæ & castimonix ex Regularis vitæ instituto obstrictos esse debere certum est apud omnes.

D. De Doctrina Morali, quâ sæculis septimo & octavo Pastores, aliique Animarum Rectores Christianos imbuebant; superest ut in fine hujusce Colloquii paululùm differamus.

M. Doctrinam Moralem sæculis septimo & octavo puram adhuc & illibatam fuisse facile colligi potest non solum ex Operibus Sanctorum Patrum & Scriptorum Ecclesiasticorum, qui his sæculis flourerunt, in quibus sanctissimæ benè vivendi præscribuntur regulæ, nec minimum extat vestigium harumce opinionum, quas ad excusandas excusationes in peccatis invexerunt moderni quidam Casuistæ à Sede Apostolica non semel proscripti, quorum nomina, nedùm libros, utinàm orbi Christiano nescire licuisset; verùm etiam ex præclarissimis illis documentis, quæ leguntur in Capitulari Aquisgranensi cap. Lxxx. ubi Verbi Dei præconibus, & iis, quibus ex officio incumbit cura Animarum, norma prædicandi, & fideles ad bonos mores infor-

mandi his verbis statuitur : Sed & omni instantia admonete eos , idest fideles , de dilectione Dei & Proximi , de Fide , & spe in Deo , de humilitate & patientia , de castitate & continentia , de benignitate & misericordia , de eleemosynis , & Confessione peccatorum suorum , & ut debitoribus suis secundum Orationem Dominicam , debita sua dimittant , scientes certissime , quod qui talia agunt , Regnum Dei possidebunt . Venerabilis etiam Beda , qui octavo sæculo floruit , in Epistola ad Egbertum Eboracensem in Anglia Archiepiscopum scribens , ipsum etiam rogat , ut populis sufficientes Doctores vita salutaris adhibeat , & hoc eos inter alia discere faciat , quibus operibus maxime Deo placere , à quibus debeant se abstinere peccatis , quam frequenti diligentia signaculo se Dominicæ Crucis , suaque omnia munire ; quam salutare sit omni Christianorum generi quotidiana Dominici Corporis ac sanguinis perceptio , juxta quod Ecclesiam Christi per Italiam , Galliam , Africam , Græciam , ac totum Orientem solertè agere noverat . Quod videlicet genus Religionis , inquit , ac devotæ sanctificationis tam longè à cunctis penè Provincia nostra laicis per incuriam docentium , quasi peregrinum abest , ut hi , qui inter illos religiosiores videntur , nonnisi in Natali Domini , & Epiphania , & Pascha sacrosanctis Mysteriis communicare præsumant : Cum sint innumeri innocentes & castissima conversationis pueri ac puellæ , juvenes , & Virgines , Senes & Anus , qui omni die Dominica , sive etiam in Natalitijs Sanctorum Apostolorum & Martyrum , quomodo ipse in Sancta Romana Ecclesia fieri vidisti , Mysteriis cælestibus communicare valeant . Ipsi etiam conjugati , si quis sibi mensuram continentia ostendat , & virtutem castitatis insi-

insinuet, idem & licentè possint, & libentè facere velint.

D. Antiqua est, ut video, doctrina de frequenti Communionis usu, & tamen paucis abhinc diebus obvium quemdam habui Theologum, qui multis argumentis mihi persuadere volebat, doctrinam de frequenti Communionis usu non solum contrariam esse præsenti Ecclesiæ praxi, quâ fideles ad annuam dumtaxat Communionem in Paschate peragendam obstringuntur, sed etiam alienam esse à communi opinione illorum Theologorum, qui antiquæ retinendæ disciplinæ tenacissimi docent, à frequenti Communione Christianos arceri ac submo-
veri debere. Esto nunc, si placet, istius controversiæ Arbitrator & Judex.

M. Nec præsenti Ecclesiæ praxi, nec sententiæ Theologorum, qui sunt studiosi antiquæ disciplinæ cultores, adversatur, sed potius apprimè consentaneus est frequens Communionis usus. Ecclesia quippè non hanc legem de annua Communionem in Paschate peragenda sanxit, ut à sacræ Communionis frequenti usu dignos arceret, quæ omnes stimulat & hortatur ut eam vitam agant, quæ hunc Angelorum cibum quotidie mereatur accipere; sed eâ tantum lege sategit pia Mater Ecclesia, ut in tanta morum laxitate, cum eò frigiditatis & teporis venissent Christiani, ut in plures annos Communionem differrent, semel ad minus singulis annis in Paschate omnes sacrorum Mysteriorum essent participes, hoc est, Christi Domini Corpus acciperent. Porro, frequentem Communionem semper suavit Ecclesia, Regulas tamen præscripsit, ad quas Communionis frequentia aut raritas exigi debeat. Veris Christi-

stianæ vitæ cultoribus & animabus puris frequentiore Communionem multum spiritualis fructus afferre semper credidit Ecclesia. Hinc trium priorum Ecclesiæ sæculorum Christiani, quorum omnium cor erat unum & anima una in Domino, quotidie, vel frequenter cœlesti Eucharistiæ cibo reficiebantur. At Sanctum dandum esse canibus, margaritas antè porcos projiciendas, & Sacram Communionem hominibus in peccata mortifera relapsis impertiendam esse statim ac è cæno emerferunt, vel sua crimina adhuc fumantia præcipiti Confessione in aurem Sacerdotis insufurrarunt, nunquam existimavit Ecclesia, nunquam docuerunt Sancti Patres, nullus unquam affirmabit Theologus, saltè ex his, qui saniori Theologiæ Morali sunt addicti. Venerabilis itaque Beda non omnes promiscuè Christianos octavi sæculi ad frequentem Communionem hortabatur, sed dumtaxat eos, qui erant *Innocentes*, ait enim: *Cum sint innumeri innocentes, & castissimæ Conversationis*. Sed enim *innocentes* dicuntur hi, qui tametsi peccatis venialibus obnoxii sint, Baptismi tamen gratiam inviolatam & incolumem tenent; vel hi, qui baptismalis quidem gratiæ jaçturam fecerunt, sed peccatorum suorum maculas, sincera, ferventi, & accuratâ pœnitentiâ eluerunt, atque ad laudabilis vitæ Christianæ Institutum, & ad optimam frugem sese receperunt. Id genus Innocentes Christianos ad frequentem Communionem perpetuò invitavit, & etiamnum invitat Ecclesia. Caterùm, Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ non omnibus indiscriminatim Christianis fuisse antiquitus administrata, facillè colligitur non solum ex constanti Sanctorum Patrum doctrina, quam

quam hic adducere & explicare nimis longum esset, sed etiam ex ea consuetudine, quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo obtinebat, juxta quam his, qui Judicium sententiâ capite plecebantur, Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ ob tres causas denegabantur, quarum prima hæc erat, quod author vitæ, author gratiæ Christus Dominus, aut iis dandus non esset, quibus vita non concedebatur, aut quibus donaretur ipse, iis vita quoque donari deberet. Altera ea erat, quod peccata per pœnitentiam oblitterata, jam non deberent inquiri, nedum puniri per Judices publicos. Tertia tandem ratio, petebatur ex incerto exitu & fructu Confessionum & Pœnitentiarum hujusmodi præfestinatarum, quas sinceræ non esse continua experientia, heu nimium! docet. Hinc est, quod antiqui Patres, ut videre est apud Sanctum Augustinum Epistolâ LV. veteris editionis, pro reis sententiâ Judicium damnatis tam studiosè, tam sollicitè deprecarentur, ut vitâ diutius productâ sinceram pœnitentiam non verbis tantum, sed factis, miseri illi probarent. Scilicet, probè sciebant veteres Patres, paucas horas ad mortem sanctè obeundam Viris scelestissimis sufficere vix posse, rarumque & arduum esse post longam ætatem pravè & nequitè actam cum Deo reconciliari, quia multorum annorum debita vix ac ne vix quidem pauculis horis exolvuntur. Hæc consuetudo reis ultimo deputatis supplicio Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ denegandi viguit in Galliis usque ad finem sæculi decimi quarti, seu ad annum usque MCCCXCI. quo Carolus VI. Galliarum Rex permittere cæpit, ut reis non multò post ad patibulum ducendis Presbyter concederetur, qui

co-

eorum Confessiones exciperet. Mos tamen adhuc obtinet in Galliis reis ultimo afficiendis supplicio Eucharistiæ Sacramentum denegandi.

D. Certè probare neutiquàm possum hanc consuetudinem, quæ adhuc, ut dicis, observatur in Galliis, abnuenda videlicet Eucharistiæ reis sententiâ Judicum morti addictis, maximè cum videam, Romæ, in tota Italia, & in aliis Orbis Christiani Regionibus hunc morem esse receptum, ut reis ultimo puniendis supplicio Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ impertiantur.

M. Utut sit de hac consuetudine, quæ etiamnum observatur in Galliis, & quam damnare non ausim, certò affirmare possum cum doctissimo *Ludovico Thomassino* Tomo 2. *Veteris & novæ Disciplinæ* cap. LXXVI. nihil omninò decerpi honoribus, qui sacrosanctæ Eucharistiæ debentur, dùm ejus participes fiunt rei, qui mox proprio cruore scelera sua sunt abstersuri, quia Hostiæ pro omnium hominum salute oblata non potest non congruere, quidquid hominum eorumdem salutis conducibile est atque proficuum. *Joannes Chiffletius*, qui Dissertationem hoc de argumento, quod in præsentia versamus, edidit, complures profert Pontificum Bullas evulgatas in gratiam piarum sodalitatum, quæ reis & carceratis juvandis dicatæ sunt, potissimum verò ut Eucharistiæ Sacramento muniantur antè mortem. Profert etiam multos Scholasticos, Doctores, & casuum conscientiæ Tractatores recentiores, quorum alii censent, non eâ ipsâ die capitali supplicio affici debere reos quâ Eucharistiam perceperunt; alii verò existimant, etsi ea ipsa die morte afficiantur, nihil tamen inde dedecoris resilire in sacram Eucharisti-

rīstiam , cūm patrata facinora vindicari ac puniri jubeat lex justitiæ , nec id alienum esse possit à Christo , qui lex princeps est justitiæ . Cœterū , quamvis laudanda & probanda sit illa consuetudo , quæ mox inolevit , Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ administrandi reis , qui sententiâ Judicium damnati propediēm in patibulo sunt morituri ; nihilō seciūs ex antiquo more denegandi reis utrumque Sacramentum , & ex doctrina Sanctorum Patrum , qui præpoperas Confessiones & pœnitentias gravitèr suspectas habent , facile colligere possumus , quam rectè se gerant illi Confessarii , qui peccatoribus sæpius in eadem flagitia relabentibus , nec ulla congrua sinceræ conversionis indicia præbentibus absolutionis beneficium non impendunt , donec sinceram suam conversionem dignis pœnitentiæ fructibus probantes , absolutionis salubritèr accipiendę capaces evaserint . Hæc sedulò meditare , charissime Discipule , & , si aliquandò , divina disponente providentiâ , contingat , ut curam Animarum suscipias , fac ut in administratione Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistię duas istas Regulas semper præ oculis habens , quarum prima hæc est : Sacerdos , ne potestate clavium sibi divinitus traditâ abutatur , peccatores in mortalia continuò relabentes flagitia , atque scelestę vitę seriem post iteratas Confessiones minimè emendantes , absolutionis beneficium statim donare non debet , donec dignis pœnitentię fructibus conversionis sinceritatem probaverint . Altera Regula ista est : Christiani , qui post amissam Baptismi innocentiam , ii potissimū qui in lethalia peccata iteratis lapsibus recidunt , non debent antè dignos sincere pœnitentię fructus ad sacram Communionem acce-

accedere. Has duas Regulas ex Sanctorum Patrum doctrina depromptas, si aliquandò ad regimen animarum admotus diligentè observes, & te ipsum saluum facies, & eos, qui te audient.

D. Præclara ista moralia documenta memorię meæ adamantino clavo infigere satagam, quibus, si ut par esset, uterentur animarum Rectores, non tot profectò essent larvatz penitentię, & sacrilegę Communiones, nulloque negotio extirpari possent omnes abusus, qui in administrationem Sacramentorum, penitentię & Eucharistię irrepsērunt; cū ē contrā violatis illis Regulis, omnis Disciplina Ecclesiastica labefactetur, omnis Christianorum salus prodatur, omnis sincerę conversionis spes extinguatur, omnibus vitiis aditus & impunitas aperiatur necesse sit. His igitur saluberrimis documentis præsentī Colloquio, & Historiæ Ecclesiasticę sæculorum septimi & octavi finem imponamus.



HISTORIA

ECCLESIASTICA

IX. Ecclesiæ sæculi.

Variis Colloquiis digesta.



Nimus quidem erat, duo, quæ sequuntur Ecclesiæ sæcula, nonum videlicet & decimum connectere, eorumque simul describere historiam. Sed attentâ ubertate rerum, quæ in historia noni Ecclesiæ sæculi examinandæ occurrunt, & in pauca, sine aliqua Historiæ Ecclesiasticæ imminutione, contrahi haud possunt, consultius esse duxi, ne hic Tomus in majorem, quam par sit, excresceret molem, decimi Ecclesiæ sæculi historiam ad proximum Tomum remittere, & hic seorsim noni sæculi concinnare, historiam, quam juxta facilem ac expeditam nobis hætenus à principio præscriptam methodum, sex Colloquiis compendiosè narrare, ac dilucidè explanare pro viribus fatagam. In primo Colloquio exhibebo Statum Ecclesiæ tam in Oriente, quam in Occidente sub Imperatoribus & Principibus Christianis. In altero contexam seriem Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Romanam, & Constantinopolitanam tenuerunt, prætermittam omninò serie Episcoporum Ecclesiarum Alexandrinæ, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ, quia prædictæ Ecclesiæ, ut jam in superioribus Colloquiis ostendimus,

mus, à septimo sæculo, quo à Barbaris, seu Saracenis occupatz & oppressæ fuerunt, Catalogum dumtaxat conservarunt Episcoporum Hæreticorum, maximè *Jacobitarum*, qui illas rexerunt, & de quibus nihil aliud quidpiam compertum habemus præter ea, quæ in Colloquio secundo in historiam sæculorum septimi & octavi ex *Papebrochio*, ex *Bollandi Continuatoribus*, & ex *Eusebio Renaudotio*, jam observavimus. In tertio Colloquio proferam in medium graves contentiones & controversias, quæ nono sæculo Ecclesiam haud parùm perturbaverunt. In quarto disseram de Conciliis, quæ ad Fidem stabiliendam, & sanciendam Ecclesiæ disciplinam fuerunt variis in locis convocata. In quinto, Virorum illustrium, qui sæculo nono doctrinæ & pietatis laude claruerunt, Gesta atque Opera indicabo. In postremo tradam Synopsim Doctrinæ, Moralis Christianæ, & Disciplinæ tam Ecclesiasticæ, quàm Monasticæ, quæ nono sæculo vixit.

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo exhibetur Status Ecclesiæ tam in Oriente, quàm in Occidente sub Imperatoribus, & Principibus Christianis.

D. **F**uitne nono sæculo sub Imperatoribus Orientis tranquillus Ecclesiæ Status, maximè post mortem *Irenæ Augustæ*, quam, ut in præcedentibus Colloquiis observasti, *Nicephorus Patricius Constantinopolitanus*, & *Logotheta* gener-

neralis Imperio dejectam in *Lesbum* Insulam relegavit anno DCCCII. in quo exilio ærumnis confecta obiit, ipse verò per tyrannidein Imperium invasit?

M. Ecclesia in Oriente summâ pace potita est Imperante *Irene* fœminâ piissimâ, *cujus opera Deus cuncta, quæ prior discordia, instar serpentis lubricissima, Ecclesiæ irrepens distraxerat, in rectæ fidei unam confessionem clementissima benignitate adduxit*, inquit *Ignatius* Diaconus in Vita Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani loquens de septima Synodo generali *Irenes* Imperatricis operâ congregatâ. At exauctoratâ *Irene*, quæ à Græcis colitur die XIII. mensis Augusti, Ecclesia multis procellis fuit agitata à *Nicephoro*, qui, in Monasterio reclusâ *Irene*, & *Bardanio*, cognomento *Turco*, qui invitatus à militibus fuerat Imperator salutatus, amoto & excæcato, tyrannicè Imperium occupavit, & filium suum *Stauracium* manibus *Tarasii* Patriarchæ Constantinopolitani Imperatorem coronari curavit, *hominem*, ut scribit *Theophanes*, *sivè vultus speciem, sivè corporis robur, sivè denique, mentis captum spectes, ad eam dignitatem planè ineptum*. *Nicephorus* potitus Imperio *Paulicianis* novis *Manichæis* impensè favit, cosque, teste *Theophane*, liberè cum aliis vivendi, & Civitatis jure, citrà metum utendi facultatem dedit: *ex quo multos levioris ingenii homines nefariis eorum opinionibus depravari contigit*. Christianos pios crudeliter persecutus est. Episcopos, Clericos, & Monachos pessimè habuit, & à Magistratibus opprimi, conculcari, hisque in servorum modum, eorumque bonis impunè abuti jussit. *Theodorum Studitam, Jo-*

sephum Theſſalonicenſem Episcopum ejus fratrem, *Platonem*, & alios Monachos Urbe ejecit, & in exilium ablegavit eo ſolo nomine, quod ipſi ſe ſegregaffent à communione *Nicephori* Patriarchæ Conſtantinopolitani, qui *Joſephum* Presbyterum, & OEconomum Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanz à *Taraſio* deceſſore *Nicephori* Patriarchæ Conſtantinopolitani ob conciliatas inceſtas nuptias *Conſtantini* Imperatoris filii *Irenes* cum pellice *Theodote* depositum in priſtinum Presbyteri locum reſtituerat. Tyrannicas in populum exactiones, & tributa inſolita, quibus Eccleſiam opprimebat ſceleſtus ille & inexplebilis avaritiæ Imperator, enumerat *Theophanes*, quas ſummatim ex eo indicat *Baronius*. Hinc *Theodoſio* Patricio familiari ſuo illum de nimia erga Eccleſias ac populum duritie arguenti, reſpondit immaniſſimus ille Imperator: *cur ſuum, ut olim Pharaonis, obdurniſſe*. Bellum cum Saracenis habuit, à quibus pacem turpiſſimis conditionibus redimere coactus eſt. Sed non diù tam ſcelerati capitis pœna dilata eſt. Ingreſſus quippè *Nicephorus* in Bulgariam cum exercitu, & proſperis aliquot præliis redditus inſolentior, tandem à *Crummo* (is erat Bulgarorum Rex) victus, captus ac interemptus eſt. *Amputatum Nicephori Caput* adventantibus variis Nationibus oſtendendum per dies multos in Romanorum dedecus & vituperium in ligno ſuſpendit *Crummus Rex Bulgarorum*, inquit *Theophanes*. In hoc prælio omnis ferè Græcorum nobilitas periit, multique è militibus capti, qui fidem ejurare nolentes Martyrio coronati ſunt, quorum memoriam Menſa Græcorum ad diem xxiv. menſis Julii celebrant. Sic extinctus eſt impius *Nicephorus* anno

no dcccxi. postquam imperasset annos octo, menses totidem, & dies xxvi. *Stauracius* ejus filius multis vulneribus in prælio sauciatus Constantinopolim, desperatâ valetudine delatus, dum novas cædes, molitur, atque Imperium uxori suæ *Theophania* firmare cogitat, *Michaël Curopalates*, ab avo suo dictus *Ranghabe*, consiliorum ejus executionem antevertens, à Senatu & exercitu Imperator est salutatus, & *Stauracius* frater *Procopia* uxoris *Michaëlis* Curopalatis in Monasterium detrusus est.

D. *Michaël Curopalates* ad Imperium evectus reparavitne ea, quæ illius decessor *Nicephorus* Ecclesiæ intulerat damna?

M. Inter optimos Imperatores jure merito annumerandus est *Michaël Curopalates* cognomento *Ranghabe*. Testatur siquidem *Theophanes*, ad innumeras istius Imperatoris virtutes ac probos mores accessisse, quod cum pietate & recta in Deum fide excelleret, eorum, qui se quocumque prætextu, sive legitimo, sive perverso, Ecclesia catu sejunxerant, ærumna graviter offenderetur. Quapropter, Sanctissimum Patriarcham (*Nicephorum Constantinopolitanum*) ceterosque omnes, qui pacis commune bonum promoveri poterant, assiduis precibus & hortatibus interpellare non desistebat, præ ceteris verò *Theodorum* studiæ Præpositum, & *Platonem*, & *Josephum Thessalonica Archiepiscopum* *Theodori* fratrem arctiori custodia mancipatos, unâ cum studitarum Monasterii primoribus ad concordiam & unitatem revocare studebat, quæ res ei feliciter successit. Zelo quoque maximo piensissimus Imperator accensus animadvertere voluit in Hæreticos *Panlicianos* novos *Manichæos*, capitis poenâ *Nicephori* Patriarchæ & aliorum Ortho-

doxorum hortatibus pronunciatâ. Sed, ut scribit Theophanes, aliorum malè feriatorum consiliis, pœnitentiæ ab illis hæreticis ineundæ obtentu, ne sententiam executioni mandaret impeditus est. Eorum tamen haud paucos capitis abscissione damnavit. Verùm, quod dolendum est, brevi admodum tempore habenas Imperii moderatus est *Michaël*, quippè qui, repudiatis pacis conditionibus, quas ei *Crummus* Bulgarorum Rex offerebat, exercitum anno dcccxi. in Thraciam duxit, eique *Crummus* numerofo exercitu obviam venit. Conferto prælio Imperator cum multis suorum velocissimâ fugâ pugnz se se subduxit, adeò ut *Crummus* ipse spectaculi novitate deterritus, insidiarum in suos structarum, quod oculis probabat, apparatus existimaret. Ubi verò tam præcipitis fugæ veritatem compertam habuit, stragem Romanorum maximam edidit, & insignem victoriam reportavit. Militares copiz de Imperatoris fuga certiores factæ, *Leonem Armenum* ut periclitantem Christianam Rempublicam sustineret, & projectum colligeret Imperium, rogarunt. *Leo Armenus* primùm simulatâ modestiâ aliquo tempore pendulus hæere visus est; at, rogante *Nicephoro* Patriarcha Constantinopolitano, ut Clavum regeret Imperii, quo *Michaël* tanto ferendo oneri impar se se spontè abdicabat, Imperii insignia suscepit, & à *Nicephoro* Patriarcha coronatus est. *Michaël* verò, *Procopia* ejus uxor, eorumque liberi *Theophylactus*, & *Ignatius*, qui postea Constantinopolis Patriarcha fuit, Monasticum habitum induerunt, & jussu *Leonis* Imperatoris ad Insulam *Proten* fuerunt relegati. Sed *Theophylactus* & *Ignatius*, priusquàm in exilium ducerentur, virilibus orbat, seu castrati sunt.

D. LEO

D. Leo Armenus fuitne in administratione Imperii & in procuranda Ecclesiæ pace similis decessori suo *Michaeli*?

M. Leo Armenus coronatus Imperator die x. mensis Julii anni DCCCXIII. multum *Michaeli* decessori suo dissimilem se præbuit. Nam, licet in rebus Imperii administrandis solers ac vigilans fuerit, (Bulgaros siquidem ingenti prælio vicit, & contra Arabes feliciter pugnavit) in his tamen, quæ ad Religionem attinent, summam impietatem prodidit, cujus etiam infausta præfagia in ipsa sua coronatione dedit, quæ descripsit *Ignatius* Diaconus in Vita S. Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani. Inauguratus *Leo Armenus* Imperator falsum quemdam Vatem nomine *Sabbatium* consuluit, qui ei, & filio *Constantino* duos supra triginta Imperii promisit annos, si omnem Imaginum memoriam & cultum abolere vellet. Eâ diuturni Imperii spe inescatus ambitiosus & sacrilegus Imperator, instauratâ Iconomachorum Hæresi, in omnes Christianos Imaginum cultores anno secundo Imperii sui tanto furore sævire cepit, ut vidisses velut in captivitate, hostili Sacrarum Ædium conculcari donaria, & quæ vulgò intacta fuerant atque inexpectata, prophanis trahi manibus, ac promiscuè plebis exponi spectaculo: ab Ecclesiis expelli Pastores, & Lupos gregibus præfici: fugari qui rectam doctrinam profitebantur, quibus verò execrationi illa erat, eos in domesticos & necessarios recipi: Clericos ludibria atque verbera expertos, firmissimis undequaque ergastulis detineri: Nazareos nostros verberibus, fame, siti, diuturnis carceribus ac laboribus maceratos, ad extrema usque pericula inter cruciatus perseverare, & horum quidem

alios gladio vitam amittere, alios culeis inclusos, vin-
 ctosque saxorum more alto pelago demergi; feminas
 verò, viris spectantibus, denudari, ac velut reas equu-
 leo distendi ac cadi, omnia virili sensu Christi causa
 perferentes. His verbis Ignatius Diaconus in Vita
 S. Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani de-
 scribit motam à Leone Armeno Imperatore in Chri-
 stianos Imaginum cultores persecutionem, in qua
 præsertim enituit virtus Studitarum, & maximè
 Sancti Theodori eorum præpositi, & Sancti Nicolai,
 qui in Monasterio Studitarum sub Theodoro vive-
 bat, ut videre est in Vita Sancti Nicolai Studitz,
 quam doctissimus noster Combesius Tomo I. Sup-
 plementi Biblioth. Græco-Latinæ ex codice Regio
 describit ab Auctore Anonymo exaratam. Dùm sic
 in Imaginum cultores fureret Leo Armenus, con-
 tigit, ut Michaëlem, ob linguæ vitium Balbum ap-
 pellatum læsæ Majestatis reum capitali sententiâ
 damnaverit. Sed cùm ad supplicium duceretur
 Michaël Balbus, Theodosia Imperatrix Leoni marito
 suo persuasit, ut, ob Festi Natalis Christi reveren-
 tiam illius interitum procrastinaret. Annuït Impe-
 rator uxoriâ supplicatione victus, & in carcerem.
 Michaël Balbus vinculis constrictus reductus est.
 Qui postridie litteras ad conjurationis conscios
 misit, quibus minabatur, se omnes Imperatori indi-
 caturum, nisi celeritèr adessent. Quò factum est, ut
 hi ad Regium Palatium se se actutum contulerint,
 seque cum Clericis commiscentes, strictis ensibus,
 dùm Imperator hymnos, ut consueverat, in Eccle-
 sia auspicatus esset, ex angulo profilierint, eumque
 multis vulneribus confecerint. Ejus cadaver effra-
 ni licentiâ sicarii per Circum traxerunt, illius uxo-
 rem,

rem, nempe *Theodosiam*, & quatuor ejus liberos, *Symbatium* videlicet, cui per inaugurationis solemniam inditum erat *Constantini* nomen, *Basilium*, *Gregorium*, & *Theodosium* è Palatio ejecerunt, hosque omnes lembo impositos in Insulam *Proten* duxerunt. Ibi exsecti, seu castrati cum essent, *Theodosium* mori contigit, sicut scribit *Constantinus Porphyrogenneta* lib. 2. *Chronographiæ*. Sic misere periit *Leo Armenus* die Natalitio Christi Domini anno *DCCCXX*. postquam imperasset septem annos, menses quinque, & dies quindecim.

D. Quis in Imperio Orientis successit *Leoni Armeno*?

M. *Michael Balbus*, qui *Leoni Armeno* mortem machinatus fuerat, eo occiso, pedes adhuc in custodia constrictus, Imperator est acclamatus, & malleo confractis compedibus, pedore carceris adhuc conspurcatus ad Sanctæ *Sophiæ* Templum deductus & inauguratus est à *Nicephoro* Patriarcha Constantinopolitano. *Armorio*, quod *Phrygiæ* Oppidum est, oriundus erat *Michael Balbus*, & impium prædecessorem suum *Leonem Armenum* nequitia æquavit, immò & superavit. In primis, sceleratissimi Imperatoris *Constantini Copronymi* Vitam, ceu exemplum quoddam, formamque propositam habens, accuratissime eum reddere satagebat. Modò Sabbatis jejunandum esse sanciebat, modò adversus divinos Prophetas linguam acuebat, ac tum futuræ resurrectionis, tum bonis illam comitantibus fidem detrahebat. Non esse prorsus *Diabolum*, ut quem *Moses* non tradiderat, obganniebat. Fornicationem amplexabatur, ac solum, qui est super omnia, Deum, juramenti adhibendum statuit;

Judam petulcâ & effræni linguâ Beatis accensebat. Salutaris Paschæ Festum cavillabatur, tanquam, malè nec legitimo tempore celebraretur. Litteras cum sacras, tum prophanas sic aspernabatur, ut nec pueros illis imbui sineret, sicut testatur *Constantinus Porphyrogenneta* lib. 2. *Chronographiæ*. Præterea, *Michaël Balbus* Judæorum, Manichæorum, cæterarumque id genus pestium colluvione conflata sedâ in Phrygia ortâ à teneris annis in Patria sua infectus, crudele bellum sacris Imaginibus indixit. *Methodium*, qui postea Patriarcha Constantinopolitanus fuit, & *Euthymium* Sardium Antistitem, Viros sanctissimos in exilium extruxit, quod sacrarum Imaginum cultum negare nollent, & immanitèr persecutus est. *Euphrosinam* Monialem, quam deperibat, è Monasterio rapuit, sibi que matrimonio copulavit. *Thomam* quemdam tyrannidem sibi parantem ope Bulgarorum devicit, & omni crudelitatis genere laniavit. In quatuor superstites Leonis Armeni filios atrocitèr sæviit, eosque castrari jussit, quorum unus in sectione mutus effectus est, alter obiit. Sub hoc Imperatore bipedum nequissimo Imperium Romanum magnam diminutionem passum est. *Creta* siquidem à Saracenis occupata est circa annum dcccxxiii. Siciliam verò anno dcccxxviii. invaserunt Africani proditione *Euphemii*, qui tamen in Syracusana obfidione cæsus perfidiæ suæ pœnas luit. Exindè, *Calabriam*, *Apuliam*, & plerasque Italiæ partes occuparunt Saraceni. *Dalmatia* Imperatorum Orientis jugum excussit. Obiit tandem flagitiosissimus Imperator anno dcccxxix. postquam annos novem, & totidem menses Imperium tenuisset. Moriens

riens *Theophilus* filium suum Imperii reliquit hæredem.

D. Patris sui *Michaëlis Balbi* impietatem scædatusne fuit *Theophilus* Imperio potitus?

M. Patris sui *Michaëlis Balbi* impietatis æmulus; perindè ac Imperii hæres fuit *Theophilus*. Iconoclastarum siquidem Hæresi, quam à suis majoribus acceptam cum lacte suxerat, impensè addictus, *Theophanem*, & *Theodorum*, Viros religione spectatissimos acriter infectatus est. Religiosam turbavit plebem, variique generis malis afflixit, nec, quamdiù Imperii habenas moderatus est, quietè eam agere permisit. Hinc, teste *Constantino Porphyrogenneta*, cujus historiam è Græco in Latinum vertit noster *Combesius*, congruentem hanc à Deo mercedem retulit, ut nihil præclari facinoris in bellis ediderit, sed victus semper, nec ut decet Imperatorem, domum redierit. Expeditiones quinque adversùs Saracenos suscepit *Theophilus* Imperator, & in ultima datus in fugam, *Amorium*, Urbem à Barbaris expugnatam, multa hominum millia cæsa, Primarios Duces, aliosque Viros illustres in captivitatem abductos vidit, quorum libertatem, cum oblata etiam pecuniâ, à Barbaris impetrare haud posset, in mærorem incidit, indè in dysenteriam, quâ periit anno DCCCXLI. postquam imperasset annos XII. menses tres, & dies XVIII. Refert *Zonaras* Scriptor Græcus, quod *Theophilus* Imperator, paulò antequàm moreretur, veritus, ne, se mortuo, *Theophobus* Persa & insignis Dux, quo in bellis contrà Saracenos usus fuerat, tyrannidem invaderet, eum interfici, caputque illius sibi afferri jussit, manumque impositâ & contrectatis capillis dixerit: jam neque

neque ego *Theophilus* sum : neque tu *Theophobus* , iisque dictis animam exhalaverit . Quamvis autem , *Theophilus* impietatem patris sui in propaganda Iconoclastarum hæresi æmulatus fuerit , testantur tamen Historici Græci *Constantinus Porphyrogeneta* , *Zonaras* , *Cedrenus* , & alii , ipsum fuisse juris exactorem severissimum . At enim statim ac ad Imperium proventus est , eadem *Leonis Armeni* Imperatoris ultus est , Parricidis Capite damnatis . *Euphrosinam* ad Monasterium , ubi primum comam posuerat , redire compulit . Privatorum causas interdum audire solebat . Annonæ , rerumque venalium pretium moderabatur . Urbem meretricibus purgavit , libidinem domuit , & à divitiarum cupiditate fuit omnino alienus . *Theodora* è Paphlagonia ortam , foeminam sanctissimam duxit uxorem , eamque *Icasia* nobilitate , pulchritudine & doctrinâ longè præstantiori his omnibus virginibus , quas ipse uxorem ducturus in suum Palatium accefferat , prætulit . Cum enim *Theophilus* omnes illas virgines obambulans spectaret , aureum pommum præ manibus tenens futurarum pignus nuptiarum , *Icasia* pulchritudinem admiratus ait : *à muliere emanarunt mala* , cui illa placide & cum honesto rubore solertè respondit : *sed & res meliores è muliere exuberant* . Quâ virginis Responsione attonitus Imperator , eâ præteritâ , Malum Aureum *Theodora* dedit , eique nupsit , ex qua suscepit *Theclam* , *Annam* , *Anastasiam* , *Pulcheriam* , *Mariam* , & *Michaelem* , quem adhuc puerulum *Theophilus* Imperator moriens Imperii reliquit hæredem sub *Theodora* Augustæ Matris tutela . Hic obiter advertas , quæso , nonnullos esse , qui post Baronium

exi-

existimant, *Theophilum* Imperatorem, antequam efflaret animam, erroris sui poenituisse, & *Theodora* conjugis suæ, aliorumque fidelium precibus à poenis Inferni fuisse liberatum. At ipse facilius assentior doctissimo nostro *Combesio*, qui has Græcæ sequioris fabulas esse ait in *Notis ad Orationem Historicam in Festum restitutionis Imaginum* à se publicatam in *Auctario Bibliothecæ Græco-Latinæ*, in qua hæc fabula legitur.

D. Cum *Theodora* Augusta, ut observasti, fuerit religiosissima fœmina, nullus dubito, quin, eâ rerum summâ potente, novam in Oriente faciem induerit Imperium, refluoruerit Religio, suusque sacris Imaginibus honos restitutus fuerit?

M. *Theodora* Augusta Clavum Imperii regens, nihil secundum Deum antiquius habuit, quàm ut sacrarum Imaginum abolitum cultum instauraret. Eam ob rem, ut pium istud, quod inierat, consilium facilius ad optatum exitum perducere posset, habito Constantinopoli Concilio, *Joannem* Pseudo-Patriarcham Constantinopolitanum medullitus Iconoclastam è Solio Patriarchali dejecit, & in ejus locum suffecit *Methodium* Presbyterum sanctitate, vitæ & doctrinâ celeberrimum, fideique Confessorum eximium, qui à *Theophilo* Imperatore Iconoclasta crudeliter flagris cæsus, tumultuque inclusus per annos aliquot modico pane & aquâ sustentandus fuerat detentus. Major Iconoclastarum pars, mutatis animis & sententiis, ad Ecclesiæ unitatem & secundæ Synodi Nicænæ fidei professionem rediit, Monachos, & Episcopos, quos *Theophilus* Imperator solum vertere coegerat, in libertatem asseruit, & ab exilio revocavit *Theodora* Augusta. Sancti

Theo-

Theodori Studitæ, egregii sacrarum Imaginum defensoris corpus, quod post annos undeviginti ab ejus obitu integrum repertum est, & miro odore, fragrans, Constantinopolim transferri curavit. Denique, ut Imperium à fæce Heresum omninò repurgaret, novos Manichæos, *Paulicianos* videlicet, de medio tollere jussit, si resipiscere, & ab errore resiliere nollent.

Tam felicem Imperii statum vecordia *Michaëlis* Imperatoris, & Avunculi ejus *Bardæ* interpellavit ambitio. *Bardas* quippè *Theodora* Augustæ frater rerum Præfecturam ambiens author fuit *Michaëli* Imperatori, ut Matrem suam *Theodoram*, qua cum annis quatuordecim Rempublicam administraverat, in ordinem redigeret, ipsique omnium rerum curam demandaret. Imprudentissimus Princeps tam pravis Consiliis auscultans totius Imperii administrationem arbitrio *Bardæ* avunculi sui permisit, eum Cæsaris dignitate decoravit, seque totum ludis, aurigationibus, perpotationibus, aliisque id genus voluptatibus dedit. Quin, per immanitatem à sæculis inauditam, *Michaël* Imperator malignis *Bardæ* Consiliis inductus *Theodoram* Augustam matrem suam è Palatio ejecit, eamque cum suis filiabus attonderi & Moniales fieri jussit. Quo indutæ habitu, ac omnibus spoliata opibus in *Cariani* Palatium ablegatæ sunt, ubi *Theodora* Augusta paulò post obiit. At non diù Deus præpotens scelerum ultor distulit pœnas, quæ *Bardam* primum omnium illorum malorum authorem justè manebant. Anno enim DCCCLXVI. *Michaël* Imperator *Bardæ* superbiam perosus, eum per *Basilium* Macedonem trucidari jussit. Cujus cadaver fædè discerptum

ptum lacerumque plebs per vicos & plateas ignominiosè traxit. Occiso *Barda*, *Michaël* Imperator *Basilium* Macedonem Imperii consortem fecit, qui, pro eâ, quâ *Michaëlem* prosequeretur, amicitia, cum sæpius eum reprehenderet, & à vitiis, in quibus se se turpiter volutabat, ad meliorem frugem revocare pro viribus niteretur, sibi concitavit odium Imperatoris, qui ex diuturna in vitiis consuetudine jam callum in malo obduxerat. Quapropter, *Michaël* Imperator omnis reprehensionis impatiens, *Basilium* Imperio exuere, vitæque privare in animum induxit. Sed *Basilius*, ut insidias sibi ab Imperatore structas anteverteret, cum vino obrutum interfecit anno DCCCLXVII. cum annis imperasset viginti quinque, hoc est, undecim solus, & quatuordecim cum matre sua *Theodora*. Sublato è vivis *Michaële* Imperatore, solus imperavit *Basilius*, qui Catholicam Religionem fovit, & auxit, Imaginum cultum promovit, Saracenos variis in Regionibus Imperii, & Manichæos profligavit, multas extruxit atque restauravit Basilicas, Judæos plurimos suâ munificentia pellexit ad fidem. *Bulgaros* recens ad Religionem Christianam conversos missis Sacerdotibus & Monachis piissimis in fide confirmavit. Ecclesiæ fines propagavit, misso ad Russos, sive Ruthenos, Antistite, qui eos fidem Christianam edoceret. Sub eodem *Basilio* Imperatore convocata est Constantinopoli anno DCCCLXIX. sedente *Hadriano II.* Summo Pontifice, octava Synodus generalis, in qua *S. Ignatius* legitimus Patriarcha Constantinopolitanus Sedi suæ restitutus est, & *Photius*, qui eam malis *Bardæ* artibus invaserat, dejectus est, quam Concilii sententiam in-

Pho-

Photium latam confestim executioni mandari jussit Imperator. His præclaris Gestis magnam sibi gloriam comparavit *Basilus* Imperator, quam postea fallaciis & præstigiis insignis cujusdam Magi & Impositoris *Theodori Santabareni* Monachi Photio amicissimi delusus haud parùm obscuravit. Nàm *Photium* perniciosum Schismaticum an. DCCCLXXVIII. quo S. Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus obiit, ad Sedem Constantinopolitanam, quâ justè abdicatus fuerat, revocavit, & in pristinam Patriarchatus dignitatem recepit. Deindè, ejusdem nequissimi viri *Theodori Santabareni* calumniis inductus, filium suum *Leonem* omnibus Imperialibus ornamentis exutum in carcere per septennium detinuit, donec quadam die, *Basilio* Senatui convivium exhibente, Psitachus flebili voce ingeminarit: *Heu Heu Domine Leo!* quâ voce multi è Senatoribus in fletus prorumpentes etiam atque etiam *Basilium* Imperatorem rogarunt, ut innocentissimum filium suum *Leonem* tandem aliquandò in libertatem assereret, quorum precibus flexus *Basilus* filium suum è vinculis eduxit, eumque Imperii successorem designavit. Tandem anno DCCCLXXXVI. febris ardoribus violentiori aestu ejus omnem vitalem humorem exhaurientibus ac consummentibus, vita excessit *Basilus*, cum imperasset cum *Michaële* ejus decessore annum unum, alios verò decem & novem solus rerum summam administrasset, ut ait *Constantinus Porphyrogeneta* in ejus Vita; quæ post *Baronii* obitum publicata est. *Leo* hujus nominis VI. ob eximiam, quâ pollebat, eruditionem, *Sapiens*, seu *Philosophus* appellatus successit Patri suo *Basilio*, tenuitque Imperium annos xxv. menses duos & dies decem, vitam
que

que protraxit ad annum usque dcccxi. quare opportuniùs de eo sermonem habebimus in primo Colloquio in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi. Satis sit hic obiter observasse, *Leonem* VI. Imperatorem in custodienda Republica solertem fuisse, eumque in liberalibus disciplinis eruditum multa scripsisse Opera, de quibus latè agit *Baronius*. Indicat etiàm *Labbeus* loca, in quibus hæc *Leonis* Imperatoris Opera typis mandata fuerunt. *Opus Basilicorum*, idest, *Regiarum Constitutionum*, in septem Tomos in Folio distributum, Parisiisque typis excusum, præcipuum *Leonis* Imperatoris laborem fuisse asserunt Viri eruditi, eique attribuunt varia in laudem Mysteriorum Beatissimæ Virginis, aliaque Opuscula.

D. Statum Ecclesiæ sub Imperatoribus Orientis nono sæculo haud parùm turbatum fuisse probè intelligo. Ostende modò, si placet, quo loco Res Ecclesiæ fuerint eodem sæculo in Occidente?

M. Nonum sæculum in Occidente læta ac magnifica habuit initia, quibus tamen (ut solenne est accidere rebus humanis) perturbatus cursus ac infelix exitus successit. *Carolus* Francorū Rex, cognomento *Magnus*, sed animi rerumque præstantiâ *Maximus*, acceptum à Patre *Pippino* Galliarū Regnum, ut jam in præcedentibus Colloquiis observavimus, in eam amplitudinem & majestatem evexit, nullum ut in Orbe potentius foret, nullumque fortunatius. Parebat ejus legibus non solum Gallia omnis, sed etiam magna Italiæ pars, *Germania*, *Noricum*, *Pannonia*, *Dacia*, & aliæ Septentrionales Regionēs, eidemque manum Hispania dare gestiebat. Pro eâ singulari observantiâ, quâ Sedem Apostolicam colebat

lebat *Carolus Magnus*, Romam anno dccc. venit ut liberaret ac vindicaret *Leonem III.* Summum Pontificem, qui anno dcexcix. pravorum quorundam hominum Factione impetitus, oculis linguaque mutilatus & indignis modis vexatus fuerat. Tanti sceleris atrocitate permotus *Carolus Magnus* Romæ Conventum habuit, in quo *Leo III.* à criminibus sibi falsò impaëtis spontaneo juramento se se purgavit, & postea, ipso Natalis Christi die *Carolus Magnus* Imperatorem & Augustum declaravit anno dccc. sicque in *Carolo Magno* Imperialis dignitatis titulum in Occidente renovavit Pontifex ille *Maximus*, qui jam à trecentis & amplius annis, stante in Italia Gothorum Regno, penitus defecerat, ut rectè explicat *Sigonius* lib.4. de Regno Italiae ad annum dccc. ubi inquit: *Hunc dignitatis Imperatoriae titulum, cum in Momyllo Augustulo, ultimo Occidentis Imperatore, ante trecentos ferme annos, sub Regnum Gothorum in Italia, defecisset, in eodem Occidente Pontifex renovavit, ut haberet Ecclesia Romana adversus Infideles, Hæreticos, ac Seditiosos Tutorem, cujus Officium repudiassè jam pridem Imperator Orientis videretur. Inauguratus Imperator Carolus Magnus, omisso Patricii nomine, quo antea nuncupabatur, Imperator & Augustus, teste Eginbardo in Annalibus, appellatus est, misitque anno dcccii. Legatos in Orientem, ut ejus nuptias cum Irene Imperatrice, ad quas ipsa lubentè inclinabat, conciliaret, eaque ratione duo Imperia in unum coalescerent. At Legati, cum Constantino-polim advenissent, spectatores facti sunt non fœderis nuptialis, sed luctuosæ tragædiæ. Sub horum siquidem oculis Nicephorus Patricius Constantino-*
poli-

politanus, ut jam observavimus, *Irenem* benè meritam de se Imperatricem in *Lesbum* Insulam ingenti satellitum manu stipatam ablegavit, Imperiumque invasit. Spe suâ frustratus *Carolus*, omnes suas curas & cogitationes ad pristinum Imperio Occidentis conciliandum splendorem contulit. Bellum Saxonicum, quod triginta tres annos duraverat, anno tandem DCCCIV. feliciter confecit, & Saxones sæpè rebelles, sæpè domitos, Christianam Religionem postea amplexos, atque authoribus rebellionis profligatis, incredibili numero per Gallias & Germaniam sparsit. *Danos* cum eorum Rege *Godefrido* compressit. Populos *Venetos* per filium suum *Pippinum* subegit, & in ditionem recepit. *Mauros* Italiam populantes repulit. Multos in Germania populos ad Fidem Christianam adduxit. Litteras in Galliis instauravit, fovit, amplificavit. Plures liberos ex octo, quas duxit, uxoribus suscepit. Nunquam tamen castitatem conjugalem introductione concubinarum (sicut falsò scripserunt Neoterici) fœdavit. Regnum suum in Testamento, quod condidit *Carolus Magnus*, inter tres filios superstites divisit. *Carolo* majori natu Belgicam, Galliam ac Germaniæ magnam partem; *Pippino* Italiam, Bajoariam & partem Alemanniæ; *Ludovico* Aquitaniam & Gallias Lugdunensem & Narbonensem concessit, eisque singulis Ecclesiæ causam accuratissimè commendavit. Verùm, *Carolo* & *Pippino*, vivo adhuc parente, defunctis, solus superstes *Ludovicus* paternam in ditionem ex assuecessit. Postremò, *Carolus Magnus* cum Aquisgrani hiemaret, mense Januario validâ febre correptus est, & accedente ad febrem lateris dolore,

abiit è vivis anno ætatis suæ LXXII. v. Kalend. Februarii, ut ait *Eginhardus* in ejus Vita. Sepulchro Caroli Magni, teste eodem *Eginhardo*, appositum, est istud Epitaphium: *Sub hoc conditorio situm est corpus Caroli, Magni asque Orthodoxi Imperatoris, qui Regnum Francorum nobilitèr ampliavit, & per annos XLVII. feliciter tenuit. Decessit Septuagenarius, anno Domini DCCCXIV. Indictione VII. v. Kalend. Februarii.* De sanctitate Caroli Magni Imperatoris multa habet *Baronius* ad annum Christi DCCCXIV. legendus est etiam *Bollandus* ad diem XXVIII. mensis Januarii, ubi agendo de publica S. Caroli Magni veneratione, Breviaria complurium Ecclesiarum à se visa testatur, in quibus v. Kal. Februarii *Carolus* Imperator Officio novem vel trium lectionum colitur. Citat etiam *Bollandus* *Wandelbertum*, aliosque Martyrologos, apud quos eadem die nomen *Caroli* legitur, refertque ex Breviariis *Mindensi* & *Rotomagensi* publicas preces eo quoque die recitari solitas.

D. Quà de causâ mox dixisti, lætis ac magnificis initiis, quæ sæculum Ecclesiæ nonum in Occidente habuit, perturbatum rerum cursum, & infaustum successisse exitum?

M. Id dixi, quia amplitudo, Majestasque Gallicarum Regum Imperiali dignitate nono Ecclesiæ sæculo aucta tamdiù stetit in apice, quamdiù vixit *Carolus Magnus*, cui vix parem in omni virtutum genere sive quæ præcesserunt, sive quæ postea insecta sunt sæcula pepererunt. At, eo mortuo, initium malorum à domesticis turbis, & nefario Principum scelere prodiit, filiis videlicet adversus optimum parentem conjurantibus. Quod quidem quo pacto contigerit, breviter hic enarrabo. *Ludovicus Gal-*

Galliarum Rex , & Occidentis Imperator, *Pius* cognominatus , *Caroli Magni* , & *Hildegardis* filius totam Patris sui luce functi Ditionem obtinuit , præter tamen Italiae Regnum , quod *Pippini* fratris sui filio *Bernardo* contigit . Matrimonium cum *Irmingarde* iniit *Ludovicus Pius* , ex qua tres liberos suscepit *Lotarium* , *Ludovicum* , & *Pippinum* . Mortuâ verò *Irmingarde* priore conjuge , *Ludovicus Pius* *Juditham* filiam *Welfi* , seû *Guelphi* comitis in Bavaria secundam duxit uxorem , ex qua natus ei est *Carolus* . Tres liberi *Ludovici Pii* ex *Irmingarde* priore conjuge geniti haud æquo animo ferentes , quod *Carolus* ex *Juditha* secunda uxore natus ipsis æquaretur , in patrem temerè insurrexerunt , eumque captum in Campo , qui est inter Argentarum & Basileam , quique ab eorum perfidia dictus est *Mendacii Campus* , Imperio dejecerunt , & *Juditham* novercam in Monasterio recluserunt . Tentavit *Gregorius Summus Pontifex* hujus nominis IV. pacem conciliare *Ludovicum Pium* Imperatorem inter & ejus filios , & eâ de causa in Gallias concessit ut se honorarium pacis arbitrum interponeret . Quapropter , audiri minimè debent quidam Scriptores , qui dicunt, hunc Summum Pontificem malevolo in *Ludovicum Pium* animo in Gallias venisse , & ejus perduellibus filiis impensius favisse . Frustrâ tamen Pontifex hanc concordiam conciliare studuit , cùmque nihil obtinere posset , Romam rediit mærens ac dolens miseram sortem *Ludovici Pii* , qui à filiis suis *Compendium* deductus , ibique in Generali Conventu gladium deponere , sumptoque cilicio , se reum malè administrati Regni fateri , & Imperium *Lothario* filio suo cedere coactus est . an-

no dcccxxxiii. At tantâ rerum indignitate Galliarum Proceres, populique commoti, Ludovicum Pium injustè depositum Imperio pristinæ dignitati sequenti anno, scû dcccxxxiv. in integrum restituerunt. Quæ restitutio in Conventu apud Theodonis Villam an. dcccxxxv. habito, à Primoribus Regni & ab Episcopis fuit approbata, atque omnia, quæ in Ludovicum Pium Imperatorem, præsertim in Conventu Compendiensi, acta decretaque fuerant, proscripta penitus & abrogata sunt. Imperio restitutus Ludovicus Pius filios suos Pippinum & Ludovicum ad se redeuntes amantissimè complexus est, perduellione ipsis condonatâ. At *Lotharius* primo genitus Ludovici Pii Imperatoris filius, qui patrem contumeliosius ceteris exceperat, tardius cum eo reconciliatus, Gallias civili bello permiscuit, Italiam perturbavit, donec tamen, à patre indultâ ei veniâ, pax inter illos utcumque redintegrata est. Obiit Ludovicus Imperator xii. Kalend. mensis Julii anni dcccxl. Vixit annos lxiv. Rexit Aquitaniam per annos xxxvii. Imperium verò gubernavit per annos xxvii. & menses sex, ut testantur Annalists Metensis & Fuldensis. Ejus corpus *Drogo* ipsius Frater & Episcopus Metis apud Sanctum Arnulphum, unâ cum Episcopis, Abbatibus, Comitibusque congruo honore sepulture tradidit. Fuit *Ludovicus Pius* optimus Imperator, justus, liberalis, & virtutum patris sui Caroli Magni imitator. Ea, quæ perperam gesserat contrâ fratres suos *Drogonem*, *Hugonem*, & *Theodoricum*, quos adhuc impuberes & invitos tonderi præceperat, vel contrâ alios suos agnatos, & præcipuè adversus *Bernardum* Italiae Regem nepotem suum, quem turbas excitantem

tem oculis orbari consenserat, sincerâ & publicâ pœnitentiâ eluit expiavitque. Præterea, quàm insignis illius pietas fuerit, ostendunt infinita bona ab eo Ecclesiis & Monasteriis data, necnon præclarum Elogium, quod de ejus virtutibus celebrat *Theganus* Trevirensis Chorepiscopus. Illius etiam zelum & ardorem in propagandis liberalibus disciplinis, Scripturarumque & SS. Patrum Codicibus asservandis, undè ad configendas hæreses tela depromerentur, laudibus extollit *Jonas* Aurelianensis Episcopus in Epistola, qua *Carolo Calvo* Galliarum Regi suum de imaginibus nuncupavit Opus. Sub Ludovico Pio Imperatore an. dcccxxv. habita est Parisiis Synodus pro cultu imaginum, de qua Parisiensi Synodo opportuniùs in quarto Colloquio disseremus.

Lotharius, qui à patre suo Ludovico Pio jam ab anno dcccxxiii. ad Imperii consortium adscitus fuerat, statim ac illum vitâ functum fuisse accepisset, universæ Monarchiæ acquirendæ avidus fratrum suorum ditiones invadere, & omnia ad se trahere molitus est. Quocircà, *Ludovicus* & *Carolus* ejus fratres in communis causæ discrimine belli conjunctis viribus ei strenuè resisterunt, eumque duplici prælio debellarunt, uno ad Vicum Fontanetum in Burgundia anno dcccxli. altero ad Argentoratum anno sequenti. Victus Lotharius pacem interpellavit, quæ demùm his conditionibus conclusa est, ut *Lothario*, præter Imperium Romanum, ea Galliæ pars cederet, quæ Scaldi & Rheno continetur, adjunctâ etiam Burgundiâ, cæterisque usque ad Mediterraneum subiectis Provinciis; *Ludovico* Germania omnis à sinu Baltico usque ad Rhenum, tresque ultra Rhenum darentur Civitates (vini ha-

bendi gratia) *Moguntia* videlicet *Spira*, & *Vvormatia*; denique *Carolo* tribueretur *Francia Occidentalis* ab *Mosa* flumine usque ad *Mare Britannicum*, cum *Occitania*, & *Marca Hispanica*. His hoc pacto compositis, *Lotharius*, postquam ab obitu patris sui *Ludovici Pii* quindecim annis imperasset, pœnitentiâ ductus ob ea, quæ in patrem, fratresque olim gesserat, atque peccata in Deum commissâ, sæculo & Imperio nuncium remisit, & in penitentis animi signum habitu Monastico in *Prumiensi Monasterio*, quod quinque circiter millium passibus ab *Urbe Trevirensi* distat, indui voluit anno *DCCCLV.* ubi paulò post vitâ decessit. Tres liberos reliquit *Lotharius*, *Ludovicum*, cui jam *Italiam* concesserat, & quem Imperii collegam renunciarat; *Lotharium*, cui eam *Galliæ* partem dedit, quæ postea ab illo *Lotharingia* dicta est, concessit; & *Carolus* natu minimum, cui *Provinciam* dedit. Mortuo *Lothario* successit in administratione Imperii *Ludovicus* illius filius hujus nominis II. Fuit Princeps litteratus, pius, justus, Ecclesiæ defensor, largus eleemosynarum largitor, & belli etiam artibus clarus. *Adelgisum*, siquidem Beneventi Ducem, qui stimulatus à Grecis arma sumperat, compescuit, & in Insulam *Corsicam* fugere compulit. *Normannos* in *Gallia* tumultuantes repressit, *Saracenos* *Italiam* devastantes debellavit, & ex ejus finibus expulit. *Lotharius* ejus frater *Waldrada* pellicis amoribus captus, *Theutbergam* conjugem suam *Bosonis* filiam falsis criminibus impetitam repudiare voluit. Qua de causa ad *Nicolaum* Summum Pontificem scripsit, quo prudenter tam injustæ petitioni respondere cunctante, *Lotharius* hujus moræ impatiens coegit Sy-

nodum Aquisgranensem octo Episcoporum, quorum principes erant *Guntarius* Agrippinensis, ac *Teutgardus* Trevirensis Antistites, qui ejus cum *Vvaldrada* nuptias approbarunt. Quorum iniquissimum Decretum, & à *Nicolao* Pontifice Maximo justè reprobatum, in alia Synodo, Merensi videlicet, iterum confirmari curavit *Lotharius*, misitque Romam Legatos eosdem *Guntarium*, & *Teutgardum* Antistites, quos *Nicolaus* Papa dignitate movit, duasque illas Synodos, habito Romæ Concilio, damnavit. At, cum isti Antistites, Pontificiâ auctoritate despecta, sese pro Episcopis gererent, institit *Nicolaus* Papa ut eorum loco alii crearentur Episcopi. Quod tamen à *Lothario* obtinere non potuit. Post verò multas tergiversationes & ludificationes *Lotharius* ab Imperatore *Ludovico* in auxilium contrâ Saracenos accitus, Romam venit anno DCCCLXIX. ubi ab *Hadriano II.* *Nicolai* successore per mendacium veniam impetravit, postquam nimirum sub Communionem *Dominici* Corporis, se, post interdictum, *Vvaldrada* pellicè abstinuissè pejeravit. Sed Deus tanto sacrilegio debitas pœnas diù non distulit. Nam in reditu lethali morbo confectus *Lotharius*, paucos post menses *Placentiæ* in pœnam sui perjurii repentina morte è vivis sublatus est. Ejus Regnum *Carolus*, à *Calvitiæ* dictus *Calvus*, Galliarum Rex, & *Ludovicus* Germaniæ Rex partiti sunt. Mortuo autem *Mediolani* absque prole anno DCCCLXXIV. *Ludovico II.* Imperatore anno Imperii sui vicesimo, *Carolus* dictus *Calvus* hujus nominis II. *Ludovici Pii* ex *Juditha* filius, protinùs in Italiam è Gallia, quam regebat, advolvit, & delusis *Ludovici* Germaniæ Regis fratris sui

filiis, quos Pater capeſſendi Imperii cupidus miſerat, ne *Carolus Calvus* Imperio potiretur, à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo Imperii coronam accepit anno DCCCLXXV. Porro, *Carolus II.* Imperator cognomento *Calvus* Princeps fuit vertipellis, ſuperbus, ambitioſus, in bellis timidus ac ignavus. Incurſiones & deprædationes, quibus Normanni Gallias vexabant, cum armis impedire haud poſſet, tributis penſitatione cohibere coactus eſt. Regnum nepotibus ſuis *Carolomanno*, *Ludovico*, & *Carolo Craſſo*, *Ludovici Germaniæ Regis* filiis eripere molitus eſt. At ipſi collecto exercitu illum ad *Andernacum* vicerunt. Fugiens autem *Carolus Calvus* Imperator febre correptus, ut ait Annaliſta *Bertinianus*, pulverem bibit, quem ſibi nimium dilectus ac credulus medicus *Judeus* nomine *Sedecias* tranſmiſit, ut ea portione à febre liberaretur, inſanabili veneno hauſto inter manus portantium, tranſito monte *Ciniſio*, perveniens ad locum, qui *Brios* dicitur, undecimo die poſt venenum hauſtum in viliffimo tugurio mortuus eſt II. Nonas Octobris anni DCCCLXXVI. Imperii II. *Ludovicus* ejus filius, *Balbus* ab impedita lingua nuncupatus, ei in Gallicum Regnum ſucceſſit, ſed non in Imperium, ſicut luculentè probat *Sirmondus* in Notis ad Concilium Trecenſe II. Explodi ergò debet vulgaris error quorundam, qui *Ludovicum Balbum* Imperatoribus accenſent, cum tamen certum ſit, eum à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo accepiſſe quidem Coronam Regiam, ſed non Imperialem. Mortuus eſt *Carolus Balbus* Galliarum Rex anno DCCCLXXIX. ac tres reliquit liberos, ſcilicet *Ludovicum*, *Carlomannum*, quos ex *Anſgarda* priore conjuge ſuſcepit, & *Carolum* dictum *Simplicem* ex

Ade-

Adelaide alterâ uxore genitum, quem moriens in cunis reliquit. *Ludovicus* primogenitus filius *Ludovici* Balbi, qui in Regno Gallico successit patri suo an. *DCCCLXXIX.* appellatur in serie Galliarum Regum *Ludovicus III.* cui an. *DCCCLXXXII.* vita functo successit in Regno Gallico *Carlomannus* ejus frater, qui Regnum gubernavit usque ad an. *DCCCLXXXIV.* quo anno, ut ait Continuator Lambecianus, in quadam venatione iſtibus cujusdam *Apri* fertur occisus; re autem vera à suo satellite in eadem venatione non spontè vulneratus occubuit. Mortuo *Carlomanno* Galliarum Rege, ad Thronum Francicum admotus non est *Carolus* dictus simplex *Ludovici III.* & *Carlomanni* frater, eoquod annos tantum septem cum natus esset, ad tuendum à frequentibus Normannorum incurſionibus Galliarum Regnum conferre nihil poterat. A spe tamen & jure regnandi non omnino exclusus est, sed *Hugonis* Abbatis fidei curæque concreditus est. Franci itaque post obitum *Carlomanni* Galliarum Regis evocarunt ad Galliarum Regnum gubernandum *Carolum* à corporis habitudine dictum *Crassum* filium *Ludovici Germaniæ* Regis, & Imperatorum *Lotharii*, & *Caroli Calvi* nepotem, qui jam anno *DCCCLXXX.* à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo Romæ Imperator fuerat inauguratus. At *Carolus Crassus*, adversus Normannos Gallias infestantes re infelicitè gesta, corpore & animo malè affectus adeò ægrotare cæpit, ut, volens nolens, Imperio, simul & Regno Gallico se abdicare compulsus fuerit anno *DCCCLXXXVII.* eoque, ut est rerum humanarum vicissitudo, calamitatis incidit, ut ab *Arnulpho* *Carlomanni* *Bavariæ* quondam Ducis filio notho, & à Proceribus Germaniæ Rege electo victum pre-

cariò quærere cogeretur. Mortuus est *Carolus Crassus* anno sequenti, seu DCCCLXXXVIII. Sunt quidam Historici, qui putant, *Arnulphum*, post abdicationem *Caroli Crassi*, Imperatorem fuisse. Sed *Arnulphus* jure dici haud potuit Imperator, nisi postquam à *Formoso* Pontifice Romano coronatus est & *Augustus* declaratus, quod solùm contigit anno DCCCXCVIII. Antequam autem *Arnulphus* à *Formoso* Papa *Augustus* renunciaretur, *Guido*, seu *Vido* Spoleti Dux à Pontifice *Formoso* Imperii Coronâ redimitus fuit anno DCCCXCI. Ab hoc *Guidone Berengarius* Foro-Julien-sis Dux Imperii æmulus Bello victus ad *Arnulphum* Germaniæ Regem confugit, eumque Italiam invadendi spe eò faciliè pellexit. Interim *Guido* Imperatoris nomine Italiâ potitus obiit anno DCCCXCIV. & *Lambertus* ejus filius Imperii Coronam adeptus est, quâ tamen ab *Arnulpho* Germaniæ Rege anno DCCCXCVI. spoliatus est, vixit tamen usque ad annum DCCCXCVIII. quo ab *Ugone* filio *Manfredi* comitis Mediolanensis fuit occisus. *Arnulphus* verò Imperium rexit ab anno DCCCXCVIII. quo à *Formoso* Papa fuit coronatus Imperator, usque ad an. DCCCXCIX. quo è vivis excessit, & filium puerulum septennem, dictum *Ludovicum* reliquit, qui patri in Regno Germaniæ successit, sed non in Imperio, sicut opportuniùs ostendam in Colloquio primo in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi, ubi texam seriem Imperatorum, qui decimo sæculo summa rerum in Occidente potiti sunt.

D. *Carolus Crassus* Regno Galliarum fuisse, abdicatum jam accuratè observasti, at necdum indicasti eum, qui post abdicationem & mortem *Caroli Crassi* in Gallicum Regnum ei successit.

M. Fran-

M. Franci, amoto Carolo Craſſo, eoque mortuo anno DCCCLXXXVIII. pari conſenſu & voluntate, annuente etiam *Arnulpho* Germaniæ Rege , donec *Carolus Simplex* filius Ludovici Balbi adoleſceret , Galliarum Regem crearunt *Odonem* comitem Pariſienſem , *Roberti* Andegavorum comitis filium , virum ſtrenuum, cui præ cæteris formæ pulchritudo, & virium ſapientiæque magnitudo inerat . Qui Rempublicam viriliter rexit , & contra aſſiduas depredationes Normannorum indefeſſus propugnato extitit, inquit Anna-liſta Metenſis . Unctus fuit *Odo* à *Vvalterio* Archiepiſcopo Senonenſi anno DCCCLXXXVIII. Sunt nonnulli Hiſtorici, qui affirmant , *Odonem* ſibi nomen Regis tribuiſſe , non quod fuiſſet reverà coronatus Galliarum Rex , ſed quia dumtaxat tutor erat *Caroli Simplicis*, qui, licet verus ac legitimus eſſet Galliarum Rex , Regno tamen adminiſtrando , utpotè puerulus , impar erat . At , meâ quidem ſententiâ , longè probabilius eſt , *Odonem* Galliarum Regem à Francis, nulla tunc *Caroli Simplicis* habitâ ratione, creatum, ſibi Regnum vindicaſſe . Quod cum multi Francorum Proceres ægrè ferrent, *Carolum Simplicem* ex Anglia, quò fuerat à matre abductus, revocarunt; ad Regium culmen ſublimarunt & à *Fulcone* Remenſi Archiepiſcopo inaugurari curarunt an. DCCCXCII. Suam tamen dignitatem Regiam ſtrenuè in Galliis tuitus eſt *Odo*, ut conſtat ex Bellis, quæ *Odonem* inter & *Carolum Simplicem* poſteâ exorta ſunt, & quæ maniſeſtiſſimè evincunt , *Odonem* non tutorem *Caroli Simplicis* , ſed tanquàm legitimum & proprietarium Galliarum Regem fuiſſe coronatum. *Odo* Galliarum Rex die III. menſis Januarii an. DCCCXCVIII. diem extremum clauſit , eoque è vivis exempto , omnes

omnes Galliarum Regni Proceres *Carolus Simplicem* Regem agnoverunt. Sed de *Carolo Simplicem*, & de aliis, qui decimo Ecclesiæ sæculo Galliarum Regnum administrarunt, Sermonem instituemus in Colloquio primo in Historiam decimi sæculi.

D. Quo loco in Germania, Gallia, & Italia res Ecclesiæ nono sæculo fuerint, hætenus dilucidè exposuisti. Sed necdum Ecclesiæ Statum sub Regibus, qui eodem sæculo Hispaniæ & Angliæ Regnis præfuerunt, exhibuisti, quem tamen ad pleniorẽ Historiæ notitiã hîc prætermittere non debes.

M. In Hispania *Alphonsus* dictus *Castus* nono sæculo annos *XLIII.* vel, ut alii volunt *XLIV.* regnavit. Is ille est *Alphonsus*, cujus eximias dotes in Historia superioris sæculi peritriximus, quòd anno septingentesimo octogesimo tertio Hispaniarum Regnum esset adeptus. Fuit *Alphonsus Castus* religiosissimus Princeps, bellicã gloriã, & pacis artibus celeberrimus, qui insignem victoriam de *Abderhamano* Saracenorum Cordubensium Rege, *S. Jacobo* Auspice, reportavit, cujus felicem exitum ex *Tudensi* fusè narrat *Baronius*. Paulò antequàm moreretur *Alphonsus Castus*, in Procerum Conventu *Ramirum* filium *Veremundi* Regis suum Regni Successorem designavit. *Ramirus* post obitum *Alphonsi Casti* Hispaniarum Regno potitus, conferto cum Saracenis prælio, sexaginta, vel, ut alii dicunt, septuaginta eorum millia internecione delevit anno *DCCCXLVI.* Hanc celebrem de Saracenis reportatam victoriam Hispani acceptam referunt *S. Jacobo* Apostolo, & præcipuo Hispaniarum Patrono, qui in Acie perspicuè visus est equo albo insidens, deferensque album vexillum adversus hostes fortiter dimi-

dimicare . Normannos etiam numerosâ classe universam Gallaciæ Oram infestantes inito prælio devicit *Ramirus* Rex . Septuaginta eorum naves partim captæ, partim submersæ in navali pugna . Obiit *Ramirus* Hispaniarum Rex anno dcccl. His temporibus multi Christiani à Saracenis Cordubæ pro Fide occisi martyrii palmam consecuti sunt , quorum martyrium *Sanctus Eulogius* Archiepiscopus Toletanus electus tribus libris celebravit . Mortuo *Ramiro* Hispaniarum Regi *Ordonius* ejus filius successit , & Regium insigne animumque suscepit . Princeps fuit miti ac tractabili ingenio, suavissimis moribus, justî æquique tenax . Bellum contra Saracenos feliciter gessit . Civitates plurimas ab eis dirutas instauravit . Vitâ functus est *Ordonius* Hispaniarum Rex anno dccclxvi. cùm regnasset xvi. annis , ut disertè asserit *Alphonsus Magnus* illius filius in suo Chronico his verbis : *Suprafatus Rex* , idest , *Ordonius* , post xvi. annos completos morbo podagrico correptus Oveto est defunctus & in Basilica Sanctæ Mariæ cum prioribus Regibus est tumulatus . Unde sequitur falli Baronium, dum scribit , *Ordonium* Hispaniarum Regem annos duntaxat xii. regnasse, eumque anno dccclxii. vivere desiisse . *Ordonium* in Hispaniarum Regni administratione excepit *Alphonsus* hujus nominis III. ejus filius , & ob egregias corporis, animique dotes , atque præclaros de Mauris reportatos triumphos Magni cognomen consecutus . *Sampirus* Asturicensis Episcopus , cujus Historiam *Sandovallius* publicavit , narrat , *Alphonsum* Magnum Hispaniarum Regem post varias victorias de Saracenis relatas , duos Presbyteros Romam ad Joannem VIII. Pontificem Maximum

an. DCCCLXXXI. i. misisse, qui ab eo peterent, ut Ecclesia B. Jacobi Apostoli consecraretur, & celebraretur Concilium. Epistola Joannis VIII. ad Alphonsum Regem est cccix. in Registro Epistolarum Joannis VIII. qui ei concedit, ut Ovetensis Ecclesia Gallæciæ Metropolitana efficiatur. Ea verò Epistola, quâ Summus ille Pontifex annuit ut Ecclesia Sancti Jacobi consecraretur, est ordine cccx. Has Joannis Octavi Papæ literas, ubi accepisset Alphonsus Rex venit cum uxore sua & filiis, ac Episcopis & totius Regni comitibus, consecratâque Ecclesiâ, coegit Synodum, in qua Ovetensis Urbs Metropolis declarata fuit, ætæque insuper de restituendis Sedibus à Saracenis depopulatis, & de Episcopis, qui eis præfici debebant. Hujus Synodi Ovetensis Acta, quæ nunquam hætenus fuerant edita, publicavit Eñus Card. de *Aguirre*, eaque inseruit Tom. 3. Conciliorum Hispaniæ. Regnavit Alphonsus Magnus in Hispania ab anno DCCCLXVI. usque ad an. DCCCCX. quo spontè Regnum abdicavit, illudque *Garfia* filio suo, qui tamen nihil non moliebatur, ut illum è Regno dejiceret, rarò sanè exemplo tradidit, victus tot tumultuum in Regno ab eo excitatorum tædio, & anno sequenti abiit è vivis. Sed de Statu Ecclesiæ sub Hispaniarum Regibus, qui Hispaniarum Regnum nono sæculo potiti sunt, hæc pauca deflorasse sufficiat.

Ad Statum quod attinet Ecclesiæ sub Regibus, qui nono sæculo Angliæ Regnum administrarunt, breviter dicam, res Ecclesiæ eo in Regno optimo loco fuisse ob pietatem Regum, qui ei præfuerunt. *Egbertus* siquidem abnepos *Inæ* Occidentalium Saxonum in Anglia Regis, qui octavo sæculo Regnum suum Romano Pontifici vètigale fecit (quod Sancti

& i Petri denarium vocant) Vvest-Saxiæ Regnum adeptus anno æræ Christianæ octingentesimo, *Bernulphum* Merciorum Regem & *Baltredum* Cantiorum Regem debellavit, eorumque Regna necnon & Northumbriam adjuunxit Regno Vvest-Saxiæ, ita ut in unam Monarchiam tot Britanniæ Regna inter se olim omninò divisa tùm temporis coaluerint. *Egbertus* Angliæ Rex, post fusam ingentem *Danorum* multitudinem irruptionibus Angliam infestantium, obiit anno DCCCXXXVI. filiumque suum *Ethelwulphum* Regni reliquit hæredem, qui compositis Regni sui rebus, Romam, Religionis ergò, sese contulit, & à Leone IV. Summo Pontifice humanissimè exceptus, Ecclesiæ Romanæ eam Insulæ partem, quam *Egbertus* pater ad Regnum adjunxerat, vectigalem fecit, & postquam per viginti annos Angliæ Regnum sapienter administrasset, piè decessit an. DCCCLVII. Quatuor superstites reliquit filios *Ethelbaldum*, *Ethelbertum*, *Ethelredum*, & *Alfredum*, qui postremus, licet ætate minor esset, animi tamen & constantiâ & pietate suis fratribus, qui antè ipsum in Anglia regnarunt, se prodidit majorem. Is quippè à patre suo *Ethelwulpho* Romam missus, & à Leone IV. Pontifice, Maximo Rex inauguratus, Regnum Angliæ adiit anno DCCCLXXI. sed *Danorum*, qui ferro flammâque omnia in Anglia sùs deque miscebant, incursionibus vexatus ad extremas angustias reductus est, & in Insulam *Adelingiam* pius Princeps sese recipere coactus est, ibique permansit, donec, congregatis undequaque auxiliis, Danos conferto prælio itrenuè aggressus est, eosque divino nutu victoriâ potitus incredibili cæde prostravit, Regnumque suum, à quo exulabat, recuperavit universum. Qui

ex illa ingenti clade residui fuerunt Dani, datis obfidibus, Christo se nomen daturos polliciti Victoris animum miseratione permoverunt. *Godrus*, seu *Gormundus* Danorum Rex cum triginta proceribus, & populi maxima multitudine susceptus est è sacro Fonte ab *Alfredo* Angliæ Rege, qui ei dedit Provincias Orientalium Anglorum, & Northanymbrorum, ut eas sub fidelitate Regis foveret jure hæreditario, quas pervaserat latrocinio, sicut ait *Vvillelmus Malmesburiensis* lib. 2. de *Gestis Regum Anglorum* cap. 4. restitutus in Regnum suum *Alfredus* votum, cui sese obstrinxerat priusquam victoriâ potiretur, solvit, & *Andeligianam* Arcem in Cænobium Monachorum commutavit, ut fusè narrat *Assernus Schireburgensis* Episcopus in libro de *Alfredi Rebus Gestis* pag. 18. Leges Sanctissimas condidit ac promulgavit *Alfredus* Rex, totusque pietati & litteris deditus, ita tempus omne suum dividebat, ut ex horis viginti quatuor, quibus dies naturalis constat, octo in Oratione, Lectione & Scriptione; octo in cura corporis necessaria; octo in expediendis Regni negotiis consumeret. Missam quotidie audire, Psalmos quosdam & Orationes, & Horas diurnas, & nocturnas celebrare, & Ecclesias nocturno tempore orandi causa clam à suis adire solebat & frequentabat, teste mox laudato *Assero*, apud quem de pietate & doctrina *Alfredi* Anglorum Regis, de ejus in Ecclesias & pauperes liberalitate, atque de cæteris, quibus exornatus fuit, eximiis dotibus, plura legi possunt. Obiit religiosissimus iste Anglorum Rex anno Christi nongentesimo, Regni sui tricesimo, eoque mortuo *Eduardus* ejus filius Angliæ Regnum optinuit, quod quantâ modestiâ, quantâ iustitiæ laude guber-

bernaverit, ostendam in Colloquio primo in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi. Hic tantum velim obiter observes, quantum in Religione, & in Sedem Apostolicam observantia antiqui Angli distent à modernis, qui variis (proh dolor!) erroribus seducti ab avita Majorum suorum Religione recesserunt, tamque infenso odio Ecclesiam Romanam prosequuntur, ut modò omnibus promiscuè sectis suos cætus ac peculiare Ecclesias impunè habendi in suo Regno potestatem ultrò permittant, solis verò Catholicis cætus & Ecclesias habere districtè inhibeant.

D. Scatam Ecclesiæ sub Principibus Christianis, qui nono sæculo tam in Oriente, quam in Occidente rerum potiti sunt, planè perspectum habeo. At nunc scire velim, an Christiana Religio sæculo nono apud barbaras & infideles Nationes fuerit propagata?

M. Complures Nationes barbaræ & infideles nono Ecclesiæ sæculo Fidei Christianæ lumine fuerunt illustratæ. In primis, *Carolus Magnus* Imperator ad promovendam *Nordalbingorum* conversionem misit *Heridacum* Presbyterum, & post *Heridacum*, ad tentandam eorumdem populorum conversionem à *Paschali* Pontifice Maximo, & à *Ludovico Pio* Imperatore missus est *Ebbo* Archiepiscopus Remensis. Verum, quod *Carolus Magnus* per *Heridacum*, nullo fructu, quod *Paschalis* Summus Pontifex, & *Ludovicus Pius* Imperator per *Ebbonem* Archiepiscopum Remensem, adiutore *Hadligario*, parvis initiis apud *Nordalbingos* tentaverant, gentium videlicet Septentrionalium conversionem; feliciter tandem perfecit *Anscharius* Monachus, qui sub finem anni *DCCCXXVI.* in Danorum Regionem à *Ludovico Pio* Imperatore Evangelii prædicandi causâ

missus, dein, post biennium apud Suecos anno dimidio commoratus, postea, curante eodem Ludovico Imperatore, Hammaburgi, seu Nordalbingorum, populorum videlicet trans Albim incolentium, Archiepiscopus creatus est anno DCCCXXXII. Insuper, à Gregorio IV. Summo Pontifice *Anscharius* constitutus est *Legatus in omnibus circumquaque gentibus Sueonum*, idest, Suecorum, Danorum, necnon etiam Sclavorum, vel in cæteris ubicumque illis in partibus constitutis divina pietas ostium aperuerit, sicut in ejusdem Gregorii Papæ litteris legitur. In conversione Septentrionalium Regionum S. *Anscharius* annos ferè octo & triginta insumpsit, eamque sæpius ab aliis tentatam ad optatum exitum perduxit, ut testatur *Adamus Bremensis* lib. 1. cap. 16. his verbis: *O mira Omnipotentis Dei providentia de vocatione gentium, quam disponit artifex, ut vult, & quando vult, & per quem vult! Ecce quod longo prius tempore Vvillebrordum, & Ebbonem, aliosque voluisse legimus, nec potuisse; tùm Ansgarium nostrum & voluisse & perfecisse miramur. Et in fine Historiæ suæ: Hæc sunt, inquit, quæ de natura Septentrionalium Regionum comperimus ad honorem Sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ proponenda; quam tanto munere divinæ pietatis præditam videmus, ut innumerabilem populorum multitudinem, quorum hæc Metropolis facta est, labore suæ prædicationis ex magna jam parte conversos habeat ad Christianitatem, ibi solummodò ponens euangelizandi silentium, ubi Mundus habet terminum. quæ salutifera gentium legatio primùm à Ansgario incepta, prosperis semper usque in hodiernum diem aucta est incrementis. Præter Danos, & Sveones, idest, Suecos, Sanctus Anscharius ad Fidem Christianam addu-*

adduxit Frisios Orientales cis *Todam* fluvium incolentes in pagis *Ruistri*, *Absterga*, seu *Osterga*, *Nordendi*, ac *Vvanga*, ut legitur in Vita ejusdem Sancti Ansharii Archiepiscopi Hammaburgensis, & Bremensis Septentrionalium Regionum Apostoli, quam à Sancto *Remberto* ejus discipulo descriptam referunt *Mabillonius* parte II. sæculi IV. Benedictini, quod est Ecclesię nonum, & *Bollandus* ad diem III. mensis Februarii, quā colitur S. Ansharius.

Eodem sæculo nono, hoc est, anno DCCCLXI. *Bogoris* Bulgarorum Rex, hortante sorore sua, quę Bello capta Christianam Fidem susceperat, cum suis populis baptizatus est, & *Michaëlis* nomine à *Michaële* tūm temporis Orientis Imperatore donatus est. Post aliquot verò annos rebus Ecclesię optimē in Regno suo constitutis, divina inspiratione commotus, ut ait Annalista Metensis, Regnum terrenum dimisit (*Bogoris* Bulgarorum Rex) ut in Cælis aternalitèr regnaret cum Christo, & ordinato in loco suo in Regem majori filio suo, comam capitis deposuit, habituque sanctę Conversationis suscepto Monachus effectus est. Eleemosynis, vigiliis, orationibus die noctuque intentus. Interea filius ejus, quem Regem constituerat, longè à paterna intentione & operatione recedens, prædas cepit agere, ebrietatibus, comestationibus, & libidinibus vacare, & omni conamine ad gentilitatis ritum populum novitèr baptizatum revocare. Quod cum Pater audisset, nimio zelo accensus, sacrum habitum deposuit, & cultu Regis indutus, ad sociatis sibi Deum timentibus, filium persecutus est, quem mox absque difficultate cepit, oculosque ejus effodit, & in carcerem misit. Deindè, convocato omni Regno suo, filium juniorem constituit, interminatus coram omnibus simi-

*lia fore passurum, si in aliquo à recta Christianitate devia-
ret. His ità gestis, deposito cingulo, & resumpto
sacra Religionis habitu ad Monasterium regressus in
sancta conversatione reliquum vitæ præsentis tempus
duxit. Hoc præclaro Bogoris Bulgarorum Regis
exemplo excitatus Ratislaus Moraviæ Princeps, ab-
jectis Idolis, Christianam Fidem cum populo suo
anno DCCCLXVI. Imperante in Oriente Michaële,
amplexus est, ad quam conversionem haud parùm
contulerunt Methodius, ejusque frater Cyrillus, ut
videre est in eorum Vita ab Auctore Anonymo de-
scripta, & ab Henschenio ad diem ix. mensis Martii
recitatâ. Sed tempus est ut præsentì Colloquio
finem imponamus, aliud postridiè habituri de Se-
rie Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes
Romanam, & Constantinopolitanam tenuerunt.*

COLLOQUIUM II.

*In quo texitur Series Episcoporum, qui
nono Ecclesiæ sæculo Sedes Romanam,
& Constantinopolitanam
tenuerunt.*

D. **L**eonem hujus nominis Tertium sub finem
octavi Ecclesiæ sæculi Hadriano I. Romano
Pontifici successisse, memini te obiter observasse in
Colloquio secundo in Historiam præcedentis sæculi.
Sed quot annos sederit Leo III. & quæ in suo Ponti-
ficatu laude ac commendatione digna gesserit, im-
præsentiarum narrare & breviter exponere debes.

M. Mortuo Hadriano Primo Pontifice Maximo
die

die xxv. mensis Decembris anni dcccxcv. *Leo* hujus nominis Tertius Pontifex Romanus fuit ordinatus die xxvii. mensis Decembris ejusdem anni, seditque, teste *Anastasius* Bibliothecario, annos viginti, menses quinque, dies sexdecim, & ex hac vita migravit die undecima mensis Junii anni dcccxvi. Multa in suo Pontificatu præclare gessit, quæ hic perstringemus. In primis, *Leo III.* Summus Pontifex anno septingentesimo nonagesimo sexto misit ad *Carolus Magnum* tanquàm Ecclesiæ defensore, claves aureas ex Confessione, seu Sepulchro Sancti Petri acceptas, & Vexillum Urbis Romæ, quod *Carolus Magnus* grato animo suscepit, & magnam thesauri *Avarorum* partem, quam *Henricus* Dux Forojulienensis ad ipsum trans miserat, dono dedit eidem Summo Pontifici, quem semper singulari observantiâ coluit, & sceleratorum quorundam hominum factione penè oppressum in pristinam libertatem ac dignitatem vindicavit. Enim verò, refert *Anastasius* Bibliothecarius, *Leonem Tertium* Summum Pontificem à factiosis hominibus anno dcccxcix. Romæ comprehensum, effossis oculis, abscissâ linguâ, & multis plagis saucium ac cruentatum in tetrum carcerem fuisse conjectum, ipsum tamen, insigni miraculo restitutis oculis & linguâ sanatum, atque adventante *Vvinigiso* Duce Spoletano cum suo exercitu è carcere libertatum, adiisse Spoletum, ubi tantisper recreatus, se ad *Carolus Magnum* contulit bello tùm temporis Saxonico implicitum, qui Romam Sanctum illum Pontificem magno cum honore reduci, & in Sedem Apostolicam, applaudentibus Clero, populoque Romano, restitui curavit. Quin, & ipse *Carolus Magnus*, ut

tanto sacrilegio debitas pœnas exigeret , Romam venit anno DCCC. ubi , convocatâ Episcoporum synodo , causam Pontificis judicari mandavit . *Visum est autem* , inquit Annalista Lambecianus , qui hoc tempore vivebat , piissimo Principi Carolo , & universis Episcopis , & Sanctis Patribus , qui ibi adfuerunt , ut si ejus , idest Leonis III. voluntas fuisset , & ipse petiisset , non tamen per eorum judicium , sed spontanea voluntate se purificare debuisset , & ita factum est . Et ipso Sacramento expleto , incipiebant illi Sancti Episcopi cum universo Clero , seu ipso Principe Carolo cum devoto Christiano populo Hymnum Te Deum laudamus &c. quo expleto & ipse Rex & universus populus fidelis cum eo dabant laudem Deo , quia ipsum Apostolicum Leonem & sanum in corpore & animo meruerunt habere . Mansit Leo Tertius Romę usque ad annum DCCCIV. quo à Carolo Magno rogatus ut sedulò inquireret , an re vera Sanguis Christi Domini , ut fama vulgaverat , Mantuę fuisset repertus ? Primum in Longobardiam profectus est , ut Imperatoris desiderio faceret satis . Dein, rectâ ad ipsum Imperatorem perrexit, à quo pietate & humanitate incredibili exceptus est . Sunt nonnulli , qui post Baronium existimant , Leonem III. indè cum Carolo Magno *Vverdam* , accessisse , ibique ejus rogatu *Sanctum Suvibertum* , post lectam ipsius Vitam , explorataque ejus miracula , post multas preces & jejunia , de Episcoporum consensu solemniter inter sacrosanctum Missę Sacrificium Sanctorum Confessorum publicis tabulis adscripsisse , Festumque in ejus venerationem indixisse , atque confluentibus devotionis ergò populis Indulgentias promulgasse . Quod ex Epistola S. Liudgeri Monasteriensis Episcopi

pi ad Rixfridum Trajectensem Episcopum adstruere conatur Cardinalis Baronius. Verum, totam illam narrationem, & Ludgeri Epistolam commentitiam esse, multis momentis evincunt periti Critici, præcipuè doctissimus Pater Joannes Morinus in Commentario de administratione Sacramenti Pœnitentiæ lib. 10. cap. 20. ubi hæc habet: *Conficta est Epistola antè forsan trecentos annos, aut, ut maxime antè quadringentos nomine Sancti Ludgeri ab aliquo Verdensi Monacho in sui Monasterii commodum & gloriam....* Deindè, Sancti Suuiberti in Sanctorum Catalogum relationem eodem modo & ordine enarrat, quo nunc & ab annis quadringentis celebrari solet. Certum est autem, hanc celebrationem capisse trecentis post Leonem Tertium annis & ampliùs. Primus, quem perhibent antiqua documenta solemniter à Pontificibus canonizatum fuisse, est Hugo Carthusianus, & Gratianopolitanus Episcopus; secundus est Sanctus Bernardus. Sed considera quæ Epistola, sive Bulla Pontificum de istorum Sanctorum Canonizatione referunt, & ea compara cum iis, quæ Auctor ille de Sancti Suuiberti Canonizatione scribit, deprehendesque cæremonias bodiernas à Leone Tertio multò diligentius, & copiosius, quàm ab Innocentio II. aut Alexandro Tertio fuisse observatas. Quod argumentum certum est istius Epistolæ Auctorem post annum MCC. scripsisse. Antè Innocentium II. & Alexandrum Tertium simplex admodum erat Canonizationis ritus, ut ex Petro Damiano constat in fine vitæ Sancti Romualdi, testaturque Cardinalis Baronius ad annum Christi MXXVI. Obtinebatur ab iis, quibus cura erat illa Canonizatio, à Sede Apostolica facultas Altare suprà Corpus defuncti erigendi. Eo erecto peracta erat Canonizationis solemnitas. Post illud tem-

pus cæremoniæ sanctæ illius actionis paulatim facta sunt augustiores . Demùm, post alias adductas rationes concludit Morinus: *Multa sunt alia ejusdem criminis argumenta, quæ longum esset persequi. Undique enim rimosa est Historia ista, & sabellis veritati assutis fatiscit.* Legi possunt etiam Henschenius ad diem xxvi. mensis Martii in Commentario prævio ad Vitam Sancti Ludgeri, & Cointius in Annalibus Ecclesiæ Francorum ad annum dcccv. ubi non pauca adversus eam Sancti Ludgeri Epistolam, quam supposititiam esse censent, annotarunt. Expungi itaque debet, juxta peritos illos Criticos ex Actis Leonis Tertii Summi Pontificis hæc Sancti Suviberi Canonizatio Vverdæ, præsentè Carolo Magno, celebrata. Romam reversus Leo Tertius Ecclesias Urbis instauravit singulari munificentia, cujus monumenta exhibet Anastasius Bibliothecarius in ejus Vita. Retinendæ antiquitatis adeò tenax fuit Summus ille Pontifex, ut Symbolum cum additamento particulæ *Filioque*, quod Romana Ecclesia necdum ei inseruerat, à Francis decantari molestè admodum tulerit, nec ad illud additamentum suâ auctoritate approbandum induci unquam potuerit, exoratus licet à Legatis à Carolo Magno eam ob rem Romam missis Bernario nimirum Vvormaciensi Episcopo, Jesse Ambianensi Antistite, & Adhelardo Corbejensi Abbate. Quare sibi semper Constans Leo III. duas Tabulas argenteas in Basilica S. Petri ad Confessionem, seu Sepulchrum ejusdem S. Petri affigendas curavit, in quarum unâ Symbolum græcè scriptum, in altera latinè exaratum legebatur, utrobique sine hoc additamento *Filioque*. Meminit illarum Tabularum Anastasius Bibliothecarius;

rius; Acta verò Collationis, quam Leo III. Summus Pontifex habuit cum Legatis Caroli Magni circa Quæstionem de additamento particulæ *Filioque* descripta sunt à *Smaragdo* Abbate, ex quo *Sirmondus* ea tomo II. Conciliorum Galliæ inseruit. Denique, Leo Tertius, meritis plenus obiit, & post mortem Sanctorum Fastis adscriptus est, ut videre est apud Henschenium ad diem XI. mensis Aprilis, quo Sanctus Leo Magnus colitur, ubi laudatus Author ex MSS. Catalogo Ecclesiæ Sancti Petri refert Historiam translationis Corporis Sancti Leonis Magni, unâ cum Ossibus aliorum *Leonum* Summorum Pontificum Secundi, Tertii, & Quarti, solemnî ritu in novum Templum factæ die XXVII. mensis Maii anni MDCVII. præsentè Paulo Papa V. qui eorundem Sanctorum Corpora videre voluit.

Post Leonis Tertii mortem, quæ, ut jam diximus, contigit die XI. mensis Junii anni DCCCXVI. vacavit Sedes Pontificia dies decem, teste Anastasio Bibliothacario, & die vicesimâ secundâ ejusdem mensis & anni, *Stephanus* hujus nominis V. Patriâ Romanus, Pontifex Maximus consecratus est. Qui, ut primùm fuit inauguratus, in Gallias profectus est, ut *Ludovicum Pium* consecraret Imperatorem unâ cum *Irmingarde* ejus conjugè. Quo magnificentiæ apparatu, quibus lætitiæ signis à Ludovico Pio Imperatore Sanctus ille Pontifex in Galliis fuerit exceptus, accuratè describit *Theganus* Chorepiscopus Trevirensis & Auctor cævus in libro, quem de Gestis Ludovici Pii edidit his verbis: *Perrexit Dominus Ludovicus obviam supradictò Pontifici, obvians ei in Campo magno Remensium. Descendit uterque de equo suo, & Princeps se prosternens*
omni

omni Corpore in terram tribus vicibus antè pedes tanti Pontificis, & tertia vice erectus salutavit Pontificem Postea, Pontifex honoravit eum magnis honoribus & multis & Reginam Irmingardem, & omnes Optimates & Ministros ejus. Et in proxima die Dominica, in Ecclesia antè Missarum solemniam, coràm Clero & omni populo consecravit eum, & unxit ad Imperatorem, & Coronam auream mira pulchritudinis & pretiosissimis gemmis ornatam, quam secum apportaverat, posuit super caput ejus. Et Irmingardam Reginam appellavit Augustam, & posuit Coronam auream super caput ejus. Quamdiù ibi erat Beatissimus Papa, quotidie Colloquium habebant de utilitate Sanctæ Dei Ecclesiæ. Post quod Dominus Imperator eum honoravit magnis & innumeris donis tripliciter & amplius quàm suscepisset ab eo dimisit eum ire Romam cum Legatis suis, quibus præcepit ubique in itinere suo honestum exhibere servitium. Romam reversus Stephanus V. diem ultimum paulò post clausit die xxiv. mensis Januarii anni dcccxvii. undè menses septem dumtaxat Pontificatum tenuit, & in ejus locum die xxv. mensis Januarii ejusdem anni successus est Paschalis hujus nominis I. Patriâ Romanus & eximiis exornatus virtutibus, Castimoniâ præsertim, pietate, beneficentia in pauperes, assiduitate in Orationibus, Religiosæ vitæ amore conspicuus, ut videre est apud Anastasium Bibliothecarium in ejus Vita. Statim post consecrationem suam Paschalis Summus Pontifex Legatum ad Ludovicum Pium Imperatorem misit, qui negotio peracto, & petitis impetratis, super confirmatione, scilicet pacti & amicitie more Prædecessorum suorum reversus est, inquit Auctor Vitæ Ludovici Pii Imperato-

rato-

ratoris . Communis est Historicorum opinio , *Paschalem I.* Romanum Pontificem ab eodem Imperatore *Ludovico Pio* obtinuisse confirmationem *Pippinianæ* & *Carolinæ* donationum , insuper *Sardinia* donationem Edicto , quod incipit : *Ego Ludovicus* , expressam impetrasse . Verum , his meritò non assentitur *Clarissimus Pagius* in *Critica Baronii* ad annum *DCCCXVI* . putatque , hanc *Ludovicianam* Donationem fictitiam esse , tum quia ex tot Pontificibus Romanis , qui dona à *Pippino* , & *Carolo Magno* Ecclesiæ Romanæ concessa memorarunt , nullus est , qui prædictæ Donationis *Ludovici Pii* Imperatoris meminerit , cujus tam alti silentii nulla ratio assignari potest , nisi quia Summi Pontifices iustissimum habentes titulum rerum , quas Ecclesia Romana ex liberalitate Imperatorum possidebat , commentitiam illam *Ludovicianam* Donationem contempserunt ; tum quia etiam *Ortho Primus* , & *Henricus Primus* Imperatores singillatim ea enumerant , quæ *Pippinus* & *Carolus Magnus* Ecclesiæ Romanæ donarunt ; eaque diplomatis suis confirmant ; at de ista *Ludoviciana* Donatione ne verbum quidem faciunt . Refert *Baronius* in *Annalibus* litteras , quas Sanctus *Theodorus Studita* dedit ad *Paschalem I.* Romanum Pontificem , quibus ei significat , quanta in Oriente cultores Imaginum patiebantur incommoda , quibus litteris permotus *Piissimus* Pontifex , quas potuit , Ecclesiæ Orientali tulit supplicas . Contra *Iconomachos* litteras scripsit gravissimas , & Monachis Græcis ad Ecclesiæ Romanæ gremium confugientibus Monasterium apud Sanctam *Praxedem* Romæ extruxit & dotavit . Corpora Sanctæ *Cæcilie* Virginis , & Martyris , unâ cum

cum Corporibus Sanctorum Martyrum *Valeriani* ejus Sponsi, *Tiburtii*, *Maximi*, necnon *Urbani* & *Lucii* Romanorum Pontificum adinvenit *Paschalis I.* eaque transtulit in Ecclesiam Sanctæ Cæcilie nomine nuncupatam, quam jam jam casuram à fundamentis restauravit, & juxta eam ædificavit Monasterium sub honore SS. Virginum & Martyrum, *Agathæ* & *Cæcilie* in loco *Collis jacentis*, ut videre est apud Anastasium Bibliothecarium in Vita hujusce Pontificis. *Lotharium* Cæsarem *Ludovici Pii* Imperatoris filium Romæ an. *DCCCXXIII.* Imperatorem coronavit *Paschalis I.* Obiitque anno sequenti die decima mensis Februarii, postquam sedisset, juxta accuratiorem Chronologiam, annos VII. & dies XVII. non verò, ut ait *Baronius*, annos VI. menses tres, dies XVI. Post mortem *Paschalis I.* fuit Interpontificium IV. dierum, & die XIV. ejusdem mensis Februarii & anni *DCCCXXIV.* *Eugenius* hujus nominis Secundus ordinatus est Pontifex Romanus. Fuit Vir doctissimus juxta ac piissimus, Pater pauperum meritò dictus, quibus ita consulebat, ut nullibi vilius, quam Romæ annona venderetur. Sub ejus Pontificatu, hoc est, anno *DCCCXXV.* habita est Synodus Parisiensis pro cultu sacrarum Imaginum, de qua in quarto Colloquio opportuniùs disleremus, sicut & de Synodo, quam Romæ idem Summus Pontifex anno *DCCCXXVI.* celebravit, quamve *Holstenius* in secunda parte Collectionis Romanæ integram publicavit cum *XXXVIII.* Canonibus ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam in ea conditis, qui etiam tomo *VIII.* Conciliorum ex Collectione Romana *Holstenii* recitantur. Multi post *Baronium* asserunt, *Eugenium* Secundum sedisse annos tres,

men-

menses duos, dies viginti tres, & die XI. mensis Augusti supremum diem obiisse. At Clarissimus *Pagius* perdoctè ad annum DCCCXXVI. observat, quod cum nullibi apud antiquos dies mortis *Eugenii Secundi* memoretur, incompertum omninò est, quot menses & dies suprà annos tres *Eugenius Secundus* Romanam Ecclesiam administrarit, illudque dumtaxat certum, eum tribus annis sedisse, & mense Augusto anni DCCCXXVI. è vivis excessisse. De mortuo *Eugenio Secundo* substitutus est *Valentinus* patriâ Romanus, qui incredibili omnium ordinum applausu ex Archidiacono Pontifex Maximus fuit ordinatus. Sed hanc tam justam cunctorum gratulationem & lætitiâ, cum maximè gestiebat, excepit luctus, & Summis gaudiis acerbissimi de morte illius Pontificis intercurrerunt dolores. Quadragesimo quippè die ab inauguratione sua è vivis sublatus est Pontifex ille Sanctissimus. *Valentino* in Sede Pontificia successit eodem an. DCCCXXVI. *Gregorius* hujus nominis IV. gente etiam Romanus, sed mense & die incertis, cum dies ejus emortalis ignoretur, quemadmodum duratio cessationis Sedis post *Valentini* Papæ obitum. Testatur *Anastasius Bibliothecarius* *Gregorium Quartum* fuisse genere clarum, divinarum litterarum solertissimum inquisitorem, Ecclesiarum indefessum visitatorem, pauperum patrem, Viduarum nutritorem, ac rerum humanarum contemptorem. Corpus S. *Gregorii Magni* ad Ecclesiam, ubi etiam nunc jacet, transtulit *Gregorius Quartus*, & Corpora Sanctorum Martyrum *Sebastiani*, *Gorgonii*, ac *Tiburtii* ex Cœmeteriis, in quibus erant recondita, transtulit ad Ecclesiam Sancti Petri. Multas Urbis Basilicas instau-

ravit, ditavit, exornavit. In Gallias venit, sicut in superiori Colloquio observavimus, ut *Ludovicum Pium* cum filiis reconciliaret. Sed Antistites Gallicani, qui falso rumore decepti sibi persuaserant, Summum illum Pontificem eo animo accessisse, ut *Ludovicum Pium* Imperatorem, & Episcopos ipsi ad dictos excommunicationis fulmine percelleret, asperiores litteras ad eum dederunt, eique depositionem comminati sunt, teste *Paschasio Radberto* Monacho Corbejensi in *Vita Wala Abbatis* lib. 2. Has Episcoporum Gallicanorum minas meritò contemnens Pontifex Maximus, adulationis, superbix, & perjurii illòs redarguit, appellavitque *Arundines vento agitatae*, ut videre est in Epistola, quam ad eos scripsit, & quæ extat inter Agobardinas. Non diù tamen duravit hæc Pontificem Maximum inter & Antistites Gallicanos concertatio. Nam statim ac Antistites Gallicani compertum habuerunt, Gregorium Quartum Summum Pontificem in Gallias venisse ut inter *Ludovicum Pium* Imperatorem, ejusque perduelles filios pacis sequester esset, discussis omnibus nebulis, cum ut patrem & Magistrum omnium Ecclesiarum coluerunt, Pontifex verò ut fratres complexus est. Fructu tamen caruit *Gregorii IV.* in Gallias iter, reque infecta sua relegit vestigia, Romanque reversus est. Discimus ex *Adone* Viennensi, qui nono sæculo vixit, *Ludovicum Pium* Imperatorem, monente Gregorio Quarto, statuisse ut in suis Ditionibus Festivitas omnium Sanctorum, quam in Urbe Romana Kalendis Novembris jam instituerat Bonifacius Quartus, perpetuò ageretur. *Quam Sanctam Constitutionem reverenti amore susceperit omnis Ecclesia*, inquit idem Scriptor in suo
Mar-

Martyrologio, idemque testatur *Sigebertus* ad annum DCCCXXV. Obiit *Gregorius IV.* postquam sedisset annos sexdecim, octavo Kalendas Februarias anni DCCCXLIV. ut produnt *Sigonius* lib. v. de Reg. Ital. & *Onuphrius* in Chronico Eccles. Post mortem *Gregorii IV.* cessavit Pontificatus dies quindecim, sicut habent varia MSS. Anastasiana in fine editionis Regiæ citata; quapropter *Sergius II.* ejus successor patriâ Romanus die x. Februarij ejusdem anni omnium ordinum consensu renunciatus & ordinatus est Pontifex Maximus. *Platina* in Vita *Sergii Secundi* ait: *Sunt qui dicunt Sergium primò quidem Os porci appellatum, & ob turpitudinem cognomenti, Sergii nomen sumpsisse, eamque consuetudinem ad nostros manasse, ut qui Pontifices crearentur, suo omisso, majorum nomina sibi inacerent, licet ab omnibus non sit observatum.* Verùm, hæc fabula est. Observat quippè *Baronius*, primum Pontificem, qui nomen mutavit, fuisse *Octavianum*, qui *Joannis XII.* nomen assumpsit. Censent etiam multi Viri eruditi, hunc *Sergium*, qui *Os porci* appellabatur, non fuisse *Sergium Secundum*, ut visum est *Platinæ*, & *Godefrido Viterbienti* in Chronico, nec *Sergium Tertium*, ut putavit *Baronius*, sed fuisse *Sergium Quartum*. Nonnulli post *Baronium* affirmant, *Sergium Secundum* Pontificem Maximum Indulgentias trium annorum, & trium quadragenarum concessisse omnibus, qui Ecclesiam SS. *Silvestri* & *Martini* visitassent, quod se in marmorea tabula antiquitus scripta legisse memorat ipsemet *Baronius*. Verùm, *Mabillonius* in Præfatione sæculi v. *Benedictini*, quod est Ecclesiæ decimum, ait vereri se, ut explorata sit hac de re auctoritas, cum

sæculo Ecclesiæ decimo. extent quidem vestigia Indulgentiarum, sed non hoc modo definitarum. *Papebrochius* etiam in conatu Chronico-Historico Dissertatione XVI. ostendit, Indulgentiarum usum hodiè in Ecclesia sub ea formula frequentem, viz ante sæculum XII. in antiquis monumentis reperi, & tabulam illam, quam se vidisse testatur *Baronius*, ante pauca sæcula sculptam fuisse. Sed super hac re legenda est jam citata *Mabillonii* Præfatio, num. CVI. ubi de antiquitate Indulgentiarum pluribus disserit. *Ludovicum* Imperatoris Lotharii filium cum *Drogone Metensi* Episcopo, aliisque Antistitibus ac Proceribus, numero quoque exercitu Romam missum honorificè suscepit *Sergius II.* eumque, ut legitur in *Annalibus Bertinianis*, Regem inauguravit, non Imperatorem, sicut quidam post *Adonem Viennensem*, & *Baronium* falsò existimaverunt. Obiit *Sergius II.* sicut habetur in iisdem *Annalibus Bertinianis* VI. Kalend. Februarii, hoc est, die XXVII. anni DCCCXLVII. postquam sedisset annos tres sine ulla mensium & dierum appendice. Post *Sergii Secundi* obitum, Sedes Pontificia, ut legitur in quibusdam Catalogis & in *Historia Platina*, vacavit menses duos & dies quindecim. Quare *Leo* hujus nominis IV. ejus successor, gente Romanus, consecratus est Pontifex Maximus die undecimâ mensis Aprilis ejusdem anni DCCCXLVII. Eum Pontificatu dignissimum fecerunt pietas, modestia, justitiæ, populique amor, beneficentia in pauperes, assiduitas in vigiliis & orationibus, eruditio sacra, prudentiæ cum mira simplicitate morum conjunctio. Basilicas, Altaria, & Monasteria in Urbe restauravit, Saracenorum cum magna classe ad

ad Urbem diripiendam properantium impetum fregit. Vaticanum maenibus cinxit, & *Leoninam* Urbem suo nomine appellavit. *Ludovicum II.* Imperatorem coronavit, & *Alfredum* Ethelvulphi Occidentalium Saxonum in Anglia Regis filium sanctissimis præceptis institutum Regem inauguravit, & in filium adoptavit. *Holstenius* in Collectione Romana Concilium Romanum sub Leone Quarto habitum, & Canones XLII. Disciplinam Ecclesiasticam spectantes in eo editos promulgavit. *Labbeus* etiam eosdem Canones in Tomo septimo Conciliorum inseruit. Sed de hoc Concilio sub Leone Quarto Romæ celebrato opportuniùs in quarto Colloquio differemus. Ad cœlestem vitam migravit Leo IV. die XVII. mensis Julii anni DCCCLV. postquam Ecclesiam Romanam gubernasset annos octo, menses tres & dies sex, sicut disertè legitur in Codice MS. Anastasii Bibliothecarii Thuaneo in Bibliothecam Colbertinam translato. In vita & post mortem multis miraculis clarus Fastis Sanctorum adscriptus est Leo IV. eiusque corpus, ut antea observavimus, unâ cum Corporibus Summorum Pontificum *Leonum* hujus nominis I. II. & III. transtulit Paulus V. Pontifex Maximus die XXVII. mensis Maii anni MDCVI. Post Leonis Quarti obitum cessavit Sedes Pontificia menses duos, dies duodecim, & *Benedictus* hujus nominis III. patriâ Romanus, invitus licet ac reclamans electus est Pontifex Romanus. At eodem tempore quorundam sceleratorum hominum Factio *Anastasium* Presbyterum olim Cardinalem, qui à Leone IV. in Synodo Romæ habitâ depositus & anathemate victus fuerat, in Sedem Apostolicam per Summum nefas intrulit. Sed Episcopis,

scopis , univerſoque Clero & Populo conſtantiſſimè reſiſtentibus , & clamantibus , ſe velle *Benedictum* Beatiffimum Papam , ejeſtus eſt Anaſtaſius Anti-papa , & ſummo omnium conſenſu *Benedictus III.* ordinatus eſt Pontifex Romanus die viceſimâ nonâ menſis Septembris anni DCCCLV. *Hubertum* Clericum *Bofonis* Comitſ filium quorundam criminum inſimulatum *Benedictus III.* juſſit infrâ dies xxx. Romam venire corâm Sede Apoſtolica reſponſurum , & eâ de re Epiſtolam dedit ad Epiſcopos in Regno Caroli Calvi Galliarum Regis conſtitutos . Variis ornamentis & muneribus , quæ in ejus Vita recenſet *Anaſtaſius* Bibliothecarius , Baſilicas donavit *Benedictus Tertius*. Eccleſiam Romanam annos duos , menſes ſex , & dies decem ſanctiſſimè rexit , & è vita exceſſit die octavâ Aprilis anni DCCCLV. Sublato *Benedicto Tertio* ſucceſſit *Nicolaus* hujus nominis *Primus* , electus Pontifex Romanus præſente Ludovico Secundo Imperatore , & VI. Kalend. Maii , ſeu die XXIV. Aprilis eiſdem an. DCCCLV. ut ait *Anaſtaſius* Bibliothecarius , *coronatur , Urbs exultat , Clerus lætatur , Senatus & Populi plenitudo magnificè gratulatur .*

D. Cum bona tua veniâ , te hîc paululùm interpellabo. Nihil ſiquidem hætenùs dixiſti de *Joanna Papiffa* , quam ramen nescio quis mihi nuperri-mè dicebat ſucceſſiſſe Leoni IV. Pontifici Maximo , & ſediſſe annos duos , menſem vnum , & dies quatuor . Idque ex triplici potiſſimùm capite probare nitebatur . Primò , quia hæc Hiſtoria , vt ajebat , de *Joanna Papiffa* , legitur in Chronicis *Mariani Scoti* , *Sigeberti* , *Martini Poloni* , & in Speculo Hiſtoriali *Vincentii Bellovacenſis* Ordinis Prædicatorum . Secundò ,

cundò , quia Statuam Joannæ Papissæ in Ecclesia Senensi inter alias Pontificias *Joannes Launojus* Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor in Dissertatione de *Auctoritate negantis argumenti* testatur se vidisse anno MDCXXXIV. quo Senas transivit . Demùm , quia Romæ in Basilica Lateranensi asseruatur etiamnùm *Sella perforata* , quam vocant *Stercorariam* , in qua recens electus Pontifex sedet , & ad præcavendam omnem fraudem exploratur illius sexus antequàm consecratur . Tuum itaque de hac , quæ circumfertur , *Joannæ Papissæ* Hiltoria judicium scire percipio , cui libentissimè adhæsurum me constanter promitto ?

M. Decantatam jam pridem , sed malè confutam ac confarcinatam fabulam venditavit tibi nugator iste homo , in qua de tempore , nomine & patria istius Papissæ *Joannæ* res nec veras , nec verisimiles contineri non solum Catholici Doctores *Labbeus* , *Leo Allatius* , *Natalis Alexander* , & alii complures , Sole clariùs commonstrarunt , sed etiam inter Hæreticos , quamvis sint jurati Sedis Apostolicæ hostes , Pseudo-Minister *Dallaus* hoc figmentum editâ peculiari Dissertatione egregiè confutavit . Certum quippè est (vt alia benè multa prætermittam momenta , quæ hæc de *Joanna* Papissâ fabula exploditur) certum , inquam , est , *Anastasium* Bibliothecarium , *Adonem* Viennensem Archiepiscopum , & alios antiquos Scriptores , qui Romanorum Pontificum Seriem , vel Catalogum texuerunt , disertè asserere , *Benedictum III.* immediatè successisse *Leoni IV.* Fabulantur ergò hi , qui dictitant , *Joannam* Papissam (quam alii patriâ Anglicam , alii Moguntinam , sibi hac in re non con-

stantes inſcitè comminiſcuntur) ſucceſſiſſe *Leoni IV.* non inſicior tamen, hanc *Joannæ Papiſſæ* fabulam legi nunc in *Chronicis Mariani Scoti, Sigeberti, & noſtri Martini Poloni*, ſicut & in *Speculo Historiali noſtri Vincentii Bellovacenſis* lib. 25, cap. 36. ſed contendo, nullam illius fabulæ in antiquis MSS. horumce Authorum Codicibus haberi mentionem. At enim *Leo Allatius* in *confutatione fabulæ de Joanna Papiſſa ex monumentis Græcis* luculenter oftendit, hanc de *Joanna Papiſſa* fabulam non fuiſſe exararam in ſinceris *Mariani Scoti* Codicibus. Non extat etiam prædicta fabula in antiquis MSS. Codicibus *Sigeberti Gemblacenſis Abbatis*, ut præcipuè conſtat ex Autographo Cœnobii *Gemblacenſis*, quod à *Miræo* editum eſt, & in quo tam putidæ fabulæ nec vola, nec vel minimum reperitur veltigium. Non extat etiam hæc fabula in antiquis MSS. noſtri *Vincentii Bellovacenſis* Codicibus, ſicut clare colligitur ex noſtro *Ptolomæo Lucenſi*, qui poſt *Vincentium Bellovacenſem Marianum Scotum, & Sigebertum* ſcripſit. Ille quippè *Historiam Eccleſiaſticam*, quæ adhuc in *Bibliotheca Vaticana* inedita aſſervatur, poſt annum milleſimum trecentefimum duodecimum concinnavit, & lib. xvi. cap. viii. de *Leone IV. Summo Pontifice*, cui fabulatores *Joannam Papiſſam* ſubſtituerunt, hæc ſcribit: *Omnes, quos legi, præter Martinum (noſtrum videlicet Polonum) tradunt, poſt Leonem IV. fuiſſe Benediſtum III. Martinus autem Polonus ponit Joannem Anglicum.* Undè perſpicuum eſt, hanc *Joannæ Papiſſæ* fabulam non exiſtiſſe in antiquis MSS. Codicibus *Vincentii Bellovacenſis, Mariani Scoti, & Sigeberti.* Alioqui *Ptolomæus Lucenſis* non in uno ſolo Martino Polo-

Polono , sed etiam in his mox laudatis Aucto-
ribus , qui ante ipsum scripserunt , hanc de Joanna Papissa
fabulam legisset , cū tamen apertè testetur *Pto-*
lomeus Lucensis se in uno solo Martino Polono inve-
nisse . Quin , multi sunt hujus temporis Viri erudi-
ti , qui observant , ideò Ptolomæum Lucensem hanc
de Joanna Papissa fabulam in Martino Polono re-
perisse , quia ætate Ptolomæi Lucensis Historia Ec-
clesiastica , quam adornavit Martinus Polonus , jam
hac in parte fuit interpolata , & fabula de Joanna
Papissa recens excogitata in eam intrusa est . Quam
certè fabulam nequaquam in Martino Polono of-
fendisset Ptolomæus Lucensis , si sinceros illius Scri-
ptoris Codices nactus fuisset . Testatur siquidem
Leo Allatius loco superiùs memorato , extare in Bi-
bliotheca Vaticana antiquissimum Martini Poloni
exemplar , in quo post vitam Leonis IV. nulla prorsus
fit Joannæ Papissæ mentio . *Lambecius* etiam
lib. 2. Bibliothecæ Cæsareæ cap. 8. testatur , quatuor
in ea Bibliotheca reperiri Codices MSS. Martini
Poloni , in quibus fabulæ de *Joanna* Papissa nulla
prorsus habetur mentio , indeque jure merito con-
cludit , *Martinum* Polonum falsò audire auctorem ,
vel approbatorem absurdissimi hujus Commentii ,
ejusque Chronicon nonnisi post illius mortem ,
quæ anno MCCLXXVIII. contigit , partim malitiâ
Hæreticorum , partim nimia credulitate imperi-
torum , quorum animos pervulgata hæc de *Joan-*
na Papissa fabula animos occupaverat , eâ labe
fuisse infectum . Idem ex vetustis MSS. Martini Po-
loni Codicibus solidè evincit eruditus noster *Echar-*
dus in libro à se edito , cui titulus : *Summa S. Tho-*
ma vindicata pag. 567. & pag. 620. & sequentibus ,

ubi latè probat, hanc fabulam de Joanna Papissâ non reperiri in antiquis & melioris Notæ MSS. Codicibus Martini Poloni, quos ipse legit, & citat.

Quantùm attinet ad *Joannæ Papissæ* statuam, quam inter cæteras Pontificias in Ecclesia Senensi vidisse se testatur *Joannes Launojus* Doctor Sorbonicus, fatentur Viri eruditi rem ità se habere illam, etenim de *Joanna* Papissâ fabula ità omnium animos pervaserat, ut ejus Statua inter cæteras Pontificias reposita sit in Ecclesia Senensi, quæ sub hæc nouissima sæcula resecta seu restaurata est. Legi nuperrimè in *Musæo Italico* doctissimi Patris Mabilionii Tom. 1. part. 1. pag. 159. quod, dùm ipse Senensem Ecclesiam inviseret, & non sine admiratione pavementum marmoreis segmentis depictum, quale nusquam alibi invenitur, sicuti Statuas Indigenarum Pontificum, quæ in ea conspiciuntur, avidis oculis lustraret, hæc tamen fabulosæ *Joannæ* Statuam inter alias Pontificias nec vidit, nec quidquam de ea tùm temporis rescire potuit. Sed postea suum natale solum, idest in Gallias reversus, didicit per litteras ad se ab Abbate Jacobo *Mignanello* scriptas, hanc fabulosæ *Joannæ* Papissæ statuam, quæ antehac inter alias Pontificias in Ecclesia Senensi visebatur, tandem sub Pontificatu Clementis VIII. cooperante cum Magno Etruriæ Duce ad *Baronii* preces Cardinali *Tarugio* Loci Archiepiscopo, fuillè non quidem penitus comminutam, sed, mutatis formæ muliebris lineamentis, ex fœmina factam esse *Zachariæ* Pontificis figuram, appposito *Zachariæ* nomine, ne qua in posterum hac de re, ob servatam Statuæ memoriam suboriri posset suspicio. Porrò, hæc fabulosæ *Joannæ* Papissæ Statua

in figuram *Zachariæ* Pontificis immutata persistit in Ecclesia Senensi usque ad Pontificatum Alexandri VII. qui ex Urbe Senensi cum oriundus esset, prædictam Statuam ab Ecclesia omninò removeri iussit, sicut Clarissimus *Pagius*, qui anno MDCLXXVII. per Urbem Senensem transivit, testatur in sua Critica Baronii se audivisse à viro jam ætate provectò, & probatæ fidei, qui locum, ubi antea erat illa Statua, ei indicavit, & operarium Ecclesiæ, aliosque ad rem exequendam adhibitos nominavit.

Denique, prorsus ineptum ac fictitium est quidquid de *Sella stercoraria* effutiunt Hæretici, ut Sedi Apostolicæ, quam cane pejus & angue oderunt, possint hoc pacto aliquam infamiæ inurere notam. Hæc quippè *Sella stercoraria*, quæ etiamnum aservatur in Basilica Lateranensi, hoc vocabulum traxit non ex forma (neque enim pertusa est, ut loco mox laudato optimè observat *Mabillonius*, qui eam propriis oculis inspexit) sed ex versu Psalmi, qui, Pontifice recens electo in ea sedente, canebatur in Choro: *Suscitat de pulvere egenum, & de stercore erigit pauperem*, ut indè intelligeret electus Pontifex, se ex humili loco ad solium gloriæ sola misericordiâ divinâ fuisse provectum. Huic cæremoniæ consimilis est alia, quæ in memoriam brevi perituræ gloriæ mundi in coronatione Pontificis nunc adhibetur, dum videlicet coràm ipso è Sacratio ad Altare pergente stupa in Arundinis apice consultò parata comburi solet, illudque tritum acclamari: *Sancte Pater, sic transit gloria mundi*. Cæterum, ritus ille de *Sella stercoraria*, qui ad altiùs insinuandam novo Pontifici humilitatem primùm inductus fuerat, post receptam apud nimium credu-

los de Pseudo-Papissa fabulam , ità infamis evasit ; ut ob hoc Commentum fuerit penitus abrogatus : quod sæculo superiore post Leonem X. Pont. Max. factum fuisse autumat *Mabillonius*.

D. Placet mihi admodum hæc historica *Joannæ* Papissæ fabulæ confutatio . Sed redeamus modò ad id undè digressi sumus , nimirum ad Pontificatum *Nicolai* hujus nominis Primi , quem Benedicto III. successisse , & die xxiv. mensis Aprilis anni DCCCLVIII. Romanum Pontificem fuisse consecratum jam observasti .

M. *Nicolaus* huius nominis I. *Theodori* Civis Romani filius multa in Pontificatu gessit pro fide , pro Ecclesiastica unitate , pro Disciplinæ conservatione ac restauratione . Causæ S. *Ignatii* Patriarchæ Constantinopolitani , & *Photii* ejusdem Sedis invasoris cognitionem suscepit , illiusque exauktionem , ac istius intrusionem vehementer improbavit , atque irritas declaravit , ut mox fusiùs explicabimus agendo de Sancto *Ignatio* , & de *Photio* . Joannem Kauennatem Archiepiscopum jura Sedis Apostolicæ violantem , atque Romani Pontificis Synodo se se sistere detrectantem excommunicationis fulmine perculit *Nicolaus* Primus . *Balduinum* Flandriæ Comitem , qui *Juditham* Caroli Calvi Galliarum Regis filiam sibi rapuerat uxorem , & ob id à Gallicanis Episcopis fuerat excommunicatus , *Carolo Calvo* , & *Hermintrudi* Reginae ejus uxori reconciliavit , obtinuitque ut nuptias legitimas inter dictum *Balduinum* , & *Juditham* conjungi sinerent . *Lothario* Regi jussit , ut , ejectâ *Waldrada* pellice , *Theutbergam* legitimam conjugem suam in Palatium , thorumque reciperet , atque ut uxorem

ac

ac Reginam haberet. *Engeltrudem* Comitis *Bosonis* uxorem, quæ, viro relicto, hæc illac vagabatur, cum omnibus ejus fautoribus anathemate confixit. *Paulum* Populoniensem, & *Formosum* Portuensem Episcopos misit Legatos ad *Bulgaros*, ut eis recens ad Christianam fidem convertis Euangelium prædicarent. Quin & ipsemet Sanctissimus Pontifex hanc *Bulgarorum* gentem Christo nuper acquisitam sanctissimis præceptis instituit, & ad varia ipsius consulta perdoctè respondit. Plures Urbis Ecclesias instauravit. Egenorum curam summa cum charitate gessit. Jeuniis, Vigiliis, & Orationibus vacabat, ut testatur *Anastasius* Bibliothecarius in ejus Vita. Tandem sanctitate conspicuus, postquam sedisset annos novem, menses sex, dies viginti, migravit ad Deum *Nicolaus I.* die XIII. mensis Novembris anni DCCCLXVII. De Conciliis, quæ sub *Nicolao I.* in Galliis fuere celebrata, tam in causa *Lotharii* Regis, & *Thentbergæ* ejus conjugis, quam in causa *Rhotadi* Episcopi *Suessionensis*, & *Hincmari* Antistitis *Laudunensis*, qui suâ Sede depositi ad *Nicolaum I.* appellarunt, commodius in quarto Colloquio disseremus.

Nicolao I. Summo Pontifici successit *Hadrianus II.* patriâ Romanus, qui die decimâ quartâ mensis Decembris ejusdem anni DCCCLXVII. summâ omnium gratulatione Pontifex Maximus fuit ordinatus. Decessoris sui *Nicolai* vestigiis insistens *Hadrianus II.* *Photium* Sedis Constantinopolitanæ invasorem anathemate in Synodo Romana ferit, *Basilio* Orientis Imperatori impensè per litteras gratulatus est, quod *Photium* expulisset, & *Ignatium* Sedi Constantinopolitanæ, è qua injustè deturbatus fue-

fuerat , restituiſſet . Præſuit Hadrianus II. per Legatos octavæ Synodo generali , in qua , ut latè explicabimus in quarto Colloquio , è Sede Conſtantinopolitana deſectio Photio , eandem Sedem recuperavit S. Ignatius legitimus Patriarcha . Lothario Regi , ut *Theutbergam* Reginam , legitimam conjugem ſuam in conſortium reciperet , juſſit ; *Waldradam* tamen Lotharii pellicem pœnitentiam ſimulantem , rogante *Ludovico* Imperatore , communioni reſtituit , eâ lege ut ad Lotharii ſocietatem non rediret . *Lotharium* etiam Regem fictè aſſerentem , ſe omnia , quæ juſſerat Nicolaus Papa , impleviſſe , & *Waldradam* pellicem ſuam ejeçiſſe ; Eccleſiaſtica itidem communioni reſtituit . *Carolus Calvus* , qui Lotharii in Italia mortui Regnum occupaverat , acriter per litteras increpuit , quòd Regnum fratris ſui hæreditario jure ad *Ludovicum* Imperatorem devolutum contrà divinas humanasque leges per tyrannidem uſurpaſſet . *Carolomanni* , qui à patre ſuo *Carolo Calvo* è Regni finibus expulſus ad Sedem Apoſtolicam confugerat , patrociniũ ſuſcepit *Hadrianus II.* ob idque rogavit *Carolus Calvus* , ut filium ſuum *Carolomannum* in gratiam reciperet , & diſtrictè vetuit Epiſcopis Gallicanis , ne contrà *Carolomannum* excommunicationis ſententiam proferrent . *Hincmari* junioris Laudunenſis Epiſcopi , in Synodo Duſiacenſi depoſiti appellationem ad Sedem Apoſtolicam ſuſcepit *Hadrianus II.* & alterum in ejus locum prohibuit ordinari Epiſcopum , donec illius cauſa Romæ ad novum examen revocata , diſcuſſa & finita fuiſſet . Obiit *Hadrianus II.* vitæ ſanctitate illuſtris an. DCCCLXXII. poſtquàm ſediſſet annos quinque , ſicut teſtatur

Guil-

Guillelmus Bibliothecarius, qui continuavit *Historiam Pontificalem*, quam *Anastasius* Bibliothecarius in *Nicolao* hujus nominis primo terminavit. Quanto tempore post *Hadriani II.* Papæ obitum vacaverit *Sedes Pontificia*, incompertum est. Convenit tamen inter omnes *Historicos*, *Joannem VIII.* genere *Romanum* xix. Kalend. Januarii, scû die decimâ quartâ mensis *Decembris* ejusdem anni *DCCCLXXII.* fuisse *Romanum Pontificem* consecratum. In exordio Pontificatus sui *Joannes VIII.* coronavit *Carolum Calvum* *Francorum Regem*, eumque *Imperatorem & Augustum* appellavit. Mortuo autem *Carolo Caluo*, in *Gallias* venit *Summus ille Pontifex* anno *DCCCLXXVIII.* ubi *Synodum Trevis* habuit, præsentem *Ludovico Balbo* *Francorum Rege*, quem ipsemet *Pontifex Maximus* coronavit *Regem*, sed non *Imperatorem*. Multi post *Cardinalem Baronium* laudant quidem *Joannem VIII.* *Summum Pontificem*, quòd *Formosum* *Episcopum* *Fortuensem* in *Synodo Romana* justis de causis depoluerit, sed eum culpandum esse censent, quòd *Photium*, in *Sedem Constantinopolitanam* restituerit. Hinc putat *Baronius*, *Joannem VIII.* ob muniam suam facilitatem & indulgentiam erga *Photium*, contumeliæ loco *Papissam* vulgò dictum fuisse, sicque jactatæ fabulæ de *Joanna Papissa* locum dedisse. Verum, ut cordatè fatear, hæc mihi non probatur *Baronii* conjectura quæ nullo solido fulcitur argumento. Nam qui hanc fabulam de *Joanna Papissa* excogitavit, non dixit, *Joannam Papissam* sub finem sæculi noni sedisse, sed asserit, eam *Leoni IV.* qui medio sæculo nono vixit, immediate successisse; quò fit, ut *Joannes VIII.* qui exente

sæcu-

sæculo nono Sedem Romanam tenuit, locum huic
 fabulæ de *Joanna Papissa* dare haud potuerit. Præ-
 terquàm quod *Joannem VIII.* excusatione dignum
 esse, dùm Sancto Ignatio vitâ functo, consentit ut
Photius Sedem Constantinopolitanam retineret,
 censet eruditus *Petrus de Marca* lib.3. de *Concord.*
Sacerd. & Imp. cap.14. In hanc quippè Photii in Se-
 dem Constantinopolitanam restitutionem consentit
 tantùm Summus ille Pontifex ut bono Ecclesiæ con-
 suleret, necessitati cedens, & rogatus à *Basilio* Im-
 peratore Orientis, fretusque auctoritate Summo-
 rum Pontificum *Leonis*, & *Gelasii*, qui in rerum an-
 gustiis temperandas esse regulas docent. Quocirca
Joannem VIII. in hac Photii in Sedem Constantino-
 politanam restitutione, à culpa liberat *Basilii* Im-
 peratoris, Patriarcharum Orientis, totiusque Sy-
 nodi Orientalis consensus, quem præviè datum
 esse idem Pontifex suis litteris significat, profert-
 que ad confirmationem suæ sententiæ exempla
Athanasii, *Chrysostomi*, & *Flaviani*, qui à Synodis
 depositi cùm fuissent, à Sede Apostolica in inte-
 grum restituti sunt. Sedit Joannes VIII. annos de-
 cem & dies duos, obiitque die decimâ quintâ men-
 sis Decembris anni DCCCLXXXII. Plures pro bono
 Ecclesiæ regimine ad varios Episcopos litteras scri-
 psit Summus ille Pontifex, quæ extant in Tomo III.
 Concil. Galliæ. Ea tamen, quæ nomine Joannis VIII.
 Papæ circumfertur Epistola contra *Spiritus Sancti*
processionem à Filio, & *additionem particulæ Filioque*
ad symbolum, ipsi per calumniam afficta est. Perpe-
 ram etiam *Platina* in Vita S. Gregorii Magni, qua-
 tuor libros de Vita Sancti illius Pontificis adscripsit
Joanni VIII. Papæ, quos potius certissimè constat
 tri-

tribuendos esse *Joanni* Diacono, qui Vitam S. Gregorii Magni Pontificis quatuor libris comprehensam, jubente Joanne VIII. aggressus est, eique nuncupavit. In locum demortui Joannis VIII. Papæ, post paucos ab ejus obitu dies, successus est *Marinus* ex Galleſio Faleriorum in Etruria ortus. Vir fuit multis virtutibus, & tribus Legationibus, quas Constantinopolim profectus, sub tribus Summis Pontificibus *Nicolao I. Hadriano II. & Joanne VIII.* magnâ cum laude obiit, Clarissimus. Hanc supremam Ecclesiæ dignitatem ut primùm allecutus est *Marinus*, damnavit, & ab Ecclesiæ communione, removit *Photium*. Indulgentiorem tamen se præbuit idem Pontifex erga *Formosum* Portuensem Episcopum, quem Sede suâ à Joanne Octavo dejectum in pristinum statum restituit, eumque, ut testatur *Auxilius* Scriptor cœvus lib. 2. de Ordinationibus *Formosi* capite vigesimo, absolvit à juramento, quo invitatus Joanni octavo promiserat, se in Laica communione perpetuò mansurum. Sedit *Marinus* annum unum, & menses quinque, obiitque die incerto mensis Maii anni DCCCLXXXIV. Eodem mense, quo mortuus est *Marinus*, creatus est Pontifex Romanus *Hadrianus* hujus nominis III. patriâ Romanus, qui Decessoris sui constantiam imitatus *Photium* communione privavit, nec precibus *Basilii* Orientis Imperatoris flecti unquam potuit. Brevis admodum fuit illius Pontificatus. Invitatus siquidem à *Carolo Crasso* Imperatore ut in Gallias veniret, cùm jam ad medium itineris spatium pervenisset, celeri infirmitate correptus obiit in Cœnobio Monachorum Nonantulensium an. DCCCLXXXV. postquàm sedisset annum unum, & menses quatuor,

ut

ut habent plerique Codices. Ei successit *Stephanus VI.* qui Romæ ex illustri prosapia oriundus, & omni virtutum genere præditus hanc summam dignitatem promeritus est. Cum primum *Stephanus Sextus Pontifex Romanus* fuit inauguratus, paterna bona largâ manu in pauperes effudit, etiam si Patriarchium Lateranense expilatum invenisset ob inolitam videlicet pessimam consuetudinem, quâ post obitum Pontificis universa Palatii Apostolici suppellex diripi solebat. Locustas agrum Romanum depascentes aquâ benedictâ expulit Sanctus ille Pontifex. Pluviam quæ jam pridem fluere desierat, precibus suis impetravit. Ministros vitæ probitate & sapientiâ conspicuos in Consilium adhibuit. *Photium* Pseudo-Patriarcham Constantinopolitanum, ceû Laicum & ab Ecclesia damnatum execratus est. Ornandis Ecclesiis, alendis orphanis, redimendis captivis, sublevandis egenis & infirmis omnia bona sua impendit. Orationem habuit in Maleficos, qui gentium more Dæmones consulebant, acriter etiam in eadem Oratione invehitur in eos, qui immodestiâ & confabulationibus Sacra Templi maximo dedecore afficiebant, ut videre est apud *Guillelmum* Bibliothecarium in ejus Vita. Obiit Sanctus ille Pontifex anno dcccxcj. cum sex annos in Petri Cathedra sedisset. Post mortem *Stephani Sexti* Ecclesia ab his Pontificibus Romanis, qui sub finem noni sæculi, totoque durante sæculo decimo Apostolicam Sedem tenuerunt, magnam labem passa est. At enim (ut verbis utar doctissimi *Mabillonii* in Præfatione ad sæculum v. Benedictinum) ad id temporis Sedem Apostolicam tenuerunt plerique piissimi Pontifices, nec quisquam

quàm ferè omnium ejus sanctitatem antea majestatemque temeraverat, quin humana, si qua ipsis excidissent, errata illustri pœnitentiæ exemplo diluissent. Inviolabilis apud eos erat Canonum Sacrorum auctoritas, quâ suam ipsi potestatem ultrò moderabantur. Et ne longius exempla sumamus, ita sæculo nono vixerunt post Leonem III. ejusque successores piissimos *Nicolaus primus* re & nomine Magnus, Hadrianus II. & Stephanus VI. *Sed ò lugenda Roma*, inquit *Arnulphus* Aurelianensis Antistes apud *Gerberum* in Actis Synodi Remensis, *quæ nostris Majoribus clara patrum lumina præbuiſti, nostris temporibus monstruosas tenebras, futuro sæculo famosas offudiſti*. A *Formoso* Romano Pontifice incepit mali labes, si vè is causa fuerit, si vè occasio. Nempe hic Portuensis primùm Episcopus à Joanne VIII. in ordinem redactus est in Synodo Romana, interposito juramento, se in Laica Communione perpetuò permanſurum. Hujus exauſtorationis causæ fuerunt tres. Prima, quod à Nicolao Primo in Bulgariam missus, Bulgarorum Regem Sacramento obstrinxisset, ne alium Episcopum, ipso superstite, à Sede Apostolica susciperet. Deindè, quod contrà præscripta Canonum per ambitum ab Ecclesia Portuensi, cujus erat Episcopus, ad Romanam Sedem proſilire conatus esset. Postremò, quod, inconsulto Summo Pontifice, propriam deseruisset Ecclesiam, et, relicta Urbe, contrà Reipublicæ & Imperii salutem cum suis fautoribus conspiratæ videretur. *Marinus* Pontifex, ut jam observavimus, à depositione & juramento absolvit *Formosum*, qui post Stephanum VI. in supremum illum Thronum sublimatus est, primusque translationis exemplum in illa Sede præbuit.

D. Quo

D. Quo anno *Formosus* creatus est Pontifex Romanus, & quo pacto se se in Pontificatu gessit?

M. Eodem mense & anno, quo *Stephanus VI.* è vivis sublatus est, hoc est mense Majo anni *DCCCXCI.* *Formosus* Portuensis Episcopus electus & consecratus est Pontifex Romanus. Tentavit quidem *Sergius S. R. E.* Diaconus Pontificatum invadere, sed illius Factio statim concidit, & *Formosi* pars superior evasit, ac *Sergium* expulit, teste *Luitprando*. Inauguratus Pontifex *Formosus* condemnationem Photii Pseudo-Patriarchæ Constantinopolitani confirmavit. Episcopos ac Presbyteros à *Photio* ordinatos eâ tantum lege in communionem recepit, ut libellis supplicibus oblatis se errasse faterentur, & pœnitentiam obirent. Scripsit ad Episcopos Angliæ, & Ecclesiæ Anglicanæ, quæ ob frequentes Danorum incurSIONES Episcopis destituta, ad gentilitatem penè reciderat, sedulo providit. Pro *Caroli Simplicis* adhuc pueri ad Regimen Francorum provectione literas dedit ad *Odonem* Comitem, qui Regium nomen, & supremam potestatem usurpaverat, eumque monuit ut *Carolus Simplicem* legitimum Gallorum Regem bello desineret lacessere, donec *Fulco* Remensis Archiepiscopus, qui *Caroli Simplicis* jus tuebatur, Sedem Apostolicam, adiisset. *Widonem*, & filium ejus *Lambertum* Italiæ Reges Romæ unxit & coronavit *Formosus* Papa. *Arnulphum* Germaniæ Regem Romam accivit, ut Sedem Apostolicam à tyrannide Principum, qui Italiam bellis infestabant, liberaret, eumque Romæ Imperatorem coronavit. Sedit *Formosus* Papa annos quatuor & menses septem, obiitque anno *DCCCXCVI.* ipso die Paschatis, quod hoc anno inci-

incidit in diem quartum Aprilis, ut testatur *Hermannus Contractus* in Chronico juxta editionem *Canisianam*. *Formosum* Papam fuisse religionis integritate, divinarumque Scripturarum scientiâ Clarissimum testatur *Luitprandus Auctor* cœvus lib. I. Hist. cap. VI I I. Nihilo seciùs in *Formosum* vitâ functum atrocitèr sœviit ejus in Sede Romana successor *Stephanus* hujus nominis *Septimus*. Quippè qui mortuum *Formosum* decessorem suum exhumari jussit, in judicium vocavit, & in Cathedra Pontificia Sacerdotalibus indumentis ornatum collocavit, atque his verbis quasi adhuc viventem compellavit: *Cùm Portuensis esses Episcopus, cùm ambitionis spiritum Romanam universalem Sedem usurpasti? Quo dicto, Cadaver Formosi* sacris vestibus exutum, tribus abscissis digittis, in Tyberim jactari præcepit. Hanc pessimam, quæ *Formoso* Papæ post mortem obtigit, fortunam jure merito deplorat *Auxilius* hujus temporis Scriptor Gallus in libello quem edidit *super causa & negotio Formosi Papæ* per modum Dialogi scripto, ubi hæc habet: *Is est profectò ille, scè Formosus Papa, qui in omni vita sua tanta gravitatis forma extitit, ut vinum non biberet, carnis gustum nesciret, sæmineæ copula expers, octogenarius virgineum corpus suum hominem exuens terræ commendaret. Iste etiam gentes Bulgarorum, vitam sanctitatis prædicatione confirmans, ut verus Apostolicus ad fidem adduxit. Et cum tanta probitate prædicans toto mundo ut alter Lucifer illuxisset, vim passus in Sepulchro, busta diruta, ossa fracta, uti quoddam memphiticum, ejectus est extrâ publicum: Cui tanto viro examinato ut aurum, nihil juvare potuere scholæ clamantes: O parcite sepulto! est nullum cum mortuis certamen: Sed*

Tom. III. X fuit

fuit in eo (seù Stephano VII.) *licitum, quod libitum*. Neque enim ipsis Apostolis datum est de mortuis præjudicare. Hunc libellum, in quo per modum Dialogi *Auxilius* Formosum Papam defendit, ex MS. Codice Fiscamnenfi erutum publicavit doctissimus *Maillonius*.

D. Hic Stephanus VII. qui *Formosi* Manibus cum tanta ignominia insultavit, fuitne immediatus illius in Sede Apostolica successor?

M. Mortuo, ut jam diximus, *Formoso* Papa die iv. Aprilis anni dcccxcvi. *Bonifacius* hujus nominis *Sextus* Sedem Romanam malis artibus invasit, quam, teste *Flodoardo*, dies tantum xv. tenuit. Vir fuit sceleratus, bis depositus, Diaconatu, & Presbyteratu exauctoratus, cujus Antipapæ memoriam damnavit postea Romana sub Joanne IX. Papa Synodus. Hunc Antipapam *Bonifacium* expulit Stephanus Septimus intrusum videlicet intrusus, sed, accedente Cleri consensu, legitimus deinde Pontifex habitus, ne schismate Ecclesia scinderetur. Is est *Stephanus* Papa, qui non solum, ut jam observavimus, cadaver *Formosi* decessoris sui in Tyberim projici jussit, sed etiam omnes ordinationes ab illo factas nullas & irritas declaravit, voluitque ut ii omnes iterum ordinarentur, quos *Formosus* ad sacros gradus promoverat.

D. Hæc tria Sacramenta, *Baptismus* videlicet *Confirmatio*, & *Ordo*, ut sæpius audiui, imprimunt characterem, ac subinde iterari non debent. Quis potuit igitur *Stephanus VII.* præcipere ut ii omnes iterum ordinarentur, quos *Formosus* Papa ad Sacros Ordines provexerat?

M. Theologi, ad excusandum Stephanum Septimum

mun

mum Romanum Pontificem, duabus viis insistant. Aliqui fatentur, Stephanum Papam hac in causa omni procul dubio errasse, sed ipsius errorem fuisse *conversationalis*, non *predicationis*. Nullo enim modo ad fidem spectabat, quæ de *Formosi* Papæ Ordinationibus id temporis mōta est disceptatio. Sed circā duo tantūm Capita versabatur, quæ hominum opinionibus erant obnoxia. Primum erat, an *Formosus*, qui depositus fuerat, & contrā Canonem decimum sextum Concilii Nicæni Sedem Episcopalem mutaverat, ad Pontificiam dignitatem fuisset canonicè promotus? Alterum, an Episcopus depositus & degradatus validè Sacros Ordines conferre posset? Quæ postrema quæstio tūm temporis necdūm planè eliquata, & Ecclesiæ disciplinam dumtaxat spectare plerisque videbatur. Hinc alii *Formosi* Papæ Ordinationes validas esse defendebant, alii ex adverso, quorum opinionem sequutus est Stephanus Septimus eas invalidas & irritas omninò esse autumabant. Nec mirum sanè cuiquam videri debet, quod eā ætate Theologi de hac quæstione in utramque partem salvā & inculpatā fide altercari potuerint, cū etiam hacce tempestate doctissimus Pater *Joannes Morinus* Congreg. Orat. Presbyter tam in suo libro de *Ordinatione*, quā in Opere posthumo de *Sacramento Confirmationis*, quamvis ultrò fateatur, de fide quidem esse, Sacramenta Confirmationis & Ordinationis, quæ à Catholicis Episcopis conferuntur, imprimere characterem, eaque subindè iterari hāud posse; docet attamen, Sacramenta Confirmationis & Ordinationis, quæ ab Episcopis Hæreticis, Schismaticis, & degradatis administrantur, non imprimere characterem, ea-

que fuisse in Ecclesia sæpius iterata ex multis antiquitatis Ecclesiasticæ Monumentis evincit . Quæ sententia licet communis non sit apud Theologos , nullâ tamen censurâ fuit hætenus ab Ecclesia Catholica inusta , sed potius arbitrio & disputationibus Theologorum permittitur . Verùm , si hæc tibi non probetur Responsio , aliam ad excusandum Stephanum Septimum tibi suppeditabo , quæ apud Theologos pervulgata est , videlicet Stephanum Septimum Papam non præcepisse , ut hi , qui à Formoso Pontifice fuerant ordinati , iterum ordinarentur , sed eum dumtaxat voluisse , ut piæ quædam adhiberentur cæremoniæ , per quas , hi , quos Sacris Ordinibus initiaverat *Formosus* Papa , quosque ob id à suorum Ordinum exercitio suspensos declaraverat *Stephanus Septimus* , conferretur potestas non quidem validè , sed licitè tantum Ordines , ad quos promoti erant , exercendi . Sed de *Formosi* Papæ Ordinationibus legendus est *Auxilius* Scriptor cœtaneus , qui duobus libellis *Formosi* Ordinationes validas esse acriter defendit , easque absque piaculo in irritum mitti non posse multis probat . Legi potest etiam *Gaspar Juveninus* Cong. Oratorii Presbyter in suo *Commentario Historico-Dogmatico de Sacramentis* Tomo 2. ubi latè contrà *Joannem Morinum* ostendit , non solum *Formosi* Papæ Ordinationes , sed nec alias factas ab Episcopis etiam Hæreticis , Schismaticis , & degradatis fuisse unquam in Ecclesia iteratas .

D. Exhibuistine integram seriem Pontificum , qui nono sæculo Ecclesiam Romanam gubernarunt ?

M. Necdùm integram exhibui , sed eam modò

dò paucis absolvo . *Stephanus Septimus*, ut mox diximus, mortuo *Formoso* Papa, Pontificatum obtinuit anno dcccxcvi. & postquam sedisset annum unum mensem unum, & dies aliquot in carcerem detrusus est, ubi strangulatus periit anno dcccxcvii. sicut probat *Pagius* contrà *Baronium*, qui mortem *Stephani Septimi* illigat anno nongentesimo. Ab hoc Pontifice deturpatam fuisse *Petri Sedem* testatur *Baronius* ad annum dcccxcvii. num.x. his verbis : *Stephanum non auderem inter Romanos Pontifices numerare, nisi id factum à majoribus invenissem, ut potè tanto indignum nomine, qui primus & solus nefando & inaudito sacrilegio Petri Sedem adeò deturpavit &c.*

Sublato è vivis *Stephano Septimo*, *Romanus* patriâ *Galesianus*, *Constantini* filius, creatus & ordinatus est Pontifex Maximus, qui, teste *Platina*, Acta decessoris sui *Stephani Septimi* contrà *Formosum*, rescidit, seditque quatuor duntaxat menses & obiit anno dcccxcviii. non verò, ut ait *Baronius*, anno nongentesimo primo. *Romano* in Sede Pontificia successit *Theodorus* hujus nominis *Secundus* patriâ *Romanus*, qui dies tantum viginti Pontificatum tenuit. *Formosi* memoriam vindicavit, & Acta restituit, atque eodem anno dcccxcviii. è vivis excessit. In *Theodori* Papæ locum subrogatus est *Joannes IX.* patriâ *Tiburinus*, qui circa medium Julium anni dcccxcviii. Pontifex *Romanus* consecratus est juxtà accuratiorem *Clarissimi Pagii* calculum. Acta *Pseudo-Synodi Romanæ* à *Stephano Septimo* habitæ contrà *Formosum* infirmavit, ac nulla esse declaravit *Joannes IX.* Tria etiam Concilia, teste *Flodoardo*, convocavit, ex quibus duo

tantum nunc supersunt, *Romanum* scilicet, & *Ravennatense*, de quibus in quarto Colloquio opportunior differendi sese dabit occasio. Demum, Joannes IX. postquam sedisset annos duos & dies quindecim, ut in variis Catalogis legitur, vitam functus est circa initium mensis Augusti anni nongentesimi, ut videre est apud citatum *Pagium* in sua Critica Baronii ad hunc annum, ubi disertè ostendit, corrigendum esse Baronium, qui mortem Joannis IX. consignat anno nongentesimo quinto, eique annos tres & dies quindecim Pontificatus assignat. Sed hactenus satis de Pontificibus, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedem Romanam tenuerunt.

D. Seriem Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Alexandrinam, Antiochenam, & Hierosolymitanam occuparunt, scire profectò non moror, quia illis Ecclesiis, sicut in præcedentibus Colloquiis ostendisti, jam à septimo sæculo Saracenorum tyrannide oppressis præfuerunt Hæretici, præsertim *Jacobitæ*, quorum Catalogum, prætermisiss omnino Patriarchis Orthodoxis, descriptum dumtaxat habemus à quibusdam Scriptoribus Arabibus, quos mihi olim indicasti, Eutychianâ hæresi infectis. Missis ergò illis Pseudo-Episcopis, qui sub Saracenorum tyrannide Sedes Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam tenuerunt, seriem Episcoporum, qui nono sæculo Ecclesiam Constantinopolitanam rexerunt, perdiscere cupio?

M. Seriem Episcoporum Ecclesiæ Constantinopolitanæ perduximus in superioribus nostris Colloquiis usque ad *Tarasium* Patriarcham sanctissimum, & egregium sacrarum Imaginum defensorem, qui, postquam Ecclesiam Constantinopolitanam rexisset

set annos viginti duos, obiit anno DCCCVI. In locum demortui Tarasii successus est *Nicephorus*, qui à pueritia ingenuis studiis deditus fuit, Grammaticis scilicet, Poëticis, Rhetoricis, Mathematicis, aliisque Philosophicis disciplinis, cum quibus etiam rerum Theologicarum scientiam copulavit. Ad ætatem virilem postea provectus Vitam Aulicam aliquandiu peregit, quam paulò post multis molestiarum & vanitatum generibus obnoxiam expertus, deposito Secretarii munere, quo apud Imperatricem *Irenem*, eiusque filium *Constantinum* defungebatur, vitam solitariam in Monasterio à se constituto amplexus est, ex quo tamen ægrè avulsus ad thronum Constantinopolitanum invitus fuit sublimatus, sicut ipsemet testatur in Epistola ad *Leonem Tertium* Romanum Pontificem his verbis: *ad hanc Episcopalem Sedem invitus multumque reclamans (testis est mihi Deus) provectus, & tyrannide potius quam consultò, aut ulla omnino persuasione aliis gubernandis præfectus sum.* Patriarcha Constantinopolitanus inauguratus *Nicephorus* die xii. mensis Aprilis anni DCCCVI. vestigia decessoris sui *Tarasii* in defensione sacrarum Imaginum preßit, ab ejus tamen communione *Theodorus* Studita cum aliis Sanctis Monachis se separarunt, eò quod *Nicephorus* adulterium *Constantini* Imperatoris, qui, legitimâ conjuge suâ dimissâ, cum *Theodote* pellice illicitas nuptias inierat, in Concilio Episcoporum Constantinopoli congregato approbare visus esset, & *Josephum* Magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ Oeconomum hujus illiciti matrimonii copulatorem restituisset in Sacerdotium, quo *Tarasius* Patriarcha *Nicephori* decessor illum, ob eam rem amoverat. Sed in hoc excusandus est

Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, quipè qui necessariâ indulgentiâ usus est, & Imperatori Constantino resistendum non duxit, ne Religionem Catholicam in discrimen adduceret. Certè, negari non potest, *Tarasium* decessorem Nicephori temperamento etiam & indulgentiâ usum fuisse in, reprobando illicito illo matrimonio, quod *Constantinus* Imperator, legitimâ repudiâtâ uxore suâ, contraxit cum *Theodote* pellice. Quamvis enim *Tarasius* has illicitas nuptias jure merito reprobaverit, se tamen à communione ejusdem Imperatoris non segregavit. Qua in re *Baronius* ad annum dccxcv. eum excusat his verbis: *Gravis angustia premebat animum Patriarchæ, cum vereretur ne nimis exasperando animum Imperatoris, & ab Ecclesia removendo, eum faceret fidei Catholicæ desertorem. Adhuc recentia Ecclesiæ vulnera, & vix obducta erant per Concilium ejus opera celebratum Nicææ adversus Iconomachos. Adhuc vigeabant hostes Ecclesiæ: erat ipse adolescens animo mobilis & instabilis, & hæreticorum mala propago, perfacilisque ut levi flatu in hæresim præceps impelleretur: hæc, inquam, & alia hujusmodi alto mentis consilio versans Tarasius, sic erroris redarguere voluit Imperatorem, ut tamen eum licet pœna illa dignum noluerit ab Ecclesia separare. Sicut igitur Baronius excusat meritò Tarasium, qui in reprobando illicitis Constantini Imperatoris nuptiis tempestivâ indulgentiâ, justoque temperamento usus est; sic pari jure excusandus est Nicephorus in Sede Constantinopolitana Tarasii successor, qui metuens, ne *Constantinus* Imperator Ecclesiam perturbaret, & sùs deque verteret, necessario temperamento eum emollire studuit, & *Josephum* adulterinarum licet*

nu-

nuptiarum copulatorem Presbyteri gradu depositum, in priorem statum restituit. Hunc in modum *Ignatius* Diaconus, dein *Nicææ* Metropolitanus, *Vitæ* *Nicephori* Patriarchæ Constantinopolitani Scriptor, cum excusat in narratione de *Theodoro Studita*, quam doctissimus noster *Combesius* accepit à *Leone Allatio*. Novem annos Ecclesiam Constantinopolitanam rexit *Nicephorus*, sed cum sacrarum Imaginum cultum strenuè propugnaret, à *Leone Armeno* Imperatore, qui in omnes Imaginum Cultores immanitèr sæviebat, in exilium an. dcccxv. ablegatus est, ubi quatuordecim annos cum transgisset, ab hac mortali vita migravit ad immortalem anno dcccxxviii. Colitur *Nicephorus* in *Menzis Græcorum* ad diem secundum mensis Martii, multaque etiamnum extant egregiè ab eo edita Opera, quæ in quinto Colloquio recensebimus.

Post *Nicephorum* in exilium jussu *Leonis Armeni* Imperatoris anno dcccxv. deportatum, *Theodorus*, dictus *Cassitera*, in Sedem Constantinopolitanam eodem anno intrusus est, qui sacrarum Imaginum Cultores persequutus est, & Iconoclastarum Hæresim, quæ erat infectus, impensè fovit, obiitque anno dcccxxi. postquam per annos sex Patriarchatum Constantinopolitanum malè gessisset. In ejus locum statim Iconoclastæ subrogarunt *Antonium* Sylæi Pamphyliæ Civitatis Metropolitanum, qui *Cassimatas* cognominatus est. Is est ille *Antonius*, cui anno dcccxiv. *Leo Armenus* Imperator Iconoclasta Sedem Patriarchalem Constantinopolitanam promiserat, si suscepti consilii omnem Imaginum memoriam abolendi adiutor esse vellet ac promotor. Quod quidem promptissimè facturum se cum
pro-

promississet *Antonius* Sylæi Metropolitæ, & venerandas Imagines Idola esse sacrilego ore obganniret, Sanctus Nicephorus tùm temporis Patriarcha Constantinopolitanus, collectâ cclxx. Patrum Synodo, unâ quoque congregata Sacerdotum ac Monachorum Urbis Augustæ multitudine, Antonium Sylæi Metropolitam tanquàm Hæreticum anathemate perculit, & Christi hostem declaravit. Verùm, Iconoclastę post Theodori Pseudo-Patriarchæ Constantinopolitani mortem, quæ, ut mox diximus, contigit anno dcccxxi. prædictum *Antonium* Sylæi Metropolitam eorum Hæresi addictissimum in illius locum substituerunt. Quam Sedem ab anno dcccxxi. usque ad annum dcccxxxii. quo mortuus est, hoc est per xii. annos intrusus ille Pseudo-Patriarcha *Antonius* occupavit. Huic Antonio in Sede Constantinopolitana successit *Joannes*, seu *Jannes* Iconoclasta nequissimus, quem Symeon Metaphraste, dictus *Logotheta*, sic rectè depingit: Homo præstigiis, inquit, divinationibus ex pelvi, omnique impietate immanissimus: Et verò idoneum Organum Regiæ impietatis inventus, collata cum eo opera, quæ ad interitum existant, propensè omnia executus est: quem parturiebat (occultabat tamen) impietatis basiliscum Imperator (seu Theophilus Michælis filius) edidit, peperitque, promulgato Edicto, quo sacras Imagines aboleri juberet. In libello Synodico mentio fit Pseudo-Synodi Constantino in Blachernis, jubente Theophilo Imperatore, ab isto præstigiatore celebratæ: *Theophilus*, sic legitur in eo libello Synodico, Imperium adeptus, mortuo *Antonio*, *Joannem*, qui pelvi inspecta divinare solet, solio præfecit, & maximam adversus pios persecutionem commovit, ac

im-

impiam in Blachernis Synodum congregans, adoratores sacrarum Imaginum anathemati subjecit. At mortuo Theophilo, & imperante Michaële ejus filio, unâ cum ejus matre Theodora religiosissima fœmina, cùm Joannes Pseudo-Patriarcha Constantinopolitanus in sua Iconoclastarum Hæresi obfirmato animo permaneret, è Sede Constantinopolitana, quam invaserat, dejectus ac relegatus est an. dcccxlii. postquam sedisset annos integros novem, ut legitur in continuatione Chronici Nicephori. Amoto Joanne è Sede Constantinopolitana, in ejus locum inducitur, teste Constantino Porphyrogenita, is, qui multis laboribus atque ærumnis integram ac illibatam virtutem conservaverat, ac ex diuturno, ut par est, carceris pœdore atque fœtore pili defluxerant, quanquàm ei Dei nutu, ac Theodora Augusta assensu Ecclesiæ gubernatio clavusque debebatur, Magnus scilicet invictusque Ecclesiæ defensor Methodius. Sub hoc Sanctissimo Patriarcha Constantinopolitano Methodio sacris Imaginibus debita veneratio restituta est, Episcopi, & Monachi, quos Theophilus Imperator in exilium miserat, revocati sunt; Ecclesiæ suum ornatum recepit, septem Synodi OEcumenicæ fuerunt approbatæ, & proscripti toto terrarum Orbe cuncti Hæretici. Corpus Sancti Theodori Studitarum Monasterii præpositi, & sacrarum Imaginum defensoris acerrimi, qui è vita migravit anno dcccxxvi. Constantinopolim transtulit Methodius Patriarcha Constantinopolitanus anno dcccxliv. & anno sequenti, annuente Imperatrice Theodorâ, Corpus S. Nicephori olim Patriarchæ Constantinopolitani, qui pro gloriosæ sinceræque fidei defensione suâ Sede depulsus in exilio obierat anno dcccxxviii. è tumultu retexit, quod,

quod, teste Theophane, *undeviginti annorum spatîo integrum omninò purumque remanserat*, & illud transtulit Constantinopolim in celeberrimum Apostolorum Templum. Denique, postquàm S. *Methodius* Ecclesiam Constantinopolitanam per quadriennium optimè, sanctissimèque rexisset, ad Deum sempiternâ potiturus pace abiit anno DCCCXLVI. Multa Opera scripsit Sanctus *Methodius*, quæ opportunius in quinto Colloquio referemus, atque juxtâ Critices artis regulas accuratè examinabimus. Defuncto Sancto *Methodio* successit in Sede Constantinopolitana Sanctus *Ignatius* Imperatoris Michaëlis filius, qui fidei sinceritate ac morum commendatione hanc Sedem maximè illustravit. In *Gregorium* cognomento *Asbestam* Episcopum Syracusanum in Sicilia sententiam tulit in Synodo, quam Constantinopoli celebravit, eumque Episcopatu deposuit, quam depositionem *Benedictus Tertius* Summus Pontifex ratam habuit, & Sancti Ignatii sententiam confirmavit. At *Gregorius* ægrè admodum ferens se Episcopali Sede fuisse dejectum, auctoritate *Bardæ* fratris *Theodoræ* Augustæ fretus, malis artibus effecit, ut Sanctus *Ignatius* è Sede Constantinopolitana extruderetur, & in ejus locum *Photius* substitueretur. Quo pacto autem id acciderit, breviter hic enarrabo. *Bardas* frater *Theodoræ* Augustæ & avunculus Imperatoris *Michaëlis* æstu ambitionis abreptus persuasit nepoti suo Michaeli Imperatori, ut *Theodoram* Augustam Matrem rerum gubernaculo ablegaret, eamque attonsam Monasterio includeret. Huic tam perverso consilio assentiente Imperatore, tantam ex *Michaëlis* vecordia fiduciam sumpsit scelestissimus *Bardas*, ut omnem Imperii potestatem in se unum tran-

tran-

translulerit, nihilque intentatum reliqueret, quò Sanctum Ignatium, quem infensissimo odio prosequeretur, è Solio Patriarchali deturbaret. Porro, duplici potissimum de causa *Bardas* in Sanctum Ignatium infensum gerebat animum. Primò, quia à Sanctissimo illo Patriarcha sæpius fuerat admonitus, ut stupri consuetudine, quam cum propria nuru, gravi omnium scandalo, & offensione, habebat, tandem aliquandò desisteret, seque ad sacram Synaxim solemnem Epiphaniarum die accedere ausum; Sanctus Ignatius pro pastoralis sui officio palàm repulisset, & ad sinceram pœnitentiam ob tàm enorme crimen juxtà rigorem Canonum peragendam, intrepido animo vehementer fuisset adhortatus. Secundò, quia S. Ignatius jussione Imperatoris, qui suasu *Bardæ* ei mandaverat, ut *Theodoram* Augustam attonderet licet invitam, recluderetque Monasterio, exequi, & ut rem prorsus indignam, iniquam, legibusque Ecclesiæ adversantem præstare constantè recusaverat. Hinc *Bardas* vindictæ cupidus occasionem arripuit Sanctum Ignatium apud *Michaëlem* Imperatorem Majestatis reum postulandi, & ab ipso tandem obtinuit, ut Sanctus Ignatius Sede Patriarchali dejectus in Insulam *Therebinthum* mitteretur in exilium anno DCCCLVII. eoque depulso Patriarcha Sanctissimo, in Sedem Constantinopolitanam intruderetur *Photius* sibi addictissimus.

D. Quis est iste *Photius*, qui, pulso S. Ignatio, Sedem Constantinopolitanam invasit?

M. Erat *Photius* vir illustribus oriundus natalibus, dignitate Protosphatarius, & primus à secretis, ac tantâ omnium propè liberalium disciplinarum exoticarum cognitione instructus, ut, teste

Nice-

Niceta in Vita Sancti Ignatii, omnium ævi sui eruditorum facile Princeps haberetur, immò, & cum Veteribus jam certare posset. At, proh dolor! tot ac tam eximias naturæ & artis dotes improbitas ejus animi, & immensa, quâ ferebatur, ambitio obscurarunt. *Gregorius* dictus *Asbesta* Syracusanus Episcopus, (qui ab aliquot annis, ut jam observavimus, Episcopali dignitate fuerat justa de causâ à Sancto Ignatio depositus, & cujus nefariis consiliis, teste *Anastasio* Bibliothecario in Historia octavæ Synodi, usus fuerat nequissimus *Bardas* ad exauctorandum Sanctum Ignatium) sacris initiavit *Photium*, qui hætenus Laicus dumtaxat fuerat, & primo quidem die, seu xx. mensis Decemb. an. DCCCLVII. illum instituit Monachum, altero die ordinavit Lectorem; tertio, Subdiaconum; quarto, Diaconum; quinto, Presbyterum; sexto denique, seu die xxv. Decembris Natali Christi Domini sacro inauguravit Episcopum Constantinopolitanum. In hanc Patriarchalem Sedem intrusus *Photius*, implacabili crudelitate Sanctum Ignatium legitimum Patriarcham Sanctitate venerandum & ætate provectum, divexavit, atque Ecclesiam Latinam, quæ S. Ignatii defensionem suscepit, impudentibus calumniis impetivit; quas inter, hæ præcipuæ erant, quod scilicet Latini primam jejunii Quadragesimalis Septimanam à reliquo jejunio discerperent; quod Sacerdotibus continentiz jugum imponerent; quod Chrismate inunctos per Sacerdotes denuò inungere non dubitarent; quod Symbolo fidei processionem Filii à Patre & Spiritu Sancto addidissent. Sed has, & alias id genus calumnias, quas *Photius* Ecclesiæ Latinæ importavit, & ob quas Ecclesiam Græcam à La-

à Latina separavit, *Baronius* in *Annalibus*, *Leo Al-
latius* in lib. de *Consensione Ecclesiæ Orientalis*, & *Oc-
cidentalis*, *Natalis Alexander* in fine partis secundæ
Hist. Eccles. Sæc. ix. & x. aliique doctissimi Viri egre-
giè confutarunt. Tempore autem Schismatis *Pho-
tiani* causam Ecclesiæ Romanæ, totiusque Ecclesiæ
Latinæ strenuè propugnarunt tam illustrissimi Præ-
sules, quàm doctissimi Monachi Gallicani, præci-
puè *Hincmarus* Archiepiscopus Remensis Antistes,
Odo Bellovacensis Præsul, *Aneas* Episcopus Pari-
siensis, cujus Opus extat Tomo vii. Spicilegii *Da-
cheriani*, & *Ratramnus* Cœnobii Corbejenfis Mona-
cus, qui quatuor edidit libros *adversus opposita*
Græcorum, Tomo i. ejusdem Spicilegii *Dacheriani*
insertos. Hæc de *Photio* Sedis Constantinopolita-
næ invasore obiter dicta sint, nam de nefario
Schismate, quod conflavit, & etiamnum perdurat,
commodius agemus in sequenti Colloquio, libros
verò, quos edidit *Photius*, referemus in quinto
Colloquio, ubi Virorum illustrium, qui nono Ec-
clesiæ sæculo floruerunt, ad Crisim revocabimus.

D. Intrusus ille & Schismaticus Pseudo-Pa-
triarcha *Photius* occupavitne toto viræ suæ tempore
Sedem Constantinopolitanam, quam invaserat?

M. *Basilus* Macedo jam in societatem Imper-
rii adscitus, postquam occidisset *Michaëlem* vecor-
dem Imperatorem, qui ei insidias mortemque ma-
chinabatur, sicut in superiori Colloquio ostendi-
mus, solus Imperio potitus est, cùmque esset justitiæ
& Religionis amantissimus, Phorium Sedis Con-
stantinopolitanæ violentum invasorem è Throno
Patriarchali deturbatum in Cœnobium depulit an-
no DCCCLXvi. & Sanctum Ignatium Sedi suæ resti-
tuit.

tuit. Quem reducem ab exilio Sanctissimum Patriarcham totus Ordo Patricius occurrens excepit, & frequens, lætitiâque gestiens populus veneratus, atque in templum triumphali apparatu & faustis acclamationibus profecutus est. Circâ hanc Photii depositionem à Basilio Imperatore factam, jure merito *Baronius* mendacii redarguit *Zonaram* Scriptorem Græcum, qui Photium à *Basilio* Imperatore depositum esse scribit, quod ob necem, quam intulerat Michaeli Imperatori, ab Ecclesiæ Communione fuisset ab eo separatus. Hoc quippè putidum Schismaticorum commentum est, quod non solum evertit *Nicetas* in Vita Sancti Ignatii, sed etiam *Basilii* Imperatoris ad *Nicolaum* I. Summum Pontificem Epistola Actioni III. Synodi octavæ inserta, & Epistola Hadriani Secundi Papæ ad *Basilium* Imperatorem. Nulla ergo hac in re fides habenda est *Zonaræ*, & aliis, qui eum præcellerunt Scriptoribus Græcis, *Leoni Grammatico*, *Simeoni Logothetæ*, & *Georgio Monacho*, qui eandem fabulam venditarunt, maxime cum nihil simile referat *Constantinus Porphyrogenetus* Scriptor Græcus laudatis mox Historicis antiquior. Sanctus *Ignatius* suæ Sedis restitutus interfuit Concilio Generali octavo Constantinopoli anno DCCCLXIX. celebrato sub *Hadriano Secundo* Summo Pontifice, & *Basilio* Imperatore, in quo Patres Spiritus Sancti, quo erant congregati, lumine plenissime affusi in *Photium* Schismaticum anathema pronunciarunt, *Ignatium* verò legitimum Patriarcham agnoverunt & declararunt, atque sententias à Summis Pontificibus *Nicolao Primo* & *Hadriano Secundo* in Conciliis Romæ celebratis in *Photium* latas approbarunt, sicut datâ ope-

operâ ostendemus in Colloquio quarto, ubi agemus de Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo fuerunt convocata. Ecclesiam Constantinopolitanam sanctissimè rexit *Ignatius* usque ad annum DCCCLXXVII. quo anno migravit ad Dominum die XXI. mensis Octobris annos natus octoginta, sicut testatur *Nicetas*, qui Sancti illius Patriarchæ vitam descripsit.

D. Quem Successorem in Sede Constantinopolitana habuit S. Ignatius?

M. Post mortem S. Ignatii *Basilii* Imperator *Photium* in Patriarchatum Constantinopolitanum restituit, misitque ad Joannem VIII. Summum Pontificem legationem, quâ Photium in Sedis Apostolicæ communionem suscipi, & in Patriarchali Constantinopolitana Sede confirmari postulavit. Obtinuere præter omnem spem Legati *Basilii*, quæ pro Photio à Joanne Octavo petierunt, indeque *Baronius*, ut jam observavimus, arbitratus est, Joannem Octavum Pontificem Romanum ob nimiam facilitatem & in restituendo Photio pusillanimitatem, *Papissam*, contumeliæ loco dictum fuisse, sicque locum dedisse de *Joanna Papissa* fabulæ, quæ postea omnium sermone celebrata est. *Photius* Patriarchatu Constantinopolitano potitus est usque ad mortem *Basilii* Imperatoris, quæ contigit anno DCCCLXXXVI. At mortuo *Basilio*, iterum *Photius* à Leone Imperatore *Basilii* filio, qui vulgò *sapiens* cognominabatur, Sede Constantinopolitanâ dejectus & in exilium ablegatus est, quo in secundo exilio vixit Photius ad annum usque DCCCXCI. quo è vivis excessit. Variam Photius, dum viveret, fortunam expertus est, & de eo jure merito dici potest, id quod S. Hieronymus ait de Origene: *ubi bene, nemo melius: ubi male, nemo pejus.*

D. Alios percenſe Patriarchas , qui , poſt de-
poſitum Photium à *Leone* Imperatore anno octin-
geſimo octogefimo ſexto , Sedem Conſtantino-
politanaſub ſinem noni Eccleſiæ ſæculi tenuerunt?

M. *Leo* Imperator *Stephanum* fratrem ſuum ,
virum omni virtutis laude conſpicuum in locum
Photii Sede Conſtantinopolitanâ dejecti & in exi-
lium miſſi ſubrogavit anno DCCCLXXXVI. Quam Re-
giæ Urbis Sedem *Stephanus* ſanctiſſimè tenuit annos
ſex , & meſes quinque , ſicut teſtatur *Leo Gramma-
ticus* , Continuator Anonymus Theophaniſ, *Symeon
Logotheta* , & *Georgius* Monachus . Quapropter ,
Stephanus Patriarcha Conſtantinopolitanus obiit
anno DCCCXIII. Extat in Actis Bollandianis ad
diem XVII. meſis Maii Sancti *Stephani* Patriarchæ
Conſtantinopolitani Encomium ex Menologio Baſi-
lii Porphyrogenniti , & ex variis Faſtis MSS. Græ-
corum,quâ die apud Græcos Sanctus ille Patriarcha
colitur.*Stephano* in Sede Conſtantinopolitana ſucceſſit
Antonius ſanctitate inſignis , cognomento *Caulea* ,
qui in juvenili ætate Monachus factus , dein , Sacer-
dos ac ſui Monalterii Abbas , tandè ætate jam
profectus ad Patriarchatum Eccleſiæ Conſtantino-
politanz fuit evectus , ſeditque annos duos , ut vi-
dere eſt in Serie Patriarcharum Conſtantinopolita-
norum in corpore juris intexta,obiit itaque Sanctus
ille Patriarcha anno octingentefimo nonageſimo
quinto , & colitur tam à Latinis , quàm à Græcis
die XII. meſis Februarii , quâ in Actis Sanctorum
Bollandianis refertur *Oratio Nicephori Philoſophi* in
hujus Sancti Patriarchæ laudem , in qua ob egregias
ejus virtutes , præſertim liberalitatem in pauperes ,
val-

valdè celebratur: Nolebat, inquit Nicephorus, unâ Civitate, et si tam magnâ, suam circumscribi commiserationem, sed ad quantum Sol aspicit, eam contendebat extendere: hinc manûs scatentis misericordiâ participes erant Scythæ, & Thraces, & cum aliis Myfi quoque, qui sunt in Asia. Sancto Antonio, qui *Caulea* appellabatur, successit anno octingentesimo nonagesimo quinto Sanctus *Nicolaus* dictus *Mysticus*, qui Ecclesiam Constantinopolitanam sanctissimè gubernavit usque ad annum nongentesimum vigesimum quintum, quo ad cœlestem Patriam migravit. Sed de hoc Patriarcha Constantinopolitano iterùm redibit sermo in nostris Colloquiis in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi. Hic tantum velim obiter observes, hunc Sanctum Patriarcham fuisse *Mysticum* appellatum ab Officio, quo Constantinopoli functus est in Palatio Imperatoris. Advertit siquidem *Codinus* in libro *de Officiis & Officialibus Curia & Ecclesia Constantinopolitanae*, inter Officiales Palatii Constantinopolitani unum fuisse, qui *Mysticus* dicebatur, quique erat secretioris Consistorii, secreti Regius ac primus Minister, ad quem multæ causæ, præcipuè de *Homicidiis*, & *sacrilegiis* deferrebantur. Eo itaque munere in Palatio Imperatoris Sanctus *Nicolaus* dictus *Mysticus* Patriarcha Constantinopolitanus integerrimè functus est, ejusque nomen inscriptum est in Menzæ Græcorum, apud Bollandum ad diem xv. mensis Maii relatis. Sed hæc de Serie Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Romanam, & Constantinopolitanam tenuerunt, dicta sufficiant.

COLLOQUIUM III.

*De Gravibus Controversiis, quæ nono sæculo
Ecclesiam perturbarunt.*

M. **Q**UINQUE potissimum nono Ecclesiæ sæculo graves obortæ sunt Controversiæ, quarum prima spectat Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum. Altera excitata fuit occasione doctrinæ *Gotteschalci* Monachi Cœnobii Orbacensis, Diœcesis Sueffionensis in Galliis, circa geminam prædestinationem, liberum hominis arbitrium, divinam voluntatem salvandi omnes homines, ac pretium Sanguinis, quem pro hominum salute in ara Crucis effudit Christus Dominus; quæ quidem Controversia per se satis implexa, valdeque abstrusa, diù multumque Ecclesiam nono sæculo sollicitavit. Tertia Controversia originem habuit ex modo, quo Christus Dominus è Maria Virgine processit. Quæ de re libri ultrò citròque conscripti sunt à *Paschasio Radberto*, & *Ratramno*. Quartæ Controversiæ locum dedit funestum Græcorum dissidium, seu nefarium Schisma, quo ab Ecclesia Romana, insligante *Photio* Pseudo-Patriarcha Constantino-politano, Græci se separarunt: De quo Schismate etiamnum ingemiscimus. Postrema Controversia enata est circa cultum, qui sacris Imaginibus deferri debet; quæ Controversia nono Ecclesiæ sæculo maximè viguit in Galliis, & magno animorum æstu fuit agitata. De quatuor priordibus Controversiis datâ operâ in hocce Colloquio disseremus; quintam

tam verò Controversiam, quæ pertinet ad Cultum Imaginum, ne longius protrahatur istud Colloquium, consultò remitteamus ad proximum, quod crastinâ luce habebimus, Colloquium, ubi agendo de Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata, opportuna sese offeret occasio tractandi de Synodo Parisiensi, in qua de Cultu Imaginibus exhibendo actum est, ibidemque hanc de Cultu Imaginum Controversiam maturo examine discutietur, & doctrinam, quam nono sæculo Ecclesia Gallicana circa Cultum Imaginum propugnabat, explanabimus.

D. Incipiamus, quæso, à Controversia, quæ spectabat Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, deindè ad alias disceptationes, de quibus in hocce Colloquio pertractandi provinciam suscepisti, recto ordine progrediemur.

M. Controversiæ, quæ circa Sacro-Sanctum Eucharistiæ Sacramentum nono Ecclesiæ sæculo emerfit, origo nata videtur ex *Paschasii Radberti* Abbatidis Monasterii Corbejenfis libro, quem *de Corpore & Sanguine Domini* eodem sæculo composuit, in quo dogma de reali præsentia Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & de transubstantiatione tam clarè exponit, ac defendit, ut Ecclesia Romana *Paschasium Radbertum* velut Apostolicæ traditionis hac in doctrina fidum interpretem & egregium propugnatorem etiamnum agnoscat. At ex adverso Hæretici nostri temporis præsentix realis Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & transubstantiationis dogmatis osiores eundem *Paschasium* ut novatorem habent, & tanquam realis Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia præ-

sentia, necnon Transubstantiationis Auctorem inventoremque injuriis lacessunt, eique varios adversarios ejusdem sæculi noni, & decimi opponunt, quò probent, eum contra fidem antiquitus receptam invexisse novam doctrinam, cui libris editis nono sæculo resisterint Anonymus quidem Scriptor, *Amalarius*, *Rabanus*, & *Ratramnus*, sub finem verò decimi sæculi *Herigerus* Abbas Monasterii Laubiensis, quos Scriptores Catholica Ecclesia semper in honore habuit. Non agemus in hocce Colloquio de libro, quem edidit *Paschasius Radbertus*, quique inscribitur: *De Corpore & Sanguine Domini*, quia in quinto Colloquio, ubi referemus Opera Virorum illustrium, qui nono Ecclesiæ sæculo floruerunt, de prædicto *Paschasii* libro nostrum feremus judicium, & eadem operâ revincemus temeritatem Hereticorum, quos asserere non pudet, *Paschasium* in propugnando dogmate de reali præsentia Corporis Christi in Eucharistia, & de Transubstantiatione novatorem fuisse, qui antiquam fidem ac traditionem (quam Hæretici, si superis placet, se conservasse obgannunt) novis commentis infecit, ut realis præsentia, atque transubstantiationis doctrinam æqualibus ac posteris suis propinaret. Remisso itaque *Paschasii* libri examine ad Colloquium quintum, hic tantum breviter, quoad ejus fieri poterit, explicabimus, in quo sita esset Controversia, quæ nono Ecclesiæ sæculo *Paschasium* inter & alios ejusdem sæculi mox laudatos Catholicos Scriptores circa Eucharistiæ Sacramentum suborta est. Asserunt Hæretici perfrictæ frontis audaciâ, hanc Controversiam in eo positam fuisse, quod *Paschasius* præsentia realis, & transubstantiationis doctrinam nupèr à se

EXCO-

excogitatam mordicùs propugnaret , ejus verò adversarii mox citati avitæ fidei tenaces veram & realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia præsentiam , necnon transubstantionis dogma totis viribus impugnarent , & apertè irent inficias . Verùm , rem alitèr se habere , & Hæreticos turpiter hallucinari proclive est demonstrare . Status quippè Controversiæ Paschasii , ejusque adversariorum disceptantium non in hoc versabatur , *an Corpus Christi esset verè & realitèr præsens in Eucharistiæ Sacramento* , nec ne ? sicut comminiscuntur Hæretici , sed in hoc totius Controversiæ Cardo voluebatur , *an Corpus Christi in Eucharistia esset illud idem Corpus , quod natum est ex Maria Virgine ?* Paschasius siquidem in suo libro *de Corpore & Sanguine Domini* non solum luculentèr adstruebat præsentia realis Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento , & transubstantiationis dogma , sed etiam disertè docebat , Corpus Christi in Eucharistia existens idem esse , quod ex Maria Virgine natum & in Cruce passum est . Quantum ad primum doctrinæ Caput , quod præsentia realis & transubstantiationis dogma spectabat , nullum omninò adversarium nactus est *Paschasius* , quia omnes ad unum Catholici profitebantur , verum Christi Domini Corpus , verumque Sanguinem reverà existere in Eucharistiæ Sacramento , itemque panem & vinum in illa converti . Id solum nonnulli Catholici in libro *Paschasii* reprehensione ac censurà dignum esse existimarunt , quòd diceret , *Corpus Christi in Eucharistia existens idem esse Corpus , quod ex Maria Virgine natum & in Cruce mortuum est* , eamque sententiam tueretur Paschasius testimonio Sancti Ambrosii deprompto ex capite nono libri *de Mysteriis* . Id , in-

quam, negarunt Paschasii adversarii, videlicet Anonymus Scriptor, *Rabanus*, *Amalarius*, *Ratramnus*, Viri noni sæculi haud incelebres, qui hujus sententiæ novitate, ut ipsis videbatur, perculsi, hanc Paschasii sententiam scriptis editis acriter insectati sunt. Hunc verum fuisse istius Controversiæ statum, ex eo maximè liquet, quod mox citati adversarii Paschasii in dogmate de reali præsentia Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & de transubstantiatione cum Paschasio conveniebant, & in hoc tantum ab eo dissidebant, quòd vellent, Corpus Christi in Eucharistia existens, non esse idem Corpus, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce passum est, sicut affirmabat Paschasius. Horumce Scriptorum testimonia, quæ rem planè conficiunt, hic in medium proferre haud pigebit. In primis, Anonymus, qui contrà Paschaliū scripsit, & cujus libellum in Codice Gemblacensi cum *Herigeri* Abbatis Laubiensis Opusculo invenit, & ad calcem part. II. sæculi IV. Benedictini edidit Mabillonius sub hoc titulo: *Diſſa cujusdam Sapientis de Corpore & Sanguine Domini, adversus Radbertum*; hic, inquam, Anonymus, confutationem suam à Confessione Fidei Catholicæ auspicatorum his verbis: *Quod Corpus & Sanguis Domini vera sit caro, verusque sanguis, unusquisque debet credere, nosse, tenere, confiteri, pariter & incunctanter asserere fidelis. Prorsus quisquis hoc negat, esse cognoscitur & convincitur infidelis*. hoc ergo profectò fidelissimè confirmo, & addo, quod sicut veritas est Christus & verus Agnus Dei, qui quotidie pro vita mundi mystice immolatur: ita procùl dubio ex pane vera caro, & ex vino verus Sanguis ejus consecratione Spiritus Sancti potentialitèr creatur. Certè,

tè, nemo est, qui non videat, hanc Anonymi Scriptoris fidei Confessionem esse Catholicam, nec magis disertè ullum Catholicum suam de reali præsentia Corporis Christi in Eucharistia, & de transubstantiatione fidem exprimere posse. Hac autem præmissâ Catholicâ Confessione, in hoc dumtaxat Paschasium carpit idem Anonymus Scriptor, quòd putet, Paschasium rem prorsùs inauditam asseruisse, nempe, non aliam esse carnem in Sacramento Eucharistiæ, quàm quæ nata est ex Virgine Maria: illud, inquit, in eo libro seu Paschalii, mihi prorsùs inauditum fateor reperiri sub nomine S. Ambrosii, quòd non sit alia Caro Christi, quàm quæ nata est de Maria & passa in Cruce & resurrexit de Sepulchro. Hæc inquit, idest Paschasius, ipsa est, & idèò Christi est caro, quæ pro mundi vita hodiè offertur. Hoc in Capitulo libri Paschasii positum est secundo. Similitèr dicitur & in octavo ejusdem libri Paschasii Capite; verè credo & hoc quòd conficitur in verbo Christi per Spiritum Sanctum, Corpus ipsius esse ex Virgine. Istud planè fateor, nunquàm me priùs audisse, vidisse, legisse. Viden hunc Anonymum Scriptorem, qui contrà Paschasium scripsit, nullam de reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentia cum Paschasio litem movisse, sed in hoc tantùm Paschasium reprehendisse, quòd diceret, Corpus Christi in Eucharistia existens idem Corpus esse, quòd ex Maria Virgine natum est? Similitèr Rabanus Archiepiscopus Moguntinus, alter Paschasii adversarius, in doctrina de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, & de transubstantiatione cum Paschasio planè consentiebat, ut præsertim videre est cap. 10. lib. 7. de sacris Ordinibus

ad Theotmarum, ubi Rabanus hæc habet: *Quis unquam crederet, quod panis in carnem potuisset conver-
ti, vel vinum in sanguinem, nisi ipse Salvator diceret, qui panem & vinum creavit, & omnia ex nihilo fecit? facilius est aliquid ex alio facere, quam omnia ex nihilo creare.* Quid, amabo, clarius ad profitendam de reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentia, & de transubstantiatione fidem eo Rabani testimonio adduci potest? nullum ergò Paschasio circa dogma de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia negotium faceffivit Rabanus, sed illum dumtaxat impugnavit, quantum ad hunc loquendi modum, qui novus ipsi visus est, quo Paschasius assererat, Corpus Christi in Eucharistia contentum, idem esse quod natum est ex Virgine & in Cruce passum. Hunc, inquam, Paschasii loquendi modum sibi non probari testatur Rabanus in Epistola ad Heribaldum, ubi hæc habet: *Quidam nupèr de ipso Sacramento Corporis & Sanguinis Domini, non ritè sentientes dixerunt, hoc ipsum Corpus & Sanguinem Domini, quod de Maria Virgine natum est, & in quo ipse Dominus passus est in Cruce, & resurrexit de Sepulchro, idem esse quod sumitur de altari. Cui errori, quantum potuimus, ad Egilum Abbatem scribentes, de Corpore ipso quid verè credendum sit, aperuimus.* Quibus verbis disertè significat Rabanus, se impugnandum dumtaxat suscepisse certum quemdam loquendi modum, quo Paschasius assererat, Corpus Christi existens in Eucharistiæ Sacramento idem esse, quod natum ex Virgine & in Cruce passum. Denique, quod Amalarium Presbyterum Metensem, & Ratramnum Monachum Corbejensem attinet, asserere nullus dubito,

bito, illos perperam ab Hæreticis inter impugnatores præsentie realis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento connumerari. *Amalaris* siquidem lib. 2. *de Ecclesiasticis Officiis* cap. xxiv. tam clarè profitetur, se credere præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, ut nullum omninò de ipsius mente dubitandi locum relinquat: *Hic credimus*, inquit, *naturam simplicem panis & vini mixti verti in naturam rationalem, scilicet Corporis & Sanguinis Christi*. Rattramnus verò in libro, quem edidit *de Corpore & Sanguine Domini* non negat præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, sicut ostendimus in Colloquio quinto, ubi hunc Rattramni librum examinabimus, sed solum in posteriori libri sui parte probandum sibi sumit Rattramnus, Corpus Christi in Eucharistia idem non esse, quod ex Maria Virgine natum est & in Cruce passum est; quia, inquit, Corpus Christi, quod ex Maria Virgine natum, quod mortuum, quod sepultum est, *ossibus & nervis compactum est, & hujusmodi membrorum lineamentis distinctum*. Corpus verò Christi in Eucharistia existens *nullis nervis ossibusque compactum, nulla membrorum varietate distinctum, nulla rationabili substantia vegetatum, nullos proprios potens motus exercere*. Quibus verbis non obscurè innuit Rattramnus, Corpus Christi in Eucharistia existens, idem quidem esse quantum ad substantiam, quod Corpus Christi ex Maria Virgine natum & in Cruce passum, esse tamen diversum quantum ad existendi modum; quia Corpus Christi in statu suo naturali visibile & palpabile erat, Corpus verò Christi in Eucharistia contentum nec palpabile, nec visibile est, utpotè Sa-
cra-

cramentalibus speciebus velatum. Si ergò ea expendantur, quæ hætenùs adduximus Scriptoris Anonymi, Rabani, Amalarii, & Ratramni testimonia, liquidò patebit, illos nullam litem Paschasio movisse de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, neque in dogmate de transubstantiatione ab eo dissensisse, sed in eo impugnasse dumtaxat illum loquendi modum, quo Paschasius assererat, Corpus Christi in Eucharistia existens, idem esse, quod Corpus Christi ex Mária Virgine natum & in Cruce passum ac sepultum est. Eundem etiam loquendi modum improbavit etiam decimo Ecclesiæ sæculo *Herigerus* Abbas Laubienfis, cujus Tractatus à Patre *Cellotio* Societatis Jesu in Appendice ad Historiam Gotteschalci sub solo Anonymi titulo vulgatus est, & ideò *Anonymus Cellotianus* antehac audiebat, sed doctissimus *Mabillonius* hunc Tractatum *Herigeri* Abbatis esse detexit certissimis conjecturis, quæ legi possunt in Præfatione part. II. sæculi IV. Benedictini. Iste autem *Herigerus* licet hunc Paschasii loquendi modum impugnaverit, circa tamen realis præsentia Corporis Christi in Eucharistia, & transubstantiationis dogma idem planè sensit ac Paschasius, uti monstrabimus in nostris Colloquiis in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi.

D. Sententia *Paschasii Radberti* asserentis, Corpus Christi in Eucharistia idem esse Corpus, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce mortuum, erat ne aliquâ reprehensione, seu censurâ digna?

M. Sententia Paschasii nullâ erat censurâ digna, utpotè apprimè Catholica & perspicuis fulta testimoniis Sanctorum Patrum, præsertim S. Ignatii Martyris in Epistola ad Smirnæos, Sancti Ambrosii

sii cap. 9. lib. de Mysteriis, Sancti Chrysostomi Homil. 24. in priorem Epistolam ad Corinthios, S. Augustini in sermone ad Neophytos, Gregorii Nisseni in Oratione Catechetica cap. 37. sicut videre est apud *Mabillonium* in Præfatione partis 11. sæculi IV. Benedictini. Nec enim aliud volebat *Paschasius*, quam Corpus Christi in Eucharistia existens idem esse, quantum ad substantiam, veræque naturæ proprietatem & integritatem, quod Corpus Christi ex Maria Virgine natum, & in Cruce passum. Qua in re *Paschasius* veram Ecclesiæ Catholicæ doctrinam tuebatur. Hinc tamen inferri minimè debet, sententiam eorum, qui *Paschasium* impugnarunt, qui-que dicebant, Corpus Christi in Eucharistia contentum non esse idem, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce mortuum est, fuisse Fidei Catholicæ, & SS. Patrum traditioni contrariam. Hæc quippe *Paschasii* adversariorum sententia Orthodoxa itidem erat, quia illi ultrò fatebantur, Corpus Christi in Eucharistiæ Sacramento existens idem esse, quantum ad veræ naturæ proprietatem, quod ex Maria Virgine natum, mortuum & sepultum est, sed solum negabant, idem esse Corpus quantum ad existendi modum, cum quædam Corpori Christi in Sacramento convenient, quæ ei præcisè in statu naturali non competunt, ut exempli gratia carere extensione locali, per se non moveri, manducari &c. quod quidem verissimum est, nec unquam à *Paschasio* negatum. Quapropter, cum utraque sententia tam *Paschasii*, quam ejus adversariorum, Fidei Catholicæ principiis fuerit consentanea, idem planè de hac Controversia, quæ inter illos nono Ecclesiæ sæculo extitit circa diversum loquendi modum de Corpore Christi

Christi in Eucharistiæ Sacramento iudicium ferendum esse existimo, quod jam in præcedentibus nostris Colloquiis tulimus de duabus aliis Controversiis, quarum prima orta est in quarto Ecclesiæ sæculo *de una tantum, vel tribus in Trinitate admittendis Hypostasibus*. Altera, quæ in sexto Ecclesiæ sæculo mota est occasione hujusce Scytharum Monachorum propositionis: *Unus è Trinitate in carne passus est*, Sicut enim ostendimus, Catholicos in his duabus Controversiis acriter disceptasse, & tamen in fidei dogmate consensisse, atque de nativa dumtaxat vocum significatione, vel de vario loquendi modo inter se fuisse altercatos: ita accidit in hac Controversia Eucharistica, quam nono Ecclesiæ sæculo Paschasium inter & ejus adversarios circa modum existendi Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento excitatam huc usque exposuimus. Hæc siquidem Controversia, tota quanta erat, in sola pugna verborum, seu in diverso loquendi modo versabatur. Hinc *Lanfrancus* in Dialogo adversus *Berengarium* ait, utramque sententiam, idest, tam *Paschasii Rabberti*, quam eorum, qui ei adversabantur, facili negotio conciliari posse, ac Corpus Christi Eucharisticum *verè dici posse & ipsum Corpus quod de Virgine sumptum est, & tamen non ipsum. Ipsum quidem quantum ad essentiam, veraque naturæ proprietatem atque virtutem; non ipsum autem, si species panis, vini quæspeciem*.

D. Gaudeo planè, Scriptores illos Ecclesiasticos, qui nono Ecclesiæ sæculo certum quemdam Paschasii loquendi modum impugnarunt, in ipso tamen fidei dogmate de reali Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentia, & de transubstantiatione cum eodem Paschasio convenisse. At nescio

scio quid sibi velint Viri quidam eruditi, quorum cœtui nuperrimè interfui, qui affirmabant, *Rabanum*, & *Amalarium*, quos inter Paschasii adversarios mox enumerasti, adhæsisse cuidam fœdissimæ Hæresi *Stercoranistarum*, quos non pudebat asserere, Corpus Christi in Eucharistiæ Sacramento, dum ore sumitur, instar cœni olidi abire in secessum. Certè, duos illos noni sæculi Scriptores in tam fœculentæ hæreseos luto hæsisse necdùm in animum meum inducere potui, immò, vix adducor ut credam, tam sordidam ac propudiosam Hæresim nono Ecclesiæ emerxisse sæculo.

M. *Rabanum* Archiepiscopum Moguntinum à nonnullis cùm antiquis, tùm recentioribus Scriptoribus spurcissimi *Stercoranistarum* erroris fuisse insinulatum negari haud potest. Verùm, doctissimus *Mabillonius* in Præfatione partis II. sæculi IV. Benedictini tam putidam labem à *Rabano* abstergit, & gravissimis momentis evincit, ipsum neutiquàm Christi Domini Corpus, sed ad summum Symbola sola, seu species Eucharisticas, aliorum ciborum, qui in secessum eunt, legi subjecisse. Quod sanè citrà Hæresim dicere potuit *Rabanus*. Eodem pacto excusari potest *Amalarium*, & quædam, duriores licet, locutiones, quibus utitur in sua Epistola ad *Heribaldum*, benignâ interpretatione ad hunc Rabani sensum flecti debent. Paulò major est difficultas de Græcis, quibus Cardinalis *Humbertus*, & alii Latini hunc *Stercoranistarum* errorem impegerunt eo potissimum nomine, quod Græci dicerent, *solvi Eucharistia jejunium*, ex quo Latini inferebant, Græcos eâ *Stercoranistarum* Hæresi esse infectos, eosque putare Eucharistiam, cæterorum instar ciborum com-
mu-

munium, egeri, seù abire in secessum. At sæpè laudatus Mabillonius hunc Stercoranistarum errorem amolitur à Græcis, & ostendit, Latinos inconsideratè, minusque peritè hoc crimen affinxisse Græcis. Et sanè, quandò Græci dicebant, solvi Eucharistiâ jejunium, nihil aliud volebant, quàm Sacrificium offerri, seù Missam celebrari haud debere, quàm, quo solvi jejunium tempore legitimè potest. Hic siquidem perantiquus est Græcæ Ecclesiæ ritus, ut in omnibus Quadragesimæ jejunii diebus (præterquam Sabbato & Dominicâ, & Sancto Annunciationis die) sacrum Missæ Sacrificium non celebretur, sed tantum præsanctificata offerantur, ut moris est apud nos Latinos Sancto Parasceves die. Hanc Græcanici ritus rationem perhibet *Balsamon* explicando Canonem LII. Synodi quini-sextæ anno DCXCII. Constantinopoli celebratæ, quia, inquit *Balsamon*, per Sacrificium gaudium & Ecclesiæ sollemnis exultatio celebratur, quæ minimè convenit diebus penitentiæ & luctus, cujusmodi sunt dies jejunii, seù Quadragesimæ. Hinc est, quòd Concilium Laodicenum Canone 49. prohibet, ne fiant oblationes ac Festa Martyrum tempore jejunii, & Canone quinquagesimo primo statuit, Festa hæc & Oblationes Quadragesimæ diebus jejunii occurrentes, in Sabbata, quibus Græci non jejunabant, vel in Dominicas Quadragesimæ transferri debere. Ex qua Græcæ Ecclesiæ Disciplina manifestum est, non ideò Græcos tempore jejunii à peragendo Missæ Sacrificio abstinuisse, quòd putarent, Eucharistiam, tanquàm ceteras escas egeri, & abire in secessum, sicut *Humbertus*, & alii nonnulli Latini minùs æquè eis imposuerunt, sed quia Missæ Sacrificium cum sollemni Ecclesiæ exultatione & gaudio celebrabatur, quod tempori

pori jejuniò , luctui & pœnitentiæ ab Ecclesia consecrato non convenire arbitrabantur . Græci itaque infimulari non debent Stercoranistarum Hæresis , quæ an reverà aliquandò extiterit , dubitant meritò etiamnùm Viri eruditi , existimantes istud Stercoranistarum vocabulum infame non sectæ alicujus fuisse , sed convicii , quod etiam Catholicis objiciebatur . Nàm cùm Catholici dicerent , sumi ore Corpus Christi , inferebant nonnulli , ergò Corpus Christi secessui obnoxium est , quia (sic isti syllogizabant) omne , quod intrat in os , ipso attestante , Domino , vadit in secetium . Eamdem Stercoranistarum Hæresim sæculo proximè elapso quidam , Calvinianæ sectæ Pseudo-Minister *Marasius* dictus , seù *Du Marais* , Catholicis , qui Corpus Christi ore sumi constantèr profitentur , affingere non erubuit . Sed hoc Pseudo illius Ministri turpiloquium , fætidissimumque mendacium est , ipsis Stercoranistarum fordibus fædius ac malè olentius . Probabilius itaque est , hoc infame Stercoranistarum vocabulum non sectæ alicujus fuisse , sed convicii , quod etiam in Catholicos jaciebatur . Non me fugit , *Algerum* lib. 2. de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini cap. 1. & nonnullos alios existimasse , Stercoranistarum Hæresim reverà aliquandò extitisse , sed *Algerum* , aliosque eam in sententiam adduxit sola auctoritas Cardinalis *Humberti* , qui , disputando contra *Nicetam* Græcum , hanc Stercoranistarum Hæresim Græcis inconsideratè impegit , sicut antea observavimus .

D. Nulla igitur nono Ecclesiæ sæculo circa Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum erupit Hæresis?

M. Antiqua fides, quæ de reali Corporis Christi præsentia in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento & de transubstantiatione à primordiis Ecclesiæ cepit, nono Ecclesiæ sæculo illibata permanfit, & summo tam Pastorum, quàm Fidelium omnium studio fuit constantèr custodita, ut plenè ostendemus in sexto Colloquio in Historiam hujus sæculi, ubi confutabimus figmentum Clavinistarum, qui *Paschasium Radbertum* Scriptorem noni sæculi doctrinæ de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia primum Auctorem fuisse effutiant, ità ut nono sæculo, antequàm *Paschasius* suum ederet librum *de Corpore, & Sanguine Domini*, Antistites omnes, Clerici, & Laici, Christi Corpus & Sanguinem ab Eucharistia reipsà abesse, solamque illius figuram & virtutem in ea extare crediderint. Quod sanè purum putumque Hæreticorum commentum esse ibidem commonstrabimus. Fatendum tamen est *Joannem Erigenam* genere Scotum scripsisse nono Ecclesiæ sæculo librum, quo *Berengarii*, cæterorumque Sacramentariorum Hæresim præformavit. Docuit enim, teste *Hincmaro* Remensi Archiepiscopo in lib. de Prædestinatione cap. 31. quod *Sacramentum Altaris non verum Corpus, & verus Sanguis sit Domini, sed tantum memoria veri Corporis & Sanguinis ejus*. At hic malè natus *Joannis Erigenæ* liber, ubi primum in lucem prodiit, in Conciliis proscriptus, à Catholicis Scriptoribus confutatus, omnium Fidelium execrationibus rejectus, natalitiis suis tenebris damnatus est, ut constabit ex his, quæ dicturi sumus in Colloquio quinto, ubi agemus de Operibus Virorum Illustrium, qui nono Ecclesiæ sæculo floruerunt.

D. Ve-

D. Veniamus nunc, si placet, ad alteram Controversiam, quæ nono Ecclesiæ sæculo excitata est occasione doctrinæ *Gothescalchi*.

M. Duplicem controversiam nono Ecclesiæ sæculo excitavit *Gothescalcus Monachus Cænobii Orbacensis*. Prima in hoc sita erat, *an dicenda esset trina Deitas*? Altera contentio, quæ fuit longè gravior, spectabat geminam prædestinationem, liberum arbitrium, voluntatem Dei salvandi omnes homines, & pretium Sanguinis Christi pro omnium salute effusi. Primæ controversiæ locum dedit *Hincmarus Remensis Archiepiscopus*, qui ex Hymno Martyrum hæc verba: *Te trina Deitas* delenda censebat, ne tres Dii induci viderentur. Repugnavit confestim *Gothescalcus* cum *Ratramno*, & hinc occasionem arripuit *Hincmarus* hæreseos *Gothescalcum* insimulandi, quasi triplicis divinitatis assertorem: quo etiam nomine Hæreticus audit *Gothescalcus* apud nonnullos, sed perperam. Hanc quippè consecutionem totis viribus à se amoliri studuit *Gothescalcus*, eumque à turpi illa hæreseos nota egregiè vindicat doctissimus *Petrus Constant Monachus Benedictinus Congreg. S. Mauri in Vindiciis Veterum Codicum confirmatis* parte v. ubi Ecclesiæ Catholicæ de trina Deitate dicenda traditionem, asserit, *Gothescalcum*, & *Ratramnum* ab injectis suspicionibus purgat, atque violentam agendi rationem *Hincmari Remensis Archiepiscopi*, qui in eos antiquæ traditionis hac in re propugnatores injustè excanduit, nullo pacto excusari posse, multis contra *Germonium Veterum Codicum* haud æquum, æstimatorem probat. Legendus est etiam super hac de trina Deitate controversiâ Clarissimus *Gilbertus*

Mauguinus Galliarum Regi à Consiliis Tomo secundo libri *Vindiciarum Prædestinationis & Gratia* cap. xlv. Dissertationis Historicae & Chronicae, ubi *Gothescalco* in hacce controversia de trina Deitate, dicenda egregiè patrocinator, multisque argumentis meliorem hujus Monachi, quàm *Hincmari* Archiepiscopi Remensis causam fuisse probat, sed potissimum ex judicio Ecclesiae, quæ in Hymno Festi Corporis Christi Domini: *Sacris Solemnis*, ab Angelico Doctore S. Thoma Aquinate edito ubique canit:

*Te Trina Deitas, unaque, poscimus,
Sic nos tu visita, sicut te colimus.
Per tuas semitas duc nos quò tendimus,
Ad lucem quam inhabitas.*

D. Hanc injustam & violentam *Hincmari* Archiepiscopi Remensis in hac controversia de trina Deitate admittenda in *Gothescalcum* agendi rationem probare certè non possum, nolim tamen *Gothescalcum* omni errore eximere, quia, sicut à Viris eruditis non multis abhinc diebus audiui, in plures circa Gratiam, Prædestinationem, & voluntatem Dei salvandi homines inpegit errores, quibus prælusit *Wiclefo*, *Luthero*, *Calvino*, aliisque hujusce farinae pestibus?

M. Hæc causa *Gothescalci* circa doctrinam de Gratia, Prædestinatione, & voluntate Dei salvandi homines, quæ sæculo nono graves excitavit turbas, magna animorum contentione nostro sæculo recruduit, aliis in gratiam *Gothescalci* eiusque doctrinae Apologias concinnantibus; aliis ex adverso ejus doctrinam cùm Hæreticam proscribentibus. Nolo ipse cum nemine contentionis funem ducere, sed histo-

historicè dumtaxat hic referam ea, quæ tam contrà Gothescalcum, quàm pro ipsius doctrinæ defensione hinc inde solent adduci momenta. Hi, qui Gothescalco patriâ Germano hæreseos dicam scribunt, atris coloribus illum depingunt ut Monachum Ordinis S. Benedicti girovagum & turbulentum, qui à *Rigboldo* Remensis Ecclesiæ Chorepiscopo contrà Canones Presbyter ordinatus Romam, se contulit, ac diù multumque divagatus suos cæpit spargere errores, asserens, Deum, sicut quosdam ad vitam æternam prædestinavit, ita alios ad mortem æternam prædestinasse, & cogere homines ad malum: Deum non velle omnes homines saluos fieri, sed eos tantum qui salvantur: Christum pro Electorum dumtaxat salute passum esse, non autem pro redemptione omnium hominum. Hos errores dum disseminaret Gothescalcus, in ædibus Comitum *Eberardi* unius è primis *Lotharii* Imperatoris Optimatibus aliquantispèr hospitatus est, ubi dum versaretur, collationem habuit cum *Notingo* de gemina Prædestinatione, sive Electorum ad vitam, sive Reprobatorum ad mortem. Quod, vulgante famâ, statim ac perspectum habuisset *Rabanus* Moguntinus Archiepiscopus, literas direxit ad *Eberardum* Comitem, in quibus eum admonebat, ut Gothescalcum, quem *Sciolum* appellabat, ab hac secta prohiberet. Eodem tempore alias ejusdem argumenti literas *Rabanus* dedit ad *Notingum* Veronensem Episcopum. His literis pulsatus Gothescalcus, ut sibi consuleret, *Eberardi* Comitum ædibus excessit, & postquam Noricum, Sveviam, aliasque quasdam Germaniæ partes peragrasset, ut testatur Annalista Bertinianus, Moguntiam appulit, ubi

Rabanus Moguntinus Archiepiscopus Concilium convocavit anno DCCCXLVIII. coràm quo citatus Gothescalcus & interrogatus communi omnium consensu damnatus est, ejusque doctrina ceu hæretica confixa. Sed quia Gothescalcus alienæ Provinciæ, hoc est, Remensis, tum origine, tum ordinatione, tum monasticâ professione subditus erat jurisdictioni, remissus est ad Hincmarum Remensem Archiepiscopum. Comparuit Gothescalcus in Concilio Carisiacensi coacto anno DCCCXLIX. cui *Wenilo* Senonensium, & *Hincmarus* Remorum Archiepiscopus cum multis Episcopis, Abbatibus & Selectis Sacerdotibus interfuerunt, à quibus doctrina Gothescalci denuò proscripta est, ipse verò asperis verberibus castigatus libros, quos conscripserat, in ignem projicere compulsus, tandem ad perpetuum ergastulum cellæ Monasterii Altvillarensis Diœcesis Remensis detrusus est. Hoc in carcere reclusum damnatumque Gothescalcum ad sanio rem mentem revocare cum non posset *Hincmarus*, scripsit ad *Prudentium* Trecentem Episcopum, qui à Synodo Carisiaca abfuerat, eumque consuluit, quo pacto se se erga Gothescalcum gerere deberet? *Prudentii* precibus ac consilio adductus est *Hincmarus* ut cum Gothescalco humaniùs ageret, eique scribendæ confessionis fidei licentiam daret. Edidit Gothescalcus duplicem confessionem fidei, brevior em unam, prolixior em alteram. Sed metuens *Hincmarus* ne Gothescalcus, post utramque fidei confessionem à se editam, benè multos, ex ordine præsertim Monastico, in suas partes pertraheret, Opusculum contrà ejus errores ad Reclusos & Simples Remensis Diœceseos scripsit. Postremò, cum

post

post multas adhibitas adhortationes Gothescalcus resipiscere & suorum errorum palinodiam decantare nolle, indicta est anno DCCCLIII. Secunda Synodus Carisiaca, cujus magna pars fuit Hincmarus, & in qua rursus damnatus est Gothescalcus, atque contra ipsius doctrinam quatuor condita sunt Capitula, quæ expendemus in proximo Colloquio, ubi agemus de Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata. His momentis, sed præcipuè Hincmari Archiepiscopi Remensis testimonio moventur plures Viri eruditi, ut credant, Gothescalcum jure ac merito tanquam Hæreticæ doctrinæ assertorem fuisse damnatum, eumque, nullis editis pœnitentiæ signis, in suis tutandis erroribus obstinato animo perseverantem è vivis excessisse.

At, versâ vice, non desunt Viri eruditi, qui Gothescalcum ab hæresi vindicant, eumque ab Hincmaro Remensi Archiepiscopo injustè fuisse oppressum his rationibus probant. Primò, quia in causa Gothescalci nulla omninò fides adhibenda est Hincmaro, quippè qui odio plusquam Vatiniano Gothescalcum ad ultimam usque vitæ periodum, persecutus est. Fatentur omnes Scriptores, magnam fuisse crudelitatem, quam post mortem Nicolai I. Papæ in proprium suum nepotem Hincmarum Laudunensem Episcopum usque ad occæcationem & oculorum evulsionem exercuit Hincmarus Remensis Archiepiscopus. Sed longè major & atrocior fuit crudelitas, quâ Gothescalum miserabilem Monachum infectatus est idem Hincmarus. Parum quippè huic inclementi Archipræsuli fuit Carisiensis Synodi sævitia, quâ Gothescalcus virgis ac verberibus miserum in modum dilaniatus est, &

tanta tetri diuturnique carceris molestia, quam diù patienter tulit ille Monachus, sed etiam ei morituro omnem & spiritualem & corporalem humanitatem, & reconciliationem & Viaticum & Sepulturam Ecclesiasticam denegavit, eiusque invictam in doctrinæ sanæ defensione constantiam, furoris; insaniam, detestationis & blasphemiarum nominibus iniquè infamavit. Hæc fuit in Gothescalcum agendi ratio Hincmari, qui *Caroli* Regis cognomine *Calvi* gratiâ & favore subnixus, in tantum superbiæ factum provectus est, ut suis voluntatibus non solum quemquam obsistere non sustineret, sed, quantâ pollebat potestate, crudeliter in omnes sibi obistentes ulcisceretur. Secundò, contra juris Regulam Rabanus in Concilio Moguntino, in quo primò damnatus fuit Gothescalcus, præses sedebat, & in ipsum sententiam tulit. Erat siquidem Rabanus in causa cum Gothescalco, ac subindè, dum in eum sententiam tulit, violavit hanc Regulam juris, quæ prohibet, ne quis iudicet in propria causa. Tertiò, Formulæ, seu Confessiones fidei, quas Hincmaro exhibuit Gothescalcus, nihil complectuntur, quod non sapiat doctrinam S. Augustini de gratuita Prædestinatione; & de necessitate gratiæ se ipsâ efficacis ad omnes & singulos pietatis actus, nihilque ex his extundi potest, quod Hæresim oleat, ut faterentur etiam ejus adversarii, qui dumtaxat asserunt, cum in his fidei Confessionibus consultò suos dissimulasse errores, quos in Germania sparserat. Quartò, Gothescalco miserè oppresso protinùs accurrerunt Viri doctrinâ & pietate insignes, qui ejus Patrocinium apertè susceperunt. *Lupus* Abbas Ferrariensis, in libro jussu Regis *Caroli Calvi* à se edi-

to de tribus *Quæstionibus* Gothescalco ejusque doctrinæ plurimum favet, *Ratramnus* Corbejenfis Monachus in duobus libris, quos edidit de *Prædestinatione*, Prudentius Episcopus Trecensis in libro, quem composuit de *Prædestinatione*, Lupus Servatus Presbyter Moguntinus in libello de *tribus Quæstionibus* Gothescalco itidem, ejusque doctrinæ suffragantur. Quin & *S. Remigius* Archipræsul Lugdunensis nomine totius percelebris suæ Ecclesiæ doctrinæ Gothescalci vindicias egit in libro de *tribus Epistolis*, ubi Gothescalci propositiones de Prædestinatione reproborum ad pœnam, de voluntate Dei erga salutem hominum, & de morte Christi servatoris nostri, & de generis humani redemptione Catholicas & doctrinæ Sancti Augustini, totiusque Ecclesiæ consentaneas esse disertè asserit, suumque de damnata Gothescalci doctrina his verbis capite vigesimo quarto ejusdem libri exprimit dolorem: *Et ideo, inquit, in hac re dolemus, non illum miserabilem, scû Gothescalcum; sed Ecclesiasticam veritatem esse damnatam.* Quintò, Patres Concilii Valentini celebrati anno DCCCLV. & Concilii Lingonensis habiti anno DCCCLIX. damnarunt quatuor Capitula, quæ contrà Gothescalcum in Synodo Carisiaca condita fuerant, eaque repudianda esse sanxerunt *propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati*, ut latiùs expendemus in proximo Colloquio agendo de Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo coacta sunt. Porro, credibile non est, tot Catholicos Scriptores, universam Ecclesiam, Lugdunensem, & Patres Conciliorum Valentini, & Lingonensis in defensionem Gothescalci doctrinæ tanto ardore conspirare voluisse, si revera Gothescalcus

scalus circa Prædestinationem, circa voluntatem Dei salvandi homines, & pretium Sanguinis Christi pro salute hominum effuli errores tam graves, qui ipsi affinguntur, disseminasset. Denique, *Nicolaus I.* Pontifex Maximus ab Hincmaro Remensi Archiepiscopo sæpiùs licet rogatus ut Gothescalci doctrinam Pontificiâ auctoritate damnaret, nunquam tamen adduci potuit ut eam proscriberet, quia probè videbat Sanctissimus ille Pontifex latere anguem in herba, & per Gothescalci latus peti doctrinam Sancti Augustini, in qua Gothescalcus adeò versatus erat, ut, teste ipsomet Hincmaro, sententias Aquilini illius Doctoris totas dies memoriâ proferre solitus esset. His & aliis compluribus momentis, quæ lato & diserto calamo prosequitur Vir Clarissimus *Gilbertus Mauginus* Tomo secundo libri *Vindiciarum Prædestinationis & Gratiæ*, allerunt Viri quidam eruditi, Gothescalcum circa Prædestinationem & voluntatem Dei salvandi homines, non aliam, quam Sancti Augustini & totius Ecclesiæ Catholicæ doctrinam pro aris ac focus propugnasse, & in ea profitenda constantèr ad mortem usque perseverasse. Addunt etiam Viri illi eruditi, qui Gothescalco patrocinantur, quod cum Gothescalcus à Rabano Moguntino Archiepiscopo in Germania, & ab Hincmaro Remensi Archipræsule in Gallia tanquam hæreticus habitus sit, mirum videri haud debet, quòd Scriptores cum Germani, tum Galli Gothescalcum hærescos infimulaverint. Annales siquidem Fuldenses, & cæteri Germaniæ Scriptores quidquid litteris consignarunt de Gothescalco, illiusque doctrina, id totum hauserunt à *Rabano*. Annales verò Bertiniani, Flodoardus, alii-
que

que Galliarum Scriptores omnia, quæ de Gothescalco, ejusque doctrina narrant, ex libris Hincmari Archiepiscopi Remensis excripserunt. Tam cautè etiam in Gothescalcum actum est, & tam altum ejus ergastuli, seu carnificinæ, silentium fuit, ut hi, qui nono Ecclesiæ sæculo à partibus Gothescalci steterunt, ejusque doctrinæ impensè faverunt, *Prudentius*, *Lupus Ferrariensis*, & *Ratramnus* in Regno *Caroli Calvi*: *Remigius* Lugdunensis Episcopus, *Florus* ejusdem Ecclesiæ Diaconus, totaque Ecclesia Lugdunensis sub *Lothario* Imperatore causam miserabilis Monachi Gothescalci non attigerint, soli Orthodoxæ fidei protegendæ & vindicandæ unice intenti.

D. Adhuc, ut candidè fatear, pendulus hæreo, & libratis æquâ lance, quæ hinc indè adduxisti, momentis, certum de Gothescalchi doctrina non audeo proferre judicium.

M. Hæc de fortuna Gothescalci, & de turbis occasione ejus doctrinæ nono sæculo excitationis utramque in partem compendiosè ventilasse sufficiat. Nec enim expedit, ut tot inter Viros eruditos, qui de hoc facto historico etiamnum digladiantur, meum interponam judicium, & arbiter sedeam. Rem igitur in medio relinquo, & utramque opinionem tuo delectui & arbitrio permitto. Quod si propendeas in sententiam eorum, qui Gothescalcum ab hæresi vindicant, eumque non aliam in tormentis, in carcere & in morte quàm Augustinianam professum fuisse doctrinam autumant; multa in defensionem Gothescalci argumenta tibi suppeditabit mox laudatus *Gilbertus Mauguinus* Galliarum Regi à consiliis & in suprema Monetarum

rum Curia Præses Tomo secundo libri *Vindiciarum Prædestinationis & Gratia*, ubi pro Gothescalco amplissimam adornavit Apologiam. Sin verò tibi magis arrideat opinio illorum, qui Gothescalco hæreseos notam inurunt, eumque suos errores nunquam ejurasse pertendunt, legere poteris, si tibi per otium liceat, nostrum *Natalem Alexandrum*, qui in Dissertatione quinta in Historiam noni Ecclesiæ sæculi multis probat, Gothescalcum justa de causa ceù Hæteticum fuisse damnatum, & à suis erroribus nunquam resipuisse. Cavere tamen debes à sententia *Sirmondi*, qui in suo *Prædestinato*, siue in *Tractatu de Prædestinatianorum Hæresi*, probandum sibi sumpsit, Gothescalcum nono Ecclesiæ sæculo recoxisse, seù renovasse Prædestinatianorum hæresim, quod oppidò falsum est, & veritati Historiæ omninò contrarium, tum quia, ut ostendimus in nostris Colloquiis in Historiam quinti Ecclesiæ sæculi, nulla quinto sæculo extitit secta, seù Prædestinatianorum Hæresis, sed Semipelagiani, qui Sancti Augustini doctrinam de Prædestinatione gratuita ad gloriam totis viribus oppugnabant, omnes Sancti illius Doctoris Discipulos ignominia causâ *Prædestinianos* appellabant, quò populi odium in ipsos concitare, & doctrinam de Prædestinatione gratuita in bonorum omnium detestationem pertrahere possent; tum quia etiam Prædestinatianorum Hæresim nono Ecclesiæ sæculo à Gothescalco non fuisse renovatam ex eo maximè patet, quod cum Hincmarus Remensis Archiepiscopus Gothescalco Prædestinatianam hæresim in faciem illideret, ejusque ora verberaret, Patres, qui Hincmaro restiterunt, & Gothescalco faverunt, hanc

Præ-

Prædestinationam hæresim aliquando in Orbe extitisse apertè negarunt. Sic enim loquitur *S. Prudentius* Episcopus Trecensis capite quarto libri, quem edidit contrà Joannem Erigenam: *Tertiam verò Hæresim, quam Pelagianis contrariam asseris, quæ ita donum gratiæ predicatur, ut libertas arbitrii funditus auferatur, nec legimus, nec audivimus. Et postea subdit: Nescio quem elogio tertiæ tuæ hæreseos denotare volueris, nisi Beati Augustini dictorum, quæ præmisimus, immò Catholicorum omnium, fidelitèr veraciterque sequaces. Idem omninò sensus fuit Flori Ecclesiæ Lugdunensis Diaconi cap. 4. libri contrà eundem Joannem Erigenam, qui, instigante Hincmaro Remensi Archiepiscopo, librum adversùs Gothescalcum composuit, qui à capite ad calcem Pelagianorum erroribus scatet. Cùm igitur Patres noni Ecclesiæ sæculi hanc Prædestinationum hæresim nunquam in Ecclesia grassatam fuisse disertè profiteantur, falsò subindè asserit *Sirmondus*, Prædestinationum Hæresim, quæ trecentis sæculis, ut ait, in Ecclesia conticuerat, nono sæculo fuisse à Gothescalco denuò suscitata.*

D. De duabus prioribus controversiis, quæ nono Ecclesiæ sæculo enatæ sunt, satis huc usque diximus, pergamus nunc ad tertiam disceptationem, quæ eodem sæculo, ut in exordio nostri Colloquii observasti, originem habuit ex modo, quo Christus Dominus prodiit ex utero Mariæ Virginis?

M. Nono Ecclesiæ sæculo in Germania excitata est hæc controversia, an prodierit Corpus Christi ex Virgine Maria communi via, an singulari? quam controversiam postea *Ratramnus* Monachus Corbejensis

jenſis è Germania in Gallias invexit , libellumque edidit *de Nativitate Chriſti* , qui extat Tomo 1. Spicilegii Dacheriani . In hoc libello *Ratramnus* in Germanos , qui Corpus Chriſti ex utero Mariæ Virginis non viâ communi , ſed ſingulari prodiſſe affirmabant , tanquam in Hæreticos duriùs invehitur his verbis : *Fama eſt , & quorundam non contemnenda cognovimus relatione , quòd per Germaniæ partes ſerpens antiquus perfidiæ novæ venena diffundat , & Catholicam ſuper Nativitate Salvatoris fidem , neſcio qua fraudis ſubtilitate ſubvertere molitur , dogmatizans , Chriſti infantiam per virginalis januam vulvæ , humanæ Nativitatis verum non habuiſſe ortum , ſed monſtruosè de ſecreto ventris incerto tramite luminis in auras exiſſe , quod non eſt naſci ſed erumpi .* Tria autem contrà illos Germanos probat *Ratramnus* . Primò , oſtendit Corpus Chriſti per naturæ januam , per ſolemennem parturitionis viam ex utero ſacratiffimæ Virginis Mariæ proceſſiſſe . Secundò , Chriſtum vulvam aperuiſſe , ac demùm , aperuiſſe , non ut clauſam corrumperet , ſed ut eam ſuæ Nativitati oſtium aperiret , non quò violaret integritatem , ſed quò ventris palatium vacuaret . Ex quibus omnibus in fine concludit *Ratramnus* , Chriſtum naturalitèr & viâ communi eſſe natum . Diſplicuit , & meritò quidem , *Paschaſio Radberto* Monacho itidem Cœnobii Corbejenſis hæc *Ratramni* doctrina . Quamvis enim *Ratramnus* apertè Mariæ virginitatem non negaret in partu , id ipſum tamen quod confitebatur , ex obliquo , ſeu ex conſequenti impugnare & evertere videbatur , ità ut una manu deſtrueret , quod alterâ adſtruebat . Quam ob rem *Paschaſius Radbertus* adverſus eum ſcripſit libellum *de Partu*

Vir-

Virginis, in quo refellit Ratramnum quasi omninò sentiret, *Christum communi omnium lege natum esse*, neque aliter *Virginem Mariam parere potuisse*, neque aliter debuisse, quàm communi lege naturæ, & sicut mos est omnium faminarum. Certum est, Ratramnum hac in re sibi metipsi fuisse contrarium, aut saltem sibi parùm constantem visum esse. Nam si Christus aperuit uterum, sicut ipse contendebat, quomodò per clausum exivit? Quis, amabo, non videt, hoc esse purum hominis calidum simul & frigidum ex eodem ore perflantis, aut non sincerè agentis effugium. Præterea, Ratramnus suorum adversariorum, idest, Germanorum mentem non verè expressit, aut non plenè assecutus est, quandò capite secundo sui libelli innuit, illos sensisse, Christum non per viam communem, sed per aliam corporis partem penetrando prodiisse. Neque enim alia fuit super hac re Germanorum sententia, quàm Paschasii Radberti, qui omnes id unum dumtaxat volebant, Christum viâ quidem communi, sed clauso virginali sigillo, non communi modo ex utero Mariæ Virginis in lucem prodiisse. Plura leges par. 2. Dissertationis primæ Tractatus quem publici juris feci de *Mysteriis & annis Christi*, ubi latè disserui de modo, quo Corpus Christi Domini exivit ex utero Mariæ Virginis.

Aliam controversiam eodem Ecclesiæ sæculo non habuit Ratramnus cum quodam ejusdem Cœnobii Corbejenfis Monacho, qui *unam in omnibus hominibus animam esse* pertendebat. Istius controversiæ quæstionis statum Ratramnus in Tractatu, quem adversus hunc Monachum composuit, & quem doctissimus Mabillonius in Præfatione partis II. sæcu-

li IV. Benedictini testatur se legisse in membraneo Codice Bibliothecæ Monasterii Sancti Eligii apud Noviomum, exponit his verbis: *Dicit namque, seu ille Monachus, contra quem scripsit Ratramnus, quod omnis homo unus sit per substantiam, & omnis anima rationalis una sit anima per substantiam. Quod si ita est, sequitur ut non sit nisi unus homo, & una anima, quod absurdissimum fore conspiciat prudentia vestra.* Hanc de unitate, vel multiplicitate animæ controversiam ad fidem & Religionem spectare non solum putavit Ratramnus nono Ecclesiæ sæculo, sed idem etiam visum est Sancto Thomæ Doctore Angelico, & omnibus post ipsum Theologis, qui Averrois unicum hominum intellectum asserentis errorem confutarunt. Hinc Patres Concilii quinti Lateranensis sub Leone X. Summo Pontifice celebrati solemnī decreto sessione octavâ, quæ habita est die XIX. mensis Decembris anni MDXIII. definierunt, animam hominis immortalem esse, atque in pluribus hominibus non unam, sed plures animas esse, & eos, qui contrarium docent, tanquàm hæreticos vitandos & puniendos esse sanxerunt. Verùm, ut cordatè fatear, hanc de unitate, vel multiplicitate animæ controversiam, quæ ex Philosophiæ principiis ortum habuit, nunc facili negotio conciliant Philosophi, qui in suis Scholis, & Pulpitis docent, unam in omnibus hominibus esse animam *unitate specifica*, sed non *unitate numerica*, quia pro Corporum, quibus infunditur, multitudine multiplicatur. Hac solemnī Scholarum distinctione evanescit & in fumum abit illa controversia, quam nonnulli Dialecticæ argutiis plus æquò indulgentes in Ecclesiâ olim excitaverunt.

D. Veniamus nunc ad celebrem illam contro-
versiam, cui nono Ecclesię sæculo occasionem & ini-
tium præbuit schisma Photianum, seu à *Photio* Pa-
triarcha Constantinopolitano conflatum.

M. *Photius*, ut jam diximus in secundo Collo-
quio, postquam Sedem Constantinopolitanam in-
vasisset, & S. Ignatium legitimum Patriarcham ma-
lis artibus *Gregorii* Syracusani Episcopi & *Bardæ*
avunculi Imperatoris e solio Patriarchali dejecisset,
crudelem persecutionem movit non solum in San-
ctum Ignatium, quem, mutatis sæpius carceribus
& exilii locis, atrocitè vexavit, sed etiam in Præ-
sules, Clericos, Monachos, bonosque omnes, qui
Sanctissimi Patriarchæ innocentiam liberè tueban-
tur, & de injusta ac violenta ejus depositione con-
querebantur, desæviit. Quâ agendi ratione pluri-
mos Episcopos & Clericos seu metu exilii deterri-
tos, seu spe præmiorum illectos partibus suis ad-
junxit, iisque in Synodi speciem congregatis, San-
ctum Ignatium solemni judicio exauctoravit, per-
culitque anathemate, quò facilius populum ab ejus
communione absterret. Dein, versipellis ille
Pseudo-Patriarcha Legatos ad Nicolaum I. Roma-
num Pontificem misit, ut ab eo ordinationis suæ
confirmationem impetraret, literasque dedit, qui-
bus subdolè significabat, Sanctum Ignatium morbo
& senio jam confectum Constantinopolitano Pa-
triarchatu se se spontè abdicasse, & in ejus locum
suffragiis omnium Metropolitanorum totiusque
Cleri se ipsum suffectum esse, vimque ab Imperato-
re *Michaële* sibi factam mentiebatur, ut Patriarcha-
lis throni fastigium ascenderet. Lectis & diligen-
tè examinatis literis *Photii*, *Nicolaus I.* Summus

Pontifex Legatos misit in Orientem, quibus in mandatis dedit, ut inquirerent quam ob causam Ignatius Episcopatu cessisset, & utrum in ejus depositione Canonum tenor fuisset observatus? Constantinopolim cum pervenissent Sedis Apostolicæ Legati, seu minis concussi, seu muneribus à Photio vafferrimo sycophanta inescati, ministerium suum fadâ proditione dehonestarunt, & favorem omnem ac patrocinium ei polliciti sunt. Eâ Legatorum ignaviâ in securitatem elatus Photius Synodum Constantinopoli coëgit, in qua assentientibus Legatis Summi Pontificis *Rodoaldo* videlicet Portuensi, & *Zacharia* Anagninæ Antistite, S. Ignatius damnatus ac Sede depositus est, nullâ veritatis & æquitatis, nullâ Sacrorum Canonum & disciplinæ Ecclesiasticæ habitâ ratione. Hæc ubi perspecta habuisset Nicolaus I. Legatos Constantinopolim à se missos, tanquàm indignos prævaricatores damnavit, & habitâ Romæ Synodo *Photium* proscripsit, Sede deposuit, & *Ignatium* legitimum Patriarcham restituit. At, statim ac Photius accepisset, se proscriptum fuisse Romæ velut Sedis alterius, Ignatii scilicet, invasorem, classicum cecinit, & in rabiem actus literas Encyclicas ad Orientis Patriarchas contrâ Ecclesiam Romanam dedit, Nicolaum primum Romanum Pontificem semel & iterum duobus in conciliabulis à se Constantinopoli congregatis (proh scelus!) anathemate feriit, & Tractatum edidit adversus Latinorum dogmata, eorumque mores, cujus nonnulla fragmenta passim extant in Operibus *Leonis Allatii*. Nec his contentus *Photius*, ut schisma, quod meditabatur, magis ac magis promoveret, persuasit *Michaëli* Imperatori, &

Bardæ

*Barda Cæsari ejus avunculo, ut decretum de fide, emitterent, quò Latinorum de Spiritus Sancti à Patre & Filio processione doctrina, insuper & Presbyterorum Romanorum vita cælebs, jejunium Sabbati, & alia ejusmodi Latinorum disciplinæ Capita acriter perstringerentur. Nulla quidem hujusce Imperialis Decreti memoria impræsentiarum superest apud Græcos, Ratramnus tamen Monachus Corbejenfis Scriptor cœvus, & testis locuples, qui calumnias, quas Græci impingebant Latinis, quatuor libris deditâ operâ confutavit, disertè asserit initio libri primi, hoc Decretum datum esse ab Imperatoribus Michaële, & Basilio: sic enim habet: *Oppositorum, quibus Michaël, & Basilius Græcorum Imperatores Romanam Ecclesiam infamare conantur, vel falsa, vel hæretica, vel irreligiosa fore cognoscuntur. Istud Græcorum Imperatorum Decretum, simul & famosos libellos, quos Photius adversus Ecclesiam Romanam scripturierat, à Nicolao primo Summo Pontifice ad Galliarum Episcopos fuisse missos, ut eos refellerent & laboranti Ecclesiæ succurrerent, colligitur ex Epistola Hincmari Archiepiscopi Remensis ad Odonem Antistitem Bellovacensem: Domnus Apostolicus, inquit Hincmarus, communiter nobis & aliis Episcopis Regni Domini Nostri Caroli Epistolam misit, in qua continetur, quod Græci tam Ecclesiam Romanam specialitèr, quàm omnem generalitèr, quæ lingua latina utitur, conantur reprehendere, quia jejunamus in Sabbatis, quòd Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere dicamus, cùm ipsi hunc tantum ex Patre procedere fateantur. Dicunt præterea, nos abominari nuptias, quia Presbyteros sortiri conjuges inhibemus: quod tamen Chrisma**

nos ex aqua fluminis conficere fallaciter arbitrantur, reprehendere nihilominus moliuntur : eò quòd octo hebdomadibus ante Pascha à carnium, & septem hebdomadibus à casei & ovorum esu more suo non cessamus. Has Græcorum confutandi objectiones sibi à Nicolao I. Romano Pontifice demandatâ provinciâ impigrè, & egregiè defuncti sunt Episcopi Gallieani. Non resipuit tamen Photius, nec à Sede Patriarchali Constantinopolitana, quam injustè invaserat, nec à schismate, cujus ipse auctor erat, recedere voluit. Quare, ut his Ecclesiæ, præsertim Constantinopolitanæ, malis præsentissimum adhiberet remedium Hadrianus II. Pontifex Maximus & Nicolai I. successor, generale Concilium Constantinopoli celebrari jussit, quod imperante *Basilio* convocatum est anno DCCCLXIX. & est octavum Concilium OEcumenicum, seù quartum Constantinopolitanum, in quo damnatus est *Photius*, & Sedi Constantinopolitanæ restitutus *Ignatius*, sicut latius expendemus in sequenti Colloquio. Verùm, hac damnatione nihilo modestior factus est *Photius*. Quamvis enim solido exilii sui decennio nihil aperte contrà S. Ignatium, quem Synodi OEcumenicæ sententiâ, Romani Pontificis patrocinio, & Imperatoris *Basilii* gratiâ securum videbat, moliri ausus fuerit, eo tamen vix defuncto Sanctissimo Patriarcha, *Photius* facilitate Imperatoris *Basilii*, & nimia Joannis VIII. indulgentiâ abusus, communionem Ecclesiæ, Sedemque Constantinopolitanam, ex qua detrusus fuerat à Concilio octavo generali, recuperavit; & inter utramque Ecclesiam, Græcam videlicet ac Latinam, perpetuæ discordiæ semina serere ac fovere non destitit. Quò factum est, ut post
mor-

mortem *Basilii* Imperatoris *Leo* ejus filius & in Imperio successor, vulgò *Sapiens* cognominatus *Photium* in suo schismate perseverantem è Patriarchali folio dejectum in exilium ablegaverit, sicque, extincto schismate, pax & concordia inter ambas Ecclesias, Græcam scilicet & Latinam, perseveraverit usque ad undecimum Ecclesiæ sæculum, quo *Michaël Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus schisma Photianum renovavit, sicut ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam undecimi Ecclesiæ sæculi texendo seriem Patriarcharum, qui eo sæculo Sedem Constantinopolitanam tenuerunt. Hic tantum breviter observasse sufficiat, *Sisinnium II.* Patriarcham Constantinopolitanum, qui ab anno *ccccxcvi.* usque ad annum *ccccxcix.* sedit, tentasse quidem restaurare schisma Photii mittendo suo nomine Epistolam Encyclicam Photii ad Patriarchas Orientis adversus Latinorum de Spiritus Sancti à Patre, Filioque processione doctrinam, illud tamen schisma, cujus renovationem meditabatur, suscitare non potuisse, nec communionis vinculum inter utramque Ecclesiam Græcam & Latinam abrumpere. *Sisinnio II.* in Sede Constantinopolitana successit *Sergius*, qui ejusdem ac Photius cum generis esset, ipsius quoque erga Romanam Ecclesiam invidentiæ hæredem se se prodidit, & easdem à Photio in eam jactatas calumnias refricuit, coactaque Synodo confirmavit. Falsum tamen est quod dicunt recentiores Græci Schismatici, hunc *Sergium* Patriarcham Constantinopolitanum nomen Romani Pontificis Sacris è Diptychis expunxisse & negotium separationis Ecclesiæ Græcæ à Latina ad exitum perduxisse. Id, inquam, falsum esse tribus mo-

mentis evinci potest . Primò , quia *Petrus* Patriarcha Antiochenus circa annum MLIV. Michaëli Cerulario asseverantèr hunc in modum scribebat : *Ipse quoque testis sum irrefragabilis , & alii mecum plerique ex Ecclesiasticis Primatibus sub Beatissimo Patriarcha Joanne , Pontificem Romanum , & ipsum Joannem nuncupatum , in Sacris Diptychis commemorari . Et ante annos quadraginta & quinque Constantinopolim cum appulisset sub beata memoria Sergio iam dictum Papam inter sacra Missarum solemniam cum aliis Patriarchis commemorari audiui . Quomodo verò postea ejus commemoratio erasa sit , & quam ob causam ignoro . Hanc Petri Antiocheni Epistolam refert Leo Allatius lib. 2. de perpetua consensione cap. 1. Præterea , tantum abest ut *Sergius* Patriarcha Constantinopolitanus schisma renovaverit , ut potius sub *Eustathio* , qui post *Sergium* Patriarchatu Constantinopolitano ab Imperatore *Basilio* Bulgaricida donatus fuit , pax & concordia inter utramque Ecclesiam Latinam & Græcam adhuc vigeret. Narra-
 rat siquidem *Leo Allatius* ex *Glabro Rodolpho* Monacho Cluniacensi , qui hac ipsâ ætate scribebat , *Eustathium* in Sede Constantinopolitana successorem *Sergii* , & alios Græcos Romam missos esse , cum muneribus atque à Summo Pontifice *Joanne* XIX. postulasse , ut liceret Constantinopolitanam Ecclesiam in suo Orbe , velut Romanam in universo , appellari *universalem* , idque *Joannem* Papam paratum fuisse Græcorum votis clanculùm annuere ; fuisse verò deterritum gravissimis litteris *Willelmi* Abbatis Monasterii *S. Benigni* Divionensis . Quod sanè manifestò probat , nullum tunc temporis extitisse schisma Græcos inter & Latinos . Denique,*

nique, *Manuel Calecas* Auctor Græcus Ordinis Prædicatorum lib. 4. *adversus Græcos*, & Auctor Anonymus MS. libelli *de Translationibus Episcoporum* apud Leonem Allatum lib. 2. *de perpetua consensione* cap. VIII. affirmant, septemdecim Sedis Constantinopolitanæ Patriarchas, qui Photio usque ad Michaelē Cerularium successerunt, pacem & communionem cum Italis, seu cum Ecclesia Latina habuisse. Quæ omnia evincunt, Schisma Photianum non fuisse, nisi undecimo Ecclesiæ sæculo, instauratum à Michaelē Cerulario Patriarcha Constantinopolitano, qui Romani Pontificis nomen è sacris Diptychis expunxit, & Ecclesiam Græcam à Latina penitus separavit. Sed de Schismate à Michaelē Cerulario suscitato fusè differemus in nostris Colloquiis in Historiam undecimi Ecclesiæ sæculi.

D. Sæpius audiivi à Viris eruditis, hanc voculam *Filioque* additam Symbolo in causa fuisse, cur Græci sese ab Ecclesia Romana separaverint. Velim igitur scire quandonā hæc particula *Filioque* inserta fuerit Symbolo, & an illius additio legitima extiterit ratio, cur Græci à Romana & totius Occidentalis Ecclesiæ Communionē deficerent?

M. In præfigendo tempore, quo hæc vocula *Filioque* addita fuit Symbolo, seu quo publicè cæpit de Spiritu Sancto decantari in Ecclesia: *Qui à Patre Filioque procedit*, non una omnium Scriptorum est sententia. S. *Thomas* in prima parte summæ Theologicæ vocem *Filioque* censet Symbolo additam esse in quodam Concilio generali, quod nonnulli asserunt fuisse Concilium generale Constantinopolitanum primum, alii Concilium septimum Oecumenicum, quod est Nicænum Secundum. Id tamen, ut candidè fa-

tear, omninò incertum est, & in hoc solo consentiunt Scriptores Latini, quod velint, antè Schisma Photianum multis in Regnis & Provinciis in Occidente jampridè invaluissè usum canendi in Missa, Symbolum cum vocula *Filioque*, hujusque additamenti primos Auctores fuisse Hispanos. Toletana, siquidem Synodus tertia, regnante in Hispaniis *Recaredo*, celebrata anno DLXXXIX. recitavit Symbolum Nicænum, moxque Constantinopolitanum cum his verbis: *Qui à Patre Filioque procedit*. Idem Symbolum cum additione illius particulæ *Filioque* recitatum fuit in Conciliis *Toletano* Octavo anno DCXII. *Emeritano* anno DCLXVI. *Toletano* duodecimo, ac decimo tertio, *Bracarenfi* quarto, & *Toletano* decimo quinto. Galli Hispanos æmulati sunt, & sub finem octavi sæculi, postquàm videlicèt auditum est, Græcos negare Spiritum Sanctum ex Filio procedere, Symbolum Constantinopolitanum particulâ *Filioque* auctum in Conciliis *Gentiliaco*, & *Francofordiensi* inter Missarum solemnias cani debere præceperunt. Tardiùs tamen à Romanis hæc vox *Filioque* adjecta Symbolo suscepta fuit, idque doctissimus *Pagius*, aliique Viri eruditi non credunt antè contigissè, quàm Symbolum Romæ cani cæptum est, hoc est, antè an. 1014. quo *Henricus* Imperator apud *Benedictum* Octavum Summum Pontificem egit, ut ad publicam Missam in Ecclesia Romana Symbolum concineretur, quemadmodum in Germania jampridè solitum erat. Hoc tamen nonnisi ægrè Imperator obtinuit, Romanis Presbyteris minimè probantibus concinì Symbolum fidei in sua Ecclesia, quæ intemeratam fidem hætenus servaverat. Quocircà, *Baronius*, & *Spondanus* ajunt: *placent ista: sed nobis gratiùs si venerandæ antiqui-*

tiquitati annorum mille magis delatum esset ; quàm novitati . Porro, hæc additio voculæ, *Filioque*, occasio, seu prætextus fuit firmandi perpetui Schismatis, quod undecimo Ecclesiæ sæculo instauravit *Michael Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus . Dictitabant siquidem Græci, sancitum olim fuisse Canone speciali Synodi Ephesinæ generalis, *licere nemini fidem alteram proferre, vel conscribere, vel componere, præter eam, quæ à Sanctis Patribus Nicææ congregatis definita est* . Ex quo inferebant, non potuisse, nec debuisse Romanum Pontificem toti Ecclesiæ communi Symbolo hanc vocem *Filioque* addere . Verùm, hunc fuisse vanum Græcorum prætextum duplici potissimum argumento demonstro . Primò, quia Romanus Pontifex hanc voculam *Filioque* interferi tandem consensit, quòd eam aliæ jam Occidentis Ecclesiæ ad fidei confirmationem, & uberiores explicationem dogmatis de Processione Spiritus Sancti necessariam jam olim censuerant admittendam . Nec contrà adductum Canonem Ephesinum peccavit Romanus Pontifex, dum huic voculæ *Filioque* Symbolo adjunctioni consensit, quia etsi ille Canon prohibeat alteram fidem conscribere præter Nicænam, nihilominus ab eodem Concilio Ephesino constat admissum esse, Symbolum Constantinopoli editum, hoc est, Symbolum Nicænum, variis declarationibus, immò non paucis articulis auctum, undè facile colligitur, Patres Concilii Ephesini eo vocabulo *alterius fidei*, quam conscribi vetat, non formulam, quæ explicationem Christianæ doctrinæ normam doceret, prohibere voluisse, sed eam duntaxat inhibuisse componi fidei Formulam, quæ spuria & peregrina dogmata complecteretur . Hunc enim Canonem ediderunt Patres Ephe-

Ephesini propter Formulam quamdam Nestorianam, quam *Charisius* Presbyter eis detulerat. Si ergò, ut verbis utar *Hugonis Etheriani* lib. 3. de *Hæresibus*, quas *Græci* in *Latinos* devoluunt capite decimo sexto, *Constantinopolitana Synodus Nicæno* adjecit Symbolo: *In Spiritum Dominum & vivificantem, & ex Patre procedentem.* Si *Chalcedonensis* quoque *Synodus Constantinopolitano* adjecit Symbolo: *Perfectum in divinitate & perfectum in humanitate, & Consubstantialem matri secundum humanitatem, & Consubstantialem patri secundum divinitatem, nulla in simulatione, nulla reprehensione, nulla calumnia notandus est antiquioris Romæ Antistes, quod causa interpretationis dictionem unam (dico autem ex Filio procedere Spiritum Sanctum) Sanctorum plurium Episcoporum, Sanctissimorumque Cardinalium consensu habito apposuerit.* Secundò, *Romanus Pontifex* vocem *Filioque* Symbolo adjicere *Latinis* tantum concessit ut in *Ecclesiis Occidentis* recitaretur in Symbolo, nec ullo Decreto *Græcos* ad idem faciendum adstrinxit, quin potiùs in Concilio *Lugdunensi* secundo licet à *Græcis* simul & *Latinis* cantatum sit intrà *Missarum* solemnia: *Qui ex Patre Filioque procedit*, nequaquam tamen *Græci* ad Symbolum cum hoc additamento deinceps & perpetuo recitandum obstricti fuerunt, eaque conditione fœdus iniri postulavit *Michaël Palæologus* *Græcorum Imperator*, ut sua *Ecclesia* Symbolum semper dicat, prout dicebat illud antè *Schisma* usque in hodiernum diem. Quam pacis conditionem *Summus Pontifex Gregorius X.* & *Episcopi* ultrò approbarunt, idem concesserunt *Græcis* *Patres Concilii Florentini* sessione 25. & *Clemens Octavus* Bullâ xxxiv. decrevit ut *Græci credere teneantur Spiritum Sanctum ex Filio procedere, sed*

non

non teneantur pronunciare, nisi subesset scandalum. Eâ de causâ Græci, qui Romanam Ecclesiam colunt, Symbolum liberè recitant sine additamento vocis *Filioque*, Quæ cùm ita sint, nemo est, qui non videat, additionem istius voculæ *Filioque* ad uberiores fidei elucidationem Symbolo ab Ecclesia Romana insertæ non fuisse legitimam rationem, cur Græci, factò Schismate, ab Ecclesia Latina deficerent. Quapropter crediderim ipse primam mali labem, seu veram istius Græcorum Schismatis causam petendam esse à Patriarcharum Constantinopolitanorum ambitioso conatu, quo jura sibi arrogabant æqualia iis, quibus Romana & Apostolica Sedes potiebatur, ita ut *Oecumenici*, idest Orbis Patriarchæ appellari vellent. Illis constantè, ut par erat, restitère Pontifices Romani usque ad *Michaellem Cerularium* Patriarcham Constantinopolitanum, qui undecimo sæculo ambitionis æstu abreptus Sedi Apostolicæ subesse detrectavit. Post obitum Michaelis Cerularii sæpè actum est de reconciliatione ambarum Ecclesiarum prout Græcorum Imperatores promovendis rebus suis eam utilem aut necessariam esse judicabant, & in Conciliis generalibus Lugdunensi secundo, Florentino, & Lateranensi iv. Græci cum Latinis concordiam inierunt. Sed ejusmodi uniones nullum fructum tulerunt, quia Græci non aliam Latinis quàm græcam fidem dederunt. Si plura de Græcorum Schismate, & de præcipuo illorum errore de *Processione Spiritus Sancti à solo Patre* scire desideres, legis Dissertationem xviii. nostri Natalis *Alexandri* in Panoplia adversus Hæreses sæculorum noni, & decimi, & aliam Dissertationem, quæ est ordine prima inter Dissertationes Damascenicæ, quas doctissimus noster *Michaël le Quien* præ-

præfixit fronti Editionis, quam adornavit, Operum S. Damasceni.

D. Cùm *Photius* Patriarcha Constantinopolitanus varios Latinorum ritus ab Orientalis Ecclesiæ ritibus discrepantes acriter insectando, nullam de Azimis litem Latinis intenderit, facilè adducor ut credam cum *Sirmondo*,cujus Opusculū de *Azimo* jam in præcedentibus nostris Colloquiis citasti, necdum tempore Photii azimorum usum in Ecclesia Romana fuisse receptum. Alioquin, cùm Ecclesia Græca, semper in Fermentato consecraverit, omni procū dubio *Photius* Latinorum de azimis ritum improbasset, si jam suo tempore Ecclesia Romana eorum usum recepisset, idest, si panes dumtaxat azimos in Sacrificio Missæ adhibuisset.

M. Circà azimorum apud Latinos antiquitatem tres præcipuè versantur Theologorum sententiæ. Prima est *Sirmondi* Societ. Jesu, qui in Disquisitione de *Azimo* contendit, usum Fermentati octingentis & amplius annis in Ecclesia Latina solemnem fuisse, usum verò azimorum medio illo intervallo, quod à Schismate Photii usque ad Michaëlem Cerularium, effluxit, fuisse dumtaxat in ea receptum. Altera sententia est Cardinalis *Bona* lib.1. *Rerum Liturgicarum* cap.23: quæ in hoc tantum discrepat ab opinione *Sirmondi*, quòd *Sirmondus* per octingentorum & amplius sæculorum spatium excludat in Ecclesia Romana azimorum usum; at verò Cardinalis *Bona* usum tam azimi, quàm Fermentati promiscuè & licitè per ea sæcula in Ecclesia Romana adhibitum esse doceat. Postrema sententia est doctissimi *Joannis Mabillonii*, qui tam in Præfatione sæculi 111. Benedictini, quàm in Dissertatione singulari de *Pane Eucharistico* azimo
 & fer-

& fermentato probat, perpetuum fuisse in Ecclesia Latina ab Apostolorum temporibus azimorum usum. Inter tres illos laudatos primi subsellii Scriptores, rem acu tetigisse videtur Cardinalis *Bona*, qui asserit, Ecclesiam Romanam per octingentorum & amplius sæculorum spatium panem sive azimum, sive fermentatum pro variis temporum, locorum, & personarum circumstantiis indiscriminatim adhibuisse. Suppetunt siquidem gravissima monumenta, quæ evincitur, Ecclesiam Latinam per multa sæcula panem tam azimo, quam fermentato in consecratione Eucharistiæ indifferenter usam fuisse. Azimorum apud Latinos ab ipsis Apostolorum temporibus usum probant omnia argumenta, quæ adducit Mabillonius, & præsertim testimonium Sancti *Leonis* noni Romani Pontificis, qui adversus Michaellem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum scribens, asserit, à morte Christi Salvatoris nostri usque ad suum Pontificatum, hoc est, per mille ac ferme viginti annos Ecclesiam Romanam azimos panes in Missæ Sacrificio adhibuisse. Verum, quemadmodum ex Mabillonii argumentis evincitur, antiquissimum esse in Ecclesia Romanâ usum consecrandi in pane azimo, ipsisque Apostolorum temporibus coævum, ita non minus evidentiâ extant argumenta, quibus probatur, Ecclesiam Romanam per aliquot sæcula panem tam fermentatum, quam azimum in consecratione Eucharistiæ adhibuisse. Id primò colligitur ex more, qui antiquitus in Ecclesia obtinebat, juxta quem populus Christianus, sicut legitur in multis Conciliis, panem à Sacerdote consecrandum in Sacrificio Missæ offerebat, quem deinde in sacra Communione participaret. Porro, hic panis, quem offerebat populus, & quem

& quem Sacerdos consecrabat, alius sanè non erat, quàm panis communis & usitatus, cùm in primis Ecclesiæ sæculis, grassante atrocitè Tyrannorum, persecutione, sæpè in cryptis & in carceribus, sæpè occultè & ex occasione Sacrificium Missæ celebrari oporteret, nec azimum ubique conficere, aut paratum fideles, præsertim pauperes habere haud possent. Hinc Tertullianus lib. 2. ad uxorem cap. 5. ait: *Non sciet maritus quid secretò antè omnem cibum gustes, & si sciverit panem, non illum credet esse qui dicitur.* Facile autem scire potuisset maritus, vel saltem aliquid suspicari, si panis, quem mulier ad Sacrificium offerebat, & quem à Sacerdote consecratum domi clanculùm, vel coràm marito manducabat, non fuisset usitatus, seu fermentatus. Externa enim species, quam hic panis consecratus à specie panis communis, idest, fermentati, diversam habuisset, aliquam confestim suspicionem marito ingessisset. Id etiam confirmari potest diserto testimonio Sancti Ambrosii lib. 4. de Sacramentis cap. 4. sic fidelem alloquentis: *Tu fortè dicis, meus panis est usitatus? Sed panis iste panis est antè verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit Caro Christi.* Panem autem azimum, nemo, quem sciam, appellavit unquam panem *usitatum*. Adhæc, accedunt Decreta Romanorum Pontificum Melchiadis, Siricii, & Innocentii Primi, qui oblationes in altari consecratas appellant *Fermentum*. De Melchiade hæc in ejus Vita leguntur: *Hic fecit ut oblationes consecratae per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* Idem de Siricio Papa legitur in ejus Vita. *Innocentius* verò hujus nominis Primus in Epistola, quam scripsit ad Eugubinum Episcopum, vetat, ne Fer-

Fer-

Fermentum à se confectum, quod per titulos Urbis Romæ, idest per Parrochias mitti solemne erat, extrâ Urbem per Parrochias deferretur, quia, inquit, *non longè portanda sunt Sacramenta*, quibus verbis apertè innuere videtur Summus ille Pontifex, *Fermentum* istud fuisse Sacro-Sanctam Eucharistiam, non verò *Eulogias* simplices, ut visum est Baronio; *Eulogias* siquidem longè deferri nihil omninò prohibebat. Præterquàm quòd hæc *Consecrationis* vox, quàm usurpant Summi Pontifices *Melchiades*, & *Siricius* dùm loquuntur de hoc *Fermento*, quod per Ecclesias mittebatur, non obscurè insinuat, hoc *Fermentum* non fuisse *Eulogias*, quæ, ut constat apud omnes, in altari non consecrabantur, sed solum precibus benedicebantur, & in Symbolum Catholicæ in fide & in charitate communionis fidelibus distribuebantur, & ad absentes, juxta priscum Ecclesiæ usum deferrebantur. His itaque momentis patet, Ecclesiam Romanam per aliquot sæcula panem tam azimum, quàm fermentatum in consecratione Eucharistiæ promiscuè adhibuisse, ac subindè mirum non esse, quod *Photius* Patriarcha Constantinopolitanus, dùm perstrinxit Latinorum ritus, nullam eis litem de azimis moverit, cùm Ecclesia Romana tempore Photii consuetudinem adhuc retineret conficiendi Eucharistiam tam in pane azimo, quàm in fermentato. At in undecimo Ecclesiæ sæculo *Michaël Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus controversiam contrâ Latinos de azimis excitavit, & propter eorum usum Latinam Ecclesiam proscidit, quia Ecclesia Latina illo temporis intervallo, quod Photium inter & Cerularium intercessit, non permisit amplius promiscuum usum conficiendi Eucharistiam in

pane seù azimo, seù fermentato, sed sanxit, ut deinceps. in solo pane azimo Latini Eucharistiam consecrarent. Hic tamen obiter velim observes, quòd licet Ecclesia Romana permittat etiamnum Græcis Catholicis usum consecrandi Eucharistiam in pane fermentato, usus tamen Ecclesiæ Romanæ in azimo consecrantis longè Scripturæ Sacræ convenientior est, quippè qui defenditur exemplo Christi Domini, quem in azimo, pridè quàm pateretur, Sacro-Sanctam Eucharistiam instituisse, ex sacris Evangelistis *Matthæo, Luca, & Marco*, omnique argumentorum genere demonstravi speciali Dissertatione in Tractatu, quem edidi, *de Mysteriis, & annis Christi*, quam, si tibi per otium liceat, lectitare poteris.

D. Narrabat mihi nuperrimè quidam *Scoti* Discipulus, subtilem suum Doctorem in iv. Sent. Distinct. ii. quæst. 5. docere, quod *sub Leone Papa* (sunt ipsissima *Scoti* verba, quæ adhuc memoriâ teneo) *fuit hæresis servans legem cum Evangelio. Et tunc ne viderentur Latini servare legem Judæorum, præceptum fuit conficere in pane fermentato. Sed quando rediit fides & invaluit, usi sunt Latini pane azimo. An illa Scoti Doctoris subtilis historia vera sit, vel fabulæ loco haberi debeat? paucis declarare non te pigeat.*

M. Ubinàm gentium subtilis Doctor *Scotus* hanc Historiam expiscatus fuerit, planè me fugit. Certè nihil ejusmodi legitur in scriptis illius Pontificis Romani, qui *Leonis* nomine fuit donatus. Altum quoque eâ de re in Epistolis *Leonis IX. Papæ* silentium. Nullum apud veteres Historicos istius narratiunculæ vel minimum apparet vestigium. Hanc igitur Historiolam summo omnium antiquorum silentio falsitatis convictam, & citrà ullam probationem à *Scoto*, aliis-

aliisque nonnullis Scriptoribus Scholasticis memoriz proditam omnes hujus temporis Viri eruditi jure merito rejiciunt, eamque inter aniles, fabulas ablegandam esse consentiunt, quorum judicio utroque pollice lubens subscribo.

D. Præter istas Controversias nono Ecclesiæ sæculo excitatas, quas hætenus accuratè exposuisti, prodieruntne aliquæ Hæreses, quæ Fidei Catholicæ doctrinam oppugnarint?

M. Hæresim *Vigilantii*, qui, ut jam diximus in nostris Colloquiis in Historiam quinti Ecclesiæ sæculi, sacrarum Reliquiarum venerationem, Sanctorum Cultum & invocationem, necnon sacras peregrinationes damnabat, instauravit nono Ecclesiæ sæculo *Claudius* natione Hispanus, sicut testatur *Jonas Aurelianensis* initio lib. I. de *Cultu Imaginum*, non verò Hibernus, ut fert communis error, quem secutus est *Vsserius*. Hic *Claudius*, cum ex Hispania in Gallias venisset, in Palatio *Ludovici Pii* Imperatoris versatus est, ubi Presbyteri munia obivit, & ejusdem Principis clementiâ Episcopus Taurinensi subrogatus est Ecclesiæ; quò fit ut vulgò nuncupetur *Claudius Taurinensis*. Adversus errores, quos sparsit ille Hæreticus, & quibus infestavit Ecclesiam, perdoctè scripserunt *Jonas Aurelianensis* Episcopus, & *Dungalus* Diaconus noni sæculi Scriptores, quorum Opera recensebimus in Colloquio quinto, in quo agemus de Viris illustribus, qui nono sæculo floruerunt, ibidemque referemus libros, quos edidit *Claudius Taurinensis* Hæreticus Antistes.

Eodem sæculo nono *Joannes Scotus Erigena* varios profudit errores, præcipuè circa prædestinationem, quam juxta Pelagianorum hæresim, expli-

cabat ; & circà Eucharistiam , quam verum Christi Corpus , verumque Sanguinem continere infrunito ore negavit, asseruitque, eam dumtaxat esse memoriam & Figuram Corporis Christi Domini . Quocircà hic *Joannes Erigena* præludit *Berengario* , qui undecimo Ecclesiæ sæculo *Sacramentarium* parens fuit , & ad suum adstruendum errorem , Scripturæ & traditioni omninò oppositum , infausto malèque nato Joannis Scoti *Erigenæ* libro plurimùm usus est . Sed de *Joanne Scoto Erigena*, ejusque Operibus plura in Colloquio quinto dicemus .

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, quæ ad Fidem stabiliendam & sanciendam Ecclesiæ disciplinam nono sæculo fuerunt convocata .

D. CUM Ecclesia ad dirimendas fidei Controversias & sanciendam Ecclesiæ disciplinam Concilia celebrare soleat, Colloquium nostrum ab his Conciliis auspicari debemus , quæ nono sæculo in causa *Gotteshalci Monachi Corbejenfis*, & *Photii Patriarchæ Constantinopolitani* habita sunt . Deindè ad ea progrediemur Concilia , quæ eodem sæculo ad resarciendam Ecclesiæ collapsam disciplinam variis in locis fuerunt convocata .

M. Causa *Gotteshalci* in sex Conciliis , *Moguntino* videlicèt , duobus *Carisiacis* , *Valentino III. Lingonensi*, & *Tullensi* ventilata ac discussa fuit. Concilium *Moguntinum* adversùs *Gotteshalcum* anno *DCCCXLVIII.* in Urbe *Moguntina* indixit *Rabanus* ejus

ejus Urbis Archiepiscopus, cui Gothescalcus professionem suam, quam edidit *de gemina Prædestinatione*, obtulit, unâ cum libello, in quo eundem Archiepiscopum in quæstionibus de libero arbitrio, de Voluntate Dei, & de Redemptione Sanguinis Christi pro omnium salute effusi Semipelagianismi insinulavit. In hoc Concilio Moguntino damnatus est Goteschalcus, & ad Archiepiscopum Remensem suum Metropolitam remissus est. Gotheschalci causę cognitionem suscepit *Hincmarus*, eoque instigante in Synodo apud *Carisiacum*, vulgò *Kiersi*, Villam Regiam super Isaram in pago SueSSIONENSI, congregatâ, non solum damnatus est miserabilis ille Monachus, sed etiam verberibus castigatus libellum, in quo doctrinam suam exposuerat, eamque Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum, præsertim Sancti Augustini menti consentaneam esse pertendebat, coram Patribus igni tradere compulsus est, & in ergastulo cellæ Monasterii Altrivillarensis reclusus fuit, ne doctrinam suam, quam Patres iltius Synodi Carisiacæ hæreticam judicarant, aliis instillaret, latiusque propagaret. Alteram Synodum Carisiacam anno DCCLIII. indixit Hincmarus, in qua ad reprobendam Gotheschalci doctrinam quatuor condita sunt Capitula, quorum primum est: *Quod una tantum sit prædestinatio Dei*. Alterum: *Quod liberum hominis arbitrium per gratiam sanetur*: Tertium: *Quod Deus omnes homines velit salvos fieri*; Quartum: *Quod Christus pro omnibus hominibus passus sit*. Verum, hæc Synodi Carisiacæ in Goteschalcum agendi ratio, sicut & quatuor laudata Capitula, quæ ad configendam Goteschalci doctrinam condidit eadem Synodus, valde displicuerunt Pa-

tribus Concilii Valentini III. quod jussu *Lotharii* Imperatoris convocatum est anno DCCCLV. & cui quatuordecim Episcopi trium Provinciæ Lugdunensis, Viennensis, & Arelatensis interfuerunt. In hoc siquidem Concilio Valentino congregati isti Episcopi, circa quæstiones de Prædestinatione, & Voluntate Dei salvandi homines, & de Redemptione Sanguinis Christi pro salute hominum effusi, quas *Goteschalcus* & *Joannes Scotus Erigena* in Ecclesiam invexerant, de quibus in Synodo Carisiaca ante biennium actitatum fuerat, ac de quibus contra Synodum Carisiacam scripserat Ecclesia Lugdunensis; circa, inquam, controversas illas quæstiones Episcopi congregati in Synodo Valentina tertia ediderunt sex Canones, in quibus non solum in sententiam omnino contrariam doctrinæ quatuor Capitulis Carisiacis comprehensæ descendere videntur, sed etiam conceptis verbis Canone quarto explodunt & gravi censurâ perstringunt quatuor prædicta Capitula his verbis: *Porrò Capitula quatuor, quæ à Concilio fratrum nostrorum minùs prospectè suscepta sunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati: Sed & alia novendecim syllogismis ineptissimè conclusa, & licet jactetur, nulla sæculari literatura nitentia, in quibus commentum Diaboli, potiùs quam argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu fidelium penitùs explodimus, & ut talia & similia caveantur, per omnia auctoritate Spiritus Sancti interdicimus.* Doctrinam Patrum Concilii Valentini circa quæstiones controversas sex Canonibus expressam & quatuor Capitulis Carisiacis oppositam suo calculo comprobarunt Patres Concilii Lingonensis celebrati anno octingentesimo quinquagesimo

fimo nono & Episcopi ex duodecim Provinciis eodem anno congregati in Synodo Tullensi apud Saponarias, assidentibus *Carolo Calvo*, ejusque nepotibus *Lothario* & *Carolo* Regibus.

D. Necdum, ut candidè fatear, satis capio, cur Patres Concilii Valentini tertii damnarint quatuor Capitula, quæ in Synodo Carisiaca condita sunt, Fidemque Catholicam adstruunt, quâ tenemur credere & confiteri, Deum velle omnes salvos fieri, & Christum Servatorem nostrum pro omnibus hominibus esse passum. Certè nunquam adduci potero ut credam, Episcopos Concilii Valentini in hoc fidei dogmate, quod fidelibus semper credendum proposuit Ecclesia Catholica, ab Episcopis Carisiacæ Synodi dissentire voluisse.

M. Patres Synodi Valentiniæ tertiæ ideò damnarunt quatuor Capitula Carisiaca, & præsertim quartum, quo statuitur, Christum pro omnibus hominibus mortuum fuisse, quia errore facti putarunt, Auctores Capitulorum Carisiacorum definire voluisse, Christum eadem ratione, eodemque planè sensu esse mortuum pro iis, qui in infidelitate vel impietate sua mortui, vel morituri sunt, ac pro illis, qui per gratiam Christi sanctificati in ea perseverant & salvantur. Hunc, inquam, perversum sensum quem Patres Concilii Valentini Capitulo iv. Carisiaco errore facti tribuerunt, damnare dumtaxat voluerunt, sed reverà illius quarti Capituli Carisiaci doctrinam rectè intellectam non attigerunt. Carisiaci enim illius Capituli sensus verus & genuinus est, Christum sufficientè quidem mortuum esse pro impiis, qui in impietate mortui sunt, licèt efficacitè tantum pro illis mortuus sit, qui salutem

æternum consequuntur. Hunc verum quarti Capituli Carisiaci sensum à Patribus Synodi Valentiniæ non fuisse damnatum, patet primò, quia si illum condemnassent, hæc damnatio recideret in S. Prosperum, ex cujus verbis Capitulum istud quartum Carisiacum concinnatum est. Secundò, quia Patres Valentini, ut probent, Christum Dominum non esse mortuum pro impiis, qui in impietate sua mortui æternâ damnatione puniti sunt, proferunt Oraculum Prophetæ *Osee* dicentis: *Ero mors tua o mors! ero morsus tuus Inferne*; undè rectè inferunt, Christum pro impiis, qui in impietate sua mortui æternis flammis erant addicti, non esse efficacitèr mortuum ut eos ex inferno eriperet, sicut Patres liberavit ex Limbo. Non negant tamen Christum pro illis impiis mortuum esse sufficientèr, ac subindè non damnant verum sensum quarti Capituli Carisiaci, sed alium quemdam peregrinum sensum, quem prædicto Capitulo errore facti tribuunt. Idem de aliis tribus prioribus Capitulis Carisiacis, quæ à Patribus Synodi Valentiniæ fuerunt damnata, dicendum esse censeo. Nec enim Patres Synodi Valentiniæ verum illorum trium Capitulorum sensum, qui certè Catholicus est, configere voluerunt, sed alium dumtaxat sensum, quem his Capitulis Carisiacis errore facti adscripserunt. Hunc autem errorem facti ortum esse existimo ex æmulatione Antistitum, qui, cum diversis Regibus id temporis parèrent, facilè, ut assolet, in contraria studia scissi sunt. Quatuor siquidem Carisiaca Capitula ab Episcopis Regni *Caroli Calvi* condita sunt; Valentini verò Canones ab Episcopis Regni *Lotharii* conscripti fuerunt. Hinc Antistites, qui Valentiniæ Synodo interfuerant, cum

postea sedatis animis, reque melius exploratâ ad Synodum Lingonensem, quæ habita fuit an. DCCCLIX. convenerunt, Valentino à se editos Canones ita probaverunt, ut quatuor Capitulorum Carisiacorum censuram, quæ his verbis incipit: *Porrò Capitula quatuor fratrum nostrorum &c.* expungi voluerint. Ejusdem Censuræ expunctionem approbavit Synodus Tullensis, quæ apud Saponarias ex duodecim Provinciis congregata Synodum Lingonensem, quindecim post dies secuta est, in qua relectus & confirmatus est Canon quartus Concilii Valentini III. absque illa Censura, quam Patres Valentini huic Canoni quarto inseruerant, quæque, ut mox diximus, incipiebat his verbis: *Porrò Capitula quatuor fratrum nostrorum &c.* Hortatur etiam Canone x. eadem Synodus Tullensis dissidentes Episcopos, quorum præcipui erant *Remigius* Lugdunensis, & *Hincmarus* Remensis, ut simul conveniant, & *prolatis Sanctarum Scripturarum, atque Catholicorum Doctorum sententiis, quæ saniora sunt concordi unanimitate sequantur.* Quâ efficaci adhortatione commoti Episcopi, depositis hinc inde dissidiis, pacem ac concordiam inierunt, quorum exemplum utinam æmulerentur, vel saltem paci silentio litare vellent hujus sæculi Theologi, qui (proh dolor!) de iisdem questionibus, quæ nono Ecclesiæ sæculo turbas, heu nimium! excitarunt, etiamnum magnâ animorum contentione inter se altercantur, digladiantur, tumultuantur, discindentes Christianam concordiam, sine qua perperam Christiani nomine gloriamur.

D. Numquid præter istas controversas quaestiones, quæ spectant prædestinationem & voluntatem Dei salvandi homines, aliud quidpiam actum

est in Conciliis Valentino Tertio, Lingonensi, & Tullensi ?

M. Præter controversas istas quæstiones, multi Canones ad sanciendam Disciplinam Ecclesiasticam in Conciliis Valentino III. & Tullensi conditi sunt. Concilium Valentinum viginti tres confecit Canones, quorum sex priores, ut jam diximus, spectant controversas quæstiones de prædestinatione & voluntate Dei salvandi homines, exploduntque quatuor Capitula, quæ ab Hincmaro Remensi Archiepiscopo contra Goteschalci doctrinam composita Synodus apud Carisiacum anno octingentesimo quinquagesimo tertio approbans susceperat. Alii verò ejusdem Synodi Valentini Canones pertinent ad Disciplinam Ecclesiasticam, quorum decimus Episcopos de controversis quæstionibus in Conciliis Valentino III. & Carisiaco agitatæ inter se dissidentes ad pacem & concordiam adhortatur. Aliis verò Canonibus sancitur Disciplina Ecclesiastica. Actum est etiam in eadem Synodo Tullensi de procuranda pace inter *Carolus Calvus* Francorum Regem, & ejus fratrem *Ludovicum* Germaniæ Regem, discussa quoque est causa *Wenilonis* Archiepiscopi Senonensis, qui à Carolo Calvo defecerat, eamque sopitam fuisse, aut *Wenilonem* purgatum & Regi reconciliatum asserit Annalista Bertinianus, idque etiam ex eo patere videtur, quod anno octingentesimo sexagesimo *Wenilo* Archiepiscopus Senonensis Synodo secundæ Tullensi interfuerit, nec ulla deinceps ejus causæ in Synodis, aut in monumentis publicis habeatur mentio. Denique, in eadem Tullensi Synodo agitata est causa Britonum Episcoporum, quæ in hoc sita erat, quòd antè *Nomenojum* minoris Britanniae Ducem omnes Britonum

num Episcopi Turonensi Metropolitæ semper paruerant . At *Nomenojus* nolens suæ ditionis Episcopos subesse Metropolitæ Turonensi , Dolensem Episcopum constituit Metropolitanum . Quò factum est, ut Britonum Episcopi sese à Metropolitæ Turonensis jurisdictione subduxerint, & deinceps Archiepiscopo Dolensi tanquàm Metropolitæ subditi fuerint . Hæc lis inter Archiepiscopos Turonensem & Dolensem excitata diù sub judice fuit , quia *Nomenojus* minoris Britannia Dux in sua contumacia perstitit, irritasque reddidit omnes Romanorum Pontificum admonitiones. Quarè hæc suborta Controversia de creatione Dolensis Metropoleos duravit ad XII. sæculum , hoc est , usque ad Innocentium Tertium Summum Pontificem , qui , re diligentè excusâ , jussit , ut Dolensis Archiepiscopus Turonensi Metropolitæ esset omninò subjectus . Plura de hac Britonum Controversia legis apud doctissimum *Mabillonium* parte II. sæculi IV. Benedicini, ubi de ea copiosè disserit partim ex Indiculo de *Episcoporum Britonum depositione* à Patre Sirmondo Societatis Jesu inter *Analecta* ad Capitula Caroli Calvi publicato , partim etiam ex *Vita Sancti Conwojonis* Abbatis Monasterii in Diœcesi Venetensi siti, quam ab Auctore Anonymo incerto tempore scriptam, ibidem refert , ac doctissimis Notis illustrat *Mabilonius* .

D. Cùm Goteschalci Monachi Corbejenfis causa pluribus in Conciliis nono Ecclesiæ sæculo fuerit agitata, nullus dubito, quin Controversia, occasione Schismatis Photii Patriarchæ Constantinopolitani excitata, locum itidem dederit multa eodem sæculo celebrandi Concilia , quæ & quando fuerint convocata ,

cata, quidve in his actum definitumque sit, exponendi onus tibi impræsentiarum incumbit.

M. Id oneris eo lubentiori animo suscipio, quod jam in præcedentibus nostris Colloquiis ostendimus originem & progressum Schismatis Photiani, ad cujus subindè abiolutam omni ex parte notitiam comparandam hoc unum duntaxat desiderari videtur, ut ea in medium proferamus Concilia, in quibus excussa & dijudicata fuit causa Photii, qui Ecclesiam Græcam à Latina diro Schismate separavit. Et in primis, *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, qui *Rodoaldum*, & *Zachariam* Legatos Constantinopolim miserat, ut inquirerent in depositionem Sancti Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani factam in Conciliabulo Constantinopoli habito anno octingentesimo quinquagesimo nono, Nicolaus, inquam, Papa statim ac percepisset, Legatos suos minis à Photio concussos, numeribusque illectos demandatum sibi officium fœdâ proditione dehonestasse, eosque in altero Conciliabulo Constantinopoli anno dccccli. congregato ratam habuisse Sancti Ignatii depositionem, & Photii in ejus Sedem intrusi ordinationem approbasse; ut hanc Legatorum suorum puniret perfidiam, & Photium in ordinem redigeret, Romæ anno dcccclxiii. celebravit Concilium, quod in *Libello Synodico* his verbis memoratur: *Quòd cum Sanctus Papa Nicolaus percepisset* (nempe Conciliabulum Constantinopoli adversus Sanctum Ignatium convocatum) *neque enim latere poterat tantum maleficio publicè commissum in locum tenentes suos, idest Legatos Rodoaldum, & Zachariam, accurata inquisitione facta, cum ex propria eorum Confessione reperisset, munera ipsos accepisse, perpetuæ depositioni Rodoal-*
dum,

*dum, & Zachariam subjecit, denique, & congregata Synodo, Photium ut adulterum & in vasorem anathemate notavit, quaque ab eo, & sub eo acta essent, minime recipienda esse definivit: quin & omnibus, qui ei communicabant, Michaëli ipsi Imperatori subditis, Principibus, & reliquis Sanctis Patriarchis depositionem denunciavit. In eadem Synodo Romana anathemate itidem confectus est Gregorius Syracusanus omnium malorum auctor cum suis fautoribus. Sanctus Ignatius verò in pristinum gradum, quo injustè dejectus fuerat, restitutus est, suasque pariter sedes recuperarunt Episcopi, qui in odium Ignatii fuerant, instigante Photio, depositi & in exilium amandati. De his omnibus, quæ in hac Synodo Romana decreta fuerant, cum primum Photius certior factus fuisset, sibi temperare haud potuit, sed furoris æstro percitus eò audaciæ prorupit, ut anno octingentesimo sexagesimo septimo Constantinopoli coacto Conciliabulo, cujus Michaël Imperator contra Ecclesiæ ordinem sese Præsidem gessit, subornatis impostoribus, qui se Vicarios ac Legatos Patriarcharum Orientalium mentiti sunt, accusatoribus, testibusque pecuniâ corruptis, conficta crimina Sanctissimo Papæ Nicolao I. impeggerit, cumque, effractis omnibus debitæ reverentiæ claustris, anathemate percellere non erubuerit. Huic sacrilegæ & à sæculis inauditæ Photii temeritati unus & viginti Episcopi, quibus fortuna magis, quàm Religio cordi erat, subscripserunt; cæteris tamen, quamvis improbis præsulibus, huic tam insolenti ausui & impudenti facinori refragantibus, palàmque in hoc Conciliabulo conclamantibus: *Non esse justum in Summum & primum Pontificem, præcipuè ab inferiori quomo-*
*doli-**

dolibet sententiam proferri. Abrupto hunc in modum Orientalem inter & Occidentalem Ecclesiam pacis & concordiae vinculo, totus in eam curam incubuit Photius Sedis Constantinopolitanae invasor, ut Schisma à se conflatum roboraret. Quamobrem Encyclicas ad Patriarchas & Episcopos Orientis literas dedit, calumniis & atrocibus injuriis in Ecclesiam Romanam scatentes, seque tam foedâ assentatione in *Michaëlis* Imperatoris animum insinuavit, ut ab impio illo Principe, qui ei impensè patrocinebatur, facultatem obtinuerit Synodum contra *Nicolaum I.* Summum Pontificem convocandi. *Photius* itaque congregatâ Pseudo-Synodo exauctorationis & anathematis sententiam in hunc Sanctissimum Romanum Pontificem, proh scelus! iterum, ferre non erubuit, tamque nefandum crimen, quamdiù vixit *Michaël* Imperator, impunè tulit. Sed, cum *Michael* Imperator, Deo ultionum permittente, cæsus fuisset anno octingentesimo sexagesimo septimo, *Basilius*, qui statim Imperator Orientis salutatus est, Photium è Sede Constantinopolitana, quam invaserat, deturbavit, & Sanctum Ignatium legitimum Patriarcham ab exilio revocatum Sedi Constantinopolitanae summo cum omnium Ordinum applausu restituit. Inter hæc faustissima utriusque Ecclesiae concordiae exordia ad immortalem vitam migravit *Nicolaus I.* eique successit *Hadrianus* hujus nominis II. qui Romæ an. DCCCLXVI I. I. indixit Concilium, in quo Photio ter anathema dictum est, ejusque libellus contra *Nicolaum I.* Romanum Pontificem ultricibus flammis fuit addictus. Acta hujus Synodi Romanae refert *Anastasius* Bibliothecarius in Vita *Hadriani II.* Denique, sedente eodem

dem Pontifice Hadriano II. & imperante in Oriente *Basilio* coacta est Constantinopoli an. DCCCLXIX. Synodus octava Generalis, quæ dicitur Constantinopolitana quarta, in qua Episcopi damnationi Photii subscripserunt calamis non solum atramento, sed etiam tremendo Sanguine Christi delibutis, ut testatur *Nicetas* in Vita Sancti Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani.

D. Circà istam octavam Synodum Generalem, in qua universalis Ecclesiæ judicio damnatus est Photius, velim in primis scire à quo fuerit convocata? Dein, quos Præfides habuerit? Tertiò, quid in ea gestum sit? Postremò, quot Canones in ea conditi sint?

M. Octava Synodus Generalis, quæ est Constantinopolitana quarta, indicta fuit ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo, ut liquet ex ejus Epistola ad *Basilium* Imperatorem, quæ Actioni primæ ejusdem Synodi inserta est, in qua hæc habentur: *Volumus per vestra pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrari Concilium.* Misit etiam idem Summus Pontifex ad istud Concilium suos Legatos *Donatum* Ostiensem Episcopum, *Stephanum* Antistitem Nepefinum, & *Marinum* Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconum, quibus Constantinopolim proficiscentibus libellum dedit, cui omnes Episcopi subscriberent, alioquin ad confessum, & suffragium Synodale non admitterentur. Præfuerunt huic Concilio Generali Legati Summi Pontificis Hadriani Secundi, sicut legitur in Actione prima ejusdem Concilii, quæ his verbis inchoatur: *Convenientibus Donato, & Stephano Episcopis, & Marino Diacono, locum tenentibus Adriani Archiepiscopi Senioris Romæ, & Ignatio Archie-*

piscopo Constantinopoleos novæ Romæ, & Vicariis Orientis. Quando igitur Actionibus octavâ & decimâ hujusce Concilii Generalis *Basilius*, & *Constantinus* Imperatores appellantur *Præsidentes*, id eo in sensu tantum accipi debet, quod isti Imperatores Concilio præfuerint solo sessionis honore, quem ipsis, ut *Ecclesiæ* defensoribus detulit sancta Synodus, non verò, quod huic Concilio præfuerint Imperatores auctoritate suâ & ut Controversiarum fidei, vel causarum Ecclesiasticarum judices. Inchoata est hæc Generalis octava Synodus Constantinopoli in celeberrimo Sanctę Sophię templo die quintâ Octobris an. DCCCLXIX. fuitque conclusa die ultimâ mensis Februarii an. DCCCLXX. Quid autem in toto istius Synodi Generalis decursu gestum ac definitum fuerit, brevis, quam hic referam, singularum decem Actionum, seu sessionum, quæ in ea celebratæ sunt, Historia te docebit.

Actione primâ, jubentibus Legatis Hadriani II. Summi Pontificis, lectus est libellus, cui subscribere deberet universi Episcopi, Sacerdotes, Clerici, & Monachi, quo videlicet cunctas primùm hæreses execrati, & inter alias Iconomachiam, anathema Photio dicere, seque amplecti Synodos à Nicolao I. & Hadriano II. Summis Pontificibus in causa Photii, & Ignatii Romæ habitis profiteri debebant.

Actione secundâ, Episcopi, qui à *Methodio*, vel *Ignatio* ordinati ad Photium postea defecerant, necnon Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi offerentes libellum supplicem, quo suæ defectionis veniam & pœnitentiam obnixè postulantes; atque ultrò subscribentes libello à Romano Pontifice misso, ad veniam & Communionem admissi sunt, receptisque pri-

pristinæ dignitatis insignibus, in suo ordine sedere singuli jussi sunt.

Actiōne tertiâ, *Theodolus* Metropolita Ancyranus, & *Nicephorus* Metropolita Nicænus, qui à *Methodio*, vel *Ignatio* ordinati erant, libello à Romana Sede transmissio cū subscribere detrectarent, à Synodo rejecti sunt. Deindè, lectæ sunt tres Epistolæ, una *Basilii* Imperatoris ad *Nicolaum I.* Papam; altera *Ignatii* Patriarchæ Constantinopolitani ad eundem Summum Pontificem, & tertiâ *Hadriani II.* Summi Pontificis ad *Ignatium* de *Photii* damnatione.

Actiōne quartâ, *Zacharias*, atque *Theophilus* Pseudo-Episcopi, qui stabant à partibus *Photii*, cū causam intrusū illius Patriarchæ ab Orientis Patriarchis receptam esse affirmarent, nolentque libello à Romano Pontifice missio subscribere, jubentibus Legatis Apostolicis, foras projecti sunt. Hinc valdè sibi gloriatus est *Photius*, quod hi, alii-que non pauci, constantèr fuissent ipsi patrocinati, ut videre est apud *Baronium* ad annum DCCCLXXI. num. XXVII. & seqq. ubi *Photii* Epistolam ad Episcopos suæ Factionis ex exilio scriptam refert.

Actiōne quintâ, *Photius* ad Concilium citatus venit, & ter interrogatus à Legatis, nūm SS. Patrum Constitutionem susciperet? nihil planè respondit; sed urgentibus Legatis ut responderet, in hæc tandem verba erupit: *Vocem meam, etiam me tacente, Deus audit.* Adhæc dixere Legati: *Per silentium non effugies manifestam damnationem:* quibus reposuit *Photius*: *Nec Jesus tacendo damnationem evasit.* Quare, cū affectato silentio immotus maneret *Photius*, à Synodo dimissus est, commonitus tamen

ut

ut salutis suæ confuleret, & ad meliorem frugam se se reciperet.

Actiōe sextâ, lectâ Nicolai I. Papæ in Photium sententiâ, condemnationem ejus vehementer urgebant Legati, sed intercesserunt Photii Partiarrii, quos inter *Zacharias* Chalcedonensis Episcopus orationem habuit, quâ Ignatium justè & legitimè depositum fuisse ostendere conatus est, sed frustrâ; nam *Metrophanes* Sirmienfis Antistes singula ejus resumens argumenta, solidè respondit ad ea, quæ ad deploratam Photii causam defendendam in medium protulerat. Quibus peractis, Imperator Partiarrios Photij alloquens, eorum ordinationem graviter taxans, eos hortatus est ad resipiscentiam, concessio illis novem dierum spatium, quo expleto, se iterum Concilio sisterent.

Actiōe septimâ, in Synodum introductus est *Photius*, & cum eo *Gregorius* Syracusanus, sed cum illorum impudentia magis ac magis invalesceret, nec ulla in ipsis spes emendationis affulgeret, tandem Legati Apostolici latum in utrumque Synodalem anathematismum ex ambone pronunciari iusserunt.

Actiōe octavâ, in ignem conjecta sunt omnia, quæ scripturierat *Photius* contra *Nicolaum I.* Pontificem Maximum, & omnia Conciliabula, quæ adversus *Ignatium* congregaverat. Actum postea de Iconomachis, & Anathematismi in eos, atque in Photium iterati.

Actiōe nonâ, examinati sunt falsi testes, qui contra Sanctum Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum, suadente *Photio*, & compellente *Michaele* Imperatore, testimonium dixerant; iique cri-

crimen confessi , ac sincera pœnitentiâ ducti , veniâ donati sunt .

Actiōe decimâ & ultimâ , quæ pridie Kalend. Martias anni DCCCLXX. celebrata est , conditi sunt XXVII. Canones , disciplinam Ecclesiasticam , & causam Photianam spectantes , quos refert , & perdoctè explicat noster *Natalis Alexander* Paragrapho XXII. Dissertationis quartæ in Historiam sæculorum noni & decimi . In eadem Actiōe ultima ejusdem Concilii octavi generalis damnatio Photii confirmata est , omniaque Decreta Synodalia singulorum Episcoporum subscriptionibus fuere roborata . Primus subscribendi locus Imperatori , honoris ergò , delatus est à Synodo , sed Imperator officii sui memor , asseruit , se se duntaxat subscripturum post Legatos Sedis Apostolicæ , & alios Orientis Patriarchas , quod & ita factum est , cum hoc tamen discrimine , quod Legati Summi Pontificis , & Vicarii Patriarcharum Orientis , necnon Episcopi subscripserunt *definientes* , sed *Basilius* Imperator & cum eo *Constantinus* , & *Leo* ejus filii subscribentes , eâ *definitionis* voce , quam Episcoporum duntaxat propriam noverant , non utuntur , verbaque tantum adhibent exprimentia solam venerationem & consensum datum his omnibus , quæ à Patribus in Synodo fuerant definita .

Absolutâ octavâ Synodo generali , Photius ab Imperatore *Basilio* in exilium ablegatus pacem Ecclesiæ per decennium exilii sui perturbare haud potuit . Ast , mortuo S. Ignatio Patriarcha Constantinopolitano anno DCCCLXXVII. *Photius* Sedem Constantinopolitanam iterum invasit , induxitque suis fraudibus *Basilium* Imperatorem , ut Legationem ad

Joannem VIII. Pontificem Romanum decerneret, quâ illum in Sedis Apostolicæ communionem suscipi, & in Patriarchali Sede confirmari obnixè postulavit. His Imperatoris litteris sollicitatus Pontifex Maximus rescripsit Imperatori, se propter pacis & unitatis Ecclesiasticæ bonum, de Decessorum, suorum & Synodi OEcumenicæ Decretis dispensare, & Photium in communionem Ecclesiæ recipere, eâ tamen lege, ut *Photius* in Synodo coràm Sedis Apostolicæ Legatis celebranda veniam supplex flagitaret. Ad hanc itaque Synodum peragendam, Joannes VIII. cum Legatis Imperatoris, qui Romam venerant, direxit *Petrum* Sancti Chrysogoni Presbyterum Cardinalem, quem duobus aliis Legatis *Paulo*, & *Eugenio*, qui Constantinopoli erant, adjunxit, & Concilio Constantinopoli celebrando voluit præesse nomine suo. Verùm, *Photius* suis rebus prospiciens, *Petrum* Sedis Apostolicæ Legatum, cum primùm Constantinopolim pervenisset, subdole delusit, & ab ipso literas Pontificias sub specioso quidem obtentu eas in linguam Græcam vertendi, reverà autem ut eas pro arbitrio suo truncaret & interpolaret, elicuit; multaque in his de industria immutavit, sicut disertè ostendit Cardinalis *Baronius* ad annum Christi DCCCLXXIX. ex literarum Pontificiarum exemplaribus, quæ in Registro Joannis VIII. Papæ servata sunt. Hac insigni adornatâ fraude, *Photius* Pseudo-Synodum Constantinopoli habuit, quam ipse, & nunc etiam Græci Schismatici *Synodum octavam generalem* perperam appellitare solent, in qua Episcopi CCCLXXX. Photio additissimi cum Orientalium Patriarcharum Vicariis, & Sedis Apostolicæ Legatis interfuerunt, vnâ cum

Basilio Imperatore, ejusque filiis. Præfuit huic Conciliabulo *Photius*, qui, insuper habitâ conditione, quam ei indixerat Summus Pontifex, omnia pro suo nutu gessit, Legatis Summi Pontificis Legationis suæ auctoritatem indignissimè prodentibus. Quinque Actionibus Photiana illa Synodus terminata est, ipseque *Photius* in Sedem Constantinopolitanam Joannis VIII. Papæ nomine restitutus. Tres Canones in hoc Conciliabulo, quod mense Novembri anni DCCCLXXIX. inchoatum, sequentis anni mense Martio absolutum est, conditi sunt, quorum primo decernitur, ut Italiæ Episcopi, Clerici, vel Laici à Romano Pontifice depositi, vel excommunicati, à *Photio* quoque pro depositis & excommunicatis habeantur, & vicissim depositi & anathematizati à *Photio*, ejusdem pœnæ judicium à Joanne VIII. Pontifice Maximo subeant. Canone secundo statuitur, ut *si quis Episcopus ad vitam Monasticam descendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, Antistitis dignitatem non amplius retineat*. Hunc Canonem eo consilio condendum curavit *Photius*, ut persuadere posset, S. Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum ad Ecclesiæ regimen redire non potuisse, eumque à Sede Apostolica, & à Synodo octava generali illegitimè fuisse restitutum. Canon denique tertius anathemate percellit Magistratus, qui Episcopos sine causa, vel aliquâ ratione confectâ in carcerem conjicerent, vel verberibus afficerent. In Actis hujus Pseudo-Synodi multa esse ab impostore *Photio* supposita *Baronius*, & *Leo Allatus* in peculiari Tractatu de octava Synodo Photiana asserere non dubitant. De his omnibus, quæ in hoc Conciliabulo Photiano gesta fuerant, certior

factus Joannes VIII. Summus Pontifex, omnia illius Acta auctoritate Apostolicâ rescidit, Decessorum suorum Nicolai I. & Hadriani II. sententias in Photium latas confirmavit, ipsumque Photium damnavit, novo anathemate ritu solemnî conclamato. Joannis VIII. Summi Pontificis vestigia presserunt ejus successores *Marinus*, *Hadrianus III.* *Stephanus VI.* & *Formosus*, qui Photium anathemate perculerunt. Hinc optimo jure Leo Allatius cap. VI. lib. II. de *Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ perpetua consensione* explodit, solidèque refellit nugas quorundam recentiorum Græculorum, qui asserunt, Photium tandem aliquandò resipuisse, & Ecclesiæ Romanæ reconciliatum in ejus communione objisse. Quod sanè purum putidumque mendacium est, & ab omni veri specie penitùs alienum. Sed de Conciliis, in quibus ventilata est causa Photiana, satis dictum sit.

D. Numquid alia Concilia, præter ea, quæ hætenùs percensuisti, ad dirimendas fidei controversias nono Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata?

M. Nono Ecclesiæ sæculo mota est apud Gallos controversia de cultu Imaginum, ad quam definiendam *Ludovicus Augustus*, petitâ licentiâ ab *Eugenio II.* Summo Pontifice, Conventum Episcoporum in Urbe Parisiensi indixit anno DCCCXXV. in quo conditus est libellus ad probandum retinendas quidem esse in Ecclesiis Imagines, sed nullatenùs adorandas, ullove superstitioso cultu honorandas. Circa doctrinam Gallorum hoc in libello Synodi Parisiensis nono Ecclesiæ sæculo expressam diversa est Scriptorum sententia. Hæretici, qui cultum Imaginum penitùs averfantur, contendunt, Episcopos

pos Gallicanos hoc in libello Synodi Parisiensis negasse omnem omnino cultum, qui defertur Imaginibus. *Carolus Cointius* Congregationis Oratorii Presbyter in Annalibus Ecclesiæ Francorum ad annos *DCCCXXV.* & *DCCCXXVI.* de Synodo ista Parisiensi pluribus disserit, censetque eam in cultu Imaginum à Nicæna septima Synodo adversus Iconoclastarum Hæresim celebrata non dissensisse. Alii denique probabilius existimant, Episcopos Gallicanos in hoc libello Synodi Parisiensis sensisse, Imagines honore moderato coli posse, eas scilicet decenti in loco collocando, ornando, curandoque ut quàm maximè niterent, & ne pulvere sordibusque inficerentur; eos tamen improbasse externum illum, honorarium cultum, quem Græci Imaginibus exhibebant, salutationibus videlicet seu inclinationibus capitis, genuflexionibus, osculis, thymiama- tum suffitu, cereorum accensionibus, aliisque certis ritibus, qui apud Gallos nono Ecclesiæ sæculo inauditum planè & inusitati erant. Sed, ut magis perspicuum fiat, quænam esset nono Ecclesiæ sæculo Gallorum de cultu Imaginum doctrina, & qua in re Galli discreparent à Græcis, quidue moliti sint Episcopi Gallicani hac in Synodo Parisiensi congregati, operæ pretium est observare, Gallos tribus in rebus consensisse cum Græcis. Primò, Galli unà cum Græcis docebant, retinendas & exponendas esse in ædibus privatis atque Sacris Christi & Sanctorum Imagines ad excitandam eorum memoriam, & ad erudiendos simplices ac illiteratos Christianos. Notum siquidem est Factum *Sereni* Massiliensis Episcopi, qui sub initium septimi sæculi, cum populum suæ curæ concreditum ad ado-

randas Imagines nimis propensum animadverteret, eas è templis eliminavit, projectasque confregit. *Sereni* zelum approbavit *Gregorius Magnus* prohibentis, ne quid manufactum adoraretur, Factum tamen, quòd videlicet Imagines confregisset, improbavit in Epistola, quam scripsit ad eundem Serenum Episcopum Massiliensem: *Idcirco enim*, inquit, *piçtura in Ecclesiis adhibetur, ut hi, qui literas nesciunt, saltem in parietibus videndo legant, quæ legere in Codicibus non valent.* Juxta igitur hanc Regulam à S. Gregorio Magno Romano Pontifice præscriptam, Galli nono Ecclesiæ sæculo Imagines in Ecclesiis retinebant, & in hoc cum Græcis conveniebant. Secundò, profitebantur Galli, colendam & adorandam esse Crucem, videlicet illam salutando, aut caput inclinando, vel procumbendo ad illam mente ad Christum directâ. Tertiò, Sanctorum Reliquias congruo cultu, ac veneratione dignas esse Imagines ultrò fatebantur Galli. Quæ duo postrema Imaginum cultum spectantia, in quibus Galli consentiebant cum Græcis, disertè afferunt & docent duo insignes noni sæculi Scriptores Galli, nimirum *Jonas* Aurelianensis Episcopus, & *Dungalus* Monachus in libris, quos edidit adversus *Claudium* Taurinensem Episcopum. In his tribus circa cultum Imaginum Capitibus Galli non diffidebant à Græcis. At unum erat, in quo Galli circa Imaginum cultum nono Ecclesiæ sæculo à Græcis discrepabant, quòd scilicet Galli antiquæ suæ disciplinæ retinendæ tenaces admittere nollent hunc cultum externum & honorarium, quem Græci, ut mox diximus, Imaginibus deferrebant, eas capitis inclinationibus, genuflexionibus, cereis

ac-

accensis, alijsq; id genus ritibus colentes. Hunc, inquam ritum externum, quem in veneratione Imaginum Græci adhibere solebant, Galli quinque potissimum de causis nec approbare, nec sequi voluerunt nono Ecclesiæ sæculo. Primò, quia hic cultus externus, quem mox indicatis ritibus determinatum Græci Imaginibus Sanctorum exhibebant, suam originem habuit à prophano cultu, quo iidem Græci, aliæque Nationes statis diebus Imagines & Statuas Imperatorum, qui beneficiis Republicam demeruissent, quotannis odoribus, aliisque solemnibus pompæ ritibus colere & adorare solerent. Quam honorariam Imperialium Statuarum venerationem ad Religiosum postea Imaginum cultum traduxerunt Græci. Quam ob rem, ubi ejusmodi cultum septimæ Synodi Nicænæ auctoritate Imaginibus delatum accèpere Gallicani Præsules, contrà magnis animis obniti capere, quasi honor Deo proprius ad simulacra deferretur. Secundò, quia hic modus colendi Imagines, quo utebantur Græci, erat nono Ecclesiæ sæculo planè inusitatus. Tertiò, quia ejusmodi cultum, qui obtinuerat apud Græcos, Sanctorum Imaginibus citrà superstitionis culpam concedi haud posse Galli autumabant. Quartò, quia Græci cultum, quem Imaginibus exhibebant, *Adorationem* appellabant, quod certè *Adorationis* vocabulum nullo pacto ferre poterant Galli, asserentes soli Deo debitam esse adorationem. Postremò, Galli, præsertim Patres Synodi Parisiensis anno dcccxxv. celebratz, haud parùm commoti sunt Epistolâ Imperatorum Græcorum *Michaëlis*, & *Theophili* ad *Ludovicum* Occidentis Imperatorem, in qua multa

commemorantur de superstitiosa Religione Græcorum in Imagines. In ea siquidem Epistola legitur, quòd Græci ejectis Crucibus è Basilicis substituerent Imagines, eisque incensum adolerent, lucernis insuper admotis, quòd eas psallendo adorarent, & ab eis auxilium peterent; quòd plerique, linteaminibus easdem Imagines circumdarent, & filiorum suorum de Baptismatis fonte facerent susceptrices; quòd ab eis alii religiosum habitum susciperent; quòd nonnulli Sacerdotes colores de Imaginibus eradentes immiscerent Sacrificio; alii verò Corpus Dñi in manus Imaginum ponerent, ab illis communionem sacram percepturi. His & aliis hujusmodi superstitiosis ritibus, qui apud Græcos incultum Imaginum irrepsert, quique in prædicta Græcorum Imperatorum Epistola ad *Ludovicum* Augustum directâ continebantur, haud parùm offensi Galli, cultum hunc externum effrænem & immoderatum, quem Græci deferebant Imaginibus, reprobarunt, & cultum dumtaxat moderatum in veneratione sacrarum Imaginum adhibendum esse consultissimè judicarunt. Hinc *Hadrianus* primus, alique Romani Pontifices, qui Gallorū in sacras Imagines Religionem nono Ecclesiæ sæculo probè perspectam habebant, nunquam eos erroris insimularunt. Verum, quamvis Galli in ritu colendi Imagines nono Ecclesiæ sæculo non erraverint, culpâ tamen non vacarunt saltem in modo impugnandi Decretum, quod pro cultu Sanctarum Imaginum statutum est in septima Synodo Nicæna, quam OEcumenicam esse immeritò pernegabant, sicut legitur capite vicefimo octavo libri quarti Carolini. Sed de doctrina Gallorum circa cultum Imaginum nono Ecclesiæ

sæculo plura, si tibi per otium liceat, legis apud doctissimum *Mabillonium* Præfatione in priorem partem sæculi iv. Benedictini, ubi de hoc argumento ita solidè disserit, & in sensum Auctorum eo tempore viventium eâ perspicacitate penetrat, ut rem planè confecisse, cæterisque aliis Scriptoribus, qui eodem de argumento pertractarunt, palmam præripuisse optimo jure videatur.

D. Memini, te in secundo Colloquio in Historiam hujus sæculi noni observasse, multa in Galliis sub Nicolao primo Pontifice Maximo celebrata fuisse Concilia tum in causa divortii *Lotharii* Regis, & *Theutbergæ* ejus conjugis, tum etiam in causa *Rhotadi* Episcopi Sueffionensis, & *Hincmari* Antistitis Laudunensis, qui suis è sedibus dejecti ad *Nicolaum I.* Romanum Pontificem appellarunt. De his itaque Conciliis, quorum notitiam ad præsens Colloquium remisisti, disserere opportunus hic locus esse videtur.

M. Ut à Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo sub Nicolao I. propter injustum *Lotharii* Regis cum *Theutbergæ* legitima conjuge divortium habita sunt, initium ducam, observare debes, *Lotharium* Regem Lotharingæ, Caroli Calvi Galliarum Regis nepotem, & *Lotharii* Imperatoris filium, qui cum *Theutbergæ* matrimonium contraxerat, *Waldradam* pelli-
cem amore adeò impotenti deperisse, ut de *Theutbergæ* repudianda, & *Waldrada* sibi copulanda seriò cogitarit. Eam in rem horrendum crimen affinxit Reginæ, eamque accusavit velut incestus ream, occultique flagitii cum *Huberto* fratre suo perpetrati, ex quo, licet contra naturæ ordinem concubuis-
set, concepisset; atque haustâ potione sætum extinxisset.

fer. Tam nefandum sibi impactum scelus in Conventu Episcoporum ac Procerum apertè negavit *Theutberga*, & ut ab eo se se purgaret, iudicio Laicorum nobilium, & Episcoporum consilio, ipsiusque Regis assensu, Procuratorem misit ad iudicium aquæ ferventis (quod purgationis genus eo tempore adhuc in usu erat.) Ex aqua ferventi procurator ille à Regina missus exivit illæsus, ideòque Reginæ innocentia probata, vindicata, conclamata, Regioque conjugio ac thoro digna renunciata fuit, sicut refert *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus in libro de *Divortio Lotharii & Theutbergæ* interrogatione primâ. At eo prodigio nihil immutatus impudicus Rex *Lotharius* in proposito ducendæ *Waldradæ* pellicis, repudiata legitimâ uxore sua *Theutberga*, perseveravit. Quin, quod gravius est, salacissimus ille Rex omnes Regni sui Episcopos in tam perverso, quod inierat, consilio, assentatores habuit, nullusque inter eos extitit, qui Apostolico zelo succensus eidem diceret, ut alter *Joannes Baptista*: *Non licet tibi*. Hinc in tribus Conciliis Aquisgranensi pro divortio *Lotharii*, & *Theutbergæ* habitis, necnon in Concilio Metensi Episcopi congregati libidini *Lotharii* plus æquo faventes, iniquam contra Reginam *Theutbergam* sententiam protulerunt. In primo Concilio Aquisgranensi coacto anno DCCCLX. Episcopi *Lothario* Regi ad nutum famulantes renunciarunt, ipsum non posse adulteram uxorem *Theutbergam* retinere. In altero Concilio Aquisgranensi, quod eodem anno indictum est, Episcopi publicam Reginæ *Theutbergæ* pœnitentiam decreverunt. In tertio Concilio Aquisgranensi, quod convocatum est anno DCCCLXII. Rex *Lotharius* libellum

lum proclamationis Episcopis obtulit, licentiamque alterius conjugii ineundi rogavit, quoniam *Theutbergam* in conjugali thoro retinere non posset. Hanc à Rege petitam licentiam alterius ineundi conjugii concessere illi Episcopi Aulici, immanitèr ea in re ab Apostolica traditione & ab Euangelica doctrina aberrantes, sicut testatur *Nicolaus I. Papa* in Epistola LIX. directà ad *Adonem* Archiepiscopum Viennensem, qui ipsum de *Lotharii & Theutbergæ* causâ consuluerat. Inter duas priores Synodos Aquisgranenses, & tertiam itidem Aquisgranensem, idest, inter annos DCCC LX. & DCCCLXII. *Hincmarus* Archiepiscopus Remensis consultus ab Episcopis Regni Lotharii, illarum Synodorum Aquisgranensium accepis Actis, librum scripsit de divortio *Lotharii & Theutbergæ* Reginae. Constat hic *Hincmari* liber viginti tribus Responsionibus ad totidem interrogationes, quas unâ cum Responsionibus accuratè exhibet noster *Natalis Alexander* part. II. sæcul. IX. & X. Dissertatione nonâ. Postea idem *Hincmarus* septem quæstiones ad se transmissas, & ejusdem causæ judicium spectantes breviter ac dilucidè soluit, ut ibidem apud *Natalem Alexandrum* videre est. *Theutbergæ* Regina à *Lothario* Rege repudiata ad *Nicolaum I. Pontificem* Maximum appellavit, isq; ad hujus causæ judicium anno DCCCLXIII. Synodum in Urbe Metensi celebrandam indixit, cui adfuere ejus Legati. Sed hi pecuniâ à *Lothario* Rege corrupti, *Theutbergæ* expulsionem, seu repudiationem confirmarunt, quorum injustam sententiam *Nicolaus I.* eodem anno convocatâ Romanâ Synodo rescidit, hujus Metensis Synodi Episcopos Lotharianæ causæ assertores, præcipuè *Guntharum*

rium Colonienſem , & *Teutgandum* Trevirenſem Galliæ Belgicæ Archiepiſcopos , & Pſeudo Concilii Metenſis promotores. depoſuit . Nunquam *Lotharius* Rex veniam delicti , quod injuſto ſuo. divortio perpetraverat , à Nicolao I. obtinere potuit , ſed anno DCCCLXIX. hoc eſt , biennio poſt mortem Nicolai Primi , cùm Romam veniſſet , ab Hadriano ſucceſſore Nicolai Primi veniam per fraudem & perjurium extorſit , quod Deus , quem nemo fallere poteſt , horrendâ & repentinâ Lotharii morte non multò poſt ultus eſt , ſicut jam obſervavimus in Colloquio primo in Hiftoriam huiusce ſæculi noni .

Veniamus nunc ad cauſam *Rothadi* Sueſſionenſis Epifcopi , quæ in tribus Conciliis , ſedente *Nicolao I.* Pontifice Maximo , diſcuſſa eſt . In hoc porrò conſiſtebat cauſa *Rothadi* , quòd Presbyterum ſuæ Diœceſeos in ſtupro deprehenſum canonicè cùm depoſuiſſet , Presbyter ille depoſitus ad *Hincmarum* Remenſem Archiepiſcopum ſuum Metropolitanum , quem *Rothado* inſenſum probè noverat , confugit , ejusque patrociniū imploravit . *Hincmarus* nactus occaſionem , quam jampridem ſollicitè quærebat , dejiciendi ab Epifcopatu *Rothadum* , qui in ejus odium incurrerat , huius Presbyteri , etſi juſtâ de cauſâ depoſiti , patrociniū ſuſcepit , & Eccleſiæ , cui antea præpoſitus fuerat , eum reſtituit . Adhæc, Presbyterum alterum, quem *Rothadus* in locum Presbyteri à ſe depoſiti ſuffecerat , *Hincmarus* Eccleſiaſticâ communionē privavit , & in carcerem detrudi mandavit . Tam irregulâri judicio *Rothadus* , ut par erat , refragatus eſt , quod ægrè ferens *Hincmarus* congregatâ anno DCCCLXI.

Sy-

Synodo in Suburbio Sueffionensi, Rothadum ut contumaciæ reum Episcopali communione privavit, donec obediret.

Hanc *Rothadi* Episcopi Sueffionensis depositionem *Baronius*, & *Sirmondus* in Synodo Sylvaneſtensi factam perperam scripserunt, decepti inscriptione Epistolæ Nicolai I. Papæ, quæ est ordine xxxii. & ad Episcopos Synodi Sylvaneſtensis data dicitur. Sed Viri eruditi jure merito observant, & ex Annalista Bertiniano Auctore corvo probant, loco Sylvaneſtensis, restituendum esse Sueffionensis. Alteram Synodum in Suburbio Sueffionensi anno DCCCLXII. teste eodem Annalista Bertiniano, convocavit *Hincmarus*, ad quam vocatus *Rothadus* venire renuit, asserens, sibi integrum non esse judicium subire Synodi, cum jam ad Romanam Sedem appellasset. At *Hincmarus*, nullâ hujus appellationis habitâ ratione, *Rothadum* velut contumacem iterum in hac secunda Sueffionensi Synodo deposuit & in carcerem conjecit. Quod ubi compertum habuisset *Nicolaus I.* Romanus Pontifex, rescripsit ad *Hincmarum* Remensem Archiepiscopum, jussitque ut intra triginta dies *Rothadum* Sedi suæ restitueret, aut Romam cum eo ad causam dicendam veniret, vel Legatum mitteret pro se responsurum, sub pœna suspensionis à sacro ministerio, quam etiam cæteris Episcopis, qui *Rothadi* exauctorationem cum *Hincmaro* decreverant, districtè comminatus est. *Nicolao I.* Pontifici Maximo morem gessit *Rothadus*, Romam venit, & in Synodo, quam *Nicolaus I.* in pervigilio Natalis Christi Domini anno DCCCLXIV. convocavit, ad pristinum dignitatis gradum restitutus est, atque ut ea *Rothadi* restitutio executio-

ni mandaretur, misit Nicolaus I. in Gallias *Arse-
nium* Episcopum Hortanensem, seu antiquæ in
Etruria Civitatis *Hortanæ*, cujus Historiam & an-
tiquitatem eleganter descripsit Illustrissimus Abbas
Justus Fontaninus in libro, quem edidit, *De anti-
quitate Hortanæ Colonia Etruscorum*. Scripsit etiam
Nicolaus I. Papa ad *Hincmarum* Remensem Archie-
piscopum Epistolam, quæ est ordine xli. in qua
ostendit, Rothadum legitime fuisse restitutum,
& Hincmaro exprobrat Sedis Apostolicæ contem-
ptum, fraudulenta ejus in Rothadum machina-
menta, ac mendacium & calumniam in simulando
Rothadi consensu, quasi, neglectâ appellatione
suâ ad Sedem Apostolicam, electos Judices implo-
rasset. Denique, Nicolaus I. litteras dedit *ad uni-
versos* Galliarum Episcopos, ipsosque vehementer hor-
tatus est, ut Rothadum à se restitutum benignè su-
sciperent; quam Supremi Pontificis voluntatem
promptissime executioni mandarunt Episcopi Gal-
licani. Rothadus siquidem suæ Sedi restitutus in-
terfuit Conciliis Sueffionensi III. anno dcccclxvi.
& Tricassino anno dcccclxvii. in Galliis celebratis.
Sed de causa Rothadi Sueffionensis Episcopi plura
leges apud *Natalem Alexandrum* Dissertatione vi.
in Historiam sæculorum ix. & x. ubi eam accuratè
pertractat.

D. Nunquàm profectò credidissim, Hincma-
rum Remensem Archiepiscopum, quem omnibus
ingenii & eruditionis dotibus abundè cumulatam
fuisse nuperrimè audiui à Viris eruditis, in tantum
superbiæ fastigium provehi potuisse, ut Rothadum
Sueffionensem Episcopum, nullâ ipsius innocentiae,
nullâ Regularum Ecclesiasticarum, & appellationis
ad

ad Sedem Apostolicam habitâ ratione, deponere, injustèque vexare ausus fuerit.

M. *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus tùm ob eximiam, quâ præditus erat, eruditionem, tùm ob gratiam & favorem, quo plurimum valebat apud *Carolum* Regem cognomine *Calvum*, eo superbiæ typho intumuit, ut in omnes, qui ejus voluntati obfistebant, quantâ pollebat auctoritate, imperiosè & crudelitè ulcisceretur. Audisti jam quid egerit *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus in causa *Goteschalci* Monachi Corbejenfis, & in causa *Rothadi* Episcopi Sueffionensis; disce nunc quàm inhumanitè sese gesserit in causa sui nepotis, videlicèt *Hincmari* Laudunensis Antistitis, & *Ebbonis*, quem in Sede Remensi habuit decessorem. *Hincmarus* junior Laudunensis Episcopus, cùm ægrè videret, avunculum suum *Hincmarum* Remensem Archiepiscopum jura ac privilegia Sedis Apostolicæ violare, penitusque convellere modis omnibus tentare, scripta collegerat, quibus eadem roborare pro viribus nitebatur. Hinc gravitè offensus *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus, nihil non egit ut nepoti suo *Hincmaro* Laudunensi Episcopo intensum redderet Galliarum Regem *Carolus Calvus*, apud quem multorum criminum illum insinulavit, sed præsertim, quòd *Nortmannum* comitem excommunicasset eo quod bona Ecclesiastica in beneficium à *Carolo Calvo* accepta Ecclesiæ restituere recusasset; & eâ de causâ ad Summum Pontificem scripsisset *Hincmarus* Laudunensis Episcopus, contrâ juramentum Regi præstitum, de crebra Ecclesiarum expoliatione sub specioso Regiæ auctoritatis obtentu. Has & alias quàm plures, quas hic recensere nimis longum esset, accusationes, & que-

querelas accusator simul & iudex *Hincmarus* Remensis in nepotem suum *Hincmarum* Laudunensem struxit primum in Concilio apud *Vermeriam* in agro Sueffionensi habito anno DCCCLXIX. Huic repellendæ factioni, quam adversum se vindicta Regis Caroli Calvi, & avunculi sui *Hincmari* Remensis Episcopi moliebatur, imparem sese videns *Hincmarus* Laudunensis Episcopus, Sedem Apostolicam appellavit, quam appellationem Hadrianus Papa hujus nominis Secundus ultrò suscepit, & vadimonium partibus indixit ut Romam venirent. Sed Pontifici neque obtemperavit *Hincmarus* Remensis, nec permisit ut *Hincmarus* Laudunensis Romam pergeret causam suam apud Summum Pontificem peroraturus, & ut nepotem suum omninò opprimeret, tum proprio, tum Regis nomine, accusationes adversum eum in Synodo apud *Attiniacum* Diocesis Remensis, præsentem *Carolo Calvo* Galliarum Rege, anno octingentesimo septuagesimo habitâ instauravit, fecitque ut Synodus, nihil jura, nihil justam dejecti Episcopi defensionem, nihil ad Sedem Apostolicam provocationem pensi habens, *Hincmarum* Laudunensem suo injustè privatum Episcopatu in tetrum carcerem conjici mandaverit ferreis onustum catenis. Necdum tamen implacabili *Hincmari* Remensis vindictæ factum satis. Tertia namque Synodus contra *Hincmarum* Laudunensem Episcopum an. DCCCLXXI. apud *Duziacum* Campaniæ Gallicanæ vicum, vulgò *Douzi* dictum, convocata est, in qua, *Hincmaro* Remensi fortiter accusante, & *Carolo Calvo* Galliarum Rege præsentem atque urgente, *Hincmarus* Laudunensis Episcopus non solum damnatus iterum & Episcopatus gradu dejectus est, sed, quod sanè inauditam

ditam crudelitatem sapit, in carcerem trusus, ferreâ catenâ vinctus, & citrà ullam prorsùs iudicii formam excæcatus fuit, sicque oculis orbus in exilium deportatus est. Accessit tandèm ad malorum Hincmari Laudunensis cumulum mors Hadriani II. Summi Pontificis ergà ipsum benè affecti, cui successit Joannes VIII. Hic præ timore displicere non ausus Carolo Calvo Imperatori & Galliarum Regi, qui Romanæ Ecclesiæ Saracenorum armis vexatæ & in extremum discrimen adductæ suppetias tulerat, confirmavit ad illius petitionem iudicium Duziacensis Concilii. Quò factum est, ut Hincmarus Remensis nimîâ hujus Pontificis facilitate abusus *Hedenulfum* in locum dejecti nepotis sui abjectâ omni cunctatione Episcopum Laudunensem consecrari curaverit, ne qua dejecto nepoti suo restitutionis spes superesse posset. Ad hunc infelicem statum redactus Hincmarus Laudunensis, vivente Carolo Calvo, miseram omni ex parte vitam traxit. At, mortuo Carolo Calvo, serenior tandem lux Hincmaro Laudunensi ad imam dejectionem depresso arridere cæpit, multùmque imminuta fuit tyrannica illa Hincmari Remensis dominatio. Quapropter Joannes VIII. Papa in Gallias profectus, & à Ludovico Balbo maximâ veneratione exceptus, Synodum Trecensem anno DCCCLXXVIII. indixit, in qua Hincmarus Laudunensis, postquàm suas ærumnas exposuisset, consensit tandèm Pontifex ut Missam vestibus amictus Pontificalibus, etiamsi cæcus esset, celebraret, & proventuum Episcopaliū parte potiretur. Noluit tamen Summus Pontifex ei pristinam Laudunensem Sedem restituere, quia *Hedenulfus*, eo annuente & consentiente Pontifice Maximo,

in locum dejecti Hincmari jam creatus fuerat Laudunensis Episcopus. Hic fuit exitus causæ Hincmari Laudunensis Episcopi, in quem tam immaniter sævit Hicmarus Remensis Archiepiscopus, ut nulum in toto Historiæ Ecclesiasticæ decursu occurrat exemplum par crudelitati, quam Hincmarus Remensis erga proprium nepotem exercuit. Sed Hincmari Remensis Archiepiscopi versatile ingenium, fraudes ac violentiam apertè etiam probant ea quæ gessit in causa *Ebbonis*, quæ nono Ecclesiæ sæculo in Conciliis ventilata est.

D. Quis est iste *Ebbo*, cujus causa, ut dicis, nono Ecclesiæ sæculo fuit in Conciliis agitata?

M. *Ebbo* fuit Archiepiscopus Remensis, Hincmari decessor, qui, ut rebellantium in *Ludovicum Pium* Imperatorem trium filiorum gratiam iniret, Conciliabulo Episcoporum & Procerum Galliarum Regni apud Compendium anno octingentesimo trigelimo tertio præfuit, omnemque dedit operam ut *Ludovicus Pius* abdicaretur Imperio, & Monasterio conclusus reliquum vitæ tempus in poenitentia transigeret. Sed commotis postmodum hujus sceleris admissi indignitate populis, *Ludovicus Pius* Imperio restitutus est, convocatoque ad *Theodonis Villam* numeroso Episcoporum & Optimatum Conventu anno MCCXXXV, rescissum est injustum compendensis Conventus Decretum, *Ludovicus Pius* Imperator reconciliatus, & *Ebbo* Remensis Archiepiscopus ob prædictam conjurationem damnatus ac depositus est. At post Ludovici Pii Imperatoris obitum, qui incidit in annum octingentesimum quadragesimum, *Lotharius* ejus filius Ebbonem sui causâ depositum in pristinam Sedem Remensem reduci

duci voluit, quod, nemine reclamante, factum est eo videlicet tempore, quo *Carolus* postremus Ludovici Pii Imperatoris filius, à Lothario pulsus ultrà Sequanam profugerat. Ea tempestivâ occasione usus *Ebbo* Remos rediit, suam Sedem recuperavit, ibique multas fecit ordinationes, de quibus, ut mox dicemus, an validæ essent, necne? gravis exorta est Controversia. Sedem Remensem per annum tenuit *Ebbo*, sed cùm *Carolus* resumptis viribus in Gallias properaret, sibi metuens *Ebbo* Sedem, solumque vertere, & ad Lotharium remeare coactus est. *Carolus* itaque Galliarum Rex, cognomento *Calvus*, ut Regnum suum stabiliret, dedit operam ut Synodus Episcoporum Regni sui apud Bellovacum anno DCCCXLV. convocaretur, ubi, inter cætera Regni & Ecclesiæ proposita negotia, *Hincmarus* olim Cœnobii Sancti Dionysii propè Parisios Monachus, & Regi Carolo gratissimus præfectus est Ecclesiæ Remensi, quæ à tempore depositionis *Ebbonis*, hoc est, à decennio, erat legitimo viduata pastore. Sacris itaque Infulis inauguratus *Hincmarus* & Ecclesiæ Remensis Archiepiscopus consecratus *Wulfadum*, aliosque Clericos, quos *Ebbo* post depositionem suam ad sacros Ordines promoverat, à sacris Mysteriis suspendit. Hinc gravissima lis suborta est, ad quam dirimendam *Carolus Calvus* Rex Christianissimus Concilium Sueffionense secundum anno DCCCLIII. congregari curavit. In eo præsertim actum est de Ordinationibus factis ab *Ebbone* Sede Archiepiscopali dejecto. Ejusdem *Ebbonis* depositio fuit confirmata. *Hincmari* electio & ordinatio legitima atque Canonica declarata. Clerici ab *Ebbone* deposito ordinati gradibus suis dejecti sunt,

ut videre est Canone 1. illius Concilii, & in Actis Synodalibus. In eodem Concilio Canones XIII. conditi sunt. Tentavit *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus confirmationem hujusce Concilii Sueffionensis secundi obtinere à Leone IV. Summo Pontifice, quam tamen concedere renuit Summus ille Pontifex, præsertim cum *Wulfadus*, ejusque socii ab Ebbone, post ipsius depositionem ordinati, & gradibus suis in isto Concilio privati, per proprias literas ad Sedem Apostolicam appellassent. At, mortuo Leone IV. Summo Pontifice, *Hincmarus* à *Benedicto III.* & postea à Nicolao I. Synodi Sueffionis secundæ confirmationem impetravit. Verum, non diù obtinuit ea per subreptionem extorta confirmatio. Renovatâ siquidem per *Wulfadum*, ejusque socios ad Sedem Apostolicam appellatione, Nicolaus I. Acta illius Synodi Sueffionensis secundæ examinavit & rescidit, jussitque ut *Wulfadus*, ejusque socii in pristinos gradus restituerentur. Eam ob rem anno DCCCLXVI. indixit Summus ille Pontifex Synodum Sueffione celebrandam, quæ est ordine tertia, in qua *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus, cum cerneret Episcoporum plurimos in restitutionem *Wulfadi*, ejusque sociorum inclinare eo potissimum nomine, quod bonâ fide, palàm & publicè ab *Ebbone* Archiepiscopo jure vel injuriâ Sedi suæ restitutò sacros Ordines suscepissent; nihil non egit, inquam, *Hincmarus*, ut *Wulfadi*, ejusque sociorum restitutioni intercederet, obtulitque Synodo ad impediendam illorum restitutionem quatuor Schedulas, quæ à Patre *Sirmondo* publicatæ extant Tomo VIII. Conciliorum; nihil tamen promovere potuit calliditas *Hincmari* apud istius Synodi Sueffionensis ter-
tiæ

tiæ Patres, qui jussis Nicolai I. Pontificis Maximi obtemperantes, Vulfadum, ejusque socios in pristinos gradus, quibus in Synodo Sueffionensi secunda, instigante Hincmaro Remensi Archiepiscopo, dejecti fuerant, restituerunt.

D. Sat superque hætenùs differuisti non solum de Conciliis, quibus nono Ecclesiæ sæculo celebrandis occasionem dederunt motæ Controversiæ tam de doctrina Goteschalci Monachi Corbejensis, quàm de schismate Photii, & de divortio *Lotharii* Regis cum *Teutberga* legitima ejus conjuge; sed etiam de aliis Conciliis, quæ eodem sæculo fuerunt convocata in causa *Rhotadi* Sueffionensis Episcopi, *Hincmari* Laudunensis Antistitis, & *Ebbonis* Remensis Archiepiscopi. Quapropter, ne longius, quàm par sit, nostrum protrahatur Colloquium, abundè nunc sufficiet breviter hic indicare & ordine Chronologico alia recensere Concilia, quæ nono sæculo ad sanciendam Ecclesiasticam Disciplinam variis in locis fuerunt celebrata.

M. Cum benè multa Concilia Provincialia vel Nationalia nono sæculo ad restaurandam Ecclesiæ disciplinam fuerint congregata, nobis, qui, quantum possumus, brevitati consulere satagimus, sat erit ea juxta Ordinem Chronologicum recensere Concilia, & quæ in eis gesta sunt compendiosè narrare, quorum uberiores, si velis, notitiam tibi suppeditabit noster *Natalis Alexander* sæculo ix. parte prima cap. iv. ubi lato calamo explicat omnes Synodos Provinciales & Nationales, & Canonum, qui ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam in illis conditi sunt, accuratam Synopsin exhibet.

Ordior itaque à Concilio *Altini* habito an-

no DCCCII. Porrò *Altinum* Urbs olim Episcopalis, ab Hunnis sæculo quinto excisa est, indeque Sedes Episcopalis ob Longobardorum metum translata, *Torcellum* anno DCXXXV. atque abhinc dictus Episcopus Torcellanus sub Gradenſi primùm Patriarcha, deindè sub Veneto, cui etiamnùm ſubditur. Huic Altinenſi celebrando Concilio occaſionem dedit mors, quam Joannes Venetorum Dux intulit *Joanni* Patriarchæ Gradenſi, eo quòd Chriſtophorum hominem Græcum ab ipſo Duce, necnon ab Orientis Imperatore *Nicephoro* commendatum Ulivolentem Episcopum conſecrare non tantùm renuiſſet, verum etiam à Communione removifſet. Eâ de cauſa, *Joannes* Venetorum Dux adeò exarſit irâ, ut, *Mauritio* filio Duce aſſumpto, claſſem *Gradum* adduxerit, & Civitate primo adventu captâ, *Joannem* Patriarcham ex celſiſſima turri præcipitarit, ſicut narrat *Sigonius* lib. 4. de Regno *Italiae* ad annum DCCCII. Hoc audito immani ſcelere, *Paulinus* Forojuſienſis, ſeu Aquilejenſis Patriarcha Concilium *Altini* mox celebravit, in quo Patres auxilium *Caroli Magni* Imperatoris in *Joannem* Venetorum Ducem, ob eandem Joannis Patriarchæ Gradenſis factam implorarunt. Extat hujus Concilii Epistoſa Synodalis ad *Carolum Magnum* Imperatorem directâ apud *Carolus Cointium* Tomo VI. *Annalium Eccleſiæ Francorum* pag. 808.

Anno DCCCIII. *Athelardus* magnæ Britannię primas, ſeu Eccleſiæ Cantuarienſis Archiepiſcopus, *Cloveshoviensem* Synodum ex Provincialibus Episcopis, his nimirùm, quos olim Gregorius Magnus ejus Sedi ſubjecerat, convocavit, in qua Romani Pontificis *Leonis III.* mandatum expoſuit, & cavit in
pri-

primis, ne ullus deinceps Metropolitanę suę Sedis honorem, prærogativam, & privilegia minuere aut invadere præsumeret. Hanc Cloveshoviensem Synodum refert *Spelmannus*, & ex eo *Labbeus* Tomo VIII. Conciliorum.

Anno DCCCXII. Quinque Concilia suasionē Caroli Magni celebrata sunt, videlicet *Arelatense*, *Moguntinum*, *Remense*, *Turonense*, & *Cabilonense*. In Concilio Arelatensi, quod habitum fuit in Basilica Sancti Stephani Protomartyris, conditi sunt ad restaurandam collapsam Ecclesię disciplinam Canones XXVI. qui extant Tomo VII. *Annalium Ecclesię Francorum*. Eisdem etiam Concilii Arelatensis Canones recenset & explicat noster *Natalis Alexander* articulo tertio cap. IV. *Historiæ sæculorum*. IX. & X. In Concilio Moguntino, quod in Claustro Basilicę Sancti Albini congregatum est, confecti sunt Canones LVI. in quibus de Fide, Spe, & Charitate, de Vita Clericorum & Monachorum, de Litaniiis & quatuor temporibus observandis, aliisque Rebus Ecclesiasticis plurima sunt saluberrimè constituta. Extant illi LVI. Canones Tomo VII. Conciliorum, & apud *Carolus Cointium* Tomo VII. *Annalium Ecclesię Francorum*. Eisdem etiam Concilii Moguntini Canones refert & exponit *Natalis Alexander* articulo IV. capitis IV. *Historiæ sæcul.* IX. & X. In Concilio Remensi, cui præfuit *Vulfarius* Archiepiscopus Remensis conditi sunt Canones quadraginta quinque, qui præcedentium Synodorum Arelatensis, & Moguntinę Canonibus gemini sunt, extantque Tom. VII. Conciliorum, & apud *Carolus Cointium* Tomo VII. *Annalium Ecclesię Francorum*. In Concilio Turonensi sanciti sunt Canones LI. qui mores, & Ecclesię di-

disciplinam spectant, extantque locis mox à me laudatis. Eorundem Concilii Turonensis Canonum LI. Synopsim, & expositionem legis apud nostrum, *Natalem Alexandrum* Articulo VI. Historiæ sæculorum IX. & X. In Concilio Cabilonensi constituti sunt sexaginta sex Canones, qui multa præscribunt disciplinæ Ecclesiasticæ Capita, extantque locis jam memoratis. Brevem quoque eorundem sexaginta sex Concilii Cabilonensis Canonum notitiam atque explicationem tradit sæpè citatus *Natalis Alexander* articulo VII. cap. IV. Historiæ sæcul. IX. & X.

Anno DCCCXVI. Imperante *Ludovico Pio* congregatus est Conventus Aquisgranensis, in quo Episcopi ad petitionem Imperatoris, qui aliquam Institutionis formam tam pro Canonicis, quàm pro sanctimonialibus ex sacris Canonibus & SS. Patrum verbis excerptam peroptabat, geminam Regulam duobus libellis comprehensam condiderunt. Libellus, qui Canonicorum continet Regulam, constat Cap. CXLIV. Libellus verò, qui sanctimonialium Regulam exhibet, Capitula XXVIII. complectitur. Alium Conventum Aquisgranensem anno sequenti, seu DCCCXVII. Convocari curavit idem Imperator *Ludovicus Pius*, in quo de uniformi ratione vivendi secundum Regulam Sancti Benedicti actum est, ob idque septuaginta duo fuere constituta Capitula, sicut testatur *Leo Ostiensis* in Chronico Cassinensi lib. I. cap. 16. Duas illas Synodos Aquisgranenses suasionem *Ludovici* Imperatoris convocatas *Baronius*, *Cointius*, & *Natalis Alexander* secuti Auctorem Vitæ *Ludovici Pii* in unam Synodum confundunt. At duas illas Synodos Aquisgranenses distinguendas esse, Auctoremque vitæ *Ludovici Pii* Imperatoris eas in
unam

unam eandemque Synodum malè confudisse , plurimis argumentis evincit Clarissimus *Pagius* in sua Critica Baronii ad annos DCCCXVI. & DCCCXVII.

Anno DCCCXXIX. Imperantibus *Ludovico Pio*, & *Lothario*, quatuor ad Ecclesiasticæ Disciplinæ restorationem celebratæ sunt Synodi *Moguntina*, *Parisiensis*, *Lugdunensis*, ac *Tolosana*. Sed ex istis quatuor Synodis extat nunc tantum Synodus *Parisiensis*, quæ inter *Parisienses* est ordine sexta, distribuiturque in tres partes, sive in Capitula xciv. quorum Synopsim & explicationem legis apud *Natalem Alexandrum* art. ix. cap. v. Historiæ sæculorum ix. & x. 1. partis.

An. DCCCXXXVI. *Ludovicus Pius* Imperator ad sanc- ciendam Ecclesiæ disciplinam Synodum *Aquisgra- nensem* convocari curavit, quæ duas in partes di- viditur, quarum una tripartitos Canones comple- ctitur circa tria Capitula, quæ, ut ab *Episcopis* illius Synodi tractarentur, à *Ludovico Pio* Imperatore suadente proposita sunt. Altera pars in tres libros distribuitur, quos *Episcopi* istius Synodi *Pippi- no* *Aquitaniæ* Regi direxerunt, ut res, quas ei anteà per *Commonitorium* suggererant, *Sacræ Scri- pturæ* testimoniis, & exemplis illustrarent. Perit quidem istud *Commonitorium*, sed quid contineret abundè docent prædicti tres libri, qui editi sunt in *Collectionibus Conciliorum*, seu Tomo VII. cum Capitibus in hoc Concilio *Aquisgranensi* conditis.

Anno DCCCXLII. Synodus apud *Lauriacum*, sua- dente *Carolo Calvo* *Galliarum* Rege, in pago *Ande- gavenfi* coacta est, in qua statuta sunt quatuor Ca- pitula adversus eos, qui auctoritatem, juraque Ec- clesiastica & Regia contemnunt; quibus sancientis occasionem dederunt *Lantbertus* comes, aliique, qui

qui contrà Carolum Calvum Regem eo tempore rebellarunt. Anno sequenti, scèl DCCCXLIV. habita est Synodus ad *Theodonis Villam*, in qua *Lotharius Imperator*, & fratres ejus *Ludovicus*, & *Carolus*, depositis odiis, concordiam inter se inierunt. Quâ de re, & aliis negotiis Ecclesiasticis conditi sunt Canones sex, qui extant Tomo VII. Concil. eorumque Synopsim tradit *Natalis Alexander* art. XII. cap. IV. part. I. Historiæ sæculorum IX. & X. Habitum est est etiam eodem anno DCCCXLIV. Suasione Caroli Calvi Regis Concilium *Vernense* in Palatio Regio, præsidente *Ebroino* Pictavorum Episcopo Sacri Palatii Archicapellano, in quo XII. de Disciplina Ecclesiastica extant Canones Tomo VII. Concil. & apud *Natalem Alexandrum* articul. XIII. loci mox laudati.

Anno DCCCXLV. Sub eodem Carolo Calvo Rege indicta est Synodus Bellovacensis, in qua, vacante per depositionem *Ebbonis* Sede Remensi, *Hincmarus* in ejus locum fuit suffectus, & Remensis Archiepiscopus consecratus, octoque editi sunt Canones, qui Disciplinam Ecclesiasticam spectant, extantque Tomo VII. Concil. & apud *Natalem Alexandrum* artic. XIV. loci jam indicati. Eodem anno, regnante in Galliis *Carolo Calvo*, habita est Meldensis Synodus, in qua, ut jura Ecclesiastica facta recta conservarentur, conscripti sunt Canones quinquaginta sex, extantque Tomo VII. Conciliorum, & apud *Natalem Alexandrum* art. XV. cap. IV. partis I. Hist. sæculorum IX. & X.

Anno DCCCXLVI. convocata est Synodus Parisiensis, in qua *Ebbo* antehac Remensis Archiepiscopus Sedem, quâ dejectus fuerat, invadere prohibitus est,

est, & omnia Capitula, quæ constituta sunt in præcedentibus Conciliis *Lauriacensi*, apud *Theodonis Villam*, *Vernensi*, *Bellovacensi*, & *Meldensi*, fuerunt absoluta, seu terminata, sicut apertè declarat ejusdem Concilii *Parisiensis* Præfatio, quæ unà cum illius Actis extat Tomo VIII. Conciliorum.

Anno sequenti, seu DCCCXLVII. suasionem *Ludovici Germaniæ Regis* congregata est Synodus *Moguntina* Præsidente *Rabano* hujus Urbis Archiepiscopo, cui etiam Chorepiscopi Abbates, Monachi, & omnium Ordinum Clerici adfuere. In ea conditi sunt Canones xxxi. de Disciplina Ecclesiastica, quæ non minùs in Regno *Ludovici*, quàm *Caroli* ejus fratris erat labefactata. Extant hi Canones xxxi. Tomo VIII. Conciliorum, & apud *Natalem Alexandrum* artic. xvii. cap. iv. partis i. Hist. sæculor. ix. & x. Aliud Concilium *Moguntinum* anno sequenti, seu DCCCXLVIII. celebravit *Rabanus* contra *Goteschalcum*, de quo Concilio, sicut & de aliis Synodis *Carisiacensi prima* anno DCCCXLIX. *Carisiacensi secunda* anno DCCCLIII. *Valentina tertia* anno DCCCLV. *Lingonensi* & *Tullensi* an. DCCCLIX. quæ, fervente nono Ecclesiæ sæculo in Galliis causâ *Goteschalchiana*, celebrata sunt, sat superque egimus superiùs. Consultò etiam hîc prætermitto Concilia, quæ nono Ecclesiæ sæculo in causa *Ebbonis* habita sunt, videlicet *Bellovacense* anno DCCCXLV. *Suessionense* secundum anno DCCCLIII. & *Suessionense* tertium anno DCCCLXVI. Prætermitto similiter Concilia, quæ convocata sunt in causa *Rothadi* *Suessionensis* Episcopi, & in causa *Hincmari* *Laudunensis* Episcopi, ac denique in causa divortii *Lotharii* Regis, & *Theutbergæ* ejus conjugis, quia

quia ejusmodi Concilia, & res in his gestas jam compendiosè attigimus, nec in his diutius immorari finit nobis in tractandis rebus Ecclesiasticis præscripta brevitās.

D. Percensuistine omnia Concilia Provincialia, quæ nono sæculo fuerunt convocata?

M. Quædam alia Concilia Provincialia nono Ecclesiæ sæculo fuerunt convocata à quibus breviter nos expedire necesse est. Anno itaque DCCCL. habita est Synodus *Ticinenfis*, in qua ad reformandos Ecclesiæ mores conditi sunt xxv. Canones, quorum Synopsim & expositionem exhibet *Natalis Alexander* art. xvi i i. cap. iv. Historiæ sæculorum ix. & x. Ad Concilium *Tullense* secundum in *Villa Tusiaco* quatuordecim Provinciarum Episcopi an. DCCCLX. convenerunt, ac pro Ecclesiasticæ Disciplinae restauratione quinque condiderunt Canones, qui extant unà cum *Epistola Synodali* adversus rerum Ecclesiasticarum invasores, & *Hincmari* Epistolâ de nuptiis *Stephani*, & filia Regimundi comitis Synodi jussu scripta Tomo viii. Conciliorum. *Vormatiam* nobilem Germaniæ Civitatem Nationalis convenit Synodus suasionem *Ludovici* Germaniæ Regis anno DCCCLXviii. in qua conditi sunt Canones xlv. ex quibus singulari observatione dignus est Canon decimus quintus, quo statuitur, ut ad inquirendum furti auctorem in Monasteriis, Missa ab Abbate, vel alio Presbytero, ejus jussu celebretur, & singuli Monachi pro purgatione sua corpus & Sanguinem Christi percipiant, ut hoc pacto se innocentes ostendant. Sed hæc disciplina, quæ nono Ecclesiæ sæculo obtinebat, propter sacrilegii periculum postea jure merito fuit abrogata. Præter hos quadraginta quin-

quinque Canones Concilii Vvormatiensis, circumferuntur alii triginta quinque, qui tamen in vetusto MS. Codice defunt, nec ad istam Synodum Vvormatiensem pertinent, cum interdum in iis repetantur, quæ superioribus Canonibus sancita leguntur. Hinc est, quod Viri eruditi triginta illos quinque Canones ex aliarum Synodorum Decretis conflatas esse opinentur. Extant Canones conditi in ista Synodo Vvormatiensi Tomo VIII. Conciliorum, eosque recenset & explicat *Natalis Alexander* articulo XXI. cap. IV. partis primæ Historiæ sæculorum IX. & X.

Anno DCCCLXXVI. *Carolus Calvus* post mortem *Ludovici* patris sui Imperator à *Joanne VIII.* Summo Pontifice coronatus Synodum secundam *Ticinensem* congregari curavit, ut sibi ab Episcopis, Abbatibus, & Optimatibus Regni Italici Imperium confirmaretur. Quapropter, hac in Synodo *Carolus Calvus* ab omnibus acclamatus atque susceptus fuit Imperator, conditaque sunt Capitula quindecim, in quorum primo decernitur, ut *Sancta Romana Ecclesia, sicut est Caput omnium Ecclesiarum, ita ab omnibus honoretur, & veneretur*. Reliqua illius Synodi Capitula extant tomo IX. Conciliorum, & in Capitularibus *Caroli Calvi*. Eodem anno *Carolus Calvus*, qui in Synodo secunda *Ticinensi* à Proceribus & Episcopis, Regni Italici acclamatus fuerat Imperator, pariter à Gallis in Synodo *Pontigonensi* susceptus est Imperator. In hac Synodo *Pontigonensi* *Ticinensi* Capitula fuerunt confirmata, *Formosi* *Portuensis* Episcopi, & aliorum excommunicatio, facta in Synodo Romana, à Patribus Gallicanis approbata. Primatus *Ansegisi* Archiepiscopi *Senonensis*,

sis, qui post mortem *Ludovici* Imp. à *Carolo Calvo* Romam missus fuerat, ipsique Imperium à *Joanne VIII.* Papa, & Italix Primoribus ut deferretur effecerat, unanimiter agnitus est. Sed de hoc Primatu, quem per Gallias, & Germaniam *Joannes VIII.* Pontifex Maximus contulit *Ansegiso* Senonensi Archiepiscopo, legendi sunt *Natalis Alexander* art. 1. parag. 3. cap. v. partis primæ sæculorum ix. & x. & *Gerardus Dubois* in *Historia Ecclesiæ Parisiensis* cap. 1. Acta integra istius Synodi Pontigonensis recitat *Baronius* ex continuatore *Aimoni*, qui ea exscripsit ex Annalista Bertiniano. Extant tamen & alia ejusdem Synodi Acta, illa fortasse quæ cum Legatis Apostolicis dictasse, & in Synodo legisse dicitur *Odo* Episcopus Bellovacensis, quorum partem *Baronius* ad annum Christi dccclxxv. refert ex *Odo-ranno* in *Chronico*. Sed in his posterioribus Actis *Ansegisi* Primatus unanimiter agnitus ac susceptus dicitur, cum tamen in prioribus nihil apud Episcopos *Ansegisus* promovisse dicatur.

Anno dccclxxvi. *Joannes VIII.* Pontifex Maximus Concilium *Ravennatense* celebravit, cujus Decreta publicavit *Holstenius* in *Collectione Romana*. Superfunt illius Concilii tantum Capitula xix. ad disciplinam & immunitatem Ecclesiasticam restituendam spectantia, & præterea Epistola, quâ possessio *Flaviniaci* Monasterii *Adalgario* *Æduensi* Episcopo confirmatur, ut constat ex *Diplomate*, quod ex Ecclesiæ *Æduensis* Tabulario desumptum, edidit *Chiffletius* Societatis *Jesu* in probationibus *Historiæ Tornutientis* Monasterii. Canones conditi in hoc Concilio *Ravennatensi* fuerunt confirmati in Synodo secunda *Trecensi*, quam *Joannes VIII.* Summus

mus Pontifex in Galliis existens anno DCCCLXXVIII. convocavit. In hac Synodo Trecenti actum est de causa *Hincmari* Laudunensis Episcopi, sicut superius à nobis jam observatum est.

Anno DCCCLXXXI. congregata est Synodus apud Sanctam *Macram* in Diœcesis Remensis finibus, in qua non pauca ad Disciplinam Ecclesiasticam restaurandam sancita sunt, extantque Canones octo in ea conditi Tom. IX. Conciliorum. An. DCCCLXXXVIII. *Luitbertus* Archiepiscopus Moguntinus Synodum Moguntiz celebravit, in qua ad Disciplinam Ecclesiasticam propter incursiones Normannorum reformandam viginti sex conditi sunt Canones, qui extant Tomo IX. Conciliorum. Eodem circiter anno Synodus *Metensis* celebrata est in Ecclesia Sancti Arnulphi, cui *Ratbodus* Trevirensis Archiepiscopus, & tres Episcopi, unus Abbas, & multi Sacerdotes adfuerunt. Tredècim in ea Synodo conditi sunt Canones, qui extant tom. IX. Conciliorum. An. DCCCXII. apud Viennam Galliz Metropolim, præsentibus & præsidentibus *Formosi* Papæ Legatis Concilium ab Episcopis Regni Arelatensis in Basilica Salvatoris celebratum est, in quo conditi sunt quatuor Canones, qui extant Tom. IX. Conciliorum. An. DCCCXCV. apud *Triburiam* Villam Regiam ad Rhenum non longè à Moguntia, Synodus, quæ dicitur *Triburiensis* congregata est ad corrigenda Clericorum vitia, & ad Ecclesiasticæ Disciplinæ restorationem. Ad eam Episcopi viginti duo convenerunt, qui Canones quinquaginta & octo ediderunt, quos refert & explicat *Natalis Alexander* art. xxx. cap. IV. partis I. sæculorum IX. & X. Denique, ex tribus Conciliis, quæ *Flodoardus* in Fragmento de Pontificibus Romanis

nis à Joanne IX. Pontifice Maximo congregata fuisse affirmat, duo tantum supersunt, nempe *Romanum*, & *Ravennense*, quæ anno DCCCXCVIII. fuere celebrata. In Concilio Romano Acta Pseudo-Synodi Romanæ à Stephano VII. habitæ Joannes IX. infirmavit, *Sergium* & socios damnatos restitui vetuit, violatores Sepulchri, cadaverisque *Formosi* Papæ damnavit, Episcopos à *Stephano VII.* exauguratos ad gradus pristinos reduxit, & *Lamberti* Imperatoris unctionem confirmavit. In Concilio Ravennensi, quod paulò post Concilium Romanum ab eodem Joanne IX. coactum est, & cui *Lambertus* Imperator, & LXXIV. interfuerunt Episcopi, Statuta in Capitularibus Regum Francorum de persolvendis decimis Episcopis confirmata sunt. Sed de utroque Concilio, *Romano* videlicet & *Ravennensi* legendus est Clarissimus *Pagius* in sua Critica Baronii ad annum DCCCXCVIII. ubi etiam perdoctè observat, *Sigonium* lib. 6. de Regno Italiae, & nonnullos alios Scriptores fuisse hallucinatos, dum Concilium Ravennense inscitè confuderunt cum Concilio Romano, & ex duobus unum perperam fecerunt. Sed de Conciliis, quæ tam ad dirimendas fidei Controversias, quam ad sancendam Ecclesiæ disciplinam variis in locis nono Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata, plura non dicam, ne prætergrediar horam, quâ Colloquia nostra arenariâ Clepsydriâ vulgò metiri solemus.



COLLOQUIUM V.

*De Viris Illustribus, qui nono Ecclesiæ
seculo doctrinæ & pietatis laude
claruerunt.*

D. **U**T Scriptorum Ecclesiasticorum, qui in variis Orbis partibus nonum Ecclesiæ sæculum doctrinâ & pietate illustrarunt, notitiam facilius assequi, eorumque genuina Opera accuratius à spuris discernere possim, optarem ut in isto Colloquio illos distribuere in sex omninò classes, ita ut in prima essent omnes Scriptores Galli; in secunda Scriptores Itali; in tertia Scriptores Germani; in quarta Scriptores Hispani; in quinta Scriptores è Regno Angliæ oriundi, & in postrema insererentur Viri illustres, qui in Ecclesiâ Orientali floruerunt.

M. Quòd Gallos Scriptores in prima classe illustrium Virorum, qui nono Ecclesiæ sæculo doctrinâ & pietate præfulserunt, reposueris; justè ac sapientè fecisti. Abundavit quippè nono sæculo præ cæteris aliis nationibus Gallia Viris eruditione & sanctimoniâ clarissimis, qui ad dilucidandas Controversias eo sæculo enatas de Sanctissimo Altaris Sacramento seu Corporis & Sanguinis Domini; de Prædestinatione & voluntate Dei salvandi homines, necnon de Cultu, qui Sanctorum Imaginibus deferri debet, præclara ediderunt Opera. Existerunt etiam eodem sæculo in Galliis doctissimi Abbates & Monachi, qui ad fidei Catholicæ defensionem,

& Monasticæ Disciplinæ observationem indefesso studio suam omnem curam, industriam & eruditionem contulerunt.

D. Incipiamus, quæso, ab illis Gallis Scriptoribus, qui in Controversia, quæ de Eucharistia nono sæculo exorta est, libros de Sanctissimo Altaris Sacramento, seu *Corporis, & Sanguinis Domini* elucubrarunt.

M. *Paschasius Radbertus* Ord. Sancti Benedicti Abbas Monasterii Corbejensis librum edidit de Sanctissimo Altaris Sacramento, seu *Corporis & Sanguinis Domini* anno octingentesimo trigesimo primo, ut perdoctè evincit *Mabillonius* sæculo IV. Benedictino parte secunda in Præfatione capite primo. Hunc librum eo fine à se editum testatur *Paschasius* in Epistola, quam scripsit ad *Carolum Calvum* Francorum Regem, ut exponeret de Eucharistiæ Sacramento Catholicam doctrinam in gratiam Saxonum Puerorum recens ad Christianam Fidem conversorum. Quâ de causâ tria potissimum hoc in Opere docet *Paschasius*, quæ statim ab initio libri exponit, nimirum verum Corpus & Sanguinem Christi existere in Eucharistia; Panis & vini substantiam non superesse factâ consecratione: ipsumque Christi Corpus in Eucharistia existens non aliud esse, quàm quòd de Maria Virgine natum est. Tantâ perspicuitate primus inter veteres ejusmodi argumentum pertractat *Paschasius*, ut eum veluti Apostolicæ traditionis eximium hac in causa interpretem agnoscat Catholica Ecclesia. At Hæretici nostri temporis, qui præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento inficiantur, *Paschasium Radbertum* ceu n-

vato-

vatorem laceſſunt, aſſeruntque illum ab antiqua Eccleſiæ fide deſciviſſe, ut novam realis præſentiæ & Tranſubſtantiationis doctrinam invcheret in Eccleſiam. Verùm, hoc putidum Hæreticorum commentum ab omni veri ſpecie prorsùs abhorret. *Paschaſius* ſiquidem præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariftia, necnon Tranſubſtantiationis dogma in libro à ſe edito ità aſſerit, ut, ſi quis non credat, *impio deteriorem* eſſe pronunciet capite duodecimo, & in Epiftola, quam ſcripſit ad *Frudegardum*, appellet *Sanctorum fidem*, ſecùs verò ſentientes *contrà ipſum Dominum*, & *contrà omnem Eccleſiam* agere dicat. Quin, & ipſemet in Commentario in Matthæum teſtatur: neminem eſſe, qui in aperto hoc ità eſſe contradicat, quod totus Orbis credit & confitetur. Porrò, quis, niſi emotæ mentis homo, ſuum inducat in animum, eò impudentiæ prorupiſſe *Paschaſium*; ut fingeret, non unum terræ angulum, non ſingulares Eccleſiæ populos; ſed totum Orbem Chriſtianum, nemine in aperto contradicente, ſentire & confiteri, quod ipſe ſentiebat, ſcribebatque? Quis, inquam, credat, *Paschaſium*, ſi reverà novator fuiſſet, ut obſtrepunt Hæretici, potuiſſe obtinere ab Episcopis Gallicanis in Synodo Pariſienſi congregatis privilegium pro ſuo Monafterio Corbejenſi cum eximio elogio ejusdem Cœnobii Monachorum, qui omni procùl dubio *Paschaſii* Abbatis ac Magiſtri ſui doctrinà erant imbuti? Denique, *Paschaſium* novatorem non fuiſſe ex eo maximè liquet, quòd ei nullus noni ſæculi Scriptor erroris dicam ſcripſerit, ſed potiùs omnes Episcopos, Abbates, & Monachi ſanctitate & doctrinà conſpicui illum cèu avitæ fidei, vitæ-

que integerrimæ virum complexi, & maximâ amicitia prosecuti sint, qui profectò, ut erant antiquæ fidei retinendæ tenaces, novatorem non tulissent, sed, ut par erat, eum admonuissent, arguissent, coercuissent, confutassent. Sed de doctrina noni Ecclesiæ sæculi circà Sacro-Sanctam Eucharistiam, plura in sequenti Colloquio dicemus. Hæc autem in præsentia sufficere possunt ad refellendum istud tam insulsum Hæreticorum commentum. Quæ enim opponit *Claudius Carentonenfis* Pseudo-Minister levissima argumenta, ut suspectam reddat Paschasii fidem, probetque eum cum sui temporis Ecclesia non concordare, nullo negotio exsufflat doctissimus *Maillonius* parte II. sæculi IV. Benedictini in Præfatione. Præter hunc librum de *Sanctissimo Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, alia Opera edidit *Paschasius Radbertus*, quæ *Sirmondus* publicavit unâ cum ejus Vita, in qua ait, Paschasium Sanctitate illustrem ex hac vita ad Deum migrasse anno DCCCLII. *Maillonius* tamen parte II. sæculi IV. Benedictini in Elogio, quod texit, Paschasii Radberti, probat, Paschasium ad annû circitèr DCCCLXV. superstitem fuisse, ibidemque differit de ejus scriptis, virtutibus & meritis. In Præfatione etiam ad partem secundam sæculi IV. Benedictini manifestò ostendit, perspicuâ Paschasii de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia & de Transubstantiatione doctrinâ oppressos Lutheranos & Calvinistas ad varias artes confugisse, ut veritati tenebras offunderent, & se ab ejus autoritate expedirent. Solidè etiam ibidem *Maillonius* demonstrat, Paschasium Radbertum contrâ antiquitûs receptam de Eucharistia fidem nihil in medium pro-

protulisse, sed potius universalis Ecclesiæ doctrinam sedato, simplici modo exposuisse. De Paschasii Radberti doctrina circa Eucharistiam legi etiam potest *Natalis Alexander* Dissertatione v. in Historiam sæculorum ix. & x. ubi quæcumque Hæreticorum in Paschasium argumenta diluit, & invictis momentis fidem Catholicam adstruit. In Editione Operum *Paschasii*, quam adornavit *Sirmondus*, deest Vita Sancti *Walæ* Abbatis Corbejenfis à Paschasio Radberto edita, quam *Mabillo-nius* parte 1. sæculi iv. Benedictini publicavit. Desunt quoque duo Tomi *De partu Virginis* ab eodem *Paschasio* conscripti, quos *Lucas Dacherius* Benedictinus parte 1. tomi xii. Spicilegii inseruit.

D. Observasti, ut benè memini, in Colloquio tertio in Historiam hujusce sæculi noni, occasione istius libri de Sanctissimo Altaris Sacramento, seu *Corporis & Sanguinis Domini*, à Paschasio Radberto editi, quosdam noni sæculi Scriptores Ecclesiasticos, videlicet *Rabanum Maurum*, *Amalarium*, & *Ratramnum* quamdam de Eucharistiæ Sacramento excitasse controversiam, quæ tamen, ut ibidem exposuisti, non versabatur, sicut ineptissime asserunt Hæretici, circa fidei dogma de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, & de Transubstantiatione (in hoc enim asserendo fidei dogmate, quod semper, ubique, & ab omnibus in Ecclesia creditum est, tam *Paschasius*, quàm *Rabanus*, *Amalarinus*, & *Ratramnus* consentiebant, licet ex disertis illorum Scriptorum testimoniis, quæ ibidem laudasti, certissime liquet) sed solum prædicta Controversia versabatur circa modum, quo Corpus Christi Domini existit in Augustissimo Eu-

charistia Sacramento . Quapropter , cùm istius Controversia circa Eucharistiam nono Ecclesie sæculo oborta sit jam à te expositum probè noverim , necessum non est , ut in eo explicando diutius hic immoremur , sed sufficiet paucis in præsentia perstringere vitam & Opera Rabani , Amalarii , & Ratramni , quos in hac enatâ de Eucharistia disceptatione Paschasius Radbertus adversarios nactus est .

M. *Rabanus Maurus* Moguntia natus Ordini Sancti Benedicti , dùm adhuc juvenis esset , nomen dedit , postea Abbatia Fuldeni Præpositus , & ex Abbate Fuldeni Archiepiscopus Moguntinus consecratus emicuit , teste Baronio ad annum Christi octingentesimum quinquagesimum sextum , ut *fulgentissimum sydus* , cujus quæ extant scripta , tantquam lucis radii excellentiam demonstrant Auctoris , ut ex iisdem illustrata Germania gloriatur suum haud adeò imparem magnis habuisse Doctorem . De eodem Rabano *Trithemius* tradit , ipsum , præter Opuscula tam carmine , quàm solutâ oratione conscripta , Scripturam Sacram à principio usque ad finem feliciter explanasse , virumque fuisse planè omni litterarum genere apprime excultum , ac trium linguarum Hebraicæ , Græcæ , atque Latinæ peritum . Mortuus est Rabanus Maurus Archiepiscopus Moguntinus anno DCCCLVI. ut tradit Anna-
 lista Fuldenis à Baronio citatus . De ejus Operibus tam editis , quàm ineditis , ac de legitimis & spuris , quæ ei attribuuntur , doctissimus Mabillonius in illius Elogio , quod texit parte II. sæculi IV. Benedictini , accuratè disserit , quemadmodum & de ipsius zelo pro fide & integritate morum , de eius
 præ-

præceptoribus, & de fama, quam sibi comparavit in Academia Fuldensi, ubi summâ cum laude docuit, multosque discipulos habuit, & in his *Walafridum Strabum, Servatum Lupum, Otfridum Monachum Wissemburgensem, & Rudolfum*, qui ejus Vitam descripsit. De præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, necnon de transubstantiatione rectè & catholicè sensisse *Rabanum*, cumque à fæda Stercoranistarum hæresi, quam ei perperam nonnulli affingunt, penitus fuisse alienum, breviter, juxta nobis in pertractandis de fide controversiis præscriptos limites, ostendimus in Colloquio tertio in Historiam hujusce sæculi. Sed si plura super hac re scire aveas, consule *Mabilonium* loco mox laudato, & nostrum *Natalem Alexandrum* parag. II. Dissertationis XI. in Historiam sæculorum IX. & X. ubi doctrinam Rabani Mauri Archiepiscopi Moguntini circa Eucharistiæ Sacramentum egregiè vindicat ab hæreticorum calumniis.

Amalarius (quem in doctrina de præsentia reali Corporis & Sanguinis Domini & de Transubstantiatione unâ cum Paschasio Radberto consensisse, & ab eo dumtaxat quantum ad certum quemdam loquendi modum discrepasse jam ostendimus in Colloquio tertio in Historiam istius sæculi) fuit Ecclesiæ Metensis Diaconus, sed non Episcopus illius Ecclesiæ, ut malè quibusdam visum est. Mabilionius in Commentario prævio ad Ordinem Romanum pag. 3. Amalarium Lugdunensem Chorepiscopum fuisse probat ex Epistola ineditâ *Flori* Lugdunensis Ecclesiæ Diaconi adversus Amalarium scriptâ, in qua illum his verbis durius carpit:

Contrà falsiloquas, inquit Florus, adinventiones Amalarii quondam Lugdunensis Chorepiscopi de Corpore Domini tripartito. Scripsit iste Amalarius Metensis Diaconus libros quatuor De Divinis sive Ecclesiasticis Officiis, & librum de Ordine Antiphonarii. Baluzius in appendice ad Tomum secundum Capitularium pag. 1352. & seqq. eruit ex vetustissimo Codice MS. Monasterii S. Galli in Helvetia Opusculum Amalarii Abbatis cui Titulus: Eclogæ de Ordine Romano, & de quatuor Orationibus Episcoporum, sive populi in Missa, quod quatuor librorum ejusdem Amalarii Metensis De Divinis Officiis supplementum quoddam censeretur potest. Scripsit etiam idem Amalarius aliquot Epistolas ad Episcopos à Luca Dacherio vulgatas Tomo VII. Spicilegii, & Regulam, seu Institutionem Canonorum, quæ in Concilio Aquisgranensi anno DCCCXVII. habito lecta, approbata, & synodicâ auctoritate confirmata est. Liber de Præscientia & Prædestinatione, quem Amalarius Metensis suasu Hincmari Archiepiscopi Remensis composuit adversus Gothescalcum Monachum Corbejensem, non amplius extat. Constat tamen, hunc Amalarii librum non fuisse probatum Ecclesiæ Lugdunensi, quippè quæ illum in libro De tribus Epistolis acri Censura perstringit. Agobardus etiam Lugdunensis Archiepiscopus quatuor libros De Divinis Officiis ab Amalario Metensi editos singulari Opere impugnavit, in iisque multas propositiones inutiles, absurdas & noxias reprehendit. De quibus Amalarii propositionibus, sicut & de ejus doctrina circà Eucharistiam legendus est Natalis Alexander sæculo IX. art. II. Dissertationis XXI. hic tantum velim obiter observes, multos Scriptores

res post Trithemium confundere hunc Amalarium Metensem cum altero *Amalario Fortunato* Trevirenſi Archiepiſcopo. Sed ejuſmodi Scriptores hallucinari, ac reverà duos diſtinguendos eſſe *Amalarios*, quorum unus fuit Archiepiſcopus Trevirenſis, alter verò Eccleſiæ Metenſis Diaconus, evidentèr oſtendit *Sirmondus* in Epistoſa quadam à *Zabbeo* in Diſſertatione de *Scriptoribus Eccleſiaſticis* in addendis & corrigendis recitata. *Amalarius* Metenſis auctor eſt librorum, quos mox percenſui. De *Amalario* Trevirenſi Archiepiſcopo multa Commentitia circumferuntur, ſed de illo hæc quatuor certò affirmari poſſunt. Primò, quòd auctor ſit libelli *Alcuino* Caroli Magni præceptoris ſuppoſiti De *Ceremoniis Baptiſmi*, ut ex Codice Petaviano ſolidè probat idem *Sirmondus* in Notis ad Theodulphum Aurelianenſem Episcopum. Secundò, quòd Tranſalbianam Saxoniam erudierit, & ad fidem Chriſtianam converterit. Tertiò, quòd Legatus in Orientem à *Carolo* Auguſto pro pace confirmanda directus fuerit. Denique, quòd mortuus ſit anno dcccxiv. ſicut teſtantur *Annales Francorum*. Ex quo palàm ſequitur, falſò quosdam aſſerere, *Amalarium Fortunatum* Trevirenſem Archiepiſcopum eſſe auctorem quatuor librorum *De Diviniſ ſeu Eccleſiaſticis Officiis*, necnon libri de *Ordine Antiphonarii*, cùm ipſe mortuus ſit anno dcccxiv. & iſti libri juxta accuratum Virorum eruditorum judicium, ſcripti non fuerint ante annum dcccxxvii.

Inter adverſarios Paſchaſii Radberti in Controverſia de *Corpore & Sanguine Domini*, *Ratramnum*, ſeu, ut alii dicunt, *Bertramum*. Cænobii Corbejenſis Ordinis S. Benediſti Monachum connumerant

Ha-

Hæretici, pertenduntque, illum in libro, quæm ipsi attribuunt *de Corpore & Sanguine Domini*, aperte negasse præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, necnon Transubstantiationis dogma. Verum, an ille liber *De Corpore & Sanguine Domini* jussu Caroli Calvi Francorum Regis editus auctorem habeat Rattramnum, seu Bertramum, an verò Joannem Scotum Erigenam eodem sæculo nono viventem, ita ut Joannes Scotus Erigena, qui de Eucharistia pessimè sensit, sub adscititio nomine latere voluerit, magna nostris temporibus Doctores etiam inter Catholicos emerfit disceptatio. Illustrissimus Dominus Petrus De Marca Archipræsul Parisiensis in Epistola ad Lucam Dacherium Monachum Benedictinum Tomo secundo ejus *Spicilegii* præfixâ libellum *Bertrami* nomine ab Hæreticis protestantibus excusum, & Rattramno Corbejensi Monacho à Sigeberto, & Trithemio tributum, illi abjudicat, eumque Joanni Scoto Erigenæ vindicat; quam sententiam Joannes Harduinus Societatis Jesu in libro *De Sacramento Altaris*, & eruditus Canonorum Regularium Congregationis Sanctæ Genovesæ Theologus in Dissertatione editâ ad calcem Tomi primi *De perpetua Ecclesia Fide circa Eucharistiam*, novis constabiliierunt conjecturis & documentis. Mabillonius tamen in Præfatione ad partem II. sæculi IV. Benedictini, & Natalis Alexander Dissertatione XIII. in Historiam sæculi IX. & X. alique plures hujus temporis Viri eruditi asserunt, librum illum *de Corpore & Sanguine Domini* verè Rattramni esse, ac nullum errorem continere, sed quasdam dumtaxat duriores & obscuriores sententias, quæ expositio-

ne

ne aliquâ faciliè molliri, & in Catholicum sensum adduci possunt. Utrâq; horumce Catholicorum Doctorum sententiâ, circa auctorem istius libri *De Corpore & Sanguine Domini*, quamvis refelli solidè possit calumnia Hæreticorum asserentium, *Ratramnum*, seu *Bertramum*, in doctrina de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, necnon de Transubstantiatione à Paschasio Radberto nono Ecclesiæ sæculo recessisse; nihilo seciùs, ut candidè fatear, mihi magis probatur opinio illorum, qui docent, hunc librum *De Corpore & Sanguine Domini*tribuendum non esse Ratramno, seu Bertramo, sed potiùs adjudicandum esse *Joanni Scoto Erigenæ*, qui, ut mox dicemus inter referendum Scriptores Anglos noni sæculi, pessimè sensit de Sacro-Sancta Eucharistia, & Sacramentariorum hæresim præformavit. Huic itaque *Joanni Scoto Erigenæ* asserendum esse illum librum *De Corpore & Sanguine Domini* probant periti Critici multis momentis. Primò, quia hic liber in *Indice Concilii Tridentini* inter damnatos libros relatus est, & à Clemente VIII. Pontifice Maximo omninò repudiatus, quippè qui nullâ potest juvari interpretatione, & apertam Hæresim docet, ut rectè monent *Sixtus Senensis*, *Sandefius*, *Possevinus*, *Petrus De Marca*, *Cardinalis Perronius*, plerique alii. Secundò, quia stylus istius libri suum indicat auctorem *Joannem Scotum Erigenam*. Ovum siquidem non est ovo similis, quàm stylus hujusce libri similis est stylo libri *De Prædestinatione*, quem à *Joanne Scoto Erigena* proculum fuisse certissimè constat. Denique, *Ascelinus* Monachus in Epistola ad Berengarium, & Berengarius ipse Hæreticus in Epistola ad Richardum,

dum, quæ extat apud *Dacherium* Tomo II. *Spicilegii*, aperte innuunt, hunc librum *De Corpore & Sanguine Domini* à Joanne Scoto Erigena fuisse lucubratum. Hæc sunt momenta, quibus hic liber Ratramno adjudicatur, & Joanni Scoto Erigenæ asseritur. Si tamen cum *Mabillonio*, & *Natali Alexandro* prædictum librum Ratramno vindicare velis, non intercedam, dummodò cum doctissimis illis viris dicas, Ratramnum in hocce libro à Paschasii Radberti doctrina de reali præsentia Corporis & Sanguinis Domini in Eucharistia non recessisse, sed solum cum ipso pugnasse quantum ad certum quemdam loquendi modum, sicut breviter exposuimus in Colloquio tertio in Historiam hujus sæculi noni, & uberiores veri sensus Ratramni expositionem invenies apud *Mabillonium*, & *Natalem Alexandrum*, qui difficiliore, & obscuriores quasdam propositiones, quæ reperiuntur in isto libro, & Lectori aliquid negotii facessere possunt, liquidò explanant, & in sensum Catholicum benignis adhibitis interpretationibus adducunt. Sed missâ illa Controversiâ de auctore hujus libri *De Corpore & Sanguine Domini*, fatentur omnes ad unum Critici, Ratramnum Monachum Corbejensem, qui *Ludovico Pio*, & *Carolo Calvo* regnantibus nono sæculo floruit, scripsisse libellum *De Nativitate Christi*, qui Tomo I. *Dacheriani Spicilegii* editus est. Quatuor libros etiam composuit Ratramnus *Responsionum ad Obiecta Græcorum*, qui Tomo secundo ejusdem *Spicilegii* extant. Libros insuper duos *De Prædestinatione & Gratia* edidit contra *Gothescalcum*; librum unum *De Trina Deitate*, & librum *De Anima*. Sed hætenus satis de Scriptoribus Gallis, qui in Con-

tro-

troverfia nono Ecclefiz ſæculo de Euchariftia in Galliis excitata magnam ſuis lucubrationibus eruditionis laudem promeriti ſunt.

D. Quinam ſunt celebriores Scriptores Galli, qui in altera Controverfia, quæ nono Ecclefiz ſæculo occasione doctrinæ Gothefcalci *de prædeſtinatione, de libero arbitrio, & de voluntate Dei ſalvandi homines* in Galliis ſuborta eſt, libros conſcripſerunt?

M. Plures haud ignobiles Scriptores huic ventilandæ Controverſiæ calamo manum admove-
runt, quos inter adnumerantur *Gothefcalcus* Auſtor iſtius Controverſiæ, *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus Gothefcalci adverſarius inſenſiſſimus, *Amolo*, & *Remigius* Lugdunenſes Archiepiſcopi, *Florus* Ecclefiz Lugdunenſis Diaconus, *Lupus ſervatus* Abbas Ferrarienſis, & *Prudentius* Trecentis Epifcopus, quorum Auſtorum noni ſæculi Opera *de Prædeſtinatione & Gratia* Vir Clariffimus *Gilbertus Manguinus* Tomo ſecundo libri *Vindiciarum Prædeſtinationis & Gratia* in lucem edidit, nosque eorumdem Scriptorum Opera, aliaque ab ipſis edita breviter hic indicabimus.

In primis *Gothefcalcus*, de cujus doctrina, vita & morte in præcedentibus Colloquiis multa diximus, ſcripſit duas *Confefſiones*, ſivè doctrinæ ſuæ expoſitiones, quarum una brevior, altera multò prolixior eſt. Scripſit etiam Epistolam ad *Ratramnum*, obtulit *Rabano Mauro* Archiepiſcopo *Moguntino* libellum *de Prædeſtinatione*, & contrà *Hincmarum* Remenſem Archiepiſcopum composuit librum *de Trina Deitate*. Doctrinam Gothefcalci *de prædeſtinatione, de libero arbitrio, & de voluntate Dei* ſal-

salvandi homines datâ operâ impugnavit *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus ex nobili ortus Francorum familia, & Monachum primò professus in Monasterio Sancti *Dionysii* propè Parisios. Edidit contrâ *Gothescalcum* tres libros de *Prædestinatione & libero arbitrio*, & alterum Volumen de *Prædestinatione*. Scripsit etiam contrâ eundem, librum de *non Trina Deitate*. Insuper occasione divortii *Lotharii & Theutberge* Reginæ librum composuit *Hincmarus*, complures etiam Epistolas, & aliquot Opuscula, quæ omnia duos in Tomos distributa *Jacobus Sirmondus* Parisiis anno MDCXLV. publicâ luce donavit, nullumque in iis esse ait, quod utilitate sua careat, & in quo præstans Authoris judicium cum scientiæ copia non eluceat. Quinque alia ejusdem *Hincmari* Remensis Archiepiscopi Opuscula adhuc inedita, & *Hincmarum* Laudunensem Episcopum ipsius nepotem spectantia unâ cum Concilio Duziacensi Parisiis anno MDCXLVI II. edidit, suisque Notis illustravit *Ludovicus Cellerius*. *Hincmari* Vitam scripsit *Flodoardus* libro tertio Remensium Episcoporum, à quo, ob Canonum peritiam & Theologiæ scientiam plurimum commendatur. At multa, quæ *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus non solum adversus *Gothescalcum* Monachum, sed etiam contrâ nepotem suum *Hincmarum* Laudunensem Episcopum, & *Rothadum* Sueffionensem Antistitem parùm humanitè gessit, apertè probant, cum in plerisque haud rectè incessisse, & ambitionis èstu abreptum sæpius quæ sua erant quæsiisse, non quæ Jesu Christi,

Amolo primùm Ecclesiæ Lugdunensis Diaconus, postea Agobardo ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopo
suc-

successit. A' partibus Hincmari Remensis Archiepiscopi adversus Gothescalcum stetit, & gravissimam ad illum Monachum dedit Epistolam, quæ eum vehementer adhortatur ut ad sanio rem mentem redeat. Hanc *Amolonis* Lugdunensis Archiepiscopi ad Gothescalcum Epistolam, quam primus in lucem extulit *Sirmondus*, exhibet unâ cum aliis ejusdem Archiepiscopi scriptis de *Gratia & Prædestinatione* Vir Clarissimus *Mauguinus* Tomo secundæ libri *Vindiciarum Prædestinationis & gratiæ*. Scripsit idem *Amolo* cruditam Epistolam ad *Theobaldum* Episcopum Lingonensem, qui eum consuluerat de *Reliquiis incertis, nec probatis*, quas quidam Monachi vagi quasi ex Urbe Româ allatas Divione in Basilica *Sancti Benigni* deposuerant. Respondit *Amolo*, ejusmodi Ossa, quæ illi Monachi (quos *viles & nequam homunculos* appellat) asportaverant; & quæ nullâ auctoritate nescio cujus Sancti esse dicebantur, omninò de loco celebri & de Ecclesia esse tollenda, atque in secreto loco apto & mundo sub paucorum conscientia esse sepelienda, ne rudibus populis occasio erroris & superstitionis existerent. Addit insuper, se aliquoties vidisse, homunculos & mulierculas, quæ coram *Agobardo* decessore suo dæmoniacas se esse simulabant, sed cum plurimis verberibus distringerentur, confestim de miserissima simulatione confessas & necessitates atque egestates suas, quibus supplendis talia ostentaverant, publicè exponentes; ab omni invasione dæmoniacæ liberæ, ut reverà erat, apparuisse. Certè si hoc non minùs salutari, quàm efficaci verborum remedio, in præsentia uterentur hi, quibus hos abusus de medio tollere ex officio incumbit, non
tot

tot profectò viderentur etiamnum mulierculæ, quæ, ut facilius pecuniam à simplicibus obtinere possint, sese in Ecclesiis horrendis clamoribus, & insolitâ corporis, omniumq; membrorum agitatione demoniacas mentiuntur. Liber *contrà Judæos*, quem *Pater Chiffletius* sub *Rabani Mauri* Archiepiscopi *Moguntini* nomine publicavit, est genuinus *Amolonis* Archiepiscopi *Lugdunensis* fœtus, tum quia hunc librum *Trithemius* disertè ei tribuit; tum etiam quia in quibusdam MSS. Codicibus extat hic liber *Amolonis* nomine inscriptus.

Remigius Sacri Palatii *Lotharii* Imperatoris primum Archicapellanus, dein *Amolonis* in Sede *Lugdunensi* successor, doctrinæ Sancti *Augustini* de *Gratia* & *Prædestinatione* fuit egregius assertor ac defensor, ad quam tuendam scripsit nomine Ecclesiæ *Lugdunensis* librum de tribus *Epistolis*, cui alterum adjunxit instar *Appendicis* sub hoc titulo: *Absolutio cujusdam Quæstionis de generali per Adam damnatione, & speciali per Christum ex eadem ereptione Electorum*. Edidit etiam Sanctus *Remigius* librum de *tenenda Scripturæ veritate, & SS. Orthodoxorum Patrum auctoritate fidelitè sectanda*. Habentur tria Opuscula pro defensione doctrinæ Sancti *Augustini* à Sancto *Remigio* elaborata apud Clarissimum *Gilbertum Mauguinum* part. 2. Tomo 1. libri *Vindiciarum Prædestinationis & Gratiæ*.

Florus Ecclesiæ *Lugdunensis* Diaconus, vulgò *Magister* appellatus, doctrinæ itidem Sancti *Augustini* de *Gratia* & *Prædestinatione* fuit acerrimus propugnator. Eam ob rem multas propositiones ex libro à *Joanne Scoto Erigena* contrà *Gothescalcum* scripto excerptas atque virulentam *Pelagii* & *Juliani*

ni redolentes doctrinam, nomine Ecclesiæ Lugdunensis edito libro confutavit, ibidemque Prædestinationariam hæresim, quam nonnulli discipulis Sancti Augustini perperam affingebant, fictitiam esse disertè asserit. Hunc *Flori* librum adversus *Joannem Scotum Erigenam* de præscientia, Prædestinatione, & libero arbitrio scriptum Clarissimus Præses *Gilbertus Mauguinus* ex MS. Codice Corbejensi edidit cum aliis Operibus Auctorum, qui nono Ecclesiæ sæculo de Gratia & Prædestinatione scripserunt. Composuit etiam *Florus* Martyrologium, quod sub nomine Venerabilis *Bede* inter ejus Opera legebatur, antequam *Bollandus* initio Tomi secundi Sanctorum mensis Martii ea, quæ *Flori* sunt, minori charactere distinxisset ab his, quæ ad *Bede* Martyrologium pertinent. Dubitarunt nonnulli, an Collectaneum in omnes Sancti Pauli Epistolas *Floro* Ecclesiæ Lugdunensis Diacono essettribuendum? At doctissimus *Mabillonius* in Disquisitione singulari Tomo I. Veterum Analectorum omnem prorsus removet dubitationem, pluribusque probat, Collectaneum sub nomine *Bede* hætenus vulgatum *Floro* Ecclesiæ Lugdunensis Diacono esse adjudicandum. Plura de *Floro* legis apud eruditum *Baluzium*, qui initio Operum Agobardi, quæ divulgavit, Elogia *Flori* ex variis auctoribus collegit; & apud *Casimirum Ondinum* in supplemento de Scripturibus Ecclesiasticis, ubi de *Flori* Operibus accuratè differit.

Lupus Servatus Ordinis Sancti Benedicti Monachus, & postea Abbas Ferrariensis doctrinam Sancti Augustini de Gratia & Prædestinatione pro aris ac focis tutatus est. Ille quippè à Carolo Calvo

Francorum Rege requisitus, quid de tribus istis Quæstionibus, videlicet de *Prædestinatione*, de *libero arbitrio*, ac de *Redemptione Sanguinis Christi* sentiret? Quidquid in divinis litteris didicerat & in Sanctorum Patrum Operibus invenerat, ejus Majestati strictim, ut ipsemet testatur in Epistola ad eundem Regem, aperuit; librumque eâ de causâ composuit, cui titulus est: *de tribus Quæstionibus*. Eodem tempore idem *Lupus* alium librum de iisdem tribus Quæstionibus ad *Carolus Calvum* scripsit atque *Collectaneum* edidit, quo Sanctorum Patrum testimonia de *gemina Prædestinatione*, de *libero arbitrio* & de *Sanguine Christi*, quo pacto scilicet pro omnibus sit effusus, sedulo complexus est. Negat quidem in istis Opusculis *Lupus Servatus*, Christum mortuum esse pro omnibus omnino hominibus, sed id negavit in sensu Catholico, voluitque, dumtaxat Christum non esse mortuum pro omnibus hominibus, ita ut beneficium mortis ejus atque fructus in omnes æquè derivetur. Nunquam tamen negat, sed potius docet, Christum pro totius Mundi peccatis Sanguinem suum, qui in se habet ut omnibus prosit, obtulisse, atque quantum ad illam pretii & voluntatis erga omnium salutem sincerè affectus sufficientiam tam esse mortuum Christum pro omnibus, quam omnes in Adamo mortui sunt. Hanc esse veram & genuinam *Lupi Servati* Abbatis Ferrariensis mentem disertè ostendit *Natalis Alexander* Dissertatione v. in Historiam sæculorum ix. & decimi.

.. *Lupi Servati* Abbatis Ferrariensis pro defensione doctrinæ Sancti Augustini de Gratia & Prædestinatione vestigia pressit *Prudentius* Episcopus Trecenten-

censis . Is siquidem librum scripsit contrâ venenatam *Joannis Scoti Erigenæ* doctrinam ex *Pelagio* & *Juliano* haustam, Antidotumque confecit è Sanctorum Patrum sententiis , *Hieronymi* præcipuè , *Augustini*, *Fulgentii*, & *Gregorii* . Negat etiam *Prudentius* in hocce libro in Deo voluntatem salvandi omnes homines , sed de voluntate absolutâ , & consequente , ut Theologi vocant , non de conditionata & antecedente in sensu Thomistico acceptâ intelligendus est . Demùm, totius Operis sui recapitulationem subijcit *Prudentius* continentem LXXVII. *Joannis Scoti Erigenæ* propositiones cum brevissimis Responsionibus ad utilitatem eorum , qui totum librum non legerant , & ad eorum , qui legerant, juvandam memoriam . Hi sunt in summa celebriores Scriptores, qui in Controversia nono Ecclesiæ sæculo occasione doctrinæ Gothescalci de gemina Prædestinatione , de libero arbitrio , & de voluntate Dei salvandi homines excitatâ Ecclesiam variis editis Scriptionibus illustrarunt .

D. Gallorum sententiam in Controversia de Cultu Imaginum nono Ecclesiæ sæculo apud ipsos excitatâ sat dilucidè in præcedenti Colloquio exposuisti, sed de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui ad hanc explanandam Controversiam , Cultumque Sanctarum Imaginum vindicandum libros ediderunt , nihil hætenùs dixisti .

M. Tres insignes Scriptores Galli contrâ *Claudium* Taurinensem Episcopum , qui nono Ecclesiæ sæculo Imaginum cultum impugnavit , libros conscripserunt , videlicèt *Agobardus* Archiepiscopus Lugdunensis, *Jonas* Aurelianensis Antistes, & *Dungalus* Monachus, de quibus pauca hic dicere necesse

est. In primis, *Agobardus*, qui multa ingenii & eruditionis suæ monumenta reliquit, librum edidit, in quo damnat quidem superstitionem quorundam, qui picturis & Imaginibus Sanctorum adorationis obsequium deferendum esse putabant, adstruit tamen contrà *Claudium* Taurinensem Episcopum Sanctorum Imaginibus cultum aliquem congruum & religiosum esse exhibendum, sicut apertè evincit noster *Natalis Alexander* Dissertatione VI. in Historiam sæculi VIII. parag. XIII. contrà *Dallæum*, aliosque recentiores Iconomachos, qui *Agobardi* auctoritate contrà cultum Sanctorum Imaginum perperam abutuntur. Opera *Agobardi* cum adhuc inedita, & in quadam taberna alicujus Lugdunensis Bibliopolæ delitescencia offensus *Papyrius Massonus*, ea in lucem emisit Parisiis anno MDCV. Sed, cum in his edendis nimiam libertate usus esset, eadem *Agobardi* Opera ex eodem Codice MS. castigatius recensita publicâ luce donavit eruditus *Stephanus Baluzius* Notisque illustravit Parisiis anno MDCLXVI. quæ Editio pulcherrima est & accuratissima.

Jonas Aurelianensis Episcopus jussu *Ludovici Pii* Imperatoris tres libros Apologeticos scripsit adversus *Claudium* Taurinensem Episcopum pro defensione venerationis Imaginum & cultus S. Crucis, qui in Bibliothecis Patrum editi sunt. *Dalleus* scæcæ Calvinianæ Pseudo-Minister, alique Heterodoxi *Jonam* contrà cultum Imaginum in suas partes obtorto, ut ajunt, collo trahere moliantur, sed quàm falsò illius patrocinio gloriantur, liquidò ostendit noster *Natalis Alexander* loco mox à me laudato, veramque *Jonæ* Aurelianensis Episcopi mentem faci-

facile perspectam habebis, si semel in memoriam tuam revoces ea, quæ in superiori Colloquio diximus ad explanandam doctrinam, quæ circa cultum Imaginum nono Ecclesiæ sæculo apud Gallos obtinebat.

Cum *Æona* Aurelianensi Episcopo consentit *Dungalus* reclusus Monasterii Sandionyfiani in agro Parisiensi, cujus liber pro defensione cultus Imaginum contra *Claudium* Taurinensem Episcopum Hæreticum Iconoclastam à *Papyrio Massono* primum editus est. In hoc libro *Dungalus* Crucem Domini, & ejus, Sanctorumque Imagines, ac sacras Reliquias congruo, *fideli & religioso cultu laudare, diligere, ac venerari debere Christianos probat*, & hæreticum illum Antistitem luculentissimis Sanctorum Patrum testimoniis oppugnat. Quæ in re valde mirari subit, quâ fronte *Dallens*, alique Heterodoxi autoritate *Dungali* contra Imaginum cultum abuti audeant, cum potius illorum errorem, aperte confodiat, sicut datâ operâ evincit *Natalis Alexander* Dissertatione vi. in Historiam sæcul. viii. parag. xiv.

Præter memoratos hætenus Scriptores, quos in dirimendis Controversiis in Galliis nono Ecclesiæ sæculo excitatis floruisse diximus, nonnulli alii extiterunt Scriptores Ecclesiastici, qui doctrinâ & pietate Gallias eodem sæculo illustrarunt. *Theodulfus*, quem alii Italum, alii Hispanum fuisse putant, à Carolo Magno in Gallias accitus & Aurelianensi Episcopatu donatus scripsit librum de *Ordine Baptismi* ad Magnum Senonensem Archiepiscopum; librum *Testimoniorum de Spiritu Sancto* ad Carolum Magnum, in quo Sanctorum Patrum testimo-

niis probat, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere. Scripsit insuper *Capitula* ad Presbyteros suæ Diœceseos, quibus ipsos docet, quo pacto creditam sibi plebem instituere, & ejus in vita Christiana profectum curare ac promovere debeant. Varia etiam composuit carmina, quorum nonnulla antehac inedita vulgavit *Mabillonius* Tomo 1. Veterum Analectorum. *Herardus* Turonensis Episcopus ad restaurandam collapsam Ecclesiæ disciplinam, Presbyteris suis anno DCCCLVII. in Synodo congregatis *Capitula* cXL. ex corpore Sanctorum Canonum excerpta tradidit, quæ extant inter *Baluzii* Capitularia Tomo 11. *Walterius* Aurelianensis Episcopus *Capitula* quædam suæ Diœceseos Presbyteris in Synodo apud Bullensem fundum habitâ præscripsit, quæ extant tomo VI. Conciliorum Editionis Labbeanæ cum Notis *Cellotii* Societatis Jesu, eaque cum Caroli Magni Imperatoris Capitularibus, & cum Capitulis *Theodulfi* Aurelianensis, & *Herardi* Turonensis magna ex parte conveniunt. *Æneas* sacri Palatii Notarius & postea Parisiensis Episcopus librum scripsit *adversus objectiones Graecorum*, quem *Lucas Dacherius* edidit tomo VII. Spicilegii. *Theganus* Amalarii, & *Hettii* Episcoporum Trevirensium Chorepiscopus & suffraganeus scripsit, teste *Walafrido Strabone*, Annales de gestis Ludovici Imperatoris, quos unâ cum *Walafrido* Præfatione primùm *Petrus Pithæus*, deindè *Andreas Duchesnius* inter Scriptores Francicos ediderunt. *Thegano* Suppares fuerunt *Eginhardus*, & *Nithardus*, quorum primus in Regia aula Caroli Magni versatus, mortua, quam duxerat, uxore *Imma* genere & virtute illustri, Regulam Sancti Benedicti pro-

fessus in multis Monasteriis Abbas fuit, scripsitque
 Vitam Caroli Magni Imperatoris. Circumferun-
 tur etiam sub ejusdem *Eginhardi* nomine *Annales*
Francorum ab anno Christi DCCXLI. usque ad an-
 num DCCCXXVIII. quos tamen ab *Eginhardo* edi-
 tos fuisse certò affirmare non audeo, cum hac de
 re peritos inter Criticos necdum conveniat. *An-*
dreas siquidem *Duschenius* tomo II. *Collectionis Hi-*
storiæ Francorum hos *Annales Eginhardo* ut vero &
 legitimo parenti vindicat, aitque stylum illius *An-*
nalistæ tam genuinè cum *Vita Caroli Magni Impe-*
ratoris, cujus Auctor est *Eginhardus*, convenire, ut
utrumque librum ab uno & eodem auctore scilicet
Eginhardo fuisse conscriptum quivis possit agnoscere.
Sententiam suam Duchesnius Lambecio, Natali Ale-
 xandro, aliisque viris eruditis persuasit. At *Caro-*
lus Cointius in *Annalibus Ecclesiæ Francorum* ad
 annum DCCCLXXIV. contendit, horum *Annalium* au-
 ctorem non esse *Eginhardum*, sed Monachum Lau-
 reshamensem, & hac de causa prædictos *Francorum*
Annales nunquam sub *Eginhardi* nomine laudat,
 sed eos semper appellat *Laureshamenses*. In re igitur
 tam dubia, cum ipse ariolari nolim, ejusmodi
Annales ab incerto auctore prodiisse probabilius
 judico. Alia Opera, quæ edidit *Eginhardus*, accura-
 tè per censet *Labbeus* in *Dissertatione de Scriptori-*
bus Ecclesiasticis. *Nithardus* Ordinis Sancti Bene-
 dicti Monasterii Centulensis Abbas, teste *Hariulfo*
 in *Chronico Centulensi*, scripsit quatuor libros de
 Dissensione filiorum Ludovici Pii Imperatoris ad
 annum usque DCCCXLI. jubente *Carolo Calvo* Fran-
 corum Rege, cui & illud Opus nuncupavit. Editi
 sunt quatuor isti libri ab *Andrea Duchesnio* tom. I. I.

Scriptorum Histor. Francorum. His clarissimis Scriptoribus, qui nono sæculo in Galliis floruerunt, jure ac merito adjungere debemus *Halitgerum* Episcopum Cameracensem & Atrebatensem, *Adonem* Viennensem Archiepiscopum, *Isaacum* Lingonensem Antistitem, & *Freculphum* Luxoviensem in Provincia Rotomagensi Episcopum. Scripsit *Halitgerus* Opus de vitiis & virtutibus, Remediis peccatorum, & ordine vel judiciis pœnitentiæ sex libris absolutum. Horum sex librorum priores quinque jam ediderat *Henricus Canisius* tomo 1. antiq. lect. ex MS. Codice Bibliothecæ Monasterii Sancti Galli; sextum verò librum, qui nihil aliud est, quàm Ecclesiæ Romanæ *Liber Pœnitentialis*, edidit *Hugo Menardus* Benedictinus Congregationis Sancti Mauri in Notis ad Sancti Gregorii Magni Sacramentarium. *Ado* Ordinis Sancti Benedicti in Cœnobio Ferrariensi Monachus, sicut demonstrat *Mabillonius* parte 11. sæculi IV. Benedictini, & postea Viennensis in Galliis Episcopus, Martyrologium condidit, quod unâ cum veteri Martyrologio Romano publici juris fecit *Rosweidus* Societatis Jesu. Edidit etiam idem *Ado* Chronicon ab exordio Mundi ad annum usque Christi DCCCXXIV. quod postea ab alio auctore fuit continuatum. Scripsit quoque Vitam Sancti *Desiderii* Viennensis Episcopi, quæ ab *Henrico Canisio* tomo VI. antiq. lect. edita est, & Vitam Sancti *Thenderii* Abbatis Viennensis, quæ in Appendice sæculi I. Benedictini inserta est. *Isaac* Lingonensis Episcopus *Collectionem Canonum* adornavit ex Decretis Synodorum, quæ à Sancto *Bonifacio* Moguntino Episcopo Sedis Apostolicæ per Germaniam & Gallias Legato fuerunt congregata,

ta, & ex Capitularibus Regum Francorum. Hanc Canonum Collectionem primus in lucem edidit *Sirmondus* tomo III. Concil. Galliar. Ejusdem etiam *Isaaci* Lingonensis Epistolam de *Canone Missæ* edidit *Lucas Dacherius* tomo I. *Spicilegii*. Denique *Freculphus* Monachus primùm Fuldenfis Ordinis Sancti Benedicti, & postea Luxoviensis in Provincia Rotomagensi Episcopus scripsit *Chronicon* à mundi exordio usque ad annum DC. in duas partes distributum. Primam partem, quæ septem libris constat, ad Christum usque produxit, & *Elizachari* Abbati dicavit. Alteram partem, quæ à Christo usque ad annum circiter sexcentesium protenditur, in quinque libros partitus est, eosque *Judithæ* Augustæ Ludovici Pii Imperatoris conjugii & *Caroli Calvi* Matri nuncupavit.

D. Hi sunt igitur omnes Scriptores, qui nono Ecclesiæ sæculo in Galliis floruerunt?

M. Sunt & nonnulli alii doctrinâ & pietate illustres, qui Monasticam vitam professi eruditis suis Operibus de Ecclesia & de Monastica disciplina in Galliis nono sæculo optimè meriti sunt. Primas inter illos tenet Sanctus *Benedictus* in Septimania natus, & Abbas Monasterii *Anianensis* ita denominati à rivo *Aniana*, ubi Sanctus Benedictus cellam primùm erexit, ac post aliquot annos Monasterium Anianense ab eodem rivo sic appellatum, & Sancto Salvatori dicatum ædificavit. Disciplinam Monasticam, quam in suo Monasterio Anianensi instituit, in varia Galliæ ac Germaniæ Cœnobîa postea feliciter propagavit, ut in *Gellonense* à *S. Vvillermo* comite excitatum; in *Mosciacense* in Biturigibus ab *Egone* Comite conditum; in *Indense*, aliaque non pauca.

Ad

Ad restaurandam collapsam vitæ Monasticæ disciplinam Sanctus ille Abbas aliquos edidit libros, quorum unus inscribitur: *Codex Regularum*, quem *Lucas Holstenius* Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus ex veteri MS. Codice Colonienſi à *Fabio Chigio* tum temporis in Germania Nuncio Apostolico, & postea Romano Pontifice Alexandro VII. dicto descriptum publicavit anno MDCLXI. Alter liber hunc habet titulum: *Concordia Regularum*, in quo libro extant Regulæ omnino sex ac viginti, quæ cum Regula Benedictina conferuntur ac conciliantur. Hanc *Regularum Concordiam* cum Regula Benedictina *Hugo Menardus* è Bibliotheca Floriacensi erutam evulgavit Parisiis anno MDCXXXVIII. Præter hosce duos libros, composuit etiam *Benedictus Anianensis* Abbas librum, qui continet Homilias & sermones Patæneticos Sanctorum Patrum ad instructionem, Monachorum scriptos vel habitos, quem librum mox citatus *Lucas Holstenius* edidit instar Appendicis ad *Codicem Regularum*. Auctor quoque censeatur Sanctus *Benedictus Anianensis* Abbas *Capitulorum*, quæ pro Monasteriorum bono regimine in Concilio Aquisgranensi anno DCCCXVII. constituta sunt, idque *Ardone* cognomento *Smaragdus* in Vita, quam descripsit, Sancti Benedicti Anianensis Abbatidis manifestè insinuat. Denique, postquam Sanctus ille Abbas non tantum Regularem disciplinam, sed etiam litterarum studia in ordine suo redintegrasset, obiit, teste jam citato *Ardone Smaragdo*, tertio Idus Februarii anni DCCCXXI. in Monasterio Indensi, quod ipsi *Ludovicus Pius* Imperator propè Aquisgranum construxerat, ut ejus consiliis ad disciplinam Ordinis Benedictini restaurandam facilius ute-

uteretur. Colitur Sanctus *Benedictus Anianensis* Abbas die xi. Februarii, ut videre est apud *Mabilonium* parte 1. sæculi iv. Benedictini, & apud *Bollandum* ad diem xii. mensis Februarii, ubi uterque ejus Vitam ab *Ardone Smaragdo* tanti viri discipulo Indensium Monachorum efflagitatu lucubratam exhibet, Notisque illustrat. Sancto Benedicto Abbate Anianensi doctrinâ ac pietate haud inferior fuit *Hilduinus* Abbas Monasterii S. Dionysii propè Parisios, qui, jussu *Ludovici Pii* Imperatoris, Vitam S. Dionysii Arcopagitæ composuit cum prosâ, tum carmine; quæ lucubrationes vulgò *Arcopagittica* appellantur. Sed quæ de Dionysio Parisiorum Episcopo scripsit *Hilduinus*, graves nostro sæculo inter Viros eruditos controversias excitarunt, quorum benè multi existimant, in hoc peccasse Hilduinum, quòd componens Vitam S. Dionysii Episcopi Parisiensis, eum cum Sancto Dionysio Arcopagita Atheniensi Episcopo malè confuderit. Hinc non multis abhinc annis varii libri de opinionibus *Hilduini* circa S. Dionysium Arcopagitam ejusque scripta à Viris doctissimis hac de controversia inter se discordibus in lucem emissi sunt, quorum hinc indè argumenta si scire aveas, legis Dissertationem doctissimi Patris *Nicolai le Nourry* Benedictini Congregationis S. Mauri Tomo 1. *Apparatus ad Bibliothecam Maximam Patrum*.

Hilduino addi meritò debent tres alii Abbates, qui doctrinâ & pietate illustres nono Ecclesiæ sæculo in Galliis claruerunt, nimirum *Smaragdus* Abbas Sancti Michaelis in Episcopatu Virdunensi; *Ansegisus* Abbas Luxoviensis & Fontanellensis, & *Regino* Abbas Monasterii Prumiensis. *Smaragdus* præclaris

claris virtutibus & libris in lucem editis Clarissimus fuit. Tria ab eo edita Opuscula memorat *Honorius Augustodunensis* Presbyter lib. 4. *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, scilicet *Commentarium in Evangelia & Epistolas* in Divinis Officijs per anni circulum legenda ex Sanctis Patribus collectum. *Diadema Monachorum* ex Sanctis Patribus contextum: & *Grammaticam Majorem*, seu Commentariorum in *Donatum* libros xiv. Adhæc, *Lucas Dacherius* Tomo v. Spicilegii aliud *Smaragdi* Opus edidit Capitibus xxii. distinctum, cui Titulus: *Via Regia*. De aliis *Smaragdi* Operibus legendus est *Mabillonius* Tomo ii. *Analect.* ubi etiam accuratè observat, malè à *Labbeo* in *Dissertatione De Scriptoribus Ecclesiasticis*, & à nonnullis aliis Scriptoribus hunc *Smaragdum* confundi cum *Ardone* cognomento *Smaragdo*, qui, ut superiùs diximus, Vitam S. *Benedicti* Abbatis *Anianensis* descripsit.

Ansegisus quatuor edidit libros *Capitularium*, tam *Caroli Magni*, quàm *Ludovici Pii* Imperatorum, quos tres sequuntur *Appendices*, de quibus fusè differit *Carolus Cointius* in *Annalibus Ecclesiæ Francorum* ad annum dcccxxvii. Sed quoniàm *Ansegisus* in hac *Capitularium* Collectione plurima *Caroli Magni* ac *Ludovici Pii* *Capitularia* prætermiserat, & à *Constitutionibus Pippini*, & *Carlomanni*, quarum usus frequens erat, referendis abstinuerat, *Benedictus Levita* *Moguntinus* hanc in se curam suscepit, & omnia *Capitularia* in unum collegit, atque in tres libros distribuit.

Regino *Monasterii Prumiensis* anno octingentesimo nonagesimo secundo Abbas electus, composuit duos *Chronicorum* libros ad annum Christi non-

nongentesimum octavum productos, quos quidam Anonymus Scriptor continuavit usque ad Otho- nem II. qui imperare cepit anno nongentesimo se- ptuagesimo tertio. Duos alios libros edidit *Re- gino De Ecclesiasticis Disciplinis & Religione Chri- stiana*, quos eruditus *Baluzius* publici juris fecit & Notis illustravit.

Ab his illustribus Ordinis Sancti Benedicti Ab- batibus sejungi non debent aliqui ejusdem Ordinis Monachi, qui doctrinâ & pietate in Galliis nono Ecclesiæ sæculo floruerunt, quosque hic breviter indicare non pigebit. In Cœnobio Sancti *Germani* Parisiensis tres insignes extiterunt Monachi, scili- cèt *Ussuardus*, *Aimonius*, & *Abbo*, quorum primus, seù *Ussuardus* imperante *Carolo Calvo* suum scripsit *Martyrologium*, cujus antiquissimum exemplar Pa- risiis in Bibliotheca San-Germanensi etiamnum as- servari testatur Mabillonius in Præfatione partis II. sæculi IV. Benedictini. Martyrologio Ussuardi au- cto Romana Ecclesia usa est ante recentius Roma- num, teste *Joanne Molano* in Præfatione ad Marty- rologium Ussuardi. Quin, & in variis Galliarum Ecclesiis adhuc Martyrologium Ussuardi legitur. *Aimonius* scripsit duos libros *De Inventione & Translatione Corporis Beati Vincentii Levitæ ac Mar- tyris ex Hispania ad Monasterium Castri in Diœcesi Albigeni factâ*. Libros insuper duos composuit *De Miraculis Sancti Germani Episcopi Parisiensis*: Librum *De Translatione Sanctorum Martyrum Georgii Mona- chi, Aurelii & Nataliæ*, & libros duos *De eorum Miraculis*, quos Mabillonius inseruit sæculo IV. Be- nedictino. Hallucinantur nonnulli, qui hunc *Ai- monium* confundunt cum altero Aimonio Floria- censi

censi Monacho, qui sæculo xi. vixit, ac libros quinque *De Gestis Francorum* scripsit. Qua de re legendus est *Labbeus* in Dissertatione De Scriptoribus Ecclesiasticis. *Abbo* edidit duos libros *De Obsidione Urbis Parisiensis* à Normannis anno octingentesimo octogesimo sexto factâ. Extant etiam sub ejusdem *Abbonis* nomine *Sermones V.* à Luca Dacherio primùm editi Tomo ix. Spicilegii. Confundi non debet iste *Abbo*, sicut Auberto Miræo & aliis nonnullis per errorem obrepfit, cum altero *Abbone* Floriacensi Abbate & Martyre, qui obiit initio undecimi sæculi seu anno millesimo quarto, ut ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam undecimi Ecclesiæ sæculi. Denique, in Monasterio Corbejensi celebres fuerunt *Adhelardus*, & *Christianus Drutmarus*. Scripsit *Adhelardus* librum *De Ordine Palatii*. Præscripsit etiam Monachis Corbejensibus quædam statuta, quorum fragmenta *Lucas Dacherius* edidit Tomo iv. Spicilegii. Ejusdem *Adhelardi* quinquaginta duo Capita *De Admonitionibus in Congregatione*, idest summaria rerum, quas Monachis inter concionandum inculcare solebat, edidit Mabillonius ad calcem part. i. sæculi iv. Benedictini. *Christianus Drutmarus*, græcè ac latinè peritus, sacrisque litteris eruditus, scripsit Commentarios in Euangelia *Matthæi*, *Joannis*, & *Luca*, sed Commentarii in Euangelium *Matthæi* adhuc integri perstant, Commentariorum verò in Euangelia *Joannis*, & *Luca* supersunt dumtaxat fragmenta, quæ unâ cum *Christiani Drutmari* Commentariis in Euangelium *Matthæi* extant Tomo xv. Editionis Bibliothecæ Patrum Lugdunensis. Denique in Monasterio Luxoviensi in Burgundia claruit *Angelomus*,
qui

qui *Stromata*, seu Commentarios in iv. libros *Regum*, & in librum *Cantici Canticorum* ex veterum Patrum scriptis contexuit. Extant Angelomi Opera Tomo xv. Bibliothecæ Patrum.

D. Certè nunc video, Galliam nono Ecclesiæ sæculo, sicut in exordio hujusce Colloquii me sapientèr præmonuisti, præ cæteris aliis Nationibus Viris illustribus abundasse. Percurramus modò, si placet, alios insignes Scriptores, qui in Italia, Germania, Hispania, & Anglia nono Ecclesiæ sæculo doctrinâ & pietate floruerunt.

M. Tres potissimùm in Italia nono Ecclesiæ sæculo celebres fuerunt Scriptores, nimirùm *Anastasius*, *Guillelmus*, & *Joannes Diaconus*. Primus, seu *Anastasius* fuit Abbas Romanus, S.R.E. Bibliothecarius, in divinis Scripturis eruditus, in sæcularibus litteris nobilitèr doctus, græco & latino multùm peritus eloquio. Historiam de Gestis Romanorum Pontificum composuit, quam in *Nicolao I.* Pontifice Maximo terminavit, ut testatur *Onuphrius* in Notis in Platinam ad *Nicolaum I.* ubi hæc habet: *ad hunc usque Nicolaum Romanorum Pontificum Vitas, quæ adhuc apud me sunt, scripsit Anastasius Monachus S.R.E. Bibliothecarius. Quæ sequuntur consignavit Guillelmus quidam alter Bibliothecarius, quæ in libro, qui sub Damasi nomine circumfertur, extant. Multa insuper Græcorum Volumina latinè reddidit Anastasius. Historiam Ecclesiasticam ex Chronologia Tripartita Sancti Nicephori Constantinopolitani, Georgii Syncelli, & Theophanis latinè interpretatus est. Collectaneæ etiam contexuit, seu varias Epistolas & Relationes Historiam Monothelitarum spectantes collegit, quas*
Sir-

Sirmondus in lucem emisit Parisiis anno MDCXX. Vitam quoque Sancti *Demetrii* Martyris ab eodem *Anastasio* è Græco latinè redditam inseruit *Mabilonius* Tomo 1. Analect. pag. 65. Fatentur nunc omnes periti Critici, errasse *Vossium*, virum alioqui doctissimum, dùm lib. 2. de Script. Lat. cap. xxxv. hunc *Anastasium* Bibliothecarium confudit cum *Anastasio* Presbytero Cardinali Sancti Marcelli, & Gregorii IV. Papæ Bibliothecario, qui à Leone IV. in Synodo Romana exauctoratus est, eo quòd, contrà Sacros Canones, Ecclesiam suam quinquennio deseruisset.

Guillelmus S. R. E. itidem Bibliothecarius scripsit Vitas Romanorum Pontificum à Nicolao I. Papa, in quo, ut mox diximus, desit *Anastasius*, usque ad *Stephanum VI.* quem alii appellant *V.* Descripsit itaque Vitas *Hadriani II.* *Joannis VIII.* *Marini*, & *Hadriani III.* Extant hæ Pontificum Romanorum Vitæ à *Guillelmo* exaratæ unà cum aliis præcedentium Romanorum Pontificum Vitis ab *Anastasio* descriptis simul collectæ & editæ Parisiis anno MDCXLIX atque in Conciliorum Editione insertæ. Afferit quidem *Baronius*, has Romanorum Pontificum Vitas, quæ Nicolai primi Papæ vitam sequuntur, non *Guillelmo*, sed *Anastasio* esse adscribendas. Verùm, hæc Baronii opinio falsi convincitur ex citato testimonio *Onuphrii* has Vitas *Guillelmo* asserentis, & cui Viri docti fidem adhibendam esse affirmant, eò quòd verosimile non sit, *Onuphrium* hoc litteris prodidisse, nisi ex fide alicujus manuscripti Codicis, quem penès se habuit.

Joannes S. R. E. Diaconus & *Anastasio* Bibliothecarii familiaris scripsit Vitam Sancti Gregorii
Ma-

Magni Pontificis Romani quatuor libris comprehensam, quam Joanni VIII. Papæ nuncupavit. Extat hæc Vita apud *Surius* ad diem XII. mensis Martii, & in fronte Veterum Operum S. Gregorii Magni Editionum, sed in postrema & castigatissima Editione Operum Sanctissimi illius Pontificis à PP. Benedictinis Congreg. S. Mauri adornatâ, hæc Vita S. Gregorii Magni à Joanne Diacono concinnata legitur in prima parte Tomi quarti.

Inter Scriptores Germanos, qui nonum Ecclesiæ sæculum eruditione & pietate nobilitarunt, quatuor præcipuè numerantur, videlicet *Anscharius*, *Walafridus Strabo*, *Haymo*, & *Hatto*. Primus, seu *Anscharius* Monachus & postea Hammaburgensis & Bremensis Episcopus, de quo sub finem Colloquii primi in Historiam hujus sæculi noni Sermonem habuimus, scripsit Vitam Sancti *Willibadi* Bremensis Episcopi libris duobus comprehensam, quæ extat apud Mabillonium parte II. sæculi IV. Benedictini. Scripsit etiam Epistolas plures, quæ perierunt, saltem publicam necdum lucem adspexerunt.

Walafridus Strabo è Monacho S. Galli factus Augiæ Divitis Abbas librum edidit *De Rebus Ecclesiasticis*, ubi aperte capite octavo contra Iconomachos probat, cultum religiosum, honestum ac moderatum Sanctorum Imaginibus esse exhibendum, sicut disertè contra *Dallaum* evincit noster *Natalis Alexander* Dissertatione VI. in Hist. sæcul. VIII. Præter hunc *De Rebus Ecclesiasticis* librum, alia Opera edidit *Walafridus Strabo*, de quibus legendus est *Labbeus* in Dissertatione *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, & *Casimirus Oudin* in Supplemento Script. Eccles. Auctor etiam est *Walafridus Strabo* *Glossæ*

Ordinaria in Scripturam Sacram, quam ex aliorum Interpretum, ac præsertim *Rabani* præceptoris sui Commentariis studiosè collegit. Hinc malè *Trithemius*, & qui eum secuti sunt, *Vvalafridum Strabonem* Augiæ Abbatem distinxerunt à *Strabone* Monacho Fuldenfi, quem *Glossæ Ordinaria* Scriptorem existimant, cum tamen *Vvalafridus* Augiæ Abbas, & *Strabo* Fuldenfis Monachus idem omninò Scriptor sit. Qui error indè fortassis natus videtur, quòd *Vvalafridus* Augiæ Abbas in Monasterio Fuldenfi sub *Rabano Mauro* sacris litteris operam navaverit.

Haymo primùm Monachus Fuldenfis, Dein Episcopus Halberstadiensis Commentarios in multos Scripturæ Sacræ libros edidit, *Epitomen* quoque Historiæ Sacræ, & libros sex *De amore Cælestis Patriæ*; Tractatum de Corpore & Sanguine Domini ab eodem *Haymone* compositum *Lucas Dacherius* inseruit Tomo XII. Spicilegii.

Hatto, vel *Hayto* Monasterii Augiæ Majoris Abbas & tandem Episcopus Basileensis scripsit *Capitulare* complectens Canones xxv. quibus Presbyteris suæ Dioceseos præscribit modum piè & justè regendi plebem ipsis commissam. Extat istud *Hattonis*, seu *Haytonis* *Capitulare* apud *Dacherium* Tomo VI. Spicilegii.

Hispania nono Ecclesiæ sæculo tres protulit Scriptores, quorum duo, scilicet Sanctus *Eulogius* Cordubensis Presbyter & Martyr, & *Alvarus* Ecclesiam pietate & eruditione illustrarunt; tertius verò, seu *Claudius*, qui fuit postea Taurinensis Episcopus, Iconoclastarum Hæresim postliminiò revocavit. Sanctus *Eulogius*, quem studio, non professio-

fessione Monachum fuisse contrà nonnullos ostendit *Mabillonius*, cùm grassante in Hispania Saracenorum procellâ, magna Christianorum & præcipuè Monachorum strages edita fuisset, composuit *Documentum Martyriale* uno libro comprehensum cum Epistola ad *Vvillesindum* Episcopum Pampilonensem, in qua Serafiensium, & Legeriensium Monachorum mores egregiè commendat. Tandem ipse pro Christo Martyrium passus est anno DCCCLIX. Ejus Vitam descripsit *Alvarus* Cordubensis, quem alii Sancti *Eulogii* fratrem, alii ejus dumtaxat amicum intimum & gestorum conscium fuisse affirmant. Hanc Vitam Sancti *Eulogii* ab *Alvaro* descriptam refert *Bollandus* ad diem xi. mensis Martii, quâ Martyrii palmam adeptus ad Cœlestem patriam evolavit *S. Eulogius*.

Clandius Natione non Hibernus, ut malè visum est *Vsserio*, sed Hispanus, scripsit Commentarios in Genesim & in Exodum. Commentatus est etiam Evangelium Matthæi, cujus expositionem doctissimus *Mabillonius* Tomo 1. *Analect.* asserit se reperisse in Bibliotheca Cathedralis Ecclesiæ Laudunensis. Differit ibidem *Mabillonius* de aliis ejusdem *Clandii* Taurinensis Operibus, ex quibus sola Expositio in Epistolam ad Galatas typis vulgata est in Bibliotheca Patrum. Scripsit etiam idem *Clandius* Taurinensis Episcopus contrà cultum qui exhibetur Sanctis Imaginibus, extinctamque Iconomachorum Hæresim denuò excitavit. Quam ob rem *Jonas* Aurelianensis Episcopus, & *Dungalus* Cœnobii San-Dionysiani Monachus jussu *Ludovici Pii* Imperatoris, ut jam observavimus, eruditos libros contrà illum conscripserunt, & errorem ab eo re-

coctum penitus profligarunt. De Operibus *Claudii Taurinensis* Episcopi Hæretici legendi sunt, præter *Mabillonium* jam citatum, *Labbeus* in Dissertatione De Scriptoribus Ecclesiasticis, & *Casimirus Oudin* in Supplemento Script. Eccles.

Anglia nono Ecclesiæ sæculo tres Scriptores dedit *Alfredum*, *Asserum*, & *Joannem Scotum Erigenam*. *Alfredus* Angliæ Rex in maximis occupationum fluctibus non solum liberalium disciplinarum studia non intermisit, sed omnes conatus ad litteras in Anglia restituendas convertit. Plures libros è lingua Latina in Saxoniam vertit, inter quos reperitur *Historia Venerabilis Bedæ De Gente Anglorum*, quæ *Cantabrigiæ* non parvo *Historicæ Anglicæ* bono fuit sæculo proximè elapso edita. *Asser* in Aula *Alfredi* Angliæ Regis aliquandiù versatus, & ab eo Episcopatu *Schireburgensi* donatus scripsit *Historiam De Rebus gestis Alfredi Regis*, quæ una cum aliis Angliæ Historicis prodiit *Frankfurti* anno mdcii. *Annales* etiam *Britanniæ*, *Homilias*, aliaque plura Opera edidisse *Asserum* testatur *Joannes Balæus* in suis *Centuriis De Scriptoribus Britannicis*. Postremò, *Joannes Scotus Erigena* scripsit libros quinque *De Naturis* multis novellis opinionibus infartos, qui *Oxonii* non multos abhinc annos typis excusi sunt; composuit etiam librum *De Corpore & Sanguine Domini*, in quo *Berengarii*, & *Sacramentariorum* nostri temporis Hæresim præformavit, aliosque edidit libros, quos *Casimirus Oudin* in Supplemento *De Scriptoribus Ecclesiasticis* accuratè perceruset. Nonnulli post *Baronium*, confundunt hunc *Joannem Scotum Erigenam* cum *Joanne Æthelingiæ* in Anglia Abbate. Sed in hoc oppi-

oppidò falluntur . At enim *Joannes Æthelingæ* Abbas non erat genere Scotus , sed Germano-Saxo , sicut luculentè demonstrat *Mabillonius* parte II. sæculi IV. Benedictini in Venerabilis *Joannis* Abbat-
is Æthelingæ Historico Elogio ; è contrà verò *Joannes Scotus Erigena* è Scotia , seu ex Hibernia erat oriundus . Qua de causa *Hincmarus Remensis* Arch. cap. 31. lib. *De Prædestinatione* , & *Anastasius* Bibliothecarius in Epistola ad *Carolus Calvum De*
Areopagiticis , eorumque versione , eum appellant *Scottigenam* , idest , Scotum genere , & è Scotia seu Hibernia ortum . Præter quam quòd , *Joannes Æthelingæ* Abbas ab *Affero* Scriptore cœvo in li-
bro *De Rebus gestis Alfredi Angliæ Regis* appella-
tur *Presbyter* ac *Monachus* , & ipsi *Alfredo* Regi à
Sacris ; at *Joannes Scotus Erigena* à nemine aucto-
rum noni sæculi *Presbyter* aut *Monachus* dicitur .
Hæretici nostri temporis , ut *Joanni Scoto Erigenæ* ,
cujus patrociniò glorientur , utcumque gratifi-
cari possint , illum cœu Martyrem Fastis suis ad-
scripserunt , tanquam sui dogmatis defensorem .
Sed istud *Joannis Scoti Erigenæ* Martyrium planè
commentitium esse constat , non solum quia nec Ec-
clesia Romana cæterarum omnium mater , cujus
est vindicare Martyres & proclamare Sanctos , nec
ulla alia Ecclesia *Joannem Scotum Erigenam* Sancto-
rum Martyrum numero accensuit , sed etiam quia
Berengarii Hæretici discipuli , quorum maxime in-
tererat , *Joannem Scotum Erigenam* , cujus errorem
sectabantur , laudibus extollere , nunquam tamen
prætensum illius Martyrium iactarunt , ut optimè
observat *Parisus* Canonicus Regularis Ord. S. Au-
gustini Congregationis Gallicanæ in suo *De Joanne*

Scoto libello. Jure itaque optimo istud *Joannis Scoti Erigenæ* Martyrium inter aniles fabulas repone debet.

D. Percensuistine omnes Scriptores, qui nono sæculo in Ecclesia Latina floruerunt?

M. Duos noni sæculi Scriptores Latinos de industria prætermisi, scilicet *Isidorem Mercatorem*, qui à quibusdam appellatur *Peccator*; & *Auxilius*, eo quòd eorum patria ignoretur. *Isidorus Mercator* Epistolas Decretales sub Pontificum Romanorum nomine confarcinavit à *Clemente I.* Romano Pontifice usque ad *Deusdedit*, qui Pontificatum Romanum tenuit anno DCXV. Has tamen Romanorum Pontificum Decretales Epistolas ab *Isidoro Mercatore* compilatas fatentur omnes ad unum periti Critici genuinas non esse, sed spurias & adulterinas, nosque ex imis Antiquitatis, Chronologiæ, Criticesque Sacræ fundamentis idem breviter ostendimus in Colloquio secundo in *Historiam Trium Priorum Ecclesiæ sæculorum*.

Auxilius, qui sub finem sæculi noni claruit, duos scripsit libros *De Ordinationibus Formosi Papæ*, quos primus in lucem edidit doctissimus *Joannes Morinus* Congregationis Oratorii Presbyter ad calcem Operis sui *De Sacris Ordinationibus*. Alium ejusdem *Auxilii* librum, seu *Dialogum* super causa & negotio *Formosi Papæ* exhibet *Mabillonius* Tomo IV. *Analectorum*.

D. Cùm de Scriptoribus, qui nono sæculo in Ecclesia Latina floruerunt nihil ampliùs tibi dicendum suppetat, quidquid nobis superest temporis in percurrendis Scriptoribus, qui eodem sæculo in Ecclesia Græca celebriores fuerunt, impendere debemus.

M. Sex

M. Sex potissimum Scriptores in Ecclesia Græca nono sæculo celebres extiterunt, nimirum *Theodorus Studita*, *Nicephorus*, *Methodius*, *Photius*, *Theodorus Abucara*, & *Leo* cognomento *Sapiens* Imperator, *Basilii* filius. In primis, *Theodorus* sanctitate illustris, Abbas fuit Monasterii, quod *Studium* à *Studio* ejus conditore appellabatur, indeque ipse dictus est *Studita*. Sub Iconomachis Imperatoribus *Leone Armeno*, & *Michaële Balbo*, Ecclesiæ fidem de Sanctarum Imaginum cultu constanter propugnavit, & pro illius causa tormenta, carcerem & exilium infracto animo passus est. Quinque Epistolarum libros scripsit Sanctus *Theodorus Studita*, ex quibus aliquas in Tomum ix. Annal. Ecclesiasticorum inseruit Baronius. Edidit etiam *Theodorus Studita* librum inscriptum, *Parvam Catechesim*, sermones, quos Monachis suis pronunciarat, complectentem; & alterum librum inscriptum, *Magnam Catechesim*, in quo Cœnobii sui instituta exponit, aliaque quædam Opuscula, ex quibus paucissima lucem viderunt.

Nicephorus fuit Patriarcha Constantinopolitanus, tamque eximius Sanctarum Imaginum cultus contrà Iconomachos defensor, ut post mortem, non solum à Græcis, sed etiam à Latinis Sanctorum Fastis fuerit adscriptus. Varia Opera composuit, *Breviarium* scilicet *Historicum* de rebus gestis à *Mauricii* Imperatoris cæde ad *Constantini* Copronymi annum xxix. qui Christi fuit dccc. lxxix. Edidit insuper *Antirrheticos* tres adversus Iconomachos, quorum aliqua tantum fragmenta hætenus in lucem prodierunt, non levi damno Reipublicæ tam Christianæ, quàm litterariæ, ut ait no-

ster *Combesius* in Apparatu ad Bibliothecam Con-
cionatoriam pag. 51. Digessit quoque idem Nice-
phorus Chronographiam ab Adamo usque ad Mi-
chaëlis Balbi, & Theophili ejus filii tempora per-
ductam, cui à posteriori quodam Scriptore adiecti
sunt Patriarchæ, qui post Nicephorum ad Photium
usque Ecclesiam Constantinopolitanam governa-
runt. Hanc Nicephori Chronographiam græcè &
latinè typis Regiis vulgavit unâ cum *Georgii Syn-
celli* Chronico anno MDCLII. doctissimus noster *Ja-
cobus Goarus* recensitam ad varia exemplaria &
eruditis Notis illustratam.

Methodius Patriarcha Constantinopolitanus san-
ctitate celebris multa pro cultu Sanctarum Imagi-
num, quem acriter tuebatur, sub Imperatoribus
Iconomachis invictâ animi constantiâ passus est.
Auctor est Orationis *De Simeone & Anna*, quo die
Domino in Templo occurrerunt, ac de Sanctissima Dei-
para, necnon & Orationis in Ramos Palmarum, quæ
proinde à quibusdam malè attribuuntur alteri
Methodio Patarenfi Episcopo, Seniori vulgò nun-
cupato. Composuit etiam S. Methodius Patriar-
cha Constantinopolitanus *Encomium Sancti Dionysii
Areopagite & Martyris*, & *Encomium S. Agathæ
Virginis & Martyris*. De utroque Methodio legen-
di sunt *Leo Allatius* in Symphosio decem Virgi-
num, *Combesius* in Apparatu ad Bibliothecam
Concionatoriam, & *Oudin* in Supplemento Script.
Eccles. Aliud genuinum Sancti Methodii Patriar-
chæ Constantinopolitani Opus, quod inscribitur:
*Canon de iis, qui abnegarunt, secundum diversas perso-
nas & aetates, & ad Orthodoxam veramque fidem re-
vertuntur*, edidit noster *Jacobus Goarus* in Eucha-
logio Græcorum pag. 876. Pho-

Photius, qui, ut sæpiùs in præcedentibus Colloquiis diximus, dejecto S. Ignatio legitimo Patriarcha, Sedem Constantinopolitanam invasit, & schismatis Ecclesiam Græcam inter & Latinam nequissimus auctor fuit, doctrinâ claruit non vulgari, & exactissimi judicii Criticus fuit eo præsertim in Opere, quod *Bibliothecam* de libris à se lectis nominavit, in quo tam accuratè, tam perspicaci ingenio, tam doctè, tam liberè de omnibus Scriptoribus Christianis simul prophanisque auctoribus, *Theologis*, *Philosophis*, *Historicis*, *Poëtis*, *Grammaticis* & *Oratoribus* judicat, ut nemo hanc ejus *Bibliothecam* vel semel inspexerit, qui cum Historicum summum, Philosophum absolutissimum, Criticum acerrimum, Oratorem disertissimum, & Theologiam adamussim tenuisse statim non fateatur. Hanc Photii *Bibliothecam* cò pluris faciunt Viri eruditi, quòd in ea multorum librorum fragmenta, & excerpta leguntur, quæ alioquin periissent. Edidit etiam Photius *Nomocanonem* Titulis xiv. comprehensum, quod Canones Apostolorum, Conciliorumque veterum cum legibus Imperatorum Romanorum collatos & in unum digestos Volumen complectitur. VII. Conciliorum OEcumenicorum scripsit Epitomen. Item Tractatum *De Voluntatibus in Christo*: Dissertationes *De Divinitate & Incarnatione Christi*, ab Henrico Canisio Tomo v. Antiq. Lect. editas. Item *Commentarium in Epistolas S. Pauli*, & Epistolas ccxlviii. quas variis de argumentis scriptas è MS. Codice Bodlejano unà cum Auctario quinque aliarum ejusdem Photii de rebus in jure Orientalium dubiis publicavit *Richardus Montacutius*. è secta protestantium Pseudo-Episcopus

pus Norvicensis . Inter Epistolas Photii eminet ea præsertim , quæ ad *Michaëlem* Bulgarorum Regem de Officio Principis directæ est , in qua præclara ad rectam Principis institutionem continentur documenta . Sermonem Photii in Nativitatem B. Mariæ Virginis edidit noster *Combesius* Tomo 1. *Auctarii Bibliothecæ Patrum Græcorum* . Sed de Photii Operibus si plura scire desideres , consule *Casimirum Ondinum* in Supplemento Script. Eccles. & nostrum *Natalem Alexandrum* Articulo xxv. Capitis tertii de Scriptoribus Ecclesiasticis noni & decimi sæculi .

Theodorus Abucara Carix Archiepiscopus partibus Photii contrà S. Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum aliquandiu adhæsit , sed, proplatis Photii fraudibus , ab eo descivit , & in Concilio VIII. OEcumenico ad unitatem rediit, sui que delicti veniam impetravit . Tanta fuit eruditione præditus, ut Mahometanos , Judæos , & quosvis sui temporis Hæreticos confutarit . *Disputationes* in modum Dialogorum luculentissimas composuit , quæ ex *Turriani* & *Gretseri* Societatis Jesu Theologorum Versione extant in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunensis .

Denique , *Leo* Imperator, cognomento *Sapiens*, idest , *Philosophus* , Præceptorem habuit *Photium* , sub quo immensam bonarum literarum , Artium atque disciplinarum scientiam hausit , pluresque Orationes sacras composuit , quarum indicem ex Codice Vaticano exhibet *Baronius* in Annalibus Eccles. ad annum nongentesimum undecimum . Novem ejus Orationes edidit *Gretserus* Societatis Jesu Ingolstadii anno mdc. Noster verò *Combesius* Tom. 1. *Auctarii Bibliothecæ Patrum* decem *Leonis*
pu-

publicavit Orationes cum eruditis Notis. Eidem *Leoni* Imperatori alia tribuuntur Opera, & in primis, ut jam observavimus in Colloquio primo in Historiam hujus sæculi noni, *Opus Βασιλικόν*, idest Regiarum Constitutionum in lx. libros divisum, quod vii. Tomis comprehensum *Fabrotus* Jurisconsultus doctissimus ex MS. Codice Bibliothecæ Regiæ Græcæ & Latine vulgavit. Sed de Viris illustribus, qui nono sæculo in Ecclesia tam Græca, quam Latina pietate & doctrinâ floruerunt, hæc dicta sufficiant.

D. Nunc, si placet, paululum requiescamus, dum se maximus æstatis calor frangat, & nos ipsi, quoniam id temporis est, valetudini demus operam. Quamobrem, proximum nostrum Colloquium differamus usque ad exordium sequentis Autumni, quo Ethesiarum flatu nimii temperabuntur calores.

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, de Disciplina tam Ecclesiastica, quàm Monastica, necnon de Morali Christiana noni Ecclesiæ sæculi.

M. **A**ttigimus tandem aliquandò Autumnum, anni tempus percipiendis, demetendisque frugibus aptum, & ad resumenda, ob nimium calorem per integrum mensem interrupta nostra in Historiam Ecclesiasticam Colloquia, tēpestivum magis atque idoneum. Age ergò, eâ, quâ par est, diligentia in præsentī Colloquio discutiamus omnia,

nia, quæ spectant Doctrinam fidei, Disciplinam, tam Ecclesiasticam, quam Monasticam, necnon Doctrinam Moralem noni Ecclesiæ sæculi.

D. Incidi nuperrimè in librum cujusdam Hæretici Calvinistæ, quem non pudet asserere, Christianos noni Ecclesiæ sæculi credidisse, Corpus & Sanguinem Christi Domini reipsâ esse dumtaxat in Cœlo, non in Eucharistia, illamque esse meram, figuram Corporis & Sanguinis Christi. Fingit etiam, hanc fidem, quæ de Eucharistia nono Ecclesiæ sæculo apud fideles obtinebat, fuisse sub finem ejusdem sæculi immutatam à *Paschasio Radberto* Monacho Corbejensi, qui invexit novam de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento doctrinam, quæ ab exitu noni sæculi ad exordium usque undecimi omnium hominum mentes, faventibus præsertim decimi sæculi ignorantie tenebris, toto terrarum orbe ita pervasit, ut Christiani in sequentibus deinceps sæculis hac recenti Paschasii doctrinâ unâ cum lacte imbuti, illam cœu veram confidenter obtruserint, mordicusque retinuerint. Certè, dùm legi hoc tam malè consarcinatum istius Hæretici figmentum, omnique veritatis specie destitutum, quo mutationem circâ fidem Eucharistiæ post nonum sæculum in omnium Christianorum animis factam ineptè fabulatur, à risu temperare haud potui, certissimè sciens, doctrinam fidei esse prorsus invariabilem, nullique temporum vicissitudini obnoxiam, subindèque doctrinam, quam de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia nunc firmiter credit & constantèr profitetur Catholica Ecclesia, non à *Radberto Paschasio* Monacho, qui nono sæcu-

lo florebat, prodiisse, sed à Christo Domino profectam ad nos usque perpetuâ sibi que semper constanti Patrum traditione fuisse propagatam . Huic Catholicæ Fidei , ceû sacræ Anchoræ immobilitèr adhæreo, nec dubito, quin tam insulsum Hæreticorum commentum à Catholicis Scriptoribus fuerit jàm confutatum multis argumentis , quorum nonnulla , quæ erunt ad meum captum magis accommodata, à te nunc audire cupio .

M. Hoc figmentum, de innovatione fidei circa Eucharistiam nono Ecclesiæ sæculo à Paschasio Radberto factâ , in solo cerebro *Albertini* , *Claudii* , & *La-Roque* sectæ Calvinianæ Pseudo-Ministorum natum , adeò absurdum est , & ab omni veri specie alienum , ut stipitem esse oporteat eum , qui illud sibi , aut aliis persuadere posse arbitretur . Enim verò , præterquam quòd *Paschasius Radbertus* nihil omninò in fide & doctrina de Eucharistia nono Ecclesiæ sæculo immutavit , sed solùm avitam , fidem , & doctrinam Scripturæ Sacræ & SS. Patrum de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento clariori uberiusque stylo exposuit , ut jàm in præcedentibus Colloquiis sat superque ostendimus, certum est etiam, hanc innovationem in fide & doctrina de Eucharistia , quam ab exeunte nono sæculo ad initium usque undecimi sæculi factam comminiscuntur Hæretici, puram putamque fabulam esse , quam Catholici Viri doctissimi omni argumentorum genere exploserunt . Ecquis, amabo, tam bonus ut credat, Orbem totum , si (ut dicunt isti Calviniani Pseudo-Ministri) sæculo nono credidisset , Corpus & Sanguinem Christi non realitèr existere in Eucharistiæ Sacramento,

ad

ad eam postea doctrinam sensim sine sensu traduci potuisse, quæ alteri è diametro opposita Corpus & Sanguinem Christi esse realitèr in Eucharistia proficitur, omnesque noni & decimi Ecclesiæ sæculi Antistites, Presbyteros, Clericos & Monachos, Principes, & Laicos tam stupendam novitatem, tam novam & insolentem doctrinam tam imperviam rationi, tam sensibus adversam, quàm Religionis & fidei fundamenta convelli Calvinistæ plenis buccis inclamant, obviis, ut ajunt, ulnis, tam facile excepisse, pristinamque fidem absque ullo vel minimo scrupulo abjecisse, nemine reclamante, immò nec advertente, nullis expugnantibus Ecclesiæ Pastoribus, nec obsistētibus Principibus religiosissimis, & in utramvis aurem dormientibus Viris Sanctissimis, quibus ix. sæculū abundasse vidimus in superiori Colloquio, multosque in sæculo decimo floruisse ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi. Profectò, incredibile prorsus est, tot Episcopos, Abbates, Presbyteros, Clericos, Monachos & Principes in diversis Orbis partibus dispersos, doctrinā ac pietate conspicuos, fidei ac Christianæ doctrinæ tuendæ ac promovendę studiosos, ultrò passos fuisse ut prisca fides, quā nihil antiquius solent habere homines, impune adulteraretur, & , tanquām canes non valentes latrare, siluisse, obmutuisse, dissimulasse, nefandaque socordia permisisse ut nova introduceretur Hæresis. Præterea, legimus in Historia Ecclesiastica, quòd statim ac aliqua Hæresis pullulare ac disseminari cepit, gravissimi semper in Ecclesia tumultus exciti sunt, idque ne ab antiquis Hæresibus, quæ pacem Ecclesiæ haud parùm perturbarunt, exempla altius repe-
ta-

tamus, manifestò liquet in sectis Lutherana & Calviniana. Cogita enim, quæso, quos turbines, & quas tragædias Lutherana Hæresis in Germania, & Calviniana secta in Galliis concitarint, ubi primum sacrilegum caput extulerunt. Quot inter Theologos disputationes excanduerint, quot libri à variis partibus magno animorum æstu editi in vulgus sparsi fuerint, quot Ecclesiæ fulmina adversus enatas illas Hæreses intonuerint, quot Concilia ad illas gliscentes profligandas variis in locis congregata fuerint, quot postremò funesta & intestina bella obstinatæ illæ circa fidei dogmata dissensiones in Imperio, in Galliis, & in Rebuspublicis inflammaverint. Et post hæc, si superis placet, jam citati Pseudo-Ministri Calviniani persuadere poterunt Viris eruditis, immutationem in fide & avitâ doctrinâ Ecclesiæ circa Eucharistiam ab exeunte nono sæculo ad exordia usque undecimi factam fuisse absque tumultu, sine contentione, nullum ad illam novam doctrinam excindendam, antequàm latius serperet, coactum esse Concilium, omnesque in re tanti momenti dissentientes simul communicasse, habitasse, aut pacificè, nullis simultatibus, nullis odiis exacerbatos convixisse. Denique, nemo nescit, Christianam Religionem persecutionibus, prædicationibus, disputationibus, scriptis, miraculis, martyriis fundatam & confirmatam fuisse, hisque opus fuisse ad vincendam sensuum, rationis, & Philosophiæ oppugnationem, ad domandam Judæorum pervicaciam, ad tollendam renitentium Ethnicorum cæcitatem, ad evertenda superbiorum ingeniorum præjudicia. Et erit aliquis tam credulus, ut suum in animum inducat, immutationem in

in fide & in doctrina circa Eucharistiam fieri potuisse, pace Ecclesiæ, Regnorumque haud minimum turbatâ, eamque sine strepitu, sine altercationibus, absque scriptis & prodigiis, altumque circa res fidei indormientibus singulis Ecclesiæ Pastoribus, omnium animos occupasse? itane à fide Patrum discedere proclive est? itane dogmata summam Religionis spectantia, quibus semel sunt imbuti animi, tam facile abjiciuntur? nullus planè dubito, quin iudicio, sensuique communi nuncium ille omninò remiserit, qui tam putido commento præbuerit assensum. Apage ergò tam insulse procusam fabulam, quam Clarissimus *Antonius Arnaldus* Doctor Sorbonicus toto libro ix. Voluminis primì gallicè scripti de perpetua fide Ecclesiæ circa Eucharistiam adversus Pseudo-Ministram *Claudium* aperte falsi convincit, & de qua nos in Colloquiis in Historiam undecimi seculi agendo de *Berengarii* Hæresi plura, auxiliante Deo, dicemus.

D. Inviçtum sanè & palmare protulisti argumentum, quod Hæreticorum jugulum petit, & fabulam ab ipsis excogitatam de innovatione in fide & doctrina circa Eucharistiam à nono præcipitante sæculo ad primordia usque sæculi xi. introductâ solidè refellit. Perge ergò nunc, si placet, aliorum, quæ in Ecclesia Catholica credenda proponuntur, fidei dogmatum consensionem cum doctrina noni sæculi demonstrare, ut indè constet, quàm falsò Hæretici, qui postremis hisce temporibus Reformatorum nomen immeritò ambiunt, in suis tutandis erroribus antiquitate gloriantur.

M. Nono Ecclesiæ sæculo omnes ad unum Christiani Deum unum esse in natura, & trinum in
Per-

sonis juxta omnium sæculorum fidem constantèr profitebantur. Baptismi necessitatem ad delendum peccatum Originale ad omnes omninò Adami posteròs propagatum admittebant. Gratiam medicinalem Christi Servatoris nostri ad singulos pietatis actus prorsùs necessariam esse credebant, multique inter Latinos hujus sæculi insignes Scriptores, potissimùm in Galliis, strenuè pro tuenda doctrina Sancti Augustini de gratuita Prædestinatione, & de Gratia se ipsà efficaci decertarunt, doctissimosque libros ediderunt, sicut jam ostendimus. Processionem Spiritus Sancti à Patre, Filioque contrà Photium, & Græcos Schismaticos Latini acritèr propugnarunt. Cultum Sanctis Imaginibus esse exhibendum asseriebant tam Græci, quàm Latini, & quamvis Græcos inter & Latinos, quantum ad modum colendi Sanctorum Imagines, aliqua nono sæculo exarserit contentio, attamen quantum ad substantiam cultus, videlicèt quod aliquis cultus religiosus Sanctorum Imaginibus deferendus esset, concors erat omnium cum Græcorum, tum Latinorum sententia, sicut in præcedentibus Colloquiis contrà Hæreticos nostri temporis Iconomachos commonstravimus. Reliquias Sanctorum maximà veneratione prosequabantur Christiani noni Ecclesiæ sæculi, uti facillè colligitur ex eo, quo erant affecti, studio transferendi Corpora Sanctorum, eaque, ob incursionem Barbarorum sollicitè occultandi. Eginhardus in Historia, quam scripsit, de Translatione Sanctorum Martyrum Marcellini & Petri factà anno DCCCXXVIII. refert in libris tertio & quarto varia miracula patrata diversis in locis Germaniæ, quibus Reliquiæ illorum Sanctorum concessæ sunt,

& sub finem libri quarti adjecit idem *Eginhardus* Translationem Sanctorum *Proti & Hyacinthi* Martyrum, in qua itidem translatione complura edita sunt miracula. *Bollandus* ad diem III. Januarii Vitam Sanctæ *Genovefæ* Virginis, cujus Corpus Parisiis in Monasterio eidem Sanctæ dicato, quod hodiè est Canonorum Regularium Sancti Augustini, aservatur, ab antiquo Authore scriptam refert, cui subjunguntur miracula hujus Sanctæ ab Auctore, Anonymo descripta, ibidemque, relatis miraculis, quæ edidit Corpus Sanctæ *Genovefæ*, dùm ob Normannorum in Urbem Parisiensem irruptionem aliò translatum est anno DCCCXLV. narrantur postea alia miracula, quæ facta sunt, quandò, Parisiensibus curâ bellorum solutis, Corpus Sanctæ illius Virginis ad Urbem Parisiensem, exultantibus & occurrentibus populorum turbis, reductum est. Translatum est etiam anno octingentesimo sexagesimo quarto ob metum incursionis Normannorum in Galliis Corpus Sanctæ *Faustæ* Virginis & Martyris in Cellam, seu, ut hodiè loquimur, in Prioratum Arnensem, ubi immensa beneficia sanitatum, Domino in Sanctis suis operante, mirabiliter sunt usque in hodiernum diem, inquit Auctor Anonymus *Historiæ Translationis Reliquiarum Sanctæ Faustæ Virginis & Martyris ex Vasconia in Cellam Arnensem*, quæ historia exhibetur à Mabillonio part. II. sæculi IV. Benedictini. In Galliis eodem anno DCCCLXIV. ob metum Normannorum Gallias infestantium translatum est Corpus Sanctæ *Reginæ* Virginis & Martyris de *Alesia* Civitate apud *Flaviniacum Castrum*, seu Cœnobium, sicut legitur in Chronico Virdunensi Tomo I. Bibliothecæ Labbeanz relato. Hæc Sancta colitur in Mar-

Martyrologio Romano die VII. mensis Septembris . Denique, multas Sanctorum Reliquias in Galliis nono Ecclesiæ sæculo ob grassationes Normannorum , qui ferro flammâque in Monasteria, sacras Ædes, & Corpora Sanctorum atrociter sæviebant , fuisse aliò transportatas , atque magnâ curâ & Religione reconditas, testatur ad annum DCCCXLVI. Auctor Chronici *de Gestis Normannorum in Francia* , quod à *Duchefnio* Tomo II. publicatum est .

D. Video planè doctrinam , quam nunc profitetur Sancta Ecclesia Catholica , summam cum doctrina, quâ Christiani noni Ecclesiæ sæculi erant imbuti , consensionem habere , ac subindè diris devovendos esse nostri temporis Hæreticos , qui vetera Religionis dogmata, tot jam fixa & fundata sæculorum consensu, in privatis, in publicis congressibus, in tenebris & in luce , verbo & scripto subruere , suæque doctrinæ ex omni errorum colluvie conflata & omnibus Ecclesiæ fulminibus inusta virus spargere , ac longè latèque totis viribus diffundere adnituntur . Verùm, ne quid dissimulem, duas hic breviter subjiciam difficultates , quas circa duo Capita doctrinam noni Ecclesiæ sæculi spectantia mihi nuperrimè proposuit vir quidam eruditus , quibus diluendis cum impar sim , tua certè operâ indigeo ut me ab illis extricare possim . Prima difficultas est circa Confessionem Sacramentalem , seu Auriculari, quam nunc ad obtinendam remissionem peccatorum Sacerdoti necessariò fieri debere constans est omnium Catholicorum doctrina . At nono Ecclesiæ sæculo, ut dicebat vir ille eruditus, aliqui extiterunt Catholici , qui asseriebant, soli Deo Confessionem esse faciendam, idque confirmabat auctoritate Con-

cilii Cabilonensis secundi nono sæculo celebrati ,
 seu anno DCCCXIII. quod Canone xxxiii. hæc habet :
Quidam Deo solummodò confiteri debere peccata dicunt ,
quidam verò Sacerdotibus confitenda esse percensent ,
quod utrumque non sine magno fructu intra Sanctam sit
Ecclesiam . Præterea , ex Canone xxxii. ejusdem Con-
 cilio observabat vir ille eruditus , inter eos , qui nono
 sæculo docebant , Confessionem Peccatorum Sacer-
 doti esse faciendam , extitisse quosdam , qui nega-
 bant , omnia peccata Sacerdoti esse declaranda .
 Quæ doctrina , ut nemo non videt , diversa planè est
 ab ea , quæ nunc de Confessionis Sacramentalis inte-
 gritate obtinet in Ecclesia Romana . Altera diffi-
 cultas versatur circa formam Baptismi , quam in his
 verbis Evangelicis : *Ego te baptizo in nomine Pa-*
tris , & Filii , & Spiritus Sancti Ecclesia nunc docet
 esse sitam , ita ut si quis in Ecclesia Latina inter bap-
 tizandum aliâ formâ uteretur , Baptismus censeretur
 omninò invalidus . Porro , hæc præsentis Ecclesiæ
 doctrina , ut ajebat vir ille eruditus , nono sæculo nec-
 dùm erat recepta tanquàm ad fidem spectans , quan-
 doquidè *Nicolaus I.* Pontifex Maximus , juxtà ac
 doctissimus , in suis Responsis ad Consulta Bulgaro-
 rum asserit , baptizatos à quodam , de quo nescieba-
 tur , an Christianus , an Paganus esset ? *Non esse de-*
nudò baptizandos , si in nomine Sanctæ Trinitatis , vel
etiam in nomine Christi baptizati sunt . Unum quippè
 idemque est , ut Sanctus exponit *Ambrosius* . Hæc sunt
 ipsissima Summi illius Pontificis verba , quæ , ne è
 memoria exciderent , in istis Codicillis exscribere
 curavi . Tuum nunc est , utrique nodo dissolvendo
 aptissimum adhibere cuneum .

M. Utraque difficultas , quam tibi proposuit
 vir

vir ille eruditus circa duo Capita ad doctrinam nonni Ecclesiæ sæculi pertinentia, facili negotio dilui potest. Et primò, quòd spectat Confessionis sacramentalis usum, apertè colligitur ex laudato Concilio Cabilonensi secundo, eum fuisse nono sæculo in Ecclesia receptum. Canone siquidem trigésimo secundo Patres illius Concilii gravitèr perstringunt eos, qui, *dùm peccata sua Sacerdotibus confitentur, non plenè id faciunt*. Declarant insuper ibidem, confitenda esse singillatim peccata tum ea, quæ per corpus gesta sunt, tum ea, quibus in sola cogitatione delinquitur, & ideò sanciunt, instruendum esse Pœnitentem, *ut de octo principalibus vitiis, sine quibus in hac vita difficilè vivitur, confessionem faciat*. Quid, quæso, clarius, & ad stabiliendum Confessionis sacramentalis, seu Auricularis usum atque integritatem efficacius dici possit, certè non video. Sed, inquis, extiterunt aliqui nono Ecclesiæ sæculo, qui asseriebant, soli Deo peccatorum confessionem esse faciendam. Id non inficias eo, sed eos, qui ità sentiebant, errasse contendo, quorum tamen error Ecclesiæ non est adscribendus, quia longè plures Catholici Scriptores doctrinâ & pietate celeberrimi hunc errorem, qui paucorum fuit, datâ operâ nono sæculo impugnarunt. Quamobrem, sicut error vel Millenariorum, vel Rebaptizantium, quem olim non nulli in Ecclesia, his quæstionibus necdùm plenè eliquatis, & ante solemne Ecclesiæ iudicium propugnarunt, non tribuitur Ecclesiæ, quia major & nobilior Ecclesiæ pars utrumque errorem omni ævo improbavit, ita etiam error eorum, qui nono sæculo existimabant, sufficere ad remissionem Peccatorum Confessionem soli Deo factam, Ecclesiæ

attribui minimè debet, quia hic error paucos natus est patronos, à pluribus fuit confutatus, ac tandem in Conciliis Generalibus Lateranensi IV. & Tridentino confixus est decretorio Ecclesiæ judicio. Cæterum, quamvis fatear, errasse eos, qui nono Ecclesiæ sæculo usque ad Concilium Generale Lateranense IV. sub Innocentio III. anno MCCXV. celebratum, Confessionem Sacerdoti factam non esse necessariam ad obtinendam remissionem peccatorum senserunt, quos inter etiam post sæculum novum numerantur *Petrus Lombardus* Magister Sententiarum, & *Gratianus*, illos tamen hæreticos fuisse pronuntiare non ausim, quia id temporis licet eorum sententia falsa & erronea esset, nondum tamen solemni Ecclesiæ judicio erat condemnata. Sic censet S. Thomas, qui Textum Magistri Sententiarum exponens lib. IV. Distinct. XVII. hæc habet: *in talibus antequam determinetur per Ecclesiam, quod ex iis sequatur aliquid contrarium fidei, non judicatur hæresis esse: & sic Magister, & Gratianus hoc pro opinione ponunt, sed nunc post determinationem Ecclesiæ sub Innocentio III. factam, hæresis reputanda est.*

Ad alteram quod spectat difficultatem, quæ tibi circa formam Baptismi proposita est, respondet Bellarminus lib. IV. de Romano Pontifice cap. XII. Nicolaum I. Summum Pontificem non definiendo quæstionem de fide illud dixisse, sed solum ut Doctorem particularem exposuisse obiter opinionem suam. Nam quod ille intendebat docere in illo Canone, non erat de forma baptismi, sed tantum de Ministro, de quo interrogatus fuerat. Itaque postquam responderat & definierrat, Baptismum esse ratum, etiamsi à Judeo vel Pagano detur, quæ erat præcipua quæstio, addidit obiter:

Bapti-

Baptismum esse ratum, sive in nomine trium Personarum, sive in nomine solius Christi detur. Quæ sententia falsa quidem est, meo judicio, non tamen hæretica.

Verùm, ut cordatè fatear, nunquàm ipse adduci potero ut credam, Nicolaum I. doctissimum Pontificem circà formam Baptismi tam clarè in sacris litteris, & in perpetua SS. Patrum traditione expressam potuisse, etiam ut Doctorem particularem, errare. Existimo itaque ipse, Nicolaum I. qui opinioni S. Ambrosii se inhærere disertè profitetur, tantummodò voluisse Baptismum collatum in nomine Christi non excludere alias Sanctissimæ Triadis Personas, adeòque intelligendum esse datum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quia, ut inquit S. Ambrosius lib. 1. *De Spiritu Sancto* cap. 3. *Sicut qui benedicitur in Christo, benedicitur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quia nomen unum est, potestas una: ita etiam ubi aliqua operatio Divina aut Patris, aut Filii, aut Spiritus Sancti designatur, non solum ad Spiritum Sanctum, sed etiam ad Patrem refertur & Filium, nec solum ad Patrem, sed etiam ad Filium refertur, & Spiritum Sanctum.* Non possè autem in Collatione Baptismi aliquam Sanctissimæ Trinitatis Personam excludi, apertè declarat idem S. Doctor in libro *De iis, qui Mysteriis initiantur* cap. 4. ubi hæc habet: *Credit Cathecumenus in Crucem Domini Jesu, quia & ipsa signatur; sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, remissionem non potest accipere Peccatorum, nec spiritalis gratiæ munus haurire.* Addo etiam, S. Ambrosium, in cujus sententiam abiit Nicolaus I. Pontifex Maximus, ita Baptismum in nomine Jesu Christi Collatum interpretari, ut iis verbis Bapti-

smum significari doceat, non qui à Joanne Baptista, sed qui à Christo Domino institutus est sub hac præscripta forma: *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Ita S. Ambrosium explicat Concilii Tridentini Catechismus his verbis: *Quamquam dubium fortasse videri potest, an hujusmodi forma (scilicet in solo nomine Christi) Apostoli aliquem baptizaverint? Si Ambrosii, Basilii gravissimorum Patrum auctoritatem sequi volumus, qui ita Baptismum in nomine Christi interpretati sunt, ut dixerint, iis verbis significari Baptismum, non qui à Joanne, sed qui à Christo traditus est, tametsi à communi, & usitata forma, quæ trium Personarum nomina continet, Apostoli non discederent*. Itaque, quemadmodum S. Ambrosius ab errore de Baptismo in solo Christi nomine collato vindicatur, ità eundem errorem amoliri debemus à Nicolao I. sanctissimo, & eruditissimo Pontifice, qui dumtaxat à nobis jam explicatam S. Ambrosii sententiam suo calculo approbare videtur. Sed de Doctrina Christianorum noni Ecclesiæ sæculi satis hactenus dictum sit.

D. Tuis perdoctis Responsis, dubia, quæ circa quædam Capita doctrinam noni sæculi spectantia, mihi ingesserat vir ille eruditus, tam luculentè enucleasti, ut nemo me in præsentia impunè lacerare possit, plenèque intelligam, doctrinam, quam altis defixam radicibus nunc tenet S. Mater Ecclesia, omninò consentire cum doctrina noni sæculi, nihilque in his, quæ credenda proponit, fidei dogmatibus immutatum aut innovatum fuisse. Exedit modò, ut Disciplina tam Ecclesiasticæ, quam Monasticæ, quæ nono sæculo vixit, compendiosam tradas notitiam, hoc est, ea summatim perstrin-

stringas, quæ ad Sacramentorum administrationem, ad Primates, Metropolitanos, Episcopos & Clericos, necnon Monachos & Sanctimonialia spectant, quorum omnium explicatione speciem & formam Disciplinæ noni Ecclesiæ sæculi haud levitè adumbrabis.

M. In administratione Sacramentorum eadem nono Ecclesiæ sæculo vigit Disciplina, quæ in præcedentibus Ecclesiæ sæculis frequentari solebat. Baptismus in trina immersione conferebatur, duoque Baptismi solemnis tempora, Pascha videlicet & Pentecostes, observabantur. Sub utraque specie sacra Communio Laicis concedebatur, quam disciplinam postea ob varia emergentia pericula prudenter antiquavit Ecclesia. Hostiæ consecratæ in Columbis suspensis in Ecclesiis asservabantur, quæ ad ægrotos deferabantur, ut, juxta antiquum Ecclesiæ morem, sacro Viatico ante mortem reficerentur. Mos erat, ut infirmitate depressi, idest, graviter ægrotantes, primum Confessione sacramentali peccata expiarent, dein, Sacramento Extremæ Unctionis munirentur, antequam desperata valetudo esset; demum, ubi imminere prævidebatur obitus, fieret animæ commendatio, & sacra Communio, seu Viaticum, Christiano propediem morituro porrigeretur. Quod autem postea sacra Communio in infirmis præmissa sit Extremæ Unctioni, jamque à pluribus sæculis mos ille in Ecclesia Latina invaluerit, ut Viatico Corporis & Sanguinis Christi reficiantur infirmi, & postea sacro Extremæ-Unctionis oleo inungantur ubi imminet obitus, mera disciplinæ mutatio fuit, ex qua contra Extremæ Unctionis Sacramentum nihil omni-

omninò extundere possunt Hæretici nostri temporis.

Primates, post Romanum Pontificem, qui est Vicarius Christi, Caput, & rector universæ, quâ latè patet, Ecclesiæ, Principem locum in Occidente nono sæculo Summi Pontifices instituerunt, quorum primus fuit *Drogo* filius Caroli Magni Imp. & Episcopus Metensis, qui anno DCCCXLIV. à Sergio II. Romano Pontifice Primatum in Gallias & Germaniam obtinuit. Hæc nova *Drogonis* dignitas cùm in Concilio Vernensi II. eodem anno celebrato proposita fuisset, responderunt Patres Canone XI. *De Prælatione Reverendissimi Drogonis definire aliud non audemus, nisi expectandum, quàm maximus cogi potest, Gallie, Germaniæque Conventum, & in eo Metropolitanorum, reliquorumque Antistitum requiringdum esse consensum, cui resistere nec volumus, nec valemus, nobis tamen, si quid committi potest, & non alia, quàm quæ præstenditur, latet causa, illi potissimum convenire videtur, qui & communione Sacerdotii nobis, & Excellentie vestræ (Carolus Calvus Regem alloquuntur) propinquitatis privilegio sociatur. Hic Primatus personale Privilegium fuit Drogoni concessum à Sergio II. quod tamen suum effectum sortiri non potuit, intercedentibus Galliarum & Germaniarum Episcopis, & ipsomet *Drogone* modestè cedente, ut testatur *Hincmarus* Episcopus Remensis in Epistola XLIV. cap. 30. ubi hæc habet: Quod affectu ambiit, seu *Drogonus*, effectum non habuit, & quod efficaciæ usu, non consentientibus, quibus intererat, obtinere non potuit, patientissimè, ut eum decuit, toleravit, ne scandalum fratribus Consacerdotibus*

tibus generans , schisma in Sanctam Ecclesiam introduceret . Quem tantæ generositatis ac dignitatis virum , quisque nostrum imitari debuerat , ne indebitè appetere quod non habebat , qui sine contentione exequi non pertulit , quod adeptus fuerat .

Drogone felicior fuit *Ansegisus* Senonensis Archiepiscopus , qui post mortem *Lotharii* Imp. missus à *Carolo Calvo* Romam , induxit Joannem VIII. Romanum Pontificem , & Italiæ Primores , ut Imperium *Carolo Calvo* deferrent . Quò factum est , ut *Carolus Calvus* ejus ministerio Imperium adeptus , eique gratias rependere volens , ab eodem Summo Pontifice litteras obtinuerit , quibus Primatus in Galliam , & Germaniam cis Rhenum *Ansegiso* Archiepiscopo Senonensi , ejusque successoribus confertur . Has Joannis VIII. Pontificis Maximi litteras , quæ in Concilio Pontigonensi anno dccclxi. recitatæ fuerunt , exhibet *Sirmondus* tomo III. Concil. Galliæ . Archiepiscopi Senonenses gaudent adhuc in Galliis Primatis titulo . Sed hic titulus est magni duntaxat nominis umbra , & inane quoddam , dirutæ antiquæ dignitatis monumentum . De hoc Senonensi Primatu legendi sunt noster *Natalis Alexander* cap. v. art. 1. §. III. in Hist. ix. & x. Ecclesiæ sæculi , & *Gerardus Du Bois* in Historia Ecclesiæ Parisiensis , lib. 8. cap. 1.

A Primatibus progrediamur ad Metropolitanos , quorum privilegia à Sedis Apostolicæ auctoritate derivari , & ab eadem confirmari docet *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus in Opusculo lv. Capitulū adversus Nepotem suum *Hincmarum* Laudunensem Episcopum cap. xxxv. & in Epistola xxxvi. ad eundem . Quamobrem , nono Ecclesiæ sæculo novarum

Metro-

Metropolitanarum Sedium erectiones fiebant auctoritate Romanorum Pontificum, ut testatur Auctor Vitæ S. Remberti Bremensis Episcopi apud Surium die iv. Februarii cap. ix. Metropolitanorum auctoritas in hoc sita erat, quod ad ipsos de jure spectaret Episcoporum sibi subditorum supplere negligentiam in Collatione Beneficiorum, eorum vitam & famam observare, illos confirmare, examinare & consecrare, ipsos, non expectatâ Synodi Provincialis, vel Nationalis sententiâ, corrigere, si quid contrâ Canones & Apostolicæ Sedis Decreta committerent; causas illorum judicare in Synodo, vel per Episcopos Judices; Concilia Provincialia convocare & his præesse; suas Provincias visitare, & prauas in eis inolitas consuetudines, opportunis adhibitis remediis, extirpare. Defuncto Episcopo, Metropolitanus *Visitatorem* Ecclesiæ viduatę Pastore præficiebat, Electionem alterius Episcopi juxta Canones fieri jubebat, & si in partes distraherentur eligentium vota, eum eligebat & consecrabat Episcopum, qui majoribus ad ordinationem suscipiendam studiis juvabatur & meritis, eumque, an dignè Episcopali oneri ferendo par esset, sedulò examinabat. Metropolitanis ita subditi erant Episcopi suffraganei, ut ad Synodum, vel ordinationem celebrandam ab ipsis vocati adire deberent, nec ex sua Provincia exire, Officium in Aula Principis, aut Beneficium quodvis citrà Metropolitanorum licentiam obtinere possent. Tenebantur etiam Episcopi suffraganei in causis dubiis & obscuris Metropolitanum consulere, in Diocæsisibus tamen Comprovincialium Episcoporum nihil Metropolitanus agere poterat, nisi ex præscripto Canonum; undè Nicolaus

laus I. Pontifex Maximus in Epistola ad Rodolphum Bituricensem Episcopum admonet ipsum, quod *Primates, vel Patriarchæ nihil privilegii habeant præ cæteris Episcopis, nisi quantum sacri Canones concedunt, & prisca consuetudo illis contulit; ita ut secundum Nicenas regulas sua privilegia servantur Ecclesiis.* Metropolitanæ dignitatis insigne erat *Pallium*, quod ad Regum commendationem Summi Pontifices ad Metropolitanos, & nonnunquam ad simplices Episcopos in præmium meritorum mittere solebant. Falsò itaque asserit *Petrus de Marca*, Romanos Pontifices summam in mittendis *Palliis* ad Episcopos Gallicanos adhibuisse curam, ut jus Metropolitanum, quod ad illos juxtà vigorem Canonum pertinebat, oriri videretur. à Vicariatu Sedis Apostolicæ, & ut eis novum jugum, novamque servitutem imponerent, necessitatem nimirum promittendi obedientiam Sedi Apostolicæ. Sic enim loquitur prædictus Auctor libro VI. de Concordia Sacerdotii & Imperii capite sexto: *Optabant sancti olim Summi Pontifices, ut omnes Metropolitanæ, qui ad eorum Patriarchatum pertinebant, aliquod confirmationis genus à Sede Apostolica acciperent. Verum, quia ubique receptum erat, consecrationes fieri posse extra Italiam absque eorum consensu, vim ei legi palam adferre noluerunt; sed Metropolitanos rei cujusdam novæ miraculo velut obstupescerunt, quæ in initio magnifica, paulatim tamen antiquam eorum libertatem per cuniculos fregit, & Synodorum Provincialium auctoritatem pessumdedit. De Pallii usu loquor. Id, inquam, à Petro de Marca falsò asseri ex eo maxime liquet, quod tantum abest, ut Summi Pontifices curam in mittendis ad Gallicanos Præsules Palliis adhi-*

adhibuerint, ut potiùs ferventibus Regum precibus & ardentibus Episcoporum votis inducerentur ad usum Pallii Episcopis concedendum. Quod si Romani Pontifices per usum Pallii novam servitutem Episcopis imponere intendissent, omni procul dubiò nec Reges in gratiam Metropolitanorum suorum unquam istud Pallium à Romanis Pontificibus postulassent, nec Metropolitani novam & insolitam hanc servitutem sibi imponi passi fuissent, nedùm ambiissent. Promittebant quidem Metropolitani & Episcopi, qui Pallium obtinebant, obedientiam Romano Pontifici, utpotè Christi Vicario, sed nemo dixerit, hanc omni ævo præstitam obedientiam appellari debere servitutem, cum potius necessarium sit officium, quo Metropolitani & Episcopi sese juxtà sacros Canones exolvere debent, obediendo Romano Pontifici, ad quem ratione sui Primatus, quem habet ex jure divino, spectat Canonum per universum Orbem executioni mandare, eos, dum exigit Ecclesiæ necessitas, vel utilitas, moderari, ab iis dispensare, eorumque infractores ac perduelles coercere, punire & in ordinem redigere. Jure merito explodi itaque debet hæc nova *Petri de Marca* Archipræsulis Parisiensis opinio, quæ veritati contraria est, & Romanis Pontificibus injuriosa.

Circà Episcopos hæc Disciplina nono Ecclesiæ sæculo observari solebat. In primis, Episcoporum Electiones in Germania, Gallia, & Anglia juxtà sacros Canones liberæ erant, & à Metropolitanis, prævio examine, confirmabantur, sicut sancitum est Canone septimo Concilii Valentini III. in Galliis celebrati anno DCCCLV. Aliquandò tamen Episcoporum,
aut

aut Archiepiscoporum Electiones confirmabantur, vel rescindebantur à Romanis Pontificibus, idque in his casibus contingebat. Primò, cùm Metropolitani jure suo abutebantur, confirmando scilicèt contra Canones. Secundò, cùm dispensatione opus erat, sic *Vulfandi* Bituricensis Archiepiscopi electionem *Nicolaus I.* ut confirmaret, à Rege *Carolo Calvo* rogatus est. Tertiò, cùm Metropolitanus officio suo non fungebatur; sic *Joannes VIII.* Pontifex *Maximus* *Optandum* confirmavit, consecravique Episcopum *Genevensem*, quia *Otramus* *Vienensis* Metropolitanus *Bosoni* Regi *Arelatensi* adductus ejus confirmationem & ordinationem studio partium abreptus datâ operâ procrastinabat. Episcopi in suis Ordinationibus observantiam Canonum & obedientiam Metropolitano suo pollicebantur, Metropolitani verò eam Summo Pontifici exhibendam profitebantur. Episcopatu cedere, nisi gravissimas ob causas, Episcopis non licebat. Amor tamen solitariæ Vitæ nonnullos noni sæculi Episcopos ad suas relinquendas Ecclesias pellexit, ut constat exemplo *Leidradi* *Lugdunensis* Archiepiscopi, qui anno *DCCCXV.* Sueffione in Monasterio *S. Medardi* Vitam Monasticam profiteri cœpit, & in ejus locum *Agobardus* ejusdem Ecclesiæ Chorepiscopus successus est, teste *Adone* in Chronico. Resignationem Episcopatum in favorem aut assumptionem Coadiutoris, nisi evidenti necessitate aut utilitate Ecclesiæ, non permittebat Ecclesiastica noni sæculi disciplina, sicut nec translationem Episcoporum ab una Sede ad aliam. Quam in rem, præter multa alia exempla, quæ afferri possent, in promptu est exemplum *Formosi* Papæ, cui ejus hostes vitio verterunt,

terunt , quòd à Portuensi Ecclesia ad Romanam Sedem migrasset , eidemque emortuo , ut jam observavimus , exprobravit Stephanus VII. Papa his verbis : *Cùm Portuensis esses Episcopus , cur ambitionis spiritu Romanam universalem Sedem usurpasti ?* Pluralitatem Beneficiorum in Episcopis vetabat nonni sæculi disciplina , negari tamen non potest , aliquot fuisse nonni sæculi Episcopos , qui plures Abbatias possederunt , qua in re , cùm se contra sacros Canones gesserint , laudari minimè debent , nisi fortè illas Abbatias acceperint , ut eas à sæcularium hominum invasionibus , quæ id ætatis satis frequentes erant , vindicarent , ac tuerentur . Episcopis in propriis suis Ecclesiis residendi necessitas nono sæculo imposita erat , à qua tres duntaxat rationes eos legitimè dispensare poterant . Prima erat , profectio Romam devotionis ergò , aut Summi Pontificis jussione . Altera ratio erat obsequium Principis non spontè quæsitum , sed impositum . Tertia ratio Episcopos à Residentia legitimè dispensans erat legatio à Romanis Pontificibus , aut à Regibus demandata . Maxima erat sæculo nono Episcoporum jurisdictio . Nam præterquamquòd Carolus Magnus Imperator sub gravissimis pœnis edixit , ut in causis Canonicis , videlicèt in vitiorum emendatione , Pœnitentiæ inflictione , promotione divini cultus , & executione Disciplinæ Ecclesiasticæ omnes Episcopis obtemperarent , causæ etiam civiles & criminales Clericorum erant examini ac judicio Episcoporum reservatæ . Jus Nominationis ad Beneficia , præcipuè ad Regimen Parrochiarum , etsi nono sæculo esset penès Patronos , seu Ecclesiasticos , seu Laicos , Collatio tamen erat

erat in potestate Episcopi, ita ut si indignum Patronus præsentaret, vel intra certum tempus Ecclesiæ vacanti non provideret, jus devolutum esset ad Episcopum, qui digniorem instituere debebat. Prima Episcopaliū causarum cognitio ad Provinciales, seu Nationales Synodos pertinebat, suprema tamen non erat Provincialium, seu Nationalium Synodorum auctoritas, sed ab earum iudicio ad Romanum Pontificem Episcopi poterant appellare, ut constat exemplis Episcoporum Gallicanorum *Ebbonis Remensis, Hincmari Laudunensis, & Rothadi Sueffionensis*, quos à Synodis Provincialibus depositos ad Sedem Apostolicam appellasse, jam à nobis in præcedentibus Colloquiis observatum est. De jurisdictione in Bulgarorum Dioccesim, quæ præcipuas quinque complectebatur Provincias, Daciam scilicet Mediterraneam, Daciam Ripensem, Prævallem, Dardaniam, ac Mysiam superiorem, gravis novo sæculo exitit contentio Pontifices Romanos inter & Patriarchas Constantinopolitanos. *S. Ignatius* Patriarcha Constantinopolitanus hanc Bulgarorum Dioccesim jure Patriarchico regendam suscepit, Romanisque Presbyteris ejectis, Græcos illuc Presbyteros misit, gentique *Theophylactum* consecravit Episcopum, quamvis, ne id faceret, admonitus fuisset ab *Hadriano II.* Summo Pontifice per Epistolam sibi à Legatis Apostolicis oblatam. Quâ de re idem Pontifex graviter expostulavit cum *Basilio* Imperatore in Epistola ad ipsum datâ. *Joannes VIII.* Qui *Hadriano II.* Successit, restitutionem Dioceseos Bulgarorum Ecclesiæ Romanæ vehementer urgit, &, defuncto Sancto Ignatio, Photium, Sedi Constantinopolitanæ restituit, eâ lege, ut à

Bulgaricæ Diœceseos administratione abstineret, eamque Romanæ Sedi restitueret. Votis tandem potitus est Joannes VIII. & Romanæ Sedi Bulgarorum Diœcesim vindicavit. Sed brevis fuit Pontificis lætitia. *Photius* quippè, annuente Imperatore *Basilio*, Bulgaricam Diœcesim denuò invasit, quæ Constantinopolitanæ Sedi addicta mansit usque ad Pontificatum Innocentii III. qui, ut testatur *Franciscus Bosquettus* Ecclesiæ Gallicanæ Præsul in illius Summi Pontificis Vita, hanc Bulgarorum Diœcesim Sedis Apostolicæ dominio & jurisdictioni iterum subjecit. Sed de exordio, progressu, atque exitu illius contentionis occasione Bulgarorum Diœcesis enatæ nono sæculo Pontifices Romanos inter & Patriarchas Constantinopolitanos, leges *Anastasium Bibliothecarium* in Vita Hadriani Secundi, ubi omnia, quæ ad illam spectant, accuratè descripsit.

Ergà Clericos hæc nono Ecclesiæ sæculo vige-
bat Disciplina. In primis, juniores Clerici, antequam ad sacros Ordines promoverentur, instituebantur in Seminariis, quæ vel in Episcoporum Ædibus, vel in Monasteriis erant ad id destinata. Inter Canonicos alii erant, qui in Ecclesiis Cathedralibus cum Episcopis, & sub immediatâ eorum curâ; & alii, qui in Monasteriis sub Abbatum regimine communem vitam ducebant. Hos tamen Canonicos voto paupertatis non fuisse obstrictos, ac subindè diversos fuisse ab iis, quos nunc *Canonicos Regulares* appellare solemus, facile colligitur ex Concilio Aquisgranensi sub *Ludovico Pio* Imperatore Canone cxv. in quo statuitur, *Monachos, quia nihil sibi proprium reliquerunt, copiosioribus Ecclesiæ sumptibus, quam*
Cano-

Canonicos , qui suis & Ecclesia licite utuntur rebus , indigere . Idemque sancitur Canone cxxii. Regulæ Canonicorum in Concilio Aquisgranensi habito anno dcccxvi. jubente *Ludovico Pio* Imperatore, conditæ omnes Clerici subditi erant , & Episcopis , à quibus ordinati , certisque Ecclesiis ita erant additi , ut in illis semper residere deberent , nisi ad Scholas celebriores discendi gratiâ mitterentur . Hinc non poterant Episcopi Clericos à suis Beneficiis pro suo nutu amovere , sed illos dumtaxat propter crimina è Beneficio & gradu canonicè deiciebant . Personæ Clericorum ab omni servitute publica erant immunes , in Galliis tamen nono sæculo lugenda Servitus Episcopis & nonnullis Abbatibus imposita est , quâ non solum militiam Regibus Christianissimis suppeditare , sed & milites suos ad bellum ducere tenebantur , nisi infirmitate essent præditi , aut Regis dispensatione ab expeditione absoluti . In hanc pravam consuetudinem jure merito invehitur *Nicolaus I.* Pontifex Maximus in Epistola xxvii. ad *Ludovicum Germaniæ , & Carolum Calvum* Galliarum Reges . De hac etiam gravi & importunâ consuetudine in damnum Ecclesiæ Gallicæ illatâ legendus est *Hincmarus Remensis Archiepiscopus* in Epistola xxvi. ad *Nicolaum I.* item in Epistola xli. ad *Hadrianum I.* & in Opusculo xlv. cui titulus est : *Quæ exequi debet Episcopus .* Clerici bonorum Ecclesiasticorum non Domini , sed tantum Oeconomi , & dispensatores , juxta sacros Conciliorum Canones , habebantur ; & ideò possessiones ex redditibus Ecclesiæ acquisitas , aut residuas pecunias non poterant ad hæredes transmittere : Canonici verò , qui Beneficia Ecclesiastica habebant ad

viſtum & veſtitum ſufficientia; nulla ſtipendia à communi Congregationis ærario percipiebant. Eccleſiæ cujuſvis bona quatuor in partes diſtribuebantur ſecundùm diſciplinam antiquis Canonibus conſonam, quarum unâ Clericis, altera pauperibꝯ, tertia reſtaurationi templorum, quarta Epifcopo cedebat.

Chorepifcopi nono Eccleſiæ ſæculo in Concilio Ratiſponenſi anno DCCCIII. & in Concilio Metenſi anno DCCCLXXXVIII. extinſi ſunt, eò quòd ambitione elati, jura Epifcoporum ſibi perperam arrogarent. De *Chorepifcopis* ſic Patres Concilii Metenſis Canone II. loquuntur: *Ut Baſilicæ à Chorepifcopis conſecratæ ab Epifcopis conſecrentur, roboratum eſt, quia juxta Decreta Damafi Papæ, Innocentii, & Leonis, vacuum eſt atque inane quidquid in Summi Sacerdotis Epifcopi egerunt miniſterio, & quod ipſi iidem ſint, qui & Presbyteri, ſufficienter invenitur.* Ad cujuſ ſecundi Canonis Concilii Metenſis intelligentiam, breviter obſervare debes, olim *Chorepifcoporum* duo fuiſſe genera, quorum alii verè erant Epifcopi, alii verò Presbyteri ampliori tamen juriſdictione donati. Primi generis extiterunt *Adalmarus*, & *Agobardus* ambo eodem tempore *Chorepifcopi*, ille ſcilicèt *Amalarii* Archiepiſcopi Trevirenſis, hic *Leidradi* Archiepiſcopi Lugdunenſis. Duo illi *Chorepifcopi* erant veri Epifcopi, utpotè ſecundùm Canones ordinati à tribus Epifcopis. *Chorepifcopi* verò ſecundi generis non erant Epifcopi, quia ab uno dumtaxat Epifcopo erant ordinati. Undè, quamvis *Epifcopi Villani* dicti interdum reperiuntur, non erant tamen Epifcopi, ſed Epifcoporum dumtaxat Vicarii Presbyteratus honore infi-

insigniti. De his secundi generis Chorepiscopis, qui Presbyteris aliquâ tantum jurisdictione præminebant, loquuntur Patres Concilii Metensis, dum dicunt, illos fuisse tantummodò Presbyteros, de quibus aut in Officio continendis, aut penitus abolendis diutissimè laborarunt Episcopi, eò quòd isti Chorepiscopi res haud paucas, quæ solis compete-
bant Episcopis, ausu temerario agendas susceperent, eorumque jura ac Privilegia præposterè usurparent. Susceptum consilium adoptatum tandem exitum perduxerunt Episcopi; nam sub finem noni sæculi & initium decimi, nulli amplius in Ecclesia tam primi, quàm secundi generis Chorepiscopi extiterunt, sed Chorepiscopis primi generis, qui erant veri Episcopi, successerunt Episcopi illi, qui *pro partibus Infidelium* ordinantur, & Germanicorum Episcoporum vicibus ætate nostra funguntur; cum hoc tamen discrimine, quòd antiqui primi generis Chorepiscopi, qui erant veri Episcopi, dicebantur ipsarummet Ecclesiarum, quibus seryiebant, Chorepiscopi, sicut diximus de *Adalmaro & Agobardo*; at verò Episcopi, qui in Germania pro partibus Infidelium ordinantur, & Germanicorum Episcoporum munia obeunt, titulum gerunt Ecclesiarum, quæ in partibus Infidelium constitutæ sunt. Secundi generis Chorepiscopis, qui non erant veri Episcopi, sed tantum Presbyteri, majori tamen præditi jurisdictione, successerunt in Occidente Archipresbyteri, sive Archidiaconi, & Decani rurales, qui modo eadem in Ecclesia exercent officia, quæ olim à secundi generis Chorepiscopis obiri solebant. Sed si de antiquis tam primi, quàm secundi generis Chorepiscopis, quorum dignitas nono Ec-

clesiæ sæculo abrogata fuit, plura scire aveas, leges *Joannem Morinum* Congregationis Oratorii eruditum Presbyterum Exercitatione iv. partis tertiæ de *sacris Ecclesiæ Ordinationibus*, & doctissimum *Carolus Cointium* ejusdem Congregationis ad annum dcccxiii. num. cccxlv. ubi hoc de argumento præclare ac copiose edisserunt.

D. Præcipua noni sæculi Disciplina Ecclesiasticæ Capita exposuisti, quibus subnectas velim Synopsim Monasticæ Disciplinae, quæ eodem sæculo in Monasteriis erat in usu.

M. Floruit quàm maximè nono Ecclesiæ sæculo Monastica Disciplina, & Regula Sancti Benedicti sub *Caroli Magni* & *Ludovici Pii* Imperio ita in Galliis, Germania, & Italia recepta erat, ut in Monachorum Cœnobiis hæc sola dominaretur. Hanc Sancti Benedicti Regulam, sicut & sui ordinis in Galliis reformationem potissimum propagavit nono Ecclesiæ sæculo Sanctus *Benedictus* Anianensis Abbas, sicut testatur *Ardo* in ejus Vita. De Puerorum Oblatione Monasteriis à parentibus factâ ex præscripto Regulæ Sancti Benedicti nata est eodem sæculo controversia, an videlicet in posterum irrevocabilis omninò esset, vel an illis pueris, ubi ad ætatem adultam pervenissent, integrum esset ad sæculum redire? Nonnullis hanc puerorum oblationem Monasteriis à parentibus factam irrevocabilem non esse asserentibus strenuè obstitit *Rabanus* edito libro *contra eos, qui oblationem contra Regulam Sancti Benedicti destruere volebant*, sicut testatur *Radulfus* in Vita Rabani, cujus opinio, quæ antiquitate Summorum Pontificum & Conciliorum Decretis nitebatur, prævaluit, fuitque confirmata in Concilio

lío Aquisgranensi anno DCCCXVI. Canonibus xxxvi. & xxxvii. & in Concilio Wormatiensi habito anno DCCCLXVII. Canonibus xxii. & xxiii. ubi sic statuitur: *Monachum ergò aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde huic ad mundum reverti intercludimus aditum, & omnes ad sæculum interdicimus regressus.* Ætas Monasticæ professionis in viris erat annus decimus quintus, aut eo major. At Virgines velum consecrationis antè annum vigesimum quintum non recipiebant. Monachi jure quidem communi Episcopis subditi erant nono Ecclesiæ sæculo, immunitates tamen & privilegia Monasteriis quibusdam à Romanis Pontificibus & Episcopis concessa sunt. Sic *Nicolaus I.* Pontifex Maximus Privilegium amplissimum libertatis, seu exemptionis à jurisdictione Episcopi Cenomaniensis concessit, seu potius confirmavit, Monasterio Sancti Karilefi, Gallicè *Saint Calais* Ordinis Sancti Benedicti. Concilium Parisiense celebratum anno DCCCXLVI. Monasterio Corbejensi, rogante *Paschasio Radberto*, ejusdem Monasterii Abbate, electionis & libertatis Privilegium, quo à foundationis suæ initio positum fuerat, ratum habuit, suæque auctoritate confirmavit. Idem Privilegium *Benedictus III.* Summus Pontifex denuò approbavit & auxit, atque prædictam Abbatiam Corbejensem ab Episcoporum jurisdictione prorsus immunem declaravit. Simile Privilegium in jure eligendi Abbatem, & in libertate ab Episcopali dominatione positum obtinuerunt nono Ecclesiæ sæculo alia nonnulla Monasteria, videlicet Monasterium Floriacense in Synodo Tullensi apud Saponarias habitâ anno DCCCLIX. Monasterium San-

& Dionysii propè Lutetiam in Concilio Pistensi
 anno DCCCLXII. Monasterium Solemniacense Dice-
 cesis Lemovicensis in Synodo Sueslionensi III. co-
 actâ anno DCCCLXVI. *Carolus Magnus & Ludovicus Pius*
 religiosissimi Imperatores non solum Laicos, verùm
 etiam Clericos, Sæculares, & Canonicos à regendis
 Abbatiis excluserunt, sæpiusque Summi Pontifices
 Abbatum institutionem aliter factam, pronuntia-
 runt, contrariam esse authenticæ & regulari institu-
 tionis. Benè multi ex Ordine Monastico Sancti Be-
 nedicti, qui penè solus nono Ecclesiæ sæculo in Oc-
 cidente vigeat, ad Regimen Ecclesiarum provecti
 sunt, quorum duo fuere Summi Pontifices, *Pascha-*
lis I. & Leo IV. alii complures Episcopi doctrinâ &
 pietate eximii, quorum Vitas, atque præclara in
 Ecclesiam merita legis apud doctissimum *Mabillo-*
nium sæculo IV. Benedictino, quod est Ecclesiæ no-
 num. Monachi, qui ad dignitates Ecclesiasticas
 erant promoti, Monasticum habitum, eandemque
 vitæ regularis normam in Pontificatu servare ob-
 stringebantur. Pecuniam pro Monasterii ingressu
 recipere districtè erat prohibitum, eaque lex sum-
 mæ Religione fuit observata nono Ecclesiæ sæculo,
 quo Regulam Sancti Benedicti tam Monachi, quam
 Sanctimonialia adamussim adimplere satagebant.
 Statis horis in opere manuum occupabantur Mona-
 chi, studio tamen graviter incumbabant, & in mul-
 tis Cœnobiis celebres erant institutæ scholæ, sicut
 in Anianensi, in Fuldensi, in Sandionysiano, in Tu-
 ronensi, in Corbejensi, in Centulensi &c. Ex quo
 cum sacrarum, & Ecclesiasticarum, tum humanarum
 litterarum cultu feliciorum promanasse noni
 sæculi statum, contrà verò nefandam sæculi decimi

corruptelam ex earundem neglectu fuisse profectam meritò existimat *Mabillonius*. Sublatâ quippè, inquit vir ille undecùmque doctissimus, scientiâ, non est, qui erudiat, non est qui exhortetur, non est qui peccantes arguat. Hæc ubi defecerint, impunè peccatur, impunè violatur Religio, desidiæ, ac cæteris, quæ indè scaturiunt, lascivientis naturæ vitiis dedunt se Ecclesiæ Ministri. O utinam laudabilem illam antiquorum Monachorum vivendi, studendique normam pro viribus æmulari possent omnes hujus temporis religiosæ vitæ cultores, quò majori animarum fructu prædicandi, docendi, Sacramenta administrandi, aliisque id genus sibi demandatis Ecclesiasticis muniis perfungi possent. Denique, ut me expediam ab his, quæ ad Monasticam noni sæculi disciplinam spectant, idem *Mabillonius* in Præfatione partis secundæ sæculi iv. Benedictini revocat ad nonum Ecclesiæ sæculum divisionem bonorum Monasterialium inter Abbatem & Conventum, qualis in Monasterio Sancti Dionysii propè Parisios anno DCCCLXI. facta est, ut legitur apud *Dubletum* in Antiquitatibus Dionysianis, & qualis etiam in Monasterio Sancti Germani apud Parisios ab *Hilduino* Abbate Regulari peracta est anno DCCCLXXI. Huic bonorum Monasterialium partitioni occasionem dedit rapacitas quorundam sæcularium Abbatum, qui omnia Monasterii sibi commendati bona in usus suos vendicabant. Quod ne in Monasteriis sibi subiectis aliquandò fieret, *Hilduinus* Abbas San-Germanensis hac partitione consuluit, sicut testantur litteræ ea de re ab eo scriptæ. Ejusdem argumenti est Epistola tertia *Frotarii* Tullensis Episcopi ad *Ludovicum Pium* Imperatorem pro Monasterio Medio-

lacenſi Diœceſis Trevirenſis, ubi tempore *Fortunati* Abbatis, juffu *Ludovici Pii* Imperatoris *Smaragdus* ipſius Monafterii Monachis portionem de Abbatia dederat, ut regularitè viverent; ſed *Hiſmundo* Abbate hanc portionem ſuos in uſus convertente, querelis ad Imperatorem delatis, *Frotario* promiſit *Hiſmundus* Abbas, ſe per omnia emendare velle quidquid hætenùs negligentè ex ſua parte fuerat actum. Monachis eo pacto, nec aliter aſſentientibus, niſi illis portio ſua redderetur, coque pernegante, à *Frotario* Monachi poſtularunt, ut illis licentiam daret ad Imperatoris præſentiam recurrendi, eiſque miſericordiam implorandi: dicentes, ſe magis velle de eodem Monafterio expelli, & in peregrinatione & mendicitate vivere, quàm falſis promiſſionibus ulterius credere, & ſub falſo Monachorum nomine militare. Eorum poſtulatis annuit *Frotarius* præmiſſis ad *Ludovicum Pium* Imperatorem litteris, ex quibus hæc refert *Mabillonius*, quem, ſi plura ſcire deſideres, conſulere poteris.

D. Cùm Eccleſiæ Catholicæ multum ſplendoris conciliet doctrinæ Moralis integritas, præſtat, ut ſub finem noſtri Colloquii paululum diſſeramus de doctrina Morali, quæ nono Eccleſiæ ſæculo obtinebat, necnon de legibus, quæ ad illius puritatem conſervandam conditæ ſunt.

M. Inſinitus proſectò eſſem, ſi omnes leges Eccleſiaſticas, ſeu Sacros Canones, qui in Conciliis nono Eccleſiæ ſæculo celebratis ad caſtimoniam Moralis Chriſtianæ retinendam editi ſunt, vellem in præſentia proferre in medium. Sat erit aliquas hic ſubjicere obſervationes, ex quibus nullo negotio percipies, quàm illibata, incorrupta, & integra

gra fuerit noni Ecclesiæ sæculi Ethices Christianæ doctrina.

Primum quidem generatim observare debes; omnes antiquos Canones, qui de vita & moribus Clericorum, necnon de pœnis eisdem infligendis, quandò se aliquo crimine, maximè luxuriæ, commaculassent, aureis primævæ Ecclesiæ sæculis conditi sunt, fuisse nono sæculo adamussim observatos. At enim *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus, qui nono Ecclesiæ sæculo florebat, in Capitulis ad Presbyteros datis anno DCCCLII. acriter eos perstringit, qui dicebant, non debere *Presbyterum*, vel *Diaconum de crimine confessum*, siue *convictum* deponi, sed tantum suspendi, quia, inquebant, sic possunt confessionem & pœnitentiam sicut & alii homines facere: sed viderint, prosequitur *Hincmarus*, qualiter se à laqueo liberent, quo se innectunt, ponentes in cælum os suum, & loquentes adversus Sacros Canones, ut *Leo* dicit, spiritu Dei conditos, & totius Mundi veneratione consecratos; qui (Canones) sequentes Apostolicam doctrinam dicunt, in crimine detectos non oportere ad Ecclesiasticum gradum accedere, vel in Clericatu manere, vel ad Clericatum redire. Quod etiam ibidem probat *Hincmarus* luculentissimis Romanorum Pontificum Leonis, Hilarii, Gelasii, Gregorii, & Sancti Augustini Episcopi testimoniis. De hac pœnitentia, cui nono sæculo, sicut & in aliis præcedentibus Ecclesiæ sæculis Sacerdotes & Clerici lapsi addicebantur, legendus est doctissimus *Joannes Morinus* in libro, quem edidit, *De pœnitentia*. Hunc rigorem antiquorum Canonum ad Sacerdotes pertinentium, quos Concilium etiam Tridentinum renovavit, præ oculis habere de-

debent Presbyteri, ut vitæ, morumque probitate, tanti sacrificii, quod peragunt, etiam castis, etiam innocentibus, etiam Angelis tremendam sanctitatem magis ac magis venerari discant, atque sollicitè caveant, ne unquam ad illud illotis manibus, polluto animo, & libidinum suarum æstu flagranter accedere præsumant, & cœlestem illum panem indignè manducando sibi æternam damnationem accersant. Eam ob rem Patres Concilii Parisiensis sexti, quod sæculo nono, hoc est anno DCCCXXIX. habitum est, capite duodecimo primæ partis hanc auream S. Gregorii Magni Papæ sententiam Sacerdotibus ponit ob oculos: *cum rerum necessitas exposcit, pensandum valdè est ad calmen quisque regiminis veniat, atque ad hoc ritè perveniens qualiter vivat, & benè vivens qualiter doceat, & rectè docens, infirmitatem suam quotidie, quanta valeat consideratione cognoscat.*

In castigandis Laïcorum criminibus tam publicis, quàm occultis non minùs severa erat noni Ecclesiæ sæculi disciplina. Publici siquidem criminis rei pœnitentiâ publica, juxtà antiquos Canones mulctabantur, & qui pœnitentiam publicam agere detrectabant, excommunicatione feriebantur, iisque nec in exitu dabatur communio, nec post mortem eorum commemoratio inter defunctos fideles fieri solebat. Quo pacto autem Sacerdotes in imponenda pro peccatis occultis salutari pœnitentia se se in foro pœnitentiali gerere deberent, multa Concilia sæculo nono convocata certas, quas sequerentur Regulas, eis præscripserunt, præsertim Concilium Cabilonense secundum indictum anno DCCCXIII. quod Canone trigésimo octavo jubet,

modum pœnitentiæ peccata sua confitentibus, aut per Sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Ecclesiasticam consuetudinem imponi debere, repudiatis ac eliminatis libellis, quos pœnitentiales vocant, quorum sunt certi errores, incerti Auctores, de quibus dictum est (Ezechielis cap. 13.) Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas, quæ non vivebant. Qui dum pro peccatis gravibus leves quosdam & inusitados imponunt pœnitentiæ modos, consunt pulvillos, secundum Propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas. Adverte, quæso, tres ab hac Synodo præscribi Regulas, quas in foro pœnitentiæ Sacerdotes, seu Confessarii, sequi debent, & juxta eas judicare, ut pro modo criminum condignum imponant pœnitentiæ modum. Prima Regula, est Scriptura Sacra; Altera, antiquorum Canonum institutio; Tertia est Ecclesiæ consuetudo. Jubet etiam eadem Synodus, ut repudientur omnino libelli quidam pœnitentiales vulgati id ætatis ab incertis quibusdam Auctoribus, qui leves pro gravibus peccatis imponentes pœnitentiæ modos, faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas. Vide ergo nunc, quantum à sanctissimis illis Regulis desciscant benigniores quidam Confessarii, qui de peccatis, & de pœnitentiis reis imponendis non judicant secundum Sacras Scripturas, secundum Canones, & consuetudinem Ecclesiæ, sed potius secundum quasdam, ut vacant, Conscientiæ Summas, quas multis corruptelis & erroribus scatentes confarcinarunt nonnulli moderni laxi casuistæ, qui nova morum præcepta concedere, legem Christi mille ingeniosis distinctiunculis emol-

emollire, totamque, proh dolor! Christianæ Moralis puritatem corrumpere tentarunt novellis & inauditis opinionibus de intentionis directione, de restrictionibus mentalibus, de palliandis usuris, simoniis &c. Quæ opiniones peccandi licentiam omnigenis hominibus permittunt, Sacerdotibus, Religiosis, Beneficiariis, Nobilibus, Famulis, Negotiatoribus, Judicibus, divitibus, egenis, homicidis, fœneratoribus, iisque iter salutis variis suavitatibus lævigatum, & cum vitæ deliciis copulatum mirâ arte ostendant. Verum, quemadmodum Patres Concilii Cabilonenfis secundi, ne Christianæ Moralis integritas aliquid damni nono Ecclesiæ sæculo pateretur, quosdam libellos pœnitentiales, *quorum erant certi errores, incerti Auctores*, proscripterunt, ita nostris temporibus Summi Pontifices prophana hæc dogmata, quæ latissimum ad omnia flagitiorum genera ostium referabant, Vaticanis fulminibus protriverunt, gliscentem luem, reciderunt, illamque novarum in doctrina Morali opinionum torrentem abegerunt.

Denique, tot inter sanctissimas leges, quæ à Conciliis nono Ecclesiæ sæculo celebratis pro conservanda Moralis Christianæ Doctrinæ integritate institutæ sunt, hanc referre haud pigebit, quæ ad sacram Communionem cum fructu percipiendam summè necessaria est. Et ne discedamus à Concilio Cabilonensi secundo jam à nobis laudato, Patres illius Concilii Canone quadragesimo sexto sanciunt, discretionem in Corporis & Sanguinis Domini perceptione esse servandam, ne, si nimium in longum differatur, in perniciem animæ vergat, si verò indiscretè accipiatur, homo sibi iudicium manducet & bi-

& bibat. Prius ergo, probare se debere, & sic de pane illo manducare & de calice bibere, sicut ait Apostolus, ut videlicet abstinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans Corpus animamque suam, præparet se ad percipiendum tantum Sacramentum, exemplo David, qui, nisi se fassus fuisset abstinuisse ab opere conjugali ab heri & nudius tertius, panes propositionis nequaquam à Sacerdote accepisset. Ad hanc sapientissimam Regulam à Patribus Concilii Cabilonensis II. statutam si animum tantisper adverterent animarum Rectores, nulli deinceps, meâ quidem sententiâ, reperirentur Confessarii, qui Peccatores à nefandis adhuc abominationibus recentes, interpositâ solius Peccatorum confessionis morâ, præproperâque datâ absolutione, ad sacratissima Mysteria ipsis Angelis tremenda statim propellerent, sed illos potius, ut par est, à sacra Communionem Corporis & Sanguinis Domini arcerent, donec sinceram ac sceleribus condignam satisfactionem peregissent.

D. Paulò durior ac rigidior mihi videtur hæc Moralis doctrina. Numquid enim, ut mihi nuperimè dicebat quidam Casuista non indoctus, numquid, inquam, confessio eluit omnia peccata? numquid quisvis, etiam sceleratissimus, ab impietate ad pietatem puncto temporis traduci potest? quorsum ergo non poterit peccator delicta sua brevissimo licet interiecto temporis intervallo confiteri, & post acceptum à Sacerdote absolutionis beneficium, ad sacram Communionem abjectâ omni cunctatione accedere?

M. Bona verba quæso: hæc Doctrina Moralis, quæ constanti Patrum traditione, & perpetuâ Ecclesiæ

clesiæ Catholicæ praxi nititur, nec durior, nec rigidior tibi videri debet. Fateor quidem, ut elegantissimis verbis utar cujusdam Anonymi Scriptoris, fateor, inquam, quemvis sceleratissimum ab impietate ad pietatem puncto temporis traduci posse, omnisque tot moris & conditionibus, repente reconciliationi idoneum fieri; assentior etiam id aliquando contigisse. Verum ad illa exempla cum S. Bernardo respondeo, non tam exempla esse, quam miracula in ipso gratiæ statu, qui totus per se miraculis constat. Mutationes illæ sunt dexteræ excelsi; inusitata misericordiæ divinæ nullis subjectæ legibus opera, quibus solennes leges non sunt perturbandæ. Has enim ad maximè vulgarem ordinem expendi convenit: quemadmodum medicinæ institutiones familiari naturæ cursu diriguntur. Conversiones autem & motus in hominum, animis ita celerès gratia efficere non solet. Divinus quidam dies est, ut præclare ait Magnus Gregorius, hic itidem, ut ille naturæ, habet diluculum; habet progressum; sensim ac pedentim augescit, ac crebrescente luce mentium noctem tenebrasque depellit. Novus homo sicut & vetus non repente fingitur, rudiores habet progressus, nec nisi longo post tempore nascitur. Est igitur cur prudens animarum Rector vehementius pertimescat, ne abortiones tantum præproperâ illâ festinatione procuret: est cur vereatur, ne quandoque à Deo arguatur, quod in spirituali animarum generatione eo modo se gesserit ac corporis mater, quæ, ut primum prægnantem se sentiat, fætum excutere conatur, quò citius vitæ ac lucis particeps fiat, naturalique custodia liberetur. Sic prorsus nonnulli

Sacerdotes sibi adversus peccatores benigni videntur, si eis præcipiti absolutione vincula relaxent, eosque per Sacramenta quasi in lucem edere properarint: nec attendunt, inconsultæ illius matris instar, primam se in ipsis exorientis vitæ scintillam, obruere; qui si gratiæ solitum cursum tenuissent, eosque viâ ac ratione ab Evangelio præscriptâ, hoc est; precibus, jejuniis, eleemolynis, aliisque piis operibus ad perfectiora pœnitentiæ studia paulatim evexissent, procedente tempore ad veram eos ac solidam conversionem perducere potuissent. Sed præstat ut auscultemus S. Thomam, qui dispositiones ad gratiam sanctificantem, seu veram cordis conversionem juxta usitatum seu ordinarium cursum non nisi per tempus in animum à Deo immitti disertè asserit, & subitas illas conversiones miraculis accenset. *Contingit*, inquit Angelicus ille Doctor 1. 2. quæst. 112. art. 2. ad 2. *quandòque quod Deus movet hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum, & talis præparatio præcedit gratiam. Sed quandòque statim perfectè movet ipsum ad bonum, & subito gratiam homo accipit, secundum illud Joannis cap. 6. Omnis qui audit à Patre & didicit, venit ad me. Et ità contigit Paulo, qui subito cùm esset in progressu peccati, perfectè motum est cor ejus à Deo audiendo, addiscendo, & veniendo, & ideò subito est gratiam consecutus. Et ibidem quæst. 113. art. 10. in quo quærit, utrùm justificatio impii sit miraculosa? inquit: Est communis & consuetus cursus justificationis, ut Deo movente interius animam, homo convertatur ad Deum: primò quidem conversione imperfecta, ut postmodum ad perfectam deveniat: quia charitas inchoata meretur augeri ut aucta mereatur perfici, sicut*
Au-

Augustinus dicit. Quandoque verò tam vehementer Deus animum movet, ut statim quamdam perfectionem justitia assequatur, (sicut fuit in conversione Pauli) adhibita etiam exterius miraculosa prostratione: Et ideo conversio Pauli tanquam miraculosa in Ecclesia commemoratur celebriter. Hanc eximiam S. Thomæ doctrinam si tantisper expendere haud graveris, facile intelliges, quid sentiendum sit de præfestinationis illis gravissimorum Peccatorum conversionibus, & quam necessario in dispensandis Christi Mysteriis hæc adhibenda sit cautio, iis nimirum absolutionem procrastinare, & sacram Communionem denegare, qui iteratis lapsibus firmum sibi vitæ in melius commutandæ propositum non adesse fidem faciunt, falsòque putant, se brevi aliquot horarum spatio à flagitiosa vita ad veram & sinceram cordis conversionem pervenire posse. Non eò tamen hæc dico, quasi totam pristinæ Ecclesiæ severitatem censeam revocandam. Hoc unum tantum affirmo, severam, nimiumque rigidam dici non debere hanc praxim, quæ per duodecim Ecclesiæ sæcula viguit, quæque etiamnum, teste S. Carolo Borromeo Act. part. 4. Instruct. Conf. pag. 767. securam inveteratis peccatoribus indicat viam, quâ ad cognitionem, dolorem & sinceram Peccatorum detestationem perducì possint. Sæpè ipse audivi egregios Concionatores graviter & merito conquerentes, quòd deploratis Peccatoribus scateret & premitur Orbis Christianus, quòd omnes sub Paschatis tempus peccata confitentur, sed Festo peracto ad vomitum redeunt, nullaue prorsus in ipsis mutata in melius vitæ vestigia comparent. Hoc unum huic gliscenti malo remedium, hæc una omnis emendandæ

dandæ Christianorum vitæ certissima via est, firmitas Sacerdotum ad ejusmodi peccatores à sacris Mysteriis, quibus se indignos præbent, removendos, donec resipuerint, & sedulam ad vitæ correctionem operam contulerint.

D. Lubentissimè nunc Palinodiam decanto, & Moralem doctrinam, quæ antehac durior, ac rigidior mihi videbatur, de removendis scilicet à sacris Mysteriis peccatoribus, qui per multos annos in eadem scelera prolapsi existimant, se post unam aut alteram horam ad percipiendam absolutionem & sacram Communionem esse satis superque præparatos, obviis, ut aiunt, ulnis excipio, eique utroque pollice subscribo, maximè cum utilissimum suppeditet remedium adversus iteratos lapsus, quod ni adhibeatur, peccatores, ut optimè observasti, statim redeunt ad vomitum, sicque eorum emendandæ vitæ omnis via eripitur.

Finis Tomi tertii:

M E N D A,

Quæ irrepperunt in Editionem
hujusce Tomi tertii.

Pag. lin.	Errata.	Corrige.
4. 3.	DCII.	DCII.
18. 29.	DCXII.	DCXII.
24. 17.	DXI.	DCXI.
25. 16.	DLXXII.	DCLXXII.
25. 17.	quingentesimo	sexcentesimo
26. 11.	annis	annos
27. 4.	divisa	divisam
71. 32.	Stephano II.	Stephano III.
81. 10.	Vitam	Vita
163. 25.	DCLXXXV.	DCCLXXXV.
164. 29.	DCLXXXVI.	DCCLXXXVI.
165. 9. & 20.	DCLXXXVII.	DCCLXXXVII.
253. 25. & 26.	anno DCXII. vel DCXIII.	anno DCXCI. vel DCXCII.
257. 25.	eosque	eisque
280. 30.	Carolus Balbus	Ludovicus Balbus
307. 29.	Dallaus	Blondellus
380. 26. & 381. 5.	seculorum	annorum
387. 23.	DCCLIII.	DCCCLIII.
427. 25.	celebrata	celebratz

Aliud mendum occurrit pag. 13. lin. 15. ubi loco Mecchæ legendum est Medinz, ubi est Mahometi Sepulchrum, quod Musulmani non invifunt, nifi prius Mecchæ peregrinationem egerint. Alia, qua hic notata non sunt, Errata, facili negotio inter legendum emendabit, atque condonabit benevolus Lector.





